

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ŞÎRÂZÎ'NİN HABBÜ'N-NEBÂT MESNEVÎSİ

(İNCELEME- TENKİTLİ METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rahman MAZILIGÜNEY

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

KARAMAN-2024

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ŞÎRÂZÎ'NİN HABBÜ'N-NEBÂT MESNEVİSİ

(İNCELEME- TENKİTLİ METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rahman MAZILIGÜNEY

200451118

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Kamil Ali GIYNAŞ

KARAMAN-2024

ETİK BEYAN METNİ

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Rahman MAZILIGÜNEY

11.01.2024

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ŞÎRÂZÎ’NİN HABBÜ’N-NEBÂT MESNEVÎSİ

(İNCELEME- TENKİTLİ METİN)

Rahman MAZILIGÜNEY

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kamil Ali GIYNAŞ

KARAMAN-2024

Tezde, 16. yy. şairlerinden Şîrâzî’nin Habbü’n-Nebât adlı manzum siyerinin incelemesi ve tenkitli metni ele alınmıştır. Eserin yazarı hakkında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamaktadır. Şair, kronolojik olarak Hz. Muhammed’in (sav) hayatını anlattığı eserini H 933 (1527) ya da H 937’de (1531) tamamlamıştır.

Tez, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, siyer ilmi ve Türk edebiyatında siyer geleneği hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölüm olan “İnceleme” kısmında, Şîrâzî’nin hayatı hakkında bilgi verilmiş, eserin muhteva ve şekil özellikleri sıralanmış, klasik mesnevî tertip özelliklerine göre incelemesi yapılmış ve eser, dil özellikleri açısından incelenmiştir.

İkinci bölüm olan “Metin” kısmında ise öncelikle eserin tespit edilen iki nüshasının farklılıkları belirtilmiştir. Daha sonra, çeviriyazılı metin oluşturulurken dikkat edilen hususlar aktarılmış, nihayetinde de çeviriyazılı metin yer almıştır.

Çalışmanın amacı, daha önce üzerine herhangi bir akademik çalışma yapılmamış olan bu eseri tanıtmak ve içeriğini detaylı inceleyerek manzum siyer türünde yapılan çalışmalara katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Şîrâzî, Habbü’n-Nebât, Mesnevî, Manzum Siyer

ABSTRACT**Master Thesis****SİRAZİ'S HABBU'N-NEBAT MESNAVI****(ANALYSIS – TEXT)****Rahman MAZILIGÜNEY****Karamanoğlu Mehmetbey University Institute of Social Sciences****Department of Turkish Language and Literature****Thesis Advisor: Assoc. Dr. Kamil Ali GİYNAS****KARAMAN-2024**

In the thesis, the analysis and critical text of the verse poem called Habbu'n-Nebat by Sirazi, one of the 16th century poets, is discussed. There is not enough information in the sources about the author of the work. The poet completed his work, which describes the life of Muhammad (sav) in a chronological order, in H 933 (1527) or H 937 (1531).

The thesis consists of an introduction and two chapters. In the introduction, information is given about the science of sirah and the tradition of sirah in Turkish literature. In the first section, "Review", information about Sirazi's life was given, the content and form features of the work were listed, it was examined according to the classical masnavi composition features, and the work was examined in terms of its linguistic features.

In the second section, "Text", the differences between the two identified copies of the work are stated. Then, the points taken into consideration while creating the transcription text were explained, and finally, the transcription text was included.

Our aim in the study is to introduce this work, on which no academic study has been conducted before, and to contribute to the studies on the poetic sirah genre by examining its content in detail.

Keywords: Sirazi, Habbu'n-Nebat, Mesnavi, Poetry Siyer

ÖN SÖZ

Osmanlı Dönemi’nde yazılan eserlerden yüzlerce divan, pek çok mesnevî, şuaara tezkiresi vb. eser üzerine araştırmalar yapılmıştır. Çok önemli kültürel bir birikimin oluştuğu Osmanlı Devleti’nde pek çok sahayı dolduran ürünler meydana getirilmiştir. Bunların başında da elbette edebiyat gelmektedir. 16. yy. Osmanlı Devleti’nin birçok alanda olduğu gibi edebiyat alanında da altın çağını yaşadığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde yazılan her edebî esere ulaşmak mümkün değildir. Özellikle 19. yy.dan sonra Osmanlı Devleti’nin yıkılmasının ardından birçok yeni devletin teşekkülü bu büyük edebî mirasın kalıntılarına ulaşmayı daha da güçleştirmektedir. Ancak kütüphanelerde var olan ve henüz gün yüzüne çıkarılmamış edebî ürünler kültürel bir miras olarak tahkik edilmeyi beklemektedir.

Tezin konusu olan Şîrâzî’ye ait Habbü’n-Nebât adlı manzum siyer bu önemli mirasın bir parçasıdır. 16. yy. edebî kültür birikiminin belli noktalarını aydınlatacağı düşüncesiyle ele alınmıştır. Eserin ele aldığımız her iki nüshası da, nesih yazı ile Türkçe yazılmıştır. M1 nüshası harekesiz, M2 nüshası harekelidir. Bölüm başlıkları M1 nüshasında Farsça, M2 nüshasında Türkçedir. M1 nüshasında metindeki başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Eserin muhtevasının incelenmesi, manzum siyer ve mesnevî alanında yapılan çalışmalara katkı sağlayacaktır. 16. yy. Türkçesi ile kaleme alınmış, siyer türündeki bu eserin tanıtılması, bu alanda yazılmış olan ve henüz bilinmeyen bir eserin daha ortaya çıkması adına önemlidir.

Tez, giriş ve onu takip eden iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, siyer ilmi ve Türk edebiyatında siyer hakkında detaya girilmeden genel bilgiler verilmiştir.

Birinci bölüm olan inceleme kısmı, dört alt başlığa ayrılmıştır. Birinci başlıkta, Şîrâzî’nin hayatı hakkında yapılan araştırmalardan ve araştırma esnasında yararlanılan kaynaklardan bahsedildi. İkinci alt başlıkta, eserin tespit edilen iki nüshasının, nüsha künyeleri tanıtılmıştır. Eserin adı, türü, sebep-i telifi, yazılış tarihi ve beyit sayıları hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Üçüncü alt başlıkta, eserin muhteva özelliklerinden bahsedilmiştir. Klasik mesnevî tertip özelliklerine göre incelemesi yapılmıştır. Bunu yaparken eserde yer alan dokuz meclisin özetleri yazılıp üçüncü alt başlığın son kısmında eserde yer alan ayetler tasnif edilmiştir. Birinci bölümün dördüncü ve son alt başlığında, eserin vezin, kafiye, dil ve anlatım özellikleri incelenmiştir.

İkinci bölüm, iki alt başlığa ayrılmıştır. Birinci alt başlıkta çeviriyazılı metin oluşturulurken dikkat edilen hususlar belirtilmiştir. Tezin son kısmını ise çeviriyazılı metin oluşturmuştur. Sonuç ve kaynakçadan sonra iki nüshaya ait örnek tıpkıbasımlar eklenmiştir.

Tezi hazırlama sürecinde beni sabırla dinleyen, gayretlendiren, bana şevk veren danışmanım Doç. Dr. Kamil Ali GIYNAŞ'a; bulduğum her fırsatta kapısını aşındırdığım Dr. Öğretim Üyesi Yusuf ATASEVEN'e, doğrudan veya dolaylı olarak istifade ettiğim bilim insanlarına, beraber başladığımız yüksek lisans serüvenini birlikte yürüttüğümüz eşim Gülsüm MAZILIGÜNEY'e ve tez yazım aşamasında kendilerini ihmal ettiğim çocuklarıma şükranlarımı sunarım.

Rahman MAZILIGÜNEY

Karaman-2024

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN METNİ	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	xii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	4
İNCELEME.....	4
1.1. Şîrâzî'nin Hayatı	5
1.2. Eserin Tanıtılması	5
1.2.1. Nüsha Künyeleri.....	6
1.2.1.1. (M1) : Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu (06 Mil Yz A 9904)	6
1.2.1.2. (M2) : Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu (06 Mil Yz A 3645)	6
1.2.2. Adı.....	7
1.2.3. Türü.....	8
1.2.4. Sebeb-i Telif.....	8
1.2.5. Yazılış Tarihi.....	9
1.2.6. Beyit Sayısı	10
1.3. Muhteva Özellikleri.....	14
1.3.1. Klasik Mesnevî Tertip Özelliklerine Göre İnceleme.....	14
1.3.1.1. Giriş Bölümü	15
1.3.1.2. Asıl Konunun İşlendiği Bölüm.....	17
1.3.1.2.1. Birinci Meclis (57-333. Beyitler).....	17
1.3.1.2.2. İkinci Meclis (334-522. Beyitler)	25
1.3.1.2.3. Üçüncü Meclis (523-788. Beyitler)	29
1.3.1.2.4. Dördüncü Meclis (789-930. Beyitler).....	35
1.3.1.2.5. Beşinci Meclis (931-1183. Beyitler)	37
1.3.1.2.6. Altıncı Meclis (1184-1530. Beyitler).....	42
1.3.1.2.7. Yedinci Meclis (1531-1796. Beyitler).....	46

1.3.1.2.8. Sekizinci Meclis (1797-2143. Beyitler).....	51
1.3.1.2.9. Dokuzuncu Meclis (2144-2763. Beyitler).....	58
1.3.1.3. Bitiş Bölümü	63
1.3.2. Eserde Yer Alan Ayetler	64
1.4. Şekil Özellikleri.....	70
1.4.1. Vezin	70
1.4.2. Kafiye.....	71
1.4.3. Dil ve Anlatım Özellikleri.....	72
1.4.3.1. Dil Özellikleri.....	72
1.4.3.2. Anlatım Özellikleri.....	79
2. BÖLÜM	82
METİN	82
2.1. Çeviriyazılı Metinde Dikkat Edilen Hususlar	83
2.2. Tenkitli Metin.....	86
SONUÇ	355
KAYNAKÇA.....	357
TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ	359

KISALTMALAR

a.g.e : adı geçen eser

Ar. : Arapça

b. : bin (oğlu)

bk. : bakınız

Far. : Farsça

H : Hicri

Hz. : hazreti

öl. : ölümü

(sav) : Sallallahu Aleyhi Vesellem

t.k. : tam kafiye

TDK : Türk Dil Kurumu

yay. : yayın

y.k. : yarım kafiye

yy. : yüzyıl

z.k. : zengin kafiye

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

آ, ا	A, a, Ā, ā, E, e
ء	,
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṭ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ṣ, ṣ
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ẓ, ẓ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	,
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	G, g, K, k, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	Ū, ū, Ŭ, ŭ, V, v
ه	H, h, e
ی	Ī, ī, I, ı, İ, i, Y, y

GİRİŞ

Teze konu olan Şîrâzî'ye ait Habbü'n-Nebât, 16. yy.da yazılmış dini-didaktik bir mesnevîdir. Şekil itibarıyla mesnevî nazım şekliyle yazılmış olan eser, konu itibarıyla Hz. Peygamber'in hayatını anlatan manzum bir siyerdir. Eseri incelemeye geçmeden önce siyer ilmi hakkında kısa bir bilgi sahibi olmak eseri daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Siyer, sözlükte "davranış, tavır, hâl, yol, gidişat, hayat hikâyesi" gibi anlamlara gelen sîret(sîre) kelimesinin çoğuludur (Güneş, 2010: 606). Sîre; tutulan yol, gidiş, ahlâk, tavır, hareket manalarına gelmektedir (Pakalın, 1983: 241).

Siyer, Hz. Peygamber'in biyografisini ele alan eserlerin ve bilim dalının adıdır. (Yardım, 1998: 20) Hz. Muhammed'in (sav) hayatını anlatmak için kullanılan genel isimdir (Hızlı, 1992: 428).

Siyer ilmi, bir yönüyle hadis ilmine, bir yönüyle de İslâm tarihine dâhildir. Konusu, Hz. Peygamber'in sözleri, davranışları ve hayatının çeşitli yönleri ile sınırlandırılmıştır (Kaplan, 2006: 8).

Özellikle ilk Müslümanların yani Hz. Muhammed (sav) ile aynı zaman dilimini paylaşan ve ona tâbî olan sahabelerin Hz. Muhammed'in (sav) örnek davranış ve sözlerini kayıt altına almaları siyer ilminin doğuşuna sebep olan en önemli etkenlerden biri olarak kabul edilmektedir (Üner, 2011: 2).

Siyer yazıcılığının ortaya çıkmasındaki bir diğer önemli âmil de Ehlikıtap'la yapılan münazaralardır. Sahip olunan topraklar genişledikçe, tebaa da genişlemekte ve Müslümanlar ile gayrimüslimler arasında ortaya çıkan tartışmalar, Hz. Muhammed (sav) hakkında başvurulabilecek eserlere duyulan ihtiyacı gün yüzüne çıkarmaktadır. Böylece Müslümanlar siyer çalışmalarına daha fazla şevkle sarılmışlardır (Öz, 2006: 31).

“Savaş yeri, savaş ve savaş hikâyeleri” anlamındaki “mağzât” kelimesinin çoğulu olan megâzî ise Resûl-i Ekrem'in gazve ve seriyyelerinin tarihine ve bu konuda yazılan kitaplara isim olmuş; siyer kelimesinin eş anlamlısı hâlinde hem kendi başına hem siyerle birlikte kullanılmıştır (Fayda, 2009: 319).

Başlarda megâzî adı kullanılırken hicrî ikinci asırdan itibaren siyer kelimesi kullanılmaya başlanmıştır. Siyer, yalnızca Hz. Peygamber'in hayatı için kullanılan bir terim hâline gelmiş,

sîret ise başka şahsiyetlerin hayatlarını anlatan Sîretü'l-Hüseyn, Sîretü 'Ömer b. 'Abdil'azîz, Sîretü Ahmed b. Hanbel gibi kitapların adlarında da yer almıştır (Fayda, 2009: 319).

İlk megâzî ve siyer faaliyetleri tâbiîn döneminde başlamıştır. Ebû Muhammed Said b. Müseyyeb al Mahzumî (öl. 94/713), Ebû Fadala Ubeydullah b. Kab b. Malik el-Ensârî (öl. 97/715), Ebu Amr Amir b. Sarahil eş-Şa'bî (öl. 103/721) bu sahadaki ilkler arasında zikredilebilir (Ay, 2007: XII).

İlk defa megâzîyi bir araya toplayan ve bu alanda bir kitap yazan kişinin İbn İshak olduğu rivâyet edilir (Fayda, 1999: 93).

Özellikle İslami ilimler ve tarih disiplinlerinde konu olarak kendine yer bulan siyer, edebiyat alanında da kendine geniş bir yer bulmuştur. Daha önce de belirttiğimiz gibi ölümünden sonra Hz. Peygamber'e ait en ufak detayları bile not etmekten geri durmayan sahabeler ve tâbiîn, onun örnek hayatını ve yaşayışını sonraki nesillere aktarmak için hem manzum hem de mensur şekilde siyerler kaleme almıştır.

Türkler, İslâmiyeti kabulleriyle birlikte, ilgilerini yeni dinin kutsal kitabına ve peygamberine yöneltmişlerdir. Öyle ki İslâmiyet'i, geniş halk kitlelerine konuştukları dille anlatma zarureti daha ilk yıllarda hissedilmiş; Kur'ân'ın Türkçeye çevirileri başta olmak üzere dinî alanda Müslümanlarca bilinmesi zaruri olan her türlü bilgiyi ihtiva eden telif ve tercüme eserler meydana getirilmiştir (Öztürk, 2007: 213).

Hz. Peygamber'in hayatı, şemâili, ahlaki özellikleri, medhi, gazve ve seriyyeleri gibi daha birçok alanla ilgili sayısız eser yazılmıştır. Bu eserlerin birçoğu Arapça ve Farsçadan tercüme olup telif eserler ilerleyen dönemlerde verilmeye başlanmıştır (Tergip, 2010: 15).

Türk edebiyatı tarihinde bu türe ait ilk eser, Erzurumlu Mustafa Darir'in (ö.795/ 1393'ten sonra) Ebû'l-Hasan Ahmed b. Abdullah el-Bekrî'nin el-Envâr ve Miftâhhü's-Sürûr ve'l-Efkâr fî Mevlidi'n-Nebiyyi'l-Muhtâr isimli eserinden tercüme ettiği Sîretü'n-Nebi'dir. Darir, bu eserini 790/1388 yılında tamamlamıştır. Eser, mensur olarak yazılmakla birlikte içerisinde manzum parçalar da vardır (Öztürk, 2007: 214).

Türk edebiyatında Darir ile başlayan siyer yazma geleneği, tercüme eserlerden telif eserlere dönüşmüş; yüzlerce manzum ve mensur birçok siyer kaleme alınmıştır. Tezde ele alınan

Şîrâzî'nin Habbü'n-Nebât adlı eseri de edebiyatımızda 16. asırda yazılmış bir manzum siyerdir.

Tezin asıl konusundan uzaklaşmamak için siyer hakkında daha fazla bilgi verilmeyecektir. Detaylı bilgi için siyer ve Türk edebiyatında siyer konulu aşağıdaki çalışmalara müracaat edilebilir:

- Ay, Ü. (2010). *Müniri'nin Manzum Siyer-i Nebi'si*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Fayda, M. (2009). *Siyer ve Megâzî*, TDVİA (Cilt 37). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Uzun, M. (2009). *Siyer ve Megâzî-Türkçe Siyer Kitapları*, TDVİA (Cilt 37). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Öz, Ş. (2006). *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi SBE, Ankara.
- Öztoprak, N. (2010). *Türk Edebiyatında Manzum Siyerler*, Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Öztürk, A. (2007). *Türk Edebiyatında Manzum Siyerler*, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu, Çorum.

1. BÖLÜM

İNCELEME

1.1. Şîrâzî'nin Hayatı

21. yy. iletişim çağında bilgi araçlarının, arama motorlarının, e-ansiklopedilerin, e-kütüphanelerin, araştırma ve makale sitelerinin büyük bir bilgi kaynağı olduğu muhakkaktır. Günümüzde herhangi bir insan hakkında basit bir internet araştırmasında o kişiye ait, kısıtlı dahi olsa, bilgiye ulaşmak olabildiğince basitleşmiştir. Hele de bu kişi tanınmış bir bilim adamı ise hakkında bilgi edinmek için birçok kaynak ile karşılaşılacaktır. Böyle geniş bir imkân olmasına rağmen yapılan literatür taramalarında Şîrâzî'nin hayatı hakkında erişilen herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, e-kütüphaneler ve YÖKTEZ temel alınarak yapılan araştırmalarda Şîrâzî mahlaslı birçok yazar, şair, mutasavvıf, müderris, devlet adamı, din âlimi, hattat, matematikçi, tarihçi, hekim tespit edilmiştir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: Şeyh Elvân-ı Şîrâzî (15. yy. sonları, şeyh), Muzaffereddîn Şîrâzî (16. yy. müderris, âlim), Şirazî (Yüzyılı belli değil, şair-âşık), Şirazî-Zuhûrî (16. yy. şair). Tespit edilen bu kişiler; doğum-ölüm tarihleri, meslekleri, yazdıkları eserler, yaşadıkları yerler gibi esaslar dikkate alınarak incelenmiştir. İnceleme sonunda Şîrâzî mahlaslı bu kişilerin Habbü'n-Nebât'ın yazarı olmadığı belirlenmiştir. Bu tarama yapılırken sadece Şîrâzî mahlaslı şairler taranmamış, eser adı ile de araştırmalar yapılmıştır. Habbü'n-Nebât, Habbu'n-Nebât, Habbün-Nebât, Habb-ı Nebât, Habb u Nebât gibi farklı isimlerle araştırma yapılmıştır. Ancak Habbü'n-Nebât adlı esere ait de herhangi bir bilgi bulunamamıştır.

Sonuç olarak şu an Şîrâzî'ye ait net bilgiler, 16. yy. da yaşadığı, Habbü'n-Nebât adlı mesnevînin yazarı olduğu, dini ilimleri öğrendiği, mahlasına nispetle Şirazlı olduğudur.

1.2. Eserin Tanıtılması

Tez, eserin tespit edilen iki nüshası esas alınarak hazırlanmıştır. Ankara Millî Kütüphaneden temin edilen, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu “06 Mil Yz A 9904” arşiv numaralı yazma nüsha “ M1” nüshası; Ankara Millî Kütüphaneden temin edilen, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu “06 Mil Yz A 3645” arşiv numaralı nüsha ise “ M2 ” nüshası olarak adlandırılmıştır.

1.2.1. Nüsha Künyeleri

1.2.1.1. (M1) : Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu (06 Mil Yz A 9904)

Demirbaş /DVD No: 2116

Yazar: Şîrâzî

Eser Adı: Habbü'n-Nebât

Eserin Yazım Tarihi: H 933 (1527)

Müstensih: Muhammed Zârî Şirvanî

İstinsah Tarihi: H 960 (1552)

İstinsah Yeri: İran'ın Kirman vilayeti Sincan karyesi

Satır Sayısı: 16

Yaprak Sayısı: 1b-90b

Ölçüleri: 200x115-145x100 mm

Yazı Türü: Nesih

Kağıt Türü: Krem rengi yıldız filigranlı

Başı: İsm-i Allâh ism-i a'zamdır tamâm

Hayy u Kayyûm u Vedûd u lâ-yenâm

Sonu: Çün tokuz yüz otuz üçde bu kitâb

Oldı hatm Allâhu 'alem bi's-şavâb

Genel Notlar: Sırtı ve sertabı kahverengi meşin, üzeri aşınmış ebru kâğıt kaplı mukavva cild. Bu Türkçe manzum eserin H 933 (1526-27) yılında tamamlandığı hatimede yazılıdır.

1.2.1.2. (M2) : Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu (06 Mil Yz A 3645)

Demirbaş /DVD No: 197

Yazar: Şîrâzî

Eser Adı: Habb-i Nebât

Müstensih: Belirtilmemiş

İstinsah Tarihi: H 1020 (1611)

İstinsah Yeri: Belirtilmemiş

Satır Sayısı: 13

Yaprak Sayısı: 2a-114a

Ölçüleri: 200x140 - 160x100 mm

Yazı Türü: Harekeli nesih

Kâğıt Türü: Suyolu filigranlı

Başı: Oldı mevlûdı bularuñ nârdan

Haṭṭı bütten oldı hem zünnârdan

Sonu: Bu kitābuñ adıdur Ḥabb-ı Nebât

Cân bağışlar cisme vü cāna ḥayât

1.2.2. Adı

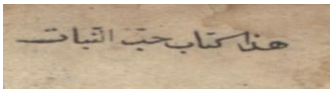
Habbü'n-Nebât, Arapça “habb” ve “nebât” kelimelerinden müteşekkil bir terkip olup habb; tane, tahıl tanesi, tohum, çekirdek; nebât, bitki manasına gelmektedir. Şîrâzî'nin, eserine verdiği bu isim, M1 nüshasında bir kez, M2 nüshasında ise 2 kez geçmektedir. Her iki nüshada 49. beyitte eserin adı şu şekilde zikredilir:

Bu kitābuñ adıdur Ḥabbü'n-Nebât

Cisme cān bağışlar u cāna ḥayât (49)

Eserin adının bitki tohumu, çekirdeği anlamına geldiği söylenebilir. Beytin ikinci dizesinden yola çıkarak Şîrâzî'nin eserine bu ismi vermesinin sebebi, Hz. Peygamber'in hayatı hakkında bilgi sahibi olmanın insanlara yeni bir doğuş sağlayacağı fikridir. Şair; bitkilerin tohumdan çıkması, yeşermesi gibi bu eserin de insanlara hayat olacağını bildirir.

M1 nüshasında başlık kısmında “Hazā Kitāb-ı Ḥabbü'n-Nebât” yazmaktadır.

Eserin ismi M2 nüshasında iki kez zikredilmiştir. Diğer nüshadan farklı olarak Ḥabb-ı Nebât şeklinde Farsça terkip ile yazılmıştır. Eserin ismi M2 nüshasında 49. beyitte şu şekilde zikredilir:

Bu kitābuñ adıdur Ḥabb-ı Nebât

Cisme cān bağışlar u cāna ḥayât (49)

Kitabın ismi M2 nüshasının son beyitinde 49. beyitin farklı bir şekilde söylenişi ile tekrar edilmiştir:

Bu kitābuñ adıdur Ḥabb-ı Nebāt

Cān bağışlar cisme vü cāna ḥayāt

1.2.3. Türü

10. yy.ın ilk yarısından itibaren Türklerin kitleler hâlinde İslamiyet'i kabulü ve 11. yy.ın ikinci yarısından sonra da ilk İslami eserlerin yazılmasıyla birlikte edebiyatımızda yeni bir devir başlamıştır. İslamiyet'in getirdiği temel inanç ve ilkeleri öğrenmeye olan ihtiyaç, edebiyat sahasında dinî-tasavvufi muhtevalı pek çok eserin yazılmasına zemin hazırlamıştır. Zamanla bu eserler çeşitlenerek yeni edebî türler ortaya çıkmıştır. Bunlar içerisinde Hz. Peygamber'i konu alan eserler, özellikle 15. yy.ın başlarından itibaren Türk edebiyatında önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Nitekim İslam'ı en iyi şekilde öğrenmenin ve yaşamanın yolunun Kur'an'dan; Kur'an'ı en iyi şekilde idrak etmenin yolunun ise Hz. Peygamber'in hayatını bilmekten ve yaşayışını kavramaktan geçtiği muhakkaktır (Kavaklıyazı, 2018:1).

Teze konu olan eser; Hz. Muhammed'in (sav) hayatını, mahiyetini, şahsiyetini öğretmek için yer yer sanatlı da olsa genel itibarıyla sade bir üslupla, mesnevî nazım şekliyle yazılmış manzum bir siyerdir. Eserin muhtevası Hz. Muhammed'in (sav) nurunun yaratılmasından, ölümüne kadar olan dönemdir.

Muhammediye, Ahmediye vb. isimlerle yazılan eserler Hz. Peygamber'le ilgili türler kapsamındadır ve genel olarak siyer özelliği gösterir (Kavaklıyazı, 2018:3). Teze konu olan Habbü'n-Nebāt kronolojik bir düzende, detaya girmeden Hz. Muhammed'in (sav) hayatını anlatmıştır. Kavaklıyazı'nın açıklamasından hareketle metnin türü manzum siyer olarak belirlenmiştir.

Eserde bulunan bölüm içerikleri hakkında tezin devamında detaylı bilgiler verilecektir.

1.2.4. Sebeb-i Telif

Sebeb-i telif ve hatimler mesnevî nazım şekli içinde gelenekselleşmiş bölümlerdendir. Şair, bu bölümde hayatına, sanat anlayışına, dönemin zevkine dair bilgiler verir. Eserini yazma nedenlerine temas eder. Bütün bunlar şairin içinde yer aldığı geleneğe, onu şekillendiren tesirlere, kaynak olarak kullandığı malzemelere, yani metinlerarasılığına; yaşadığı tarihe ve

diğer eserlerine ve dönemin sanat telakkisine ışık tutan bilgilerdir. Bu bakımdan sebep-i telif ve hatime bölümleri şairlerin biyografilerini ve sanat görüşlerini ortaya koymaya çalışan edebiyat tarihçileri için önemli bilgilerle doludur. Özellikle edebiyat tarihlerinde yer almayan şairler için mesnevîlerin bu bölümleri eldeki yegâne kaynaklar olmaları bakımından ayrıca önem arz eder (Aynur, 2011 : 239).

Mesnevîlerde sebep-i telif bölümünün yazarın sosyal hayatını, yaşadığı dönemi anlamak için önemli bir kaynak olduğu muhakkaktır. Mesnevîlerde bu bölümün yazılması, oluşturulması, başlıklandırılması, mesnevînin tam olarak neresinde yazılacağı gibi hususlar yüzyıllar boyunca yazılan binlerce mesnevîde farklı uygulamalar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu bölüm, ayrı bir başlık altında detaylı bir şekilde yazıldığı gibi bu bölümün hiç olmadığı ya da birkaç beyitle iktifa edilerek yazıldığı da olmuştur. Yazar bu bölümü ayrı bir başlık altında yazabildiği gibi diğer başlıklar içinde de zikredebilmiştir. Teze konu olan Habbü'n-Nebât'ta da müstakil bir sebep-i telif bölümü yoktur. Ancak eserin 49. beyiti anlam itibarıyla sebep-i telif hissi vermektedir.

Kimi şairler "sebeb-i telîf bölümünde, eserlerinin ismini belirtir. Bedr-i Dilşâd'ın Murâd-nâme'si gibi (Kartal, 2001: 71).

Kitāba Murād-nāme yād itdüm ad

Mürîdüm müyesser olısar murād

Örnekteki Bedr-i Dilşâd'ın Murâd-nâme'si gibi Şîrâzî'nin Habbü'n-Nebât'ında da şair sebep-i telif bölümünde eserinin ismini yazmıştır, denilebilir.

Bu kitābuñ adıdur Habbü'n-Nebāt

Cisme cān bağışlar ü cāna hayāt (49)

Eserin Hz. Muhammed'in (sav) hayatını anlatması cihetiyle şair, bitkilerin tohumdan çıkması, yeşermesi gibi bu eserin de insanlara hayat olacağını bildirir.

1.2.5. Yazılış Tarihi

Eserin iki müstensih nüshası bulunmaktadır: Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu "06 Mil Yz A 9904" arşiv numaralı yazma nüsha " M1" nüshası; Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu "06 Mil Yz A 3645" arşiv numaralı nüsha ise " M2 " nüshasıdır. Eserin yazım

tarihleri iki nüshada farklı olarak belirtilmiştir. Eserin her iki nüshasında da son beyitte eserin yazım tarihi belirtilmiştir.

M1 nüshasında eserin yazılış tarihi son beyitte şu şekilde belirtilmiştir.

Çün toköz yüz otuz üçde bu kitāb

Oldı hatm Allāhu a‘lem bi’ş-şavāb

(2763)

Görüldüğü üzere Şîrâzî, eserini H 933’te (1527) yazdığını, mesnevînin son kısmında açıkça belirtiyor. Eserin müstensihî tahrir kaydında eseri “Fî-tāb‘ sene sittin ü tis‘a mi’e fî-hicretün’n-nübüvveti şallallāhu ‘aleyhi ve sellem” ifadesiyle H 960 (1552) senesinde tamamladığını belirtmektedir.

M2 nüshasında ise eserin yazım tarihi dört yıllık bir farkla verilmiştir:

Tokuz yüz otuz yidide bu kitāb

Oldı hatm Allāhu a‘lem bi’ş-şavāb

M2 nüshasında eserin H 937’de (1531) yazıldığı belirtilmiştir. M2 nüshasında eserin müstensihî tahrir kaydında eseri “Taḥrîr fî-şehr-i rebî‘u’l-âḥir fî-13 m. (Muharrem) şühûri sene ‘ısrîn ve elf (1020)” ifadesiyle H 1020 (1611) yılının 13 Muharrem’inde tamamladığını belirtmektedir.

Eserin nüshalara göre telif ve istinsah tarihleri tablosu

Nüsha	M1	M2	Fark
Yazım tarihi	H 933 (1527)	H 937 (1531)	4 sene
İstinsah tarihi	H 960 (1552)	H 1020 (1611)	60 sene

Bu bilgilerden yola çıkarak eserin en erken H 933 (1527) yılında yazıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

1.2.6. Beyit Sayısı

Tezde M1 nüshası esas alınarak çalışılmıştır. Bunun nedeni M1 nüshasının biçimsel ve yapısal olarak daha düzgün olmasıdır. Bu konuyu açacak olursak, baş ve son kısımları esas

alındığında M1 nüshası eksiksizdir. M2 nüshasının baş kısmından ilk 3 sayfası¹ (1b-2a-2b varaklar; 38 beyit) ve 965 -1025 arası beyitler (61 beyit) eksiktir. Toplamda 99 beyitlik bir kısım eksiktir.

Bunun dışında M2 nüshasında müstensihden kaynaklanan veyahut haricî nedenlerle oluşan yapısal bozukluklar şu şekilde tespit edilmiştir.

* 1-38 ve 965 -1025 arası beyitler eksiktir.

* Bölüm başlıklarının yazımında düzensizlik vardır. Bazı bölüm başlıkları yoktur. Olanlar da düzensiz bir şekilde yazılmıştır. Başlıklar, beyitlerle iç içe geçmiş; bazen birbirlerinin devamı gibi yazılmıştır.

* 59a varakta sayfa ortasına yapıştırılan bir kâğıt nedeniyle 1399-1405 arası beyitlerin baş kısımları eksiktir.

*1531-1535 arası beyitler düzensiz bir şekilde sıralanmıştır. Müstensih beyitleri rastgele birbirlerinin yerine yazmıştır.

* 1535b-2090b-2092b dizeleri sayfadaki karmaşıklıktan dolayı sayfanın kenarına yazılmıştır.

* Esasen yukarıda bahsedilen bozukluklardan ziyade M2 nüshasında çalışmayı zorlaştıran kısım beyitlerin sırasıyla ve düzgün bir şekilde sıralanmamış olmasıdır. Bu durumu açacak olursak, 1026-1217 arası beyitler 42a-49b varakta, 1218-1278 arası beyitler 56b-59a varakta, 1279-1338 arası beyitler 39b-42a varakta, 1339-1398 arası beyitler 63b-66a varakta, 1399-1518 arası beyitler 59a-63b varakta, 1519-2765 arası beyitler 66a-114a varakta yazmaktadır. Görüldüğü üzere M2 nüshasında esere ait beyitler ve varaklar sırasıyla ve düzenli bir şekilde değil karmaşık bir şekilde sıralanmıştır.

M1 nüshasının elimizde olması M2 nüshasındaki bu karışıklığın çözülmesinde yardımcı olmuştur. Aksi takdirde M2 nüshasının beyitlerini düzenlemek imkânsız olacaktır. Bu sıralamalarla ilgili farklılıklar tezin “Metin” kısmında dipnotlarda belirtilmiştir.

M2 nüshasında eksik beyitler olduğu gibi M1 nüshasında olmayıp M2 nüshasında olan beyitler de vardır. M1 nüshasında olmayan bu beyitler toplamda 13 tane olup tezin “Metin”

¹ Eksik olan sayfalarda “Mes’eleler” başlığı altında, düzensiz bir şekilde yazılmış fihri bilgiler yer almaktadır

kısımında dipnotta belirtilmiştir. Bu durumun, nüshaların müstensih nüshası olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Eksik ve fazla beyitlerin olması, iki nüshanın istinsah tarihleri arasında altmış yıllık bir sürenin olması, esere ait başka nüshaların da olabileceğini düşündürmektedir. Müellif nüshası, hâlâ duruyorsa, bir gün bulunduğu nüshalar arasındaki farklar daha net anlaşılacaktır.

Sonuç olarak Şîrâzî'nin Habbü'n-Nebât adlı mesnevîsinin M1 nüshası 2765 beyitten oluşmaktadır. Eser giriş bölümü ve dokuz meclisten oluşmaktadır. Eserde toplam sekiz naat vardır. Bu naatların altı tanesi gazel; iki tanesi mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır. Naatlar toplam 48 beyitten oluşmaktadır. M2 nüshasında 99 beyit maddi hasara uğramıştır, eksiktir. M2 nüshasında olup M1 nüshasında olmayan 13 beyit vardır.

Eserin nüshalara göre naat tablosu

1. Naat	Başlık	Beyit numarası	Beyit sayısı	Kafiye - Nazım Şekli	Mahlas
M1	Der Na' t-ı Muḥammed Muṣṭafâ ‘Aleyhi’ş- Şalavâtü ve’s-selâm	50-56	6	aa-ba-ca.. Gazel	Var
M2	Yok	50-56	6	aa-ba-ca.. Gazel	Var
2. Naat	Başlık	Beyit numarası	Beyit sayısı	Kafiye - Nazım Şekli	Mahlas
M1	Fî-Na' t-ı Seyyidü'l-Muḥtâr Muḥammed Muṣṭafâ ‘Aleyhi Efzâli’ş-Şalavât	329-333	5	aa-bb-cc.. Mesnevî	Yok
M2	Na' t-ı Seyyidü'l -Muḥtâr ‘aleyhi’ş- şalavâtü ve’s-selâm	329-333	5	aa-bb-cc... Mesnevî	Yok

3. Naat	Başlık	Beyit numarası	Beyit sayısı	Kafiye - Nazım Şekli	Mahlas
M1	Fî-Medh-i Hâteme'n-Nebiyyîn Şallallâhu ‘Aleyhi Vesellem	518-522	5	aa-bb-cc.. Mesnevî	Var
M2	Na't-ı Muḥammed Resûlullâh Şallallâhu ‘Aleyhi Vesellem	518-522	5	aa-bb-cc.. Mesnevî	Var
4. Naat	Başlık	Beyit numarası	Beyit sayısı	Kafiye - Nazım Şekli	Mahlas
M1	Der Medh-i Ḥayru'l-Beşer ‘Aleyhi’s- Selâm	784-788	5	aa-ba-ca.. Gazel	Var
M2	Ekmel Ve Efzâl Na't-ı Ḥazreti Seyyidü'l – Mürselîn	784-788	5	aa-ba-ca.. Gazel	Var
5. Naat	Başlık	Beyit numarası	Beyit sayısı	Kafiye - Nazım Şekli	Mahlas
M1	Der Na't-ı Seyyidü'l-Enâm ‘Aleyhi’s- Şalâtü Ve’s-selâm	925-930	6	aa-ba-ca.. Gazel	Yok
M2	Na't-ı Resûl-i Seyyidü'l-Enâm ‘Aleyhi’s-Şalâtü Ve’s-selâm	925-930	6	aa-ba-ca.. Gazel	Yok
6. Naat	Başlık	Beyit numarası	Beyit sayısı	Kafiye - Nazım Şekli	Mahlas
M1	Der Na't-ı Ḥazret-i Resûl Şallallâhu ‘Aleyhi Vesellem	1177- 1183	7	aa-ba-ca.. Gazel	Var

M2	Na‘t-ı Seyyidü’l- Mürselîn ‘Aleyhi’ş-Şalâtü Ve’s-selām	1177-1183	7	aa-ba-ca.. Gazel	Var
7. Naat	Başlık	Beyit numarası	Beyit sayısı	Kafiye - Nazım Şekli	Mahlas
M1	Şi‘ir	1790-1796	7	aa-ba-ca.. Gazel	Var
M2	Şi‘ir	1790-1796	7	aa-ba-ca.. Gazel	Var
8. Naat	Başlık	Beyit numarası	Beyit sayısı	Kafiye - Nazım Şekli	Mahlas
M1	Der Na‘t-ı Seyyidü’l-Mürselîn Ve Hâteme’n-Nebîyyîn Aleyhi’ş-Selām	2137-2143	7	aa-ba-ca.. Gazel	Var
M2	Yok	2137-2143	7	aa-ba-ca.. Gazel	Var

1.3. Muhteva Özellikleri

1.3.1. Klasik Mesnevî Tertip Özelliklerine Göre İnceleme

Tezin bu bölümünde Habbü’n-Nebât adlı mesnevî tertip özelliklerine göre incelenecektir.

Belli bir konuyu işleyen, bağımsız bir kitap olarak yazılmış mesnevîlerin tertibi genellikle birbirine benzer. Bu genel tertipte üç ana bölüm bulunur:

- I. Giriş bölümü
- II. Konunun işlendiği bölüm
- III. Bitiş bölüm (Kartal, 2001: 71)

Şîrâzî, eserini klâsik mesnevî düzenine bağlı kalarak tertip etmiştir. Eser; giriş, konunun işlendiği bölüm ve hâtimeden oluşur. Asıl konunun işlendiği bölüm dokuz meclisten oluşmuştur.

1.3.1.1. Giriş Bölümü

Eserin giriş bölümü, kırk dokuz beyit ve bir naattan oluşmaktadır. Naat, yedi beyittir. Eserin giriş bölümünün tertibine bakıldığında İslami geleneğe uygun olarak besmele ile başladığı görülmektedir.

İsm-i Allāh ism-i ā‘zamdır tamām
 Hayy u Kayyūm u Vedūd u lā-yenām
 İsm-i Allāh olduğ-içün ism-i zāt
 Mündericdür anda esmā vü şifāt (1-2)

Ancak daha sonraki beyitlerde tahmid, tevhid, münacaat bölümlerinin iç içe girdiği görülmektedir. Müstakil olarak tahmid, tevhid ve münacat bölümleri bulunmamakla birlikte 26. beyite kadar Allah esma ve sıfatlarıyla övülmüştür.

Mişli yok mānendi yok Hayy u ‘Alīm
 Zātı bigidür şifātı kadīm
 Ol münezzeh cismi cismānī degül
 Ol müberrā rūhu rūhānī degül (6-7)

27. beyitten sonra söyleyiş değişikliği göze çarpmaktadır. 27. beyite kadar Allah’a övgü, Allah’ın esmasının ve sıfatlarının azameti anlatılırken 27. beyitte âlemde bir değişimden bahsedilmektedir. Şair âlemin çehresinin değiştiği, güzelleştiği, yaratılanların cümbüşe geçtiği bir değişimi anlatmaktadır.

Çünkü koşuldı irādet kudrete
 ‘Ayn-ı ma‘nī geldi şavī şürete
 Hem muķārın oldı göge güneşe
 Baħr-i baħşış geldi ol dem cünbüşe
 Cerler kuruldı ça geldi ‘alem
 Feyzle sebiz oldu şaħrāy-ı ‘adem (27-29)

35. beyitten sonra şair, insanların yaratılmasından bahsetmektedir.

Halk-ı ‘âlem iki bölük oldılar
Çünkü yokluktan vücûda geldiler (35)

36- 46 beyitler arasında ise şair, kara- ak, varlık- yokluk, küfür- iman, nur- zulmet vb. zıt kavramlarla iyilik ve kötülüğün varlığından bahsetmektedir. İyi olanların ve imanlı olanların cennete gideceğini anlatmaktadır. Müminin tanımını yapıp özelliklerinden bahsetmektedir. Onların muradının Hak olduğundan, reislerinin Hz. Muhammed (sav) olduğundan, bahtlarının kutlu olduğundan ve Allah’a çok hamd ettiklerinden bahsetmektedir.

Biri kara giydi vü oldu şetmi
Birisi ağ giydi vü sevdi hatmi (36)
Hür u cennet bunlara oldu naşib
Nūr-ı rahmet bunlara oldu naşib
Hak te‘âlâdur murâdı bunların
Mü‘min oldığıçün âdı bunların
Muştafâ oldu buların serveri
Mihr ü mâh oldu bulara müşteri
Tâli‘i sa‘d oldu kendüler sa‘id
Giceleri qadr gündüzleri ‘id
Bunlara envâr oldu çün libās
Kıldılar Allâh’a çok hamd ü sipās (42-46)

Şair, 47. beyitte Hz. Peygamber’in veladetini, ezel gününde doğumunu, cihana geldiğini anlatmaktadır.

Çün ezel gününde doğdı Muştafâ
Bu ciḥānda nitekim şems-i duḥā
Hem ezelden buldı mevlüdi zuhūr
Aldı Hak nûrından ol nūr-ı sürür (47-48)

49a dizesinde eserin adı zikredilmektedir. Eserin adı bitki tohumu, bitki çekirdeği anlamına gelen Habbü’n-Nebât’tır. Eserin ismi M2 nüshasında ise Habb-ı Nebât şeklinde geçmektedir. 49b’de ise Şîrâzî, bitkilerin tohumdan çıkması, yeşermesi gibi bu eserin de insanlara hayat olacağını bildirmektedir. Bu sebeple 49b dizesi, eserin sebeb-i telifidir, denilebilir.

Bu kitābuñ adıdır Ḥabbü'n-Nebāt

Cisme cān bağışlar u cāna ḥayāt (49)

Daha sonra yedi beyitlik bir naat vardır. Naatın bitiminden sonra konunun işlendiği bölüme geçilmiştir. Eserde toplamda sekiz naat bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi giriş, altı tanesi asıl konunun işlendiği bölümdedir. 56. beyitte şairin mahlası ilk kez zikredilmektedir:

İşbu ma' nī şūreti Şirāzi'ye

Küllü anuñ luṭf u iḥsānidur (56)

Özetlenecek olursa eser klasik mesnevî tertip özellikleri yönünden besmele ile başlamıştır. Tevhid, tahmid ve münacat bölümleri iç içe geçmiştir. Müstakil olarak naat bölümü vardır. Okunulan kısımda, miraç, din ulularına övgü bölümleri yoktur. Yalnızca sebep-i telifle ilgili olarak eserin 49b dizesinden yola çıkarak giriş bölümünün son kısımlarını sebep-i telifle ilgili olduğu söylenebilir.

Klasik mesnevîlerde sıklıkla karşımıza çıkan, miraç, mucizat, din ulularına övgü, medh-i çihâr-yâr-i güzîn bölümleri müstakil olarak bulunmamaktadır. Ancak asıl konunun işlendiği bölümde miraç hadisesi ve Hz. Peygamber'in mucizeleri birer başlık halinde uzunca anlatılmıştır. Ayrıca Hz. Peygamber'in Ehlibeyt'i, ashabıkiram, sahabeler, peygamber eşleri ve özellikle dört halife sıklıkla farklı bölümlerde övülmüş ve yüceltilmiştir.

1.3.1.2. Asıl Konunun İşlendiği Bölüm

M1 nüshasında konunun işlendiği kısımlarda bölüm başlıkları ve naatlar Arapça sürh kırmızı mürekkeple ayrı olarak yazılırken M2 nüshasında mesnevînin diğer kısımlarında olduğu gibi siyah mürekkeple yazılmıştır. Bazı bölüm başlıkları M2 nüshasında yazılmamıştır. M1 nüshasında başlıklar Farsça yazılırken M2 nüshasında Türkçe olarak yazılmıştır.

Naattan sonra 57. beyitle birlikte konunun işlendiği asıl bölüm başlamaktadır. Bu bölüm toplam dokuz meclisten oluşmaktadır. Meclislerin içerikleri şu şekildedir:

1.3.1.2.1. Birinci Meclis (57-333. Beyitler)

Meclis, 277 beyitten oluşmaktadır. Başlığı M1 nüshasında şu şekildedir: “Meclis-i Evvel Der-Mevlūd-ı Nūr-ı Ḥazret-i Resūl Şallallāhu ‘Aleyhi Vesellem ve ‘Alā Ālihi”. M2 nüshasında başlık yoktur.

Şîrâzî, mesnevînin asıl konusunun işlendiği bölüme Hz Muhammed'in (sav) nurunun yaratılmasıyla başlamıştır. Bunu anlatırken diğer meclislerde de sık sık başvurduğu tahkiye üslubuna başvurmuştur.

Evvel-i meclis nedür mevlüd-ı nûr
Kim anuñdur evvel ü âhîr zühûr
Çünkü Hâk yaratdı bir rûşen güher
‘Ayn-ı mihirinden aña kıldı naẓar (57-58)

Onun nurunun yaratılması adeta kâinatın yaratılması için bir ön koşuldur. Onun nuru yaratıldıktan sonra sırayla her şey yaratılmaya başlar. Yer ve gök, Hz. Cebrail yaratılır.

Kef düşildi  opdı bunlardan bu ar
Kıldı yir ü gögi andan Girdig ar
Anda kim halk oldu Cibr l-i em n
B yle dir ol peyk-i Rabb- l-   alem n (63-64)

Cebrail, Allah'a kendisinden  nce kimsenin yaratılıp yaratılmadığını sorar. Allah, kendisinden  nce habibini yarattığını s yler.

Ey ki sa a  ar z olmaz    [ ] so n
Yaradıldı mı kimesne benden   n
H k didi Cibr l'e  ar a k l naẓar
Bir sit re vardur anda mu teber
Seni yaratmı am anu   a  ına
Ol hab bim Mu ta  'nu   a  ına (67-69)

Cebrail, Hz. Peygamber'in nuruna dikkat ettiğinde hayretler i inde kalır. Allah, Hz. Muhammed'i (sav)  ver. Onu ve  mmetini y celtir.

Ay m dur g ne  mid r ol ey  av 
Kim  ama durdı g z mi pertev 
H k Te  l  didi kim ey Cebr l
Ol tem   a  ıldı u n n r-  cem l
Ol ben m peyg mber m  n n rıdur
Ba r m  n ol l 'l ' -i men  r dur
Kend  nurumdan durur ol  ev   -t b
Mu ta   n rı durur ol  fit b

Ol benüm dergāhımuñ erkānıdur

Ol benüm kıllarımıñ şultānıdur

(77-81)

Allah; Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin nurunu da Hz. Peygamber'in nuruyla anar ve över.

Bir yanında nūr-ı şıddık -i şadık

Bir yanında nūr-ı Fārūk-ı refik

Bir yanında nūr-ı Zı'n-nūreynidür

Bir yanında nūr-ı şāh-ı 'aynıdur

Nūrıdur bunlar añun aşhābınuñ

Şavkıdur bunlar añun mehtābınuñ

Ol peygamber kim Muḥammed'dür adı

Ol nebī kim anuñ Aḥmed'dür adı

(82-85)

Cebrail'in merakı ve hayreti devam eder ve Hz.Peygamber'in nuru hakkında sorular sormaya ve cevap almaya devam eder.

Didi Cebrāil ey Ḥudāvend-i enām

Bu ne cāh olur bu ne ihtişām

(86)

Ḥāk'dan irişdi hitāb-ı müsteṭāb

Cebrāil'e kim sen itdigün ḥisāb

(88)

Allah; Hz. Muhammed (sav) cennete girmeden kimsenin oraya giremeyeceğini, Allah'ın sevgisini kazanabilmenin yolunun Hz. Muhammed'in (sav) sevgisinden geçtiğini belirtir.

Ol ḥabībüm girmeyince uçmağa

Sekiz uçmağın kapusın açmağa

Andan öñdin bir peygamber girmeye

Kimse didārumı ansız görmeye

Cümle ümmetden öñ anuñ ümmeti

Girüben görmeyiserdür cenneti

Beni sevenler aña uymak gerek

Baş u cān anuñ için koymak gerek

Āḥiretde diñiserdür bir 'alem

Enbiyā üstine ol kâf kılam

Sāyesinde rāḥat ola enbiyā

Muṣṭafā'dur Muṣṭafā'dur Muṣṭafā

(91-96)

Hız. Peygamber'in nuruna Allah on iki bin perdeden gölgelik yapmıştır. Hız. Peygamber'in nurunu orada gizlemiştir.

On iki miñ perdeden çetr itdi Hâk

Muṣṭafā'nuñ nûrını setr itdi Hâk

(99)

Daha sonra Hız. Peygamber'in nuru; kıdret, meşiiyet, rahmet, sa'âdet, keramet ve minnet perdelerinden geçmiştir. Allah; bu perdelerden geçen Hız. Peygamber'in nurunu, on kısma ayırmıştır. Her kısma farklı bir isim vermiştir. Bunlar; kürsî, 'arş, levh, kalem, uçmak, nüh felek, enva-ı melek, mihr ve mahtır. Onuncu nur, Hız. Muhammed'in (sav) nurudur.

Oldı evvel kürsî ol birinci nûr

'Arş ikinci nûrdan buldu zuhûr

Levh üçüncüden vü dördünden kalem

Uçmağı bişinciden yaratdı hem

Oldı altıncıdan uş bu nüh felek

Oldı yedinciden envâ'-ı melek

Mihri sekizinciden itdi İlâh

Toğuzıncı nûrdan halk oldu mâh

Kıldı onuncudan evvel Girdigâr

Muṣṭafā'nuñ rûh-ı pâkin âşikâr

(114-118)

Mustafa'nın ruhunu yaratan Allah, onu on deryada terbiye etmiştir. Bu deryalar şunlardır: şükür, sabır, yakın, tevekkül, takva, rıza, kanaat, itaat, hüccet, kurbet.

Virdi on deryâda aña terbiyet

Her birinde aña kıldı takvîyet

Şükür deryâsında virdi aña dâd

Şabr deryâsında kıldı anı şâd

Döndi ğark itdi yakîn deryâsına

Katdı 'anberler anuñ enfâsına

Perverişler virdi aña ol Ğanî

Toyladı baħr-i tevekkülde anı

Şaldı takvâ baħrine buldı şafâ

Teb' iyye virdi aña baħr-i rızâ

Oldı mellāhı kanā‘ at baħrinüñ
 Oldı ğavvāşı itā‘ at baħrinüñ
 Giçdi ħüccet baħrini bī-ħavfnāk
 Toldı kırbet baħrine ol nūr-ı pāk (120-126)

Daha sonra diğerk peygamberler yaratılmış, onlar da Hz. Muhammed’in (sav) ümmeti olmak istemiştir.

Her birin Hāk bir peygamber eyledi
 Halk-ı ‘ālem üzre server eyledi
 Her peygamberden bir ün geldi kıatı
 Kim bizi eyle Muħammed ümmeti (129-130)

Hz. Âdem’in alındaki, cephesindeki nur görünür bir hâldedir. Diğerk peygamberler Hz. Âdem’in alındaki nurun secdeye gitmesiyle onlar da secdeye gitmiştir.

Muştafā’nuñ nūrı faħr-ı ‘ālemüñ
 Cebhesinden görünürdi Âdem’üñ (133)
 Muştafā’nuñ nūrı ardınca meger
 Aña uyup secde eylerdi bular (136)

Şîrâzî, bu kısımda Vakıa suresinin onuncu ayetiyle dört halifeye bir övgü sunmaktadır.

‘Ālem-i a‘ lāya düşerdi bir ün
 Âyetdür *es-sābikūne’s-sābikūn*
 Bir yanında nūr-ı Şiddîk-ı taķî
 Bir yanında nūr-ı Fārūķ-ı naķî
 Bir yanında nūr-ı ‘Oşmān āşikār
 Bir yanında nūr-ı Hāydar şu‘ledār (137-139)

Hz. Âdem, bu nurun mahiyetini sorar. Allah; Âdem’e, bu nurun Âdem’in kendi soyundan geleceğini, kendisini ve diğerk peygamberleri onun aşkının hürmetine yarattığını bildirir.

Senüñ evlāduñdan ol bir cān durur
 Kim kıamu cānlara ol cānān durur
 Enbiyāyı seni anuñ ‘aşkına
 Halk itdüm Muştafā’nuñ ‘aşkına (144-145)

Hız. Âdem, nuru görüp Allah'ı takdis eder; Hız. Peygamber'in nuruyla selamlaşır. Bundan dolayı selam vermek sünnet, almak farz olmuştur.

Dir şehâdet virürem Hakkâ revân
Hakkdan özge bir de Hakk yok bî-gümân
Hem Muhammed Hakk Resûlidür anuñ
Kullarından ulı kûlıdur anuñ
Anda kim Âdem selâmın itdi ' arz

Sünnet oldu virmegi almağı farz (151-153)

Nur, Hız. Âdem'den Hız. Şit'e intikal eder. Daha sonra sırasıyla Hız.Nuh'a, Hız. Sam'a, Hız. İbrahim'e, Hız. Hacer'e, Hız.İsmail'e intikal eder. (155-191)

Şair, bu kısımda Hız. İbrahim'in Hız. İsmail'i kurban etmek istemesi sırasında yaşanan bıçağın kesmemesi ve gökten koçun inmesi kıssasını anlatmaktadır. (191-195)

Sonra bu nur Abdülmuttalib'te ortaya çıkar.

Naql eyledi eben' an-ced bu nûr
Buldı ol ' Abdulmuttalib'de zühûr

(198)

Abdülmuttalib Kâbe'de uyurken bir rüya görür, bir kâhine bu rüyayı yorumlatır. Kâhin, rüyadan çok etkilenir. Abdülmuttalib'e soyundan bir kişinin doğacağını, onun doğuya ve batıya hâkim olacağını söyler.

Râhat oldu yetdi anda bir zamân
Uyhudan uyanu geldi nâ-gehân
Çünkü kâhin uş bu söze urdu gûş
Levni tağyîr oldu şankim gitti hûş
Ditreyüp didi ki şulbünden senûñ
Doğa bir ferzend kim dini anuñ
Şarkı ğarbtı tutmak eyleye taleb

Ne ' Acem kıala cihanda ne ' Arab (214-216)

Şîrâzî, bu kısımda Abdullah'ın kurban edilmesi ile ilgili kıssayı anlatmaktadır. Abdülmuttalib, onuncu ve son oğlu olan Abdullah'ı daha doğmadan önce kurban etmek için adak adar, o doğunca buna pişman olur. En sevdiği oğlu Abdullah olur. Ona kıyamaz. Kâhine gider, ne yapması gerektiğini sorar. Kâhin on deve almasını, arasına Abdulah'ı da koyarak kura çekmesini ister. Kura Abdullah'a çıkarsa bir on deve daha katmasını söyler.

Kura Abdullah’a denk gelmeyene kadar devam etmesini, bütün develeri de kurban etmesini söyler. Bu şekilde deve sayısı beş yüze kadar çıkar, hepsi kurban edilir.

Aña dek kim biş yüze çıkdı deve
 Andan anuñ derdine oldı devā
 Çün deveye düşdi kur‘ a gördiler
 Kāmusın kurbān idüben kırdılar
 Nezri ‘ Abdullāh çün kavlı eyledi
 Aña biş yüz deve kurbān eyledi (229-231)

Şîrâzî’nin Hz. İsmail ve Hz. Abdullah’ın kurban edilmesiyle ilgili kıssaları ardı ardına anlatmasında bir hikmet vardır. Hz. Muhammed’in (sav) “Ben iki kurbanın oğluyum.” hadisini açıklamak için, kıssalar ardı ardına anlatılmıştır.

Ol ki şem‘ -i cem‘ -i kevneynüm didi
 Halka ben ibn-i zebiheyne didi² (232)

Bu nuru onda gören ve eski kitaplarda gelecek son peygamberin vasıflarını bilen Ehlikıtap Abdullah’ın alnındaki nurun bir peygambere işaret ettiğini bilmektedir. Hattâ Varaka bin Nevfel’in kız kardeşi Rukıyye, Abdullah’ın alnındaki nuru görünce bunun peygamberlik nuru olduğunu anlamış ve beklenen son peygamberin annesi olma şerefine nâil olmak isteyerek Abdullah’a, kendisiyle evlenmesine karşılık yüz deve teklif etmiştir.

Şîrâzî; bu kısımda Yemen meliklerinden birinin kızının Ehlikıtap olduğunu, kadim kitaplarda peygamberin vasıflarını okuduğunu, Hz. Muhammed’in (sav) ana rahmine düşme zamanının geldiğini bildiği için onun annesi olabilmek umuduyla Mekke’ye geldiğini, Hz. Abdullah’la evlenmek istediğini anlatmaktadır. Abdullah Hz. Âmine ile evlenecektir ve nur Abdullah’tan Hz. Âmine’ye intikal edecektir. Artık nur Hz. Abdullah’ta olmadığı için Yemen melikinin kızı da muradına eremeyecektir.

Vār idi mülk-i Yemen’de bir emîr
 Bir kıızı vār-ıdı şan bedr-i münîr
 Oğumış idi kitāb içünde ol
 Seyyid-i kevneyn ya‘ nî ol Resûl
 Kim ‘ Ārab’dan ol zamānda geliser
 Cümle maḥlûka peyember olısar

² “Ene ibn’üz-zebihayn: Ben iki kurbanın oğluyum” (Hâkim, Müstedrek, II, 609)

Düşse gerekdür ol ana rahmine
 Uş bu ilhâm oldu anuñ fehmine (235-238)
 Tek kabûl it beni qaravaşlığa
 Ayağuñ doprağına yoldaşlığa (250)
 Muştafâ ya' nî kim ol bedr-i dücâ
 Anası rahmine düşdi ol gici
 Kim Âmine Hâtûn idi anası
 Aña rûzî oldu ol dürdânesi (256-257)
 Gördi ' Abdullâh'dan ol nûr-ı cemâl
 İntikâl eylemiş andan intikâl
 Görmedi ol nûrı anda bint-i şâh
 Eyledi derd-i derun-ile bir âh (260-261)

Şîrâzi, bu hikâyeden sonra Hz. Muhammed'in (sav) doğumuna şu şekilde geçiş yapmıştır:

Gitdi ol irişmedi maşşûdına
 Biz gelelüm Muştafâ mevlûdına (265)

Hz. Muhammed'in (sav) doğum tarihini şu şekilde belirtmiştir:

On ikisinde Rebî' ü'l-Evvelinüñ
 Devr-i Nûşirevân-ı Âdilde bilüñ
 Hem düşenbih günidi ol bedr ay
 Kim anuñla rûşen oldu cümle cây
 Ba' zılar dirler ki mevlûd-i Resûl
 Orucuñ on ikisinde oldu ol (266-268)

Peygamber olduğuna delil olarak otuz beş mucize ortaya çıkmıştır.

Muştafâ'dan şöyle virdiler haber
 Kim toğınca oldu otuz biş eşer (271)

Şair, bu kısımda Hz. Muhammed'in (sav) doğum anındaki mucizelerini anlatmaktadır. Şeytanlar; doğum anında çok korkar, İblis tahtından yere düşer. Şeytanlar toplanarak İblis'in yanına gelir, onun da üzgün ve rezil olduğunu görürler. İblis figan eder, ahir zaman peygamberinin doğduğunu haber verir. (297-311)

Şîrâzî, birinci meclisin son kısımlarında Hz. Muhammed'in (sav) şahsıyla ilgili bazı özellik ve mucizelerden bahsetmiştir. Sürekli bulutun kendine gölgelik etmesi, vücuduna sinek

konmaması, yılan ve akrebin kendine zarar vermemesi, sırtında peygamberlik mührünün olması, bütün hastalara şifa olması, şeytanların musallat olamaması, gaflete dalmaması sırasıyla beyitlerde işlenmiştir. (314-328)

Birinci meclisin sonunda Mustafa redifli 5 beyitlik bir naat vardır. Daha sonra ikinci meclis başlamaktadır.

1.3.1.2.2. İkinci Meclis

(334-522. Beyitler)

Meclisin başlığı M1 nüshasında şu şekildedir: “İkinci Meclis Anı Beyân İder Kim Hâzreti Nebînüñ Her ‘Uzvı Bir Kemâle Mazhardur Ve Anı İ’lâm İder Kim Hâk Te’âlâ Anuñ Her Endâmını Qur’ân-ı Mecîd İçinde Zikr Eyleyüpdür Ve Anı Ma’lûm İder Kim Hâk ‘Azze İsmi Kendünüñ Toksan Tokuz Esmâ Muḳâbelesinde Hâzret-i Risâleti Toksan Dokuz İsm İle Yâd Eyledigin Takrîr İder İnşâ ‘allâhu Te’âlâ”.

Başlık, M2 nüshasında şu şekildedir: “İkinci Meclis Anı Beyân İder Kim Nebî Hâzretüñ ‘Aleyhi’s-Selâm Her ‘Uzvı Bir Kemâle Mazhar Olupdur Ve Daḡı Anı İ’lâm İder Kim Hâk Te’âlâ Anuñ Her Endâmını Qur’ân-ı Mecîd İçinde Zikr Eyleyüpdür Ve Daḡı Anı Ma’lûm İder Kim Hâk ‘Azze İsmehü Kendünüñ Toksan Tokuz İsmi Muḳâbelesinde Hâzret-i Risâlet Toksan Dokuz İsm-ile Yâd Eyledigin Takrîr İder Ve’s-Selâm”.

Meclis, 189 beyitten oluşmaktadır.Şair, Hz. Muhammed’in (sav) uzuvlarının her birinin bir kemale mazhar olduğunu, Kur’an-ı Kerim’de Hz. Muhammed’in (sav) endamının, vücut azalarının, siretinin ve suretinin, isimlerinin zikredildiğini belirtir. Meclisin uzunca bir kısmı Hz. Muhammed’in (sav) isimleriyle ilgilidir. Allah’ın Hz. Muhammed’i (sav) doksan dokuz isimle övdüğünü belirtip bu isimleri şiirsel bir ifadeyle anlatır. Şîrâzî, ikinci meclise şu şekilde giriş yapar.

Ey dîl ü cân hem-demi dîn mûnisi

Şevḳ-ile dinle ikinci meclisi

(334)

Şair, Hz. Muhammed’in (sav) ahlakını öven beyitlerden sonra uzuvlarını övmeye başlar.

Cümle ‘uzvında kerâmet var-ıdı

Başdan ayağa tamâmet var idi

(339)

Muştafâ’yı Hâk çü gönderdi bize

Virdi her bir ‘uzvına bir mu‘cize

(347)

Şair, Hz. Muhammed'in (sav) uzuvlarını kıyas ve benzetmelerle yüceltmeye devam eder. Sırasıyla boyu, dudakları, gözleri, görme yeteneği, kulakları, işitme duyusu, elleri, kalbi, gönlü ve ayaklarını över. Daha sonra Hz. Muhammed'in (sav) hâl, davranış ve sözlerini öveceğini belirtir.

Pāk-zātın aňla vü aḥvālını
Ögren ef'ālını vü aḳvālını (370)

Sonra Hz. Peygamber'in günahsız olması, güzel yaratılışlı olması, sözünde sadık olması, muttâki olması, sihir ve falcılık yapmaması, okuma yazma bilmemesi, geçtiği yerlerin gül kokması, muhabbet ettiği kişilerin ferah bulması anlatılmaktadır. (371-381)

Hâḳ anuñ her 'uzvını yād eyledi
Ya'nî kim Kurân içinde söyledi (382)

Şîrâzî, bu beyitte, Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed'in (sav) her uzvunu andığını belirtir. Şair, eserinin ilerleyen kısımlarında bu beyitte iddia ettiği durumu açıklar. Hz. Muhammed'in (sav) uzuv ve özelliklerinin Kur'an-ı Kerim'de geçen ayetlerde nasıl anlatıldığını ayetlerden iktibasla anlatır. Aşağıda hangi ayette, hangi uzuvdan, Hz. Peygamber'in hangi özelliğinden bahsedildiğine dair bir tablo bulunmaktadır.

2. Meclisde geçen ayet-uzuv-özelik eşleştirmesi tablosu

Hangi Uzvun – Özelliğın Övüldüğü	Sure ve Ayet Numaraları	Meali	Beyit Numarası
Kaş	(Necm, 53/9)	İki yay	383
Alın	(Kamer, 54/1)	Ay	383
Göz	(Necm, 53/17)	Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı.	383
Vecih	(Bakara, 2/144),	Elbette görüyoruz.	384

Kıyâm	(Müzemmil, 73/2)	Geceleyin kalk.	385
Kelâm	(Necm, 53/3)	O, nefis arzusu ile konuşmaz.	385
Saç	(Leyl, 92/1)	Geceye andolsun.	386
Kâmet	(Hud, 11/112)	Emrolunduğun gibi dosdoğru ol.	387
El	(Fetih, 48/10)	Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir.	389
Ayak	(Taha, 20/1)	Taha	390
Zamanı	(Asr, 113/1)	Asra yemin olsun.	391
Gündüz geçirdiği vakit	(Müzemmil, 73/7)	Zira gündüz vakti	392
Sabah geçirdiği vakit	(Al-i İmran, 3/121)	Erkenden	392
Gece geçirdiği vakit	(Duha, 93/1)	Kuşluk vaktine and olsun.	393
Sağlamlığı	(İnşirah, 94/4)	Yüceltmedik mi?	395
Mescidi	(Tevbe, 9/108)	Kurulan	396
İlmi	(Nisa, 4/113)	Ve sana bilmediğini öğretmiştir.	397
Allah tarafından korunması	(Nur, 24/63)	O halde sakınsınlar.	399

Askerlerinin Atları	(Adiyat, 100/1)	Yemin olsun Allah yolunda nefes nefese koşanlara.	404
Atlarının ayağından çıkan ateş	(Adiyat, 100/2)	Koşarken tırnaklarıyla taşlara çakarak kıvılcımlar saçanlara.	404
Duası	(İbrahim, 14/13)	Şöyle vahyetti.	405
Dini	(Ahzap, 33/53)	Fakat o sizden utanıyordu.	406
Ömrü	(Hicr, 15/72)	Rasûlüm! Ömrüne yemin olsun ki.	408
Bahadırlığı	(Enfal, 8/65)	Eğer sizden olursa	409
Ümmîliği	(Araf, 7/157)	Ümmî (Âyette geçen «ümmî» kelimesi, okuma yazma bilmeyen karşılığında kullanılmış olup Resulullah'ın bir vasfıdır.)	410

Şîrâzî, sonra Muhammed, Ahmed, Mahmûd “محمّد احمد م حمود” isimlerinde bulunan harflerden bahseder. Bu isimlerin Hz. Muhammed'e Allah tarafından verildiğini, her bir harfin işaret ettiği manalar olduğunu uzun uzun anlatır.

Hâmd mîmin Aḥmed'e viridi Eḥad
 Aḥmed'ün ḥamdine ta'bir oldı med (420)
 Yoğıdı evvelde hiç Aḥmed adı
 Hâk aña Aḥmed adın soñra koda
 Harfi dörd oldı Muḥammed adınıñ
 Lûtfına bak bu ḥurûf üstâdınıñ
 Tendeke baş gibidür evvelki mîm
 Hâyı teşbîh itdi kullara Hâkîm
 Beñzedi bir mîm baña bî-naẓîr

Dāle iki ayağı ey destgîr

(425-428)

Muhammed isimli olanların ateşten kurtulacağını, anasından doğmadan evvel anne karnında bir bebeğe Muhammed isminin verilmesi hâlinde erkek doğacağını belirtmiştir.

Hem Muḥammed nām olan mağfūr olur

Āteş-i dūzaḥdan ol hem dūr olur

(435)

Ger kız oldısa daḥı oḡlan olur

Gerçi Ḥaḡ ‘ ilmindeki olan olur

(438)

Daha sonra Allah’ın Hz. Muhammed’e (sav) doksan dokuz isim verdiğini belirtip bu isimleri sıralamıştır.

(440-483)

Hıfz iden esmāsınuñ a‘ dādını

Yazdı doḡsan toḡuz anuñ adını

(440)

Şair, 483. beyitten ikinci meclisin sonuna kadar Hz. Muhammed’i (sav) övmeye devam eder. Onun âlemlere rahmet olması, insanlara müjdeleyici olması, kâinata nur olması, günahkârlara şefi‘ olması vb. hususiyetlerini över.

1.3.1.2.3. Üçüncü Meclis (523-788. Beyitler)

Meclisin başlığı M1 nüshasında şu şekildedir: “Üçüncü Meclis Muştafâ’nuñ Toḡıcaḡ Dāye Gelüp Alup Gıtdügin Beyān Eyler Ve Ol Dāye Kim Ḥalīme’dür Anuñ Qatında Dürlü Dürlü Mu‘ cizāt Ve Dürlü Dürlü ‘ Alāmet Zāhir Olduḡın Taqrîr İder”.

M2 nüshasında başlık şu şekildedir: “Bu Üçüncü Meclis Muştafâ Ḥazreti Toḡıcaḡ Dāye Gelüp Eyiltdüḡün Beyān Eyler Ol Dāye Kim Ḥalīme’dür Anuñ Qatında Dürlü Dürlü Muḡcizāt Ve Dürlü Dürlü ‘ Alāmetler Zāhir Olduḡın Taqrîr İder”.

Meclis, 266 beyitten oluşmaktadır. Hz. Muhammed’in (sav) sütanneye verilışı, sütannesi yanında geçirdiği sürede gerçekleşen olaylar, kalbinin çıkarılarak temizlenmesi, öldürülmek istenmesi, annesinin vefatı, Abdulmuttalib’in onu Ebu Talib’e emanet etmesi anlatılır. Meclis, şöyle başlamaktadır:

Çün üçüncü meclise kıldık şurū‘

Çün anadan toḡdı ol aşıl furū‘

(523)

Sonrasında Halime'nin kabilesi Beni Sa'd'ın ücretli sütannelik yapmak için Mekke'ye gelişleri anlatılır. Vakit; kıtlık olduğu bir zamandır, tüm kabilenin umudu zengin bir ailenin çocuğuna sütanne olabilmektir.

Ol kabîle hilm ile mevşûf idi
 Hem Benî Sa' d ile ol ma' rûf idi (527)
 Saht müşkül kızlık oldu didiler
 Yirde ot kalmadı şöyle yidiler
 Ot yimekten oldu sersem Âdemî
 Bî-hûd itdi cümleyi açlık kamu
 Var-ıdı emzüklü hâtûnlarda kim
 Düşdi açlıktan bulara havf ü bîm
 Mekke'ye 'azm eyledi bunlar gelüp
 Dâyelik eyleyler ni' met olup (529-532)

Herkes bakacak bir oğlan bulmasına rağmen Halime bulamamıştır. Halime, buna çok üzülür.

Mekke şehrine çü bunlar geldiler
 Onlaruñ her biri oğlan aldılar
 Dir Halîme ben bir oğlan bulmadum
 Şöyle ğam-gîn olduğumı bilmedüm (533-534)

Bir kişi Halime'ye yetim bir çocuk olduğunu, isterse ona sütanne olabileceğini söyler. Yetim bir çocuğun ailesinin kendisine çok para veremeyeceğini düşündüğü için Halime biraz çekinir. Ancak kimseyi bulamadığı için de mecbur kalır. Eşiyle bu konuda meşveret eder.

Ger kabûl eyledir-iseñ ey emîn
 Atasız bir tıfl buldum men hemîn
 Ol araydur söyleme bî-kā' ide
 Atasız oğlanda yokdur fâide (541-542)
 Çaresüz kalduk ne çare kılalum
 Allāh Allāh ol yetîmi alalum (545)

Halime'nin hayatı o andan sonra eskisi gibi olmayacaktır. Henüz Hz. Muhammed'e (sav) sütanneliğe başlamamıştır ancak mucizeler görünmeye başlamıştır.

Ol gice düşde Halîme nâ-gehân

Gördi bir çişme laṭif ü hoş revān	(547)
Didi iç bu çişmeden kana kana	
Dāye oldun sen baña vü hem ana	(550)
Didi rızkuñ bî-‘aded bî-ḥad ola	
Faḫra bābı üstüñe hem sed ola	(551)
Didi kim dīn ehline ben mesnedem	
Ya‘ nī Maḥmūd u Muḥammed Aḥmed’em	(553)

Sabah kalkar kalkmaz Amine’nin yanına gider. Kundaktaki Hz. Muhammed’i (sav) görür, hayran kalır. Göğüsleri sütle dolar. Hz. Muhammed’i (sav) alarak kavmine döner, kavmiyle beraber dönüş yoluna geçerler, kavmi Halime’deki keskin değişikliği fark eder ve onu kıskanırlar.

Dir Ḥalīme Muṣṭafā’nuñ dayesi	
Gördüm oturur Resūl’üñ annesi	(558)
Muṣṭafā’yı gördi kundaḳda yatur	
Didi yā Rab ne şadefdendür bu dürr	(561)
Nūr-ı şavḳı beni bî-hüş eyledi	
Emcegüm pür-şīr olup cüş eyledi	(566)
Çün Ḥalīme Aḥmed’i kıldı ḳabūl	
Vardı ol ḳavm içine itdi nüzūl	
Ol ḳabile gitmege cezm eyledi	
Evlerinden yaña hep ‘azm eyledi	
Eydür ol ḳavm ey Ḥalīme ne ‘aceb	
Görünür zātuñda şādı vü ṭarab	
Bir ten idüñ dün ü gün bî-cān gibi	
Şimdi ḫālūñ duḫter-i sulṭān gibi	
Lāḡar idüñ şimdi ferbihsin niçün	
Bir zaīf idüñ bu dem bihsin niçün	(571-575)

Halime, gördüğü rüyayı kavmine anlatır. Kavmi, Halime’ye bunun kendisi için bir müjde olduğunu söyler. Kısa zamanda Halime’nin hanesine bereket dolar.

Didiler kim ol işāretdür saña	
Devlete irdüñ beşāretdür saña	(580)

Kedhūdām eydür bu devletdür bize
 Hâķ Te‘ āla’dan sa‘ ādetdür bize (586)
 Āhū gibi sıçrar idi merkebüm
 Müşk ü ‘ anber oldıģıçün meskenüm (589)
 Hoş aruķ davarlarum oldı semiz
 Kuzladı koyunlarum ikiz ikiz
 Yağ u kaymak tıldı kabum kaçagum
 Sūd bişürür gice gündüz ocağum (610-611)

Şîrâzî, mesnevîsinde olaylar arası geçişi bir beyitle sağlar.

Kim bu mevlüde urursa güş-i hüş
 Eyler anuñ istimā‘ ı nış ü nüş (621)

Mesnevînin 622-644 beyitleri arasında şair, Halime’nin ağzından Hz. Muhammed’in (sav) bebeklik yıllarındaki hâlini ve gördüğü mucizeleri, farklılıkları anlatır. Sonra bir geçiş beyitiyle farklı bir olaya geçiş yapar.

Biz yine geldük Hālîme kavline
 Hâķ Te‘ ālānuñ şıgıduķ havline (645)

Hz. Muhammed’in (sav) yaşı ilerlemiştir. Sütannesine oğullarının sabahları nereye gittiğini sorar, kendisi de gitmek ister. Halime onu çobanlığa göndermekte gönülsüzdür, Hz. Muhammed’in (sav) ısrarlarına dayanamaz ve onu oğullarıyla beraber çobanlığa gönderir.

Diñle çün kardaşlarum tırur gider
 Kanda giderler baña virgil haber (647)
 Muştafâ didi kim ey māzer beni
 Bir gün anlaruñ ile gönder beni (650)

Koyun otlatırken iki melek gelir ve Hz. Muhammed’in (sav) sadrını yarararak kalbini temizler. Süt kardeşleri bunu annelerine iletir. Halime telaşla onu arar ve bulur. Hz. Muhammed (sav) olanları anlatır.

Didi kapdı Aħmed’i iki kişi
 Sehl görme zinhār uşbu işi
 Aldılar bir tağ başına vardılar

Ol dem anuñ sînesini yardılar (659-660)
 Aḥmed'e didük nedir bu ser-güzeşt
 Kim bize teng oldu bu sahrâ vü deşt
 Eydür iki şahş geldi mu' teber
 Hoş münevver çehre vü rûşen güher
 Hem raḥîm idi bular hem hoş râûf
 Mihribân merdümle idi hem ' aţûf
 Benüm ile bî-cidâl ü bî-muşâf
 Sînemi şarḥ eylediler tâb-nâf
 Çıkarup yüregümi şarḥ itdiler
 Andaki qara qanı tarḥ itdiler (665-669)

Yaşananlar duyulur. Kavimdekiler farklı görüştedirler. Kimi bu çocuğun kavme bereket getirdiğini bildirirken kimi de annesine verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Hatta öldürülsün diyenler de vardır. Bunun üzerine Halime onu annesine teslim etmek için yola düşer.

Muştafâ'nuñ ser-güzeşti oldu fâş
 Cümle ol qavm u qabîle bildi fâş (675)
 Aḥmed'i aldı Ḥalîme eline
 Uymadı ḥalkuñ bu qâl u kıyline
 Düşdiler Mekke yoluna gitmege
 Aḥmed'i anasına iletmeğe (681-682)

Olanları duyan kâhinler onun son peygamber olduğunu anlamıştır. Feryat ederler ve Hz. Muhammed'i (sav) öldürmek isterler.

Ser-güzeştin Aḥmed'üñ kâhin hemân
 İşidicek itdi feryâd u figân
 Didi kim hey muni öldürmek gerek
 Ser-güzeştin ḥalka bildirmek gerek (658-686)

Halime Hz. Muhammed'le (sav) Mekke'ye gelir, bir an onu yalnız bırakır. Döndüğünde onu yerinde bulamaz. Feryat figan eder, bir pir gelir, onu teskin eder. Abdulmuttalib'e durum anlatılır. Herkes Hz. Muhammed'i (sav) aramaya çıkar. İbn-i Mesud onu yanında Cebrail ve Mikail ile otururken bulur.

Aḥmed'i bir lahzā baḥāda ḳodı
 Bir dem otur şimdi geleyüm didi
 Aḥmed'i geldi yirinde bulmadı
 Ne ṭarafdan yaña gitdi bilmedi (697-698)
 Ağlayup idür iken vā Aḥmed'e
 Nā-gehān bir pir eyledi nidā
 Didi feryād eyleme vü olma zār
 Ğāfıl olma kim bu beytüñ Rabbi var (700-701)
 Bu sözi ' Abdulmuṭṭalib diñledi
 Hayḳırup ḳaḳıdı ol dem inledi (720)
 Var iki yanında iki nev-civān
 Her biri bir āfītāb-ı āsumān
 Her biri ḳara gevde şem' ü delıl
 Biri Mikā'il ü biri Cebrā'il (737-738)

Hz. Muhammed'i (sav) annesine götürürler. Mekke kadınlarının tamamı meraklarından onu görmeye gelirler. Hz. Muhammed (sav) artık annesine kavuşmuştur.

Mekkenüñ ḥātunlaru cem' oldılar
 Aḥmed'i görmege anda geldiler (750)
 Ṭurdı ol meclisde ṭabdı anasın
 Boynına şalındı öpdı anasın (757)

Bu kısımda konu değişmektedir. Hz. Muhammed'in (sav) annesi Amine'nin ne zaman vefat ettiği ile ilgili rivayetler sıralanır. Şair, ekser rivayetlerin o altı yaşındayken annesinin vefat ettiği hususunda birleştiğini bildirir.

Muşṭafā'nuñ gūş ur mevlūdine
 Ya' nı ol ' ālemlerüñ maḳşūdına (759)
 Ehl-i aḥbār eyle dirler ekşerī
 Kim Ḥaḳḳ'uñ ol sevgülü peygamberi
 Altı yaşında iken ol pāk-zāt
 İtdi andan soñra anası vefāt (764-765)

H. Muhammed'in (sav) annesi ve babası ölmüştür, dedesi hastadır. Abdulmuttalib çocuklarını yanına çağırır. H. Muhammed'i (sav) emanet edeceği kişiyi seçecektir. Ebu Leheb talip olur ama H. Muhammed (sav) onu reddeder. Daha sonra Abbas talip olur ama o da kabul görmez. Son olarak Ebu Talib'in eşi gelir ve talip olur, kabul görür. H. Muhammed (sav) ona emanet edilir. Abdulmuttalib vefat eder.

Kaldı atasız anasız Muştafā
 Ya' nī oldur yetīm ü pür şafā
 Pīr idi ' Abdulmuttālīb ol zamān
 Hastalık aña irişdi nā-gehān
 Kātına oğlanlarını okıdı
 Anlara va' z-ı nazihāt eyledi (766-768)
 Bunı benden kim kabūl eyler ' aceb
 Ben kabūl itdüm dir anı Bu Leheb
 Didi Aḥmed sen belānı def' kıl
 Zaḥmetüñi tūr aradan ref' kıl (770-771)
 Didi ' Abbās'a ki degülsün sen ehil
 Terbiyet etmek degüldür anı sehil (773)
 Geldi ol mescide bir ḥatūn kişi
 Kim aındı terbiyet etmek işi (776)
 ' Avratıdı o meger Bū Tālīb'üñ
 Aşlı maṭlūbı idi ol Bū Tālīb'üñ (778)
 Aḥmed'i ismarladı aña tamām
 Dünyādan naḳl eyledi ol ve's-selām (781)

Üçüncü meclis, bir beyitle son bulur. Şair, daha sonra beş beyitlik bir naatla meclisi tamamlayarak dördüncü meclise geçer.

Çün Resūl'üñ buña irdi kışşāsı
 Anuñ Ḥaḳ'dandur a' zam ḥişşesi (783)

1.3.1.2.4. Dördüncü Meclis (789-930. Beyitler)

Meclisin başlığı M1 nüshasında şu şekildedir: “Meclis-i Çehārum Der-Beyān Ez Her Peyğamberi Mu' cizātı Şadır Şude Vü Der-Muḳabele Ān-Ez Ḥazret-i Muştafā Aleyhi

Efzali’ş-Şalavât Ve Ekmeli’t-Taḥiyyât Mu‘ cizâtı Şâdır Şude Est ü Hem Ez-Anhâ Fâzıl-Ter Ve Kâmil-Ter”.

Meclisin başlığı M2 nüshasında şu şekildedir: “Bu Dördünci Meclis Anı Beyân İder Kim Her Peygamberden Ne Mu‘ cizât Şâdır Oldısa Anuñ Muḳabelesinde Muṣṭafâ Ḥazretinden ‘Aleyhi’ş- Şalavâtü Ve’s-selâm Mu‘ cizâtı Şâdır Oldı Anlardan Dahı”.

Meclis, 142 beyitten oluşmaktadır. Başlığından da anlaşılacağı üzere Hz. Muhammed’in (sav) mucizelerinin geçmiş peygamberlerin mucizelerinden daha üstün olduğundan bahseder. Meclis, şu şekilde başlamaktadır:

Feth idelüm yine bir dürlü varaḳ biz

Bu varaḳdan zâhir ola luṭf-ı Ḥaḳ

Güş ur dördinci meclis fethine

Muṣṭafâ’nuñ mu‘ cizât u medḥine

(789-790)

Mecliste şair, Hz. Muhammed (sav) dâhil on iki peygamberin mucizelerinden bahseder. İsmi geçen her peygamber için ayrı bir başlık açmıştır. Peygamberlerin sıralanışı kronolojiktir. Aşağıda meclisin içeriğini daha iyi anlayabilmek için bir tablo oluşturulmuştur.

Eserde mucizeleri anlatılan peygamberler ve bölüm başlıkları tablosu

Bahsi Geçen Peygamber	Bölüm Başlığı	Beyit aralığı
Hız. Âdem	Muḳabele-i Mu‘ cizât-ı Âdem Şafiyullâh ‘Aleyhi’ş-Şalavâtü Ve’s-selâm	796-807
Hız. İdris	Muḳabele-i Mu‘ cizât-ı İdrîs ‘Aleyhi’ş-selâm	808-809
Hız. Nuh	Muḳabele-i Mu‘ cizât-ı Nuḥ Nebî ‘Aleyhi’ş-selâm	810-819
Hız. Hud	Muḳabele-i Mu‘ cizât-ı Hüd Nebî ‘Aleyhi’s-selâm	820-822
Hız. Salih	Muḳabele-i Mu‘ cizât-ı Sâlih Nebî ‘Aleyhi’s-selâm	823-829

Hız. İbrahim	Muğabele-i Mu' cizāt-ı İbrāhim Nebi ' Aleyhi'ş-selām	830-849
Hız. Yusuf	Muğabele-i Mu' cizāt-ı Yūsuf Şiddik Nebi ' Aleyhi'ş-selām	850-878
Hız. Musa	Muğabele-i Mu' cizāt-ı Mūsā Kelim Nebi ' Aleyhi'ş-Şalatü ve's-Selām	879-889
Hız. Davud	Muğabele-i Mu' cizāt-ı Dāvūd Nebi ' Aleyhi'ş-selām	890-899
Hız. Süleyman	Muğabele-i Mu' cizāt-ı Süleymān ' Aleyhi'ş- Şalatü'r-Rahman	900-918
Hız. İsa	Muğabele-i Mu' cizāt-ı İsā Rūhullāhı Şalavātu'llāh-ı ' Aleyh	919-924
Hız. Muhammed (sav)	Der Na't-ı Seyyidü'l-Enām ' Aleyhi'ş-Şalātü Ve's-selām	925-930

Her başlıkta önce ismi geçen peygamberlere ait meşhur mucizeler sıralanmış, ardından Hız. Muhammed'e (sav) ait olan mucizeler de üstünlükleri öne çıkarılarak sıralanmıştır. Meclis altı beyitlik bir naatla tamamlanmıştır.

1.3.1.2.5. Beşinci Meclis (931-1183. Beyitler)

Meclisin başlığı M1 nüshasında şu şekildedir: “Meclis-i Pencüm Der-Beyān Añ-Ki Hızret-i Resül ' Aleyhi's-Selām Bist Penç Sāle Vü Hatice Şiddika Ra-Hāst Ve Ehl-i Mekke Rā-Ādet Ān-Būd Ki Der-Sāli Dü Yār Ticaret-Kerd Vü Der-Zamān Zemistān Bā-Tarafe Yemen Vü Der-Vaqt-i Tābistān Bā-Cānib-i Şām Vü Hem Eyn Rā-Taqrir Mikoned Ki Hızret-i Resül ' Aleyhi's-Selām Sıddika-yı Kübrā Sermāye Dād Vü Bā-Ticāret Firistād Hızret-i Resül Bā-

Çihil Sâli Rasîd Vü Risâleteş Âmed Vü Halk Râ-Bâ-Dîn Da ’vet Kerd ‘Aleyhi’ş-Şalâtü ve’s-Selâm”.

Başlık M2 nüshasında şu şekildedir: “Bişinci Meclis Anı Beyan İder Kim Resûl Hâzreti ‘Aleyhi’ş-Şalâtü ve’s-Selâm Yigirmi Biş Yaşına İrişdi Hâtice’yi Aldı Ve Mekke Kāvminüñ ‘Âdetiydi Kim Bir Yılda İki Kerat Ticaret İderlerdi Kış Oluncağ Yemen Tarafına Ve Yaz Olucağ Şam’a Giderlerdi Ve Dağı Bunı Taqrîr Kim Resûl Hâzretine ‘Aleyhi’ş-Şalâtü ve’s-Selâm Şiddîka-yı Kübrâ Kim Hâtice’dür Sermaye Virdi Ticarete Gönderdi Resûl Hâzreti Kırk Yaşına Degdi Ve Anda Peygamberlik Geldi Halkı Dine Da ’vet Eyledi”.

Meclis, 253 beyitten oluşmaktadır. Mecliste Hz. Muhammed’in (sav) ticaret için on iki yaşında amcası Ebu Talib’le Şam’a gitmesi, Rahip Bahira’nın kendisindeki peygamberlik işaretlerini görmesi, yirmi beş yaşında Hz. Hatice ile evlenmesi, kırk yaşında peygamberliğin gelmesi ve Mekke halkının İslam’a daveti anlatılmaktadır.

Şîrâzî, meclise şu beyitle başlar:

Diñlegil bişinci meclis kışşāsın
Kim gidere cān u gönül guşşāsın (931)

Mekke halkı, âdetleri üzere yazın Şam’a, kışın Yemen’e ticarete gitmektedir. Hz. Muhammed, yine böyle bir Şam seferinde amcası Ebu Talib’e kendisini de götürmesini söyler. Beraber Şam’a giderler.

Yazda ‘azm-i Şām idi kışda Yemen
Bunlara təciriğ idi resm-i fen (933)
Didi iletgil bile yā ‘āmm beni
Bu seferde eylegil hem-dem beni (937)
Aḥmed’e Bū Ṭālib oldı şād u kām

Sefer boyunca bir bulut Hz. Muhammed’e (sav) gölgelik eder. Kervan mola verdiği orada bulunan Rahip Bahira, olağanüstü durumu fark eder.

Kondılar bunlar gelüp bir merta‘a
Kim var-ıdı anda bir hoş şavma‘a (944)
Bir Baḥîrā adlu rāhib mu‘teber
Anda olurdı faṭīn ü pūr hūner (945)

- Gördi ol halk üzre bir pāre şehāb
 Āfitābuñ yüzine olmuş nikāb (949)
 Böyle gördi anı ol şahib-i şalīb
 Didi bir peygamberüñdür bu naşīb (950)

H. Muhammed'le (sav) görüşünce onun bir peygamber olduğunu anlar. Beraberindekilere onun beklenen son peygamber olduğunu söyler. H. Muhammed'e (sav) iman etmelerini söyler. Ebu Talib'e onu gören Yahudilerin onu öldüreceğini, bu yüzden buradan götürmesi gerektiğini söyler. Kafil, Mekke'ye döner.

- Bir 'alāmet Rāhib'e oldı 'ayān
 Kim budur peygamber-i āhīr zamān (963)
 Düşmānı çokdur munuñ eylen hāzer
 Zāil itmeñ munuñ üstünden nazar (973)
 Rāhibe gönderdi bunları meger
 Kim bize virgil Muḥammed'den haber (996)
 Rāhib eydür ol laṭīf ü ol melih
 Ta kıyāmet ol peyamberdür şarīh (997)
 Varuñ iman getürüñ cümle aña
 Eylemeñ öldürmege hamle aña (998)
 Muşafā'yı aldılar ol kāfile
 Mekke'ye geldiler anlar şāf-ile (1001)

Hatice, H. Muhammed'le (sav) ticaret yapmak ister. Onunla hizmetçisi Meysere'yi de tekrar Şam'a ticarete yollar. Peygamberlik alametleri bu seferde de görülür. Ebubekir ve Meysere de bu mucizelere şahit olur.

- Ol yegin vardı Ḥatīce yānına
 Medḥ itdi luṭfına ihsanına (1011)
 Dir Ḥatīce gelsün Aḥmed yānuma
 Ne kim aña şanur isem cānuma (1012)
 Şam'a getdiler Ḥatīce sözile
 Şanki yoldaş oldı ay yıldız ile (1016)
 Ebr olmuş Muşafā üstine çetr
 Şanki burka' eylemiş ḥurşīdi setr (1019)

Mekke'den yaña çü bunlar döndiler
Bir mübarek menzile hoş kondılar (1027)

Mekke'ye döndüklerinde Hatice, Hz. Muhammed'le (sav) evlenmek ister. Hz. Muhammed (sav) yirmi beş yaşındayken Hz. Hatice ile evlenir.

Ahmed'ün oldı Hatice t̄alibi
Vardı Ahmed okudu Bu Talib'i (1045)
‘ Ammine Şiddika’nun her h̄aş u ‘ām
Varaka bin Nevfel iderlerdi nām (1055)
Ahmed için hayr şanduk şanuyı
Dileyü geldik Hatice Bānū’yı (1064)
Çün bu deñlü ārada güft itdiler
Ahmed’e Şiddika’yı cüft itdiler (1067)
Biz geledüm Muşafā’nun ‘ursına
Qulluğ idelüm muhabbet dersine (1083)

Hz. Muhammed (sav), kırk yaşına gelmiştir. Hira Dağı’nda sürekli inzivaya çekilir. Bazı günler Hira Dağı’ndan döndüğünde farklı bir hâldedir. Bu durum Hatice’nin dikkatini çeker, bu durumu ona sorar.

Ahmed eylerdi Hirā Tāğı’nda seyr
‘ Aynına görünmez idi h̄iç ğayr (1097)
Sihir mi bu h̄āl yā divanelik
Bu çerāğa eyleme pervānelik (1101)

Hz. Muhammed (sav), kendisine göklerden bir ses geldiğini, bu sesin “Ya Muhammed, Ya Muhammed” diye seslendiğini belirtir. Hz. Hatice’nin amcasının oğlu Varaka Bin Nevfel Hristiyan bir âlimdir. Kadim kitapları okumuştur. Hz. Hatice bu durumu ona açar. Varaka Bin Nevfel gelen sesin sahibinin Cebrail olduğunu ve Hz. Muhammed’in (sav) beklenen son peygamber olduğunu söyler.

Didi göklerden baña bir ün gelür
Bāṭınım içinde ‘ aşq efzūn olur (1102)
Yā Muḥammed Yā Muḥammed dir hemān
Şāhib-i avāz görünmez ‘ ayān (1103)

Benden ol Şiddîka-yı Kübrâ meğer
 Varağa bin Nevfel'e virmiş haber (1116)
 Didi ol nāmūs-ı ekberdür gelen
 Ey gül-i firdevs gül yüzi gülen (1120)

Yine Hira Dağın'a çıkan Hz. Muhammed'e (sav) ilk vahiy gelir. Cebrail, ona namaz kılmayı öğretir.

Çün Hırâ Tağı'na vardı Muştafâ
 Hem münâcât itmege vü hem du' â
 Zâhir oldı anda Cebrâil emin
 Kaçmağ istedi Resûl-i pâk-dîn
 Kaçmağa komadı Cibrîl Aḥmed'i
 Didi ey cān u cihān saña fedâ' (1133-1135)
 Didi kim *ikra* ' baña ol çār bār
 Kārî degülüm didüm ben ey nigār (1143)
 Didi andan soñra kim kılgıl namāz
 Böyle buyurdı baña ol bî-niyāz (1145)
 Çün şalât erkânın öğrendüm tamām
 Nitekim ol kıldı kıldum ve's-selām (1149)

Hz. Muhammed (sav) eve gelir. Peygamberliğini ilk Hz. Hatice'ye tebliğ eder. Herkesten evvel Hz. Hatice ona iman eder.

Muştafâ didi ki ben peygamberem
 Toğru yol varanlara ben rehberem (1163)
 Ol şehadet barmağını götüren
 Mer'elerden evvel imān getüren (1167)
 Kim peyember olırsarsın ' âkıbet
 Halkı da' vet idisersin ' âkıbet (1170)

Meclis, konu olarak Müddesir suresinin inişi ile bitmektedir. Ardından 7 beyitlik bir naat vardır. Müddesir suresi nüzul sırasına göre dördüncü suredir. Surede Hz. Peygamber'e ilk vahiy aldığı anda yaşadığı heyecana rağmen dini tebliğ görevini yerine getirmesi, inkârcıları uyarması ve bu konuda karşılaşacağı sıkıntılara katlanması emredilmiştir.

Hız. Peygamber, Hira Mağarası'nda vahiy meleğinin sesini işitip kendisini de görünce korkusundan titremeye başlamış, hemen ailesine gelerek “Beni örtün, beni örtün!” demiştir. Bunun ardından “Ey örtüsüne bürünen!” hitabıyla başlayan Müddessir suresinin ilk beş ayeti inmiştir.³

Muṣṭafā eydür ol uyğuda baña
 Yā Müddeṣṣîr diyu geldi bir nidā
 Uyanup ol uyğudan çālāk ü cüst
 İdüben Allāhu Ekber tendürüst
 Barmağımı kulağuma virmişim
 İki kez Allāhu Ekber dimişim
 Hâk bu mevcûdâta takrîr eyledi
 Benüm-ile cümle tekbîr eyledi (1173-1176)

1.3.1.2.6. Altıncı Meclis (1184-1530. Beyitler)

Meclisin başlığı M1 nüshasında şu şekildedir: “Meclis-i Şeşüm Mi‘râc-ı Muṣṭafâ-Ra ‘Aleyhi’s-Selâm Beyân Mikoned ü Ez-Tefsir Sübhânellezi Vü Ez-Tefsîr Ve’n-Necm ü Ez-Rivayet-i Râviyân-ı Mu‘teber ü Ez-Aḥbâr-ı Muḥaddisân-ı Mu‘teber Takrîr Mîkonend”.

Başlık M2 nüshasında şu şekildedir: “Altıncı Meclis Muṣṭafâ’nuñ Mi‘râc-ı Kışşasın Beyan Eyler Sübhânellezi Tefsirinden Ve’n-Necm Tefsîrinden Mu‘teber Râviler Rivâyetle Vü Mu‘teber Eḥâdiş Aḥbâr-ile Takrîr ider”.

Altıncı meclis miraç hadisesi hakkındadır. Miraçla ilgili kısa bir bilgi vermek meclisin anlaşılmasına da katkı sağlayacaktır.

“Kaynaklarda miracın vukuu hakkında bazı tarihler verilmekle beraber en sahih kabul edilen rivayet bunun Müslümanların Birinci ve İkinci Habeşistan hicretlerinden sonra, Hz. Hatice ve Ebu Talib’in vefatlarını takip eden dönemde hicretten bir yıl önce meydana geldiği şeklindeki nakildir” (Yavuz, 2020: 132).

“Hadis kaynakları ile siyer ve delâil kitaplarında isrâ ve mi‘racla ilgili birçok rivayet mevcuttur. Buhârî ve Müslim’de yer alan rivayetlerin ortak noktalarına göre olay şu şekilde cereyan etmiştir: Bir gece Resûlullah, Kâbe’de Hicr veya Hatîm denilen yerde iken -bazı rivayetlerde uykuda bulunduğu sırada veya uyku ile uyanıklık arası bir halde-

³ (Buhârî, “Tefsîr”, 74/1-5).

Cebrâil geldi; göğsünü açtı, zemzemle yıkadıktan sonra içine iman ve hikmet doldurup kapattı. Burak adlı bineğe bindirip Beytülmakdis'e götürdü. Resûl-i Ekrem Mescid-i Aksâ'da iki rek'at namaz kılıp dışarı çıktığında Cebrâil biri süt, diğeri şarap dolu iki kap getirdi. Resûlullah süt dolu kabı seçince Cebrâil kendisine "fıtratı seçtin" dedi, ardından onu alıp dünya semasına yükseltti. Semaların her birinde sırasıyla Âdem, Îsâ, Yûsuf, İdrîs, Hârûn ve Mûsâ peygamberlerle görüştü; nihayet Beytülmamûr'un bulunduğu yedinci semada Hz. İbrâhim'le buluştu. Sidretü'l-müntehâ denilen yere vardıklarında yazıcı meleklerin kalem cızırtılarını duydu ve Allah'ın huzuruna çıktı. Burada Cenâb-ı Hak elli vakit namazı farz kıldı. Dönüşte Hz. Mûsâ, elli vakit namazın ümmetine ağır geleceğini söyleyip Allah'tan onu hafifletmesini istemesini tavsiye etti. Namaz beş vakte indirilinceye kadar Hz. Peygamber'in huzûr-i ilâhîye müracaatı ve Mûsâ ile diyalogu devam etti" (Yavuz, 2020: 132)

Miracın anlatıldığı altıncı meclis, 347 beyitten oluşmaktadır. Meclis, şu şekilde başlar.

Ey kâdem uran şeri'at havline
Gûş ur altıncı meclis kavline
Muştafâ mi'râcını eyler 'ayân
Vâkı' olan hâletin eyler beyân (1184-1185)

Miraçla ilgili raviler sıralanıp miracın tarihi ile ilgili rivayetler belirtilmektedir. Daha sonra miraç hadisesi anlatılmaya başlanır. (1186-1196)

Dir oruç ayıdı vü aydın gice
Anda mi'râc itdi ol bedr-i dücâ
On yedinci gicesi idi tamâm
Kim Resûle hâşıl oldu ol maķâm
Ba'zı râvî böyle buyırmış hemîn
Kim rebî'ü'l-evvel ayınuñ yakîn
On ikinci gicesinde ol kâmer
Eyledi şavķ-ile mi'râca sefer (1189-1192)

Hz. Peygamber amcasının kızı Ümmü Hani'nin evinde iken, yatağa girmişken miraç hadisesi gerçekleşmeye başlamıştır.

Didi bu vech-ile ol bedr-i dücâ
Kim serây-ı Ümmü Hânî'den gice
Yatsuyı kıldum diledüm kim varam

Döşek üste yatmağa urdum kadem

Sem' üme irişdi şavt-ı Cebrâil

Yâ Muhammed dir okur seni Celil

(1204-1206)

Bütün ruhaniler bu gece için bekleyiş içindedirler.

Gördüm İsrâfil Mikâil ile

Cebrâil ile bile gelmiş bile

Her biriyle bile yetmiş biñ melek

Rüşen olmuş bunlaruñla nüh felek

Didiler kerrübiler rühâniler

Hâmil-i ' arş kamu nūrâniler

Cümlesi müştakı hayrân muntazır

Ârzümend ü haķır ü muftekır

Görmek isterler kamu dîdâruñı

Günden aydan bahtulu ruhsârûñı

(1212-1216)

Hız. Peygamber, göge yükselmeye başlar. Her gökte farklı melekler, peygamberler görür. Cennet ve cehennem ehli kendine gösterilir. Cehennem ehlinin acı hali ve cennet ehlinin hoş hali tasvir edilir. Bu miraçta kendisine Cebrail eşlik eder. Hız. Peygamber gördüğü her meleği, her peygamberi, her yeri Cebrail'e sorar. "Didüm – didi" diyalogları mesnevînin bu kısmında sıklıkla karşımıza çıkar.

Havfdan her dem dökerler yaşların

Yuķaru kalduramazlar başların

Biri birinden kamusu bî-ķaber

Hiç üçünci göge kılmazlar naķar

(1218-1219)

Bir ferişte gördüm anda ey kişı

Var anuñ çeşminde yetmiş biñ başı

Yüzi var her başında yetmiş biñ ' ayân

Her yüzinde yine yetmiş biñ dehân

Her ağızda yine yetmiş biñ dili

Zıkr ü tesbîķ eyler Allāh'a belî

(1224-1226)

Pes melekler gördüm eylerler sücüd

Tā'at içre her biri şāhib ü cūd
 Şöhreti tesbîhinüñ tölmiş göge
 Şöyle kim vaşfı anuñ gelmez öge (1236-1237)
 Çünki dördünci göge hayru'l-enām
 İrdi vü Mūsā'yıla virdi selām (1247)
 Ya' nī ol gökde ki gördüm 'İsa'yı
 Hem yine ol gökde gördüm Mūsā'yı
 Gördüm İdrīs ü nebī mu' teber
 Ol felekde tutmuş ol dağı maķar (1254-1255)
 Çünki gördüm titredüm anı hemīn
 Uş bu kimdür didüm ey Rūḥu'l-emīn
 Didi 'Azrāīl'dür bu yā Resūl
 Yazılı ne levḥ durur öñünde ol (1266-1267)
 Anda 'Azrāīl'e didüm ey laṭīf
 Kim begāyet ümmetüm durur za' if
 Merḥamet it anlara zor eyleme
 Şefkat it anlara maķhūr eyleme (1286-1287)
 Dir bişinci göge çün urdum ķadem
 Gördüm anı kızıl altundan ne' am (1298)
 Gördüm İbrāhim İsmā' il ile
 Anda Ya' ķub'ı vü İşḫāķ'ı bile (1302)

Cehennem ehlinin hāli Hz. Peygamber'in ağzından uzun uzun anlatılmıştır.

Dir nebī gördüm çü ķahruñ ķamusın
 İçüni vü taşını vü ķamusın
 Yine gördüm bir bölük ķamu ' acib
 Pāre pāre idüp eylerler ta' ab
 Bunlar onlardır Zekeriyā'yı biçen
 Bāṭıla tābi' olup Ḥaķ'dan kaçan
 Gördüm bir ķavm tatarlar ķamu
 Odlu ḥendeķlere atarlar ķamu (1356-1359)
 Yine gördüm bir bölük ķamu hemīn
 Elin ayagın keserler durmadın

Bunlar ol Fir‘avn sāhīrlēdūr

Anuñ etbā‘ı vü kāfīrlēdūr

(1370-1371)

Hız. Muhammed (sav) miracın bu kısmında insanların bazılarının çektiğı azaplardan dünyada yaptıkları sevapları sayesinde kurtulduğunu temaşa etmiştir.

Bir eri gördüm şuşuzlıktan belī

Gögsi üzre uzanup düşmiş dili

İrdi feryādına anuñ orucı

Ḥavz-ı Kevşer’den şu virdi şoñ ucı

(1383-1384)

Yine gördüm ki tıtılmış bir eri

Emr-i ma‘rūfı vü nehy-i münkeri

Gelüben bend-i zebāniden anı

Ḳurtarur fāriğ olur cān u teni

(1392-1393)

Cehennem ehlinde sonra cennet ehli de Hız. Muhammed’e (sav) gösterilmiştir.

Çünki yidinci göge çıkdı Resūl

Ol göğüñ maḥlūḳına baḳdı Resūl

Ol felek ağı incüden durur münīr

Şöyle yumşakdur kim ol mişl-i ḥamīr

(1412-1413)

Dir işitmemiş idüm ol māh-rū

Uş bu resme şavt u bu resme ḳoḥu

Didi ey Cebrāīl nedür bu vü ol

Didi cennet ḳoḥusıdur yā Resūl

(1486-1487)

Altıncı meclis, Hız. Peygamber ve Cebrail’in birlikteliğıyle Sidretü’l-Müntehâ’ya yani yedinci göge kadar devam eder. Altıncı meclisin sonunda diğerlerinden farklı olarak naat yoktur.

1.3.1.2.7. Yedinci Meclis (1531-1796. Beyitler)

Meclisin başlığı M1 nüshasında şu şekildedir: “Meclis-i Heftüm Der-Beyān Añ-Ki Ḥazret-i Muştafa‘ Aleyhi’s-Selām Be-Sidretü’l-Müntehā Resid ü Cebrāīl ‘ Aleyhi’s-Selām Anca Be-Maned ü Evşāf-ı Dıraḥt-ı Tūbā-Rā Beyān Mīkoned ü Diger A‘ māl-i Merdümān Anca Be-Ġāyet Resid Ān-Ra Taḳrīr Mīkoned Vallāhu A‘ lem”.

Başlık, M2 nüshasında şu şekildedir: “Yedinci Meclis Muşafâ Hazreti’nün Sidretü’l-Müntehâ’ya İrişdügin Beyân Eyler ü Cebrâil Anda Kaldüğün u Tübâ Ağacınıñ Ev[şā]fin Bildürür ü Dağı Halkuñ ‘Amali Anda Nihâyete İrdüğün Takrîr İder Vallâhu A‘lem Bi’s-Şavâb”.

Yedinci meclis, 266 beyitten oluşmaktadır. Altıncı meclisin devamıdır. Cebrail, Sidretü’l-Müntehâ’dan öteye geçemez. Hz. Muhammed (sav) Allah ile görüşür. Ümmeti için af dileycek, elli rekât olan farz namazı ümmetine ağır geleceği için beş vakte indirmek gayesiyle yalvaracaktır. Allah, onu övecek ve istediklerini verecektir.

Hz. Peygamber, miraç dönüşünde yaşadıklarını kavmine anlatır ve iman etmelerini ister. Allah, Hz. Muhammed’i (sav) doğrulamak için Cebrail’i gönderir ve güneşin gurubunu tehir eder.

Meclis yedinci göğe ve Sidretü’l-Müntehâ’ya çıkıldığını haber veren şu beyitle başlamaktadır:

Çün yedinci göğe geçdi Muşafâ
Sidre’ye irdi kim oldur müntehâ (1531)

Sidretü’l-Müntehâ tasvir edilir. Tuba Ağacı’nı gören Hz. Muhammed (sav) mahiyetini sorar. Hz. İbrahim ve Hz. Sare’yi görürler, ümmetin küçük yaşta ölen çocukları yeşil kuşlar olarak oradadır.

Cebrâil eydür bu ağaç Tübâ’dur
Cennet ağaçlarınıñ bu hûbıdur
Merd ile zen kim didüğün bu kimdür
Biri Sâre biri İbrâhîm durur
Ol yeşil kuşlar durur ma’ şūmlar
Ümmetün etfâlidür merhumlar (1353-1355)

Cebrail yükselebileceği en yüksek makama gelmiştir. Buradan sonra Hz. Muhammed (sav) tek başına devam edecektir.

Gitti Cebrâil önde kaldı Muşafâ
Cebrâil’e didi ey peyk-i Hudâ
Beni koyduñ çün ki sen olduñ revân

Cebrāil eydür āyā rūḥ-ı revān
 Bu makāma dek ki geldüm bu gice
 Ḥazretüñ-ile āyā bedr-i dücā
 Mundan öte ger tecāvüz eyleyem
 Qorḥaram kim eger añsuzın oda yanam (1561-1564)

Allah, Hz. Peygamber'e seslenir. İsrāfil Hz. Peygamber'i yetmiş bin perdeden geçirir.

Çün irişdi ol ḥiṭāb-ı sermedī
 Geldi İsrāfil iletdi Aḥmed'i (1567)
 Giçdi anuñ gibi yetmiş biñ ḥicāb
 Çok ' acāyib gördi anda bī-ḥisāb
 Aralığı her hicābuñ bol idi
 Şöyle kim biş yüz yıllık yol idi (1571-1572)
 Görünü geldi öñüme bir fezā
 Kim ne anda ' arz vardır ne semā
 Bir cihāndur kim nihān-ender-nihān
 Ne ferişte vardır anda ne ciḥān (1576-1577)
 Didiler kim ol gice biñ kez Ḥudā
 Muştafā'ya gel diyü kıldı nidā (1592)

Hz. Peygamber, ümmeti için himmet diler. Allah, Hz. Peygamber'in duasını kabul eder.
 Bütün ümmetini cennete koyacağını belirtir.

Muştafā'nuñ kıl temāşā himmetin
 Ḥaḳ Te' āla'dan diledi ümmetin
 Yā nebī dir saña olsun muştuluk
 Ümmetüñden biri olsa şamuluk
 Severem ben ol şamuluk ümmeti
 Qalan ümmetden kim ola cenneti (1603-1605)
 Cümle aḥlāḳum saña kıldum libās
 Seni kıldum mazḥar-ı ḥamd u sipās (1617)

Bu kısımda Allah'ın zamandan mekândan münezzeh olması vurgulanmıştır.

Gördi Ḥaḳḳ'ı ol Resül-i ḥāfızın

Bî-zamân u bî-mekân bî-keyf ü iyn (1627)

H. Peygamber, ümmeti için namaz yükümlülüğünü beş vakte indirmek için tekrar ve tekrar Allah ile karşılıklı görüşmüştür.

Dir varup geldi şalât için Resûl
Her varup geldükce gördi Hakk'ı ol
Gördi Hakk'ı vü Tahîyyât okıdı
Qavs-ı kudrette irâdet okıdı (1631)

Allah; ümmetinin kurtulacağını, onları affedeceğini söyler.

Ümmetümün ço hisâbını baña
Ben şavarım anları önden soña
Kimse anlarun hisâbını bilmesün
Halk arasında fazîhat olmasun
Hak didi sen baña çoğıl ümmetün
Anlara varsa kemâl-i şefkatün
Ben kim Allâh'um öküşdür rahmetüm
Ümmetün üstine senden re'fetüm (1681-1684)

Bu kısımda H. Peygamber aynı zamanda cennetle müjdelenen on sahabeden olan dört halifenin de cennetteki makamlarını görür.

Bir kıızıl yâkûtdan gördüm serây
Gıbta iletürler aña yoğşul u bây
Didiler Bû Bekr-i Şiddik'üñdür ol
Gevher-i deryâ-yı tahkiküñdür ol
Yine gördüm bir serây 'ayn-ı zer
Şahîbidür didiler anuñ 'Ömer
Yine gördüm anda bir qaşır-ı refi'
Lü'lü'-i isfidden pâk ü menî'
Rüşen ü pâk u laîf-i hûbdur
Didiler 'Osmân'a bu mensûbdur
Nûrdan bir qaşır gördüm muhteşem
Didiler kim bu 'Ali'nüñdür ne' am (1691-1696)

Artık miraç tamamlanmıştır. Hz. Peygamber Beyt-i Makdis'e tekrar gelir. Bineği Burak'la tekrar Ümmü Hani evine gelir.

Pādişāha şükr itdüm ü sipās
 Şād-ı ḥandān oldum anda bī-kıyās
 Çünkü bī-ḥad rahmete ḳaldum toña
 Gitmege destūr virdi Ḥaḳ baña
 Cān u dil inmege itdi ittifāḳ
 Beyt-i Maḳdis'de ṭurur gördüm Burāk
 Ḥoş süvār oldum Burāk üzre hemān
 Ümmühānī evine geldüm revān (1719-1722)

Hz. Peygamber yatağına döndüğünde vakit ilerlememiştir. Yatağı hala sıcaktır ve gecedir.

Daḫı leyl idi ki geldüm ey ‘azīz
 Ḳaradan aḡ olmamış idi temīz
 Munda Mi‘rācı tamām itdüm tamām
 Ravzasına anuñ ṣalāt ü ve’s-selām (1723-17249)

Tüm olanları kavmine anlatıp iman getirmelerini istemiştir.

Muṣṭafā didi ki uş bu ḳışşa
 Ḥalka virdüm ki giderem ḡuşşa
 Ya‘nī kim Ehl-i Ḳureyş’e söylerem
 Evvel ü āḫir ḥikāyet eylerem (1727-1728)
 Göklerinüñ gördün ‘acāīblerini
 Her cevāhirden ḡarāīblerini
 Evde geldüm daḫı leyl idi henüz
 Şubḥ-dem urmaḡa ḡayl idi henüz
 Çün munı işitdi Bū Ceḥl-i la‘īn
 Dir meger ḥatm oldu esrar-ı zemin (1739-1741)

Kavimdekiler Hz. Peygamber'in söylediklerini doğrulamak için bir yöntem ararlar. Mescid-i Aksa hakkında sorular sorarlar. Oraya giden ve yakın zamanda dönecek kervanlar hakkında bilgi isterler. Hz. Peygamber'in her dediği doğru çıkacaktır. Allah Cebrail'i yardım için gönderecek, hatta Hz. Peygamber'i doğrulamak için zamanı durduracaktır.

Kārbānuñ ser-güzeştin şoralar
 Vākı‘ olduĝın bilür mi göreler (1752)
 Toĝrudur didüklerüm hep göresiz
 Gelicek ol kārbān şorasız (1768)
 Muştafa‘ya Cebrāil indi didi
 Kim tapuña Haḫ beni virüp idi (17719)
 Hep aradan gitti aḫcār ü cibāl
 Kārbān görüne saña bī-melāl (1775)
 Görünü geldi o sā‘ at kārbān
 Anlaruñla gün bile toĝdı hemān
 Emr itdi şemse Sulṭān-ı Mecīd
 Biñ derice nūr-ı şems oldı mezīd
 Kārbān çünkim gele yakıncıĝa
 Anlaruñ ile güneş bile toĝa
 Muştafa‘nuñ sözi taşdıķ olmaĝa
 Her ne kim buyırsa taḫķıķ olmaĝa
 Kārbānı gözleyenler geldiler
 Muştafa didüĝi gibi buldılar (1781-1785)

Meclisin sonunda “Şi‘ir” başlıklı yedi beyitlik bir naat vardır.

1.3.1.2.8. Sekizinci Meclis (1797-2143. Beyitler)

Meclisin başlığı M1 nüshasında şu şekildedir: “Meclis-i Heştüm Der-Beyān Añ-Ki Ḥazret-i Muştafa‘ ‘Aleyhi’s-Selām Be-Medīne Hicret-Kerd ve Der-Medīne Sākin Şud *Vallāhu Yekūlū’l-Ḥaḫķu Ve Hüve Yehdi’s-Sebīl*”.

Başlık M2 nüshasında şu şekildedir: “Sekizinci Meclis Muştafa Ḥazretinüñ ‘Aleyhi’s-Selām Medīne’ye Hicret İtdiĝün Beyān eyler ve Medine’de Sākin Oldıĝun Bildürür”.

Meclis, 347 beyitten oluşmaktadır. Meclis, Hz. Peygamber’in amcasının vefatıyla korumasız kalmasını, ona inananların gördüĝü zulmünden dolayı Allah’ın hicret etmelerini emretmesini, Hz. Peygamber’in hicreti esnasında Hz. Ebu Bekir’le yaşadıkları mucizeleri anlatır. Meclis şu beyitle başlar:

Sekizinci Meclisüñ gel cem'ine
Cânı kıl pervâne anuñ şem'ine

(1797)

Abdulmuttalib ölünce Hz. Peygamber'i oğlu Ebu Talib'e emanet etmiştir. Ebu Talib Kureyş'in ileri gelenlerindendir ve Hz. Peygamber'i muhafaza etmektedir. Ona kimse el uzatamamaktadır. Sözlü sataşmalar olsa da fiili saldırılar mümkün değildir. Ancak Ebu Talib'in vefatıyla korumasız kalan Hz. Peygamber'e fiili saldırılar da başlamıştır.

Ta Ebū Ṭālib dirdi Mekke'de
Kimse el uzatmaz idi Aḥmed'e
Server-i ḳavm-i Ḳureyş idi hem ol
Ya' nī kim Bū Ṭālib ol 'amm-i Resūl
Aḥmed'e itmezler idi dest-i dırāz
Līki ṭa' n iderler idi çoḡ az
Anda kim itdi Ebū ṭālib vefāt
Ḳaldı tenhā Muşṭafā ol Ḥaḳ şıfāt
Başladı küffār devletsizlige
Muşṭafā'ya ya' nī hürmetsizliğe

(1798-1802)

Sadece Hz. Peygamber'e değil; müşrikler, korumasız tüm Müslümanlara saldırmaktan çekinmemektedir.

Dögdüler Bū Bekri ol ḳavm-i sitiz
Şöyle kim bī-hūş olurdu ol 'azīz
Secde eylerken Resūl-i nāzenīn
Gördi bir gün ol Ebū Cehil-i La' īn
Başdı Aḥmed boynı üzre ayaḡın
Ḥāke bulaşdurdı ol gül yanaḡın

(1806)

(1811-1812)

Hz. Bilal, İslam'a girmesi nedeniyle eziyet çeker, Hz. Ebu Bekir onu yalancı Yahudi sahiplerinden üç kez satın alarak azad eder.

Her ki girmişdi Resūlūñ dīnine
Zecr eylerlerdi anuñ kīnine
Bir Cehūd'un bendesi idi Bilāl
Hoş aḥad diyüp yürürdi bī-melāl

Boynına daķmıřlar idi bir resen
 Anı sürirlerdi ol ehl-i veşen (1816-1818)
 Çün Bilāl İslām'ı ızhār eyledi
 Cūdına Bū Bekr'ün iķrār eyledi
 Kim beni üç kez Bū Bekr aldı řatun
 Ol vücūdı nurlu ol dīni bütün (1838-1839)

Cebrail, beş tane müşriki Hz. Peygamber'e gösterir ve bunlara dikkat etmesini söyler. Bu beş kişi feci şekilde can verecektir.

Bu bişi gösterdi Cebrāil-i Emān
 Kim bulardur her biri kelb-i la'ın
 Her birinden bunlaruñ eyle şazer
 Key řaķın eylesün řaņa zarar (1847-1848)

Amcası Hz. Hamza, Ebu Cehil'in Hz. Muhammed'e (sav) yaptıklarını duyar, bundan dolayı Ebu Cehil'i döver.

Gördi Bū Cehl'i oturur řalk-ıla
 Bir niçe menhūs müdbir 'ılķ ile
 Ey muşanneş didi ey murdar şiz
 Cahil ü deyyūs u cilt ü bī-temiz
 Baş dimedi göz dimedi yay ile
 Dögdü pers itdi yüzün heyhā ile
 Yardı üç yirde başın şor eyledi
 İt depeler gibi murdār eyledi (1864-1867)

Amcası Hz. Hamza, Müslüman olur. Bu durum müşrikleri korkutur. Çünkü Hz. Hamza'dan korkmaktadırlar.

Ėamza eydür ehl-i imān oldum uş
 şıdk-ıla Sünni Müslümān oldum uş
 Cümle mü'minler ferah-nāk oldılar
 Ėorřudan mecmu'ı bī-bāk oldılar
 Düşdi küffāra şam u feryād u āh
 Ėāsir-i dünyā vü 'uķbā rü-siyāh (1878-1879)

Müminlere yapılan zulümlerden dolayı ashab hicret etmek ister. Cebrail, Hz. Peygamber'e hicret emrini getirir. Bölükler hâlinde hicret edilmeye başlanır. Cafer-i Tayyar Habeşistan'a, Hz. Ömer Medine'ye hicret etmek isteyenleri götürür.

Diledi destür aşhâb-ı Resûl
 Miḥnet-i küffâra olduḡda melûl
 Muṣṭafâ'ya geldi Cebrâil münîr
 Didi kim yârenlere destûr vir
 Kim Medîne şehrine 'azm ideler
 Anda mü'minler öküşdür gideler
 İkin ikin gitdiler birin birin
 Mekke'den terk idüben yirlü yirin
 Ca'fer-i Tayyâr ol rûḡ-ı revân
 Ḥoş Necâşi'den yaña oldı revân
 Hem yigirmi atlula çıḡdı 'Ömer
 Ol Medîne şehrine vardı meger (1892-1897)

Kureyşliler Hz. Peygamber'e iman edenlerin sayısı arttıkça telaşa kapılırlar ve meşveret ederek bunun önüne geçmek isterler. Onu öldürmeye karar verirler.

Pes Kureyş uluları cem' oldılar
 Meşveret eylemek için geldiler
 Kim Resûl'i ortadan götüreler
 Dînlerin tıṭup kamu ötüreler (1904-1905)
 Döndi Bû Cehl eydür ol kelb-i kelîb
 Her birimüz ḡavmi kavmiyle gelip
 Dirülüp cümle anı öldürelüm
 Kendözin kendözine bildürelüm
 Her ḡabileye ne düşerse diyet
 Virelüm budur bu re'y-i maşlaḡat (1932-1934)

Müşriklerin planını Cebrail, Hz. Peygamber'e iletir. Hz. Muhammed hicret etmek için hazırlık yapar. Kendi yerine Hz. Ali'yi bırakır. Kureyş'in kiralık katilleri arasından geçer. Hz. Peygamber, onların yüzlerine toprak atarak Yasin suresini okur. Hiçbiri onun gidişini fark edemez.

Muṣṭafā yatsun yirimde dir bir er
 Ben yatarum dir ‘Alī ol şīr ü ner
 Muṣṭafā dir saña cennet muṣṭuluk
 ‘İzzet ü nāz ü ğanīmet muṣṭuluk
 Geldi Mikāīl ü Cebrāīl ol gice
 Murtaẓā’yı bekledi işit nice (1943-1945)

Bu kutlu seferde yanına Hz. Ebu Bekir refik olur.

Muṣṭafā’ya didi Bū Bekr şefīk
 Bu seferde kimi eylersin refik
 Aḥmet eydür seni kıldum ihtiyār
 Kim müşāḥib olasin hem baña yār (1954-1955)

Beraber hicrete başlarlar. Sıcaktan ve takipten korunmak için Sevr Dağı’ndaki mağaraya sığınır. Cebrail, onlar için orayı hazırlamıştır. Bu mağarada üç gün kalırlar ve birçok mucizeye şahit olurlar. Bir güvercin mağara içine yuva yapar, örümcek de mağaranın ağzına ağ örer. Mağaranın ağzına kadar gelen müşrikler bunları görüp geri döner.

Geldiler ol ğāra Bū Bekr ü Resūl
 Gördiler kim teng-i tārik-idi ol (1971)
 Kıldılar ol ğārda üç gün qarār
 ‘Ankebūta emr itdi Girdigār
 Aḥmmed’in yüzin gözedi gözedi
 Ağzını ol ğāruñ ol dem gördi
 Emr itdi bir kebūtere Çalap
 Ğāruñ ağzında yūri var yuva yap
 Ol yuva içinde hoş yumurta қо
 Şöyle kim emr itdi Ḥaḳ eyledi o (1995-1998)

Şîrâzî, olaylar arasında geçiş yaparak diğer olayda kaldığı yerden devam etmektedir. Aşağıdaki beyitte Hz. Peygamber’i öldürmeye gelen müşriklerin hâline dönüş yapılmıştır.

Bu beyanı munda rüşen kıoyalum
 Mekke kāfirleri ḥālin diyelüm (1999)
 Tırdılar ol kıavmi bîdār oldılar

Her biri mecrūh-ı efkār oldılar
 Muştafā'nuñ gıtdügin çün tıydılar
 Her biri başına toprak koydılar (2004-2005)
 Ba' d-ez-ān kāfirleri gör nitdiler
 Muştafā'yı aramağa gıtdiler
 Tağlara vü taşlara yayıldılar
 Aḥmed'i bulmadılar bayıldılar (2026-2027)
 Ba' zısı geldi ki ġārı araya
 Tırdı ol dem gelicek ol araya
 Gördi kuş yuvası vü örümcek ağı
 Gözinüñ bağlandı karası ağı (2028-2029)
 Kuş yuvası var u örümcek ağı
 Başmamışdır buña ḥalkuñ ayağı (2036)

Ebu Cehil, Hz. Peygamber'i bulana ödül vaat eder.

Döndi Bū Cehl ol la' in ü şūr-baḥt
 Bī-ḥamiyyet bī-fütüvvet gūr-baḥt
 On vuḳıyye sīm ü zer virem aña
 Kim tıutup getürürse anı baña (2055-2056)

Süraka adında mahir bir izci bu işte görevlendirilir. Süraka gerekli hazırlıklarını yapıp Hz. Peygamber'i aramaya çıkar.

Dir Sürāḳa tırdum u geldüm eve
 Bağlanup sāz u seleb ive ive
 Kim Ebū Cehl'üñ alam didiklerin
 Va' de eyledügi ol sīm ü zerin
 Cümle esbabumı gördüm iveden
 Üç kere bindüm ü düşdüm deveden (2061-2063)

Süraka, Hz. Peygamber'in izini bulur ancak yanına yaklaşamaz. Atının ayağı toprağa saplanır. İlerleyemez. Hz. Muhammed'den (sav) af diler..

Ḳalmadı hergiz Sürāḳa'nuñ öñi
 Ḳarnına dek yire battı bindügi

Yā Muḥammed didi ol dem zār u zār
 ‘Ahd eyledüm senüñle zinhār
 Kim seni incitmeyem ey muḥterem
 Der-peyünce kim gelürse dönderem
 Muştafā ol dem anı kıldı ḥalāş
 ,Ol nebīler serveri ol şāh-ı ḥāş

(2071-2074)

Şair, bu kısımda Hz. Peygamber’in hicret esnasında uğradığı ve yardım aldığı Ümmü Mabed’le olan sergüzeşti anlatmıştır. Ümmü Mabed misafirperverliğiyle ünlü birisidir. Hz. Peygamber kendisinden yiyecek ister ancak Ümmü Mabed kıtlık olduğunu, ona verecek bir şeyi olmadığını söyler. Kısır bir koyunu vardır. Hz. Peygamber bu koyunu sağlar, dolu dolu süt alır.

Var-ıdı bir ḥatun ol yolda meger
 Ni‘ met ü iḥsān ileydi müştehir
 Adı Ümmü Ma‘ bed ü oğlu Mu‘ id
 Hem erinüñ adı idi Bū Sa‘ id
 Aḥmed’e didi kim ey ḳutlu ḳonuk
 Başdan ayağa sa‘ ādetlü ḳonuk
 Didi Ümmü Ma‘ bed’e ḥayru’l-beşer
 Et‘ amuñdan nesne var mı mā-ḥazar
 Ḳızlık oldu kimse şağın sağmadı
 Yirde ot bitmedi yağmur yağmadı
 Yoḥsa ben da‘ vet ḳılurıdum sizi
 Kendüme devlet bilürıdüm sizi
 Ol ḳoyunı şağdı çün ol māh-rū
 Ḳabu ḳacaḳ ḳalmadı ṭoldı ḳamu
 Aḥmed ü Şiddīḳ’ı mihmān eyledi
 Ümmü Ma‘ bed ḥaymesinde ṭoyladı

(2084)

(2087-2091)

(2100)

(2107)

Ümmü Mabed’in yanından ayrılır, Medine yoluna revan olur. Ancak Mekke’den ayrıldığı için üzgündür. Bu arada Cebrail yanına gelir, onu teskin eder ve Hz. Peygamber’e Mekke’nin fethini müjdeler.

Tıtdı Aħmed Ka‘be‘den yaňa yűzin
 Dűkdi gűzyaşılarını oldı ħazīn (2109)
 İndi ol sā‘atde Cebrāīl Emīn
 Didi ey maħbűb-ı Rabbű‘l-‘Ālemīn (2115)
 Yine varup Mekke‘yi feth idesin
 Kimi ħadħ ũ kimini medħ idesin
 Hicret eyledűgűne olma ħazīn
 Ey nebīler serveri řāh-ı gűzīn (2120-2121)

Medine ehli, Hz. Peygamber’in geleceğini duymuş; sevinç içinde onu beklemektedir.

Çűn ħaber geldi Medīne řhrine
 Cűmle müřtāķ oldı anuñ mihrine
 Muřtafa gelűr diyű řād oldılar
 Her birisi ħamdan āzād oldılar (2125-2126)

Meclisin sonunda yedi beyitlik bir naat vardır.

1.3.1.2.9. Dokuzuncu Meclis (2144-2763. Beyitler)

Meclisin başlığı řu řekildedir: “Meclis-i Nűhűm Der-Beyān Añ-Ki Ĥazret-i Muřtafa ‘Aleyhi’s-Selām Mekke-Rā Feth-Kerd ũ Pes Ezān Vefāt-Yāft Tā-Be- řerāhu Āmīn”.

M2 nüshasında dokuzuncu meclis başlığı yoktur. Meclis 620 beyitten oluşmaktadır. Sekizinci meclisin devamı niteliğindedir. Hz. Peygamber’in hicreti tamamlayıp Medine’ye giriřiyle başlar. Mekke’nin fethi bir beyitle haber verildikten sonra Veda Haccı, Veda Hutbesi anlatılır. Uzunca bir kısımda Hz. Peygamber’in vefatı, kefenlenmesi, defni, vefatından sonra sahabelerin ũzűntűsű ve yařanan kargařalar anlatılır. Daha sonra řair, ayrı bir başlıkta Muaz Bin Cebel’in Hz. Peygamber’in vefatından sonra yařadıklarını anlatır. Meclisin son kısımda ise dűrt halife dűneminden de kısaca bahsedilir. Meclisin başında ilk dokuz beyitte Medine řehri övűlűr.

Çűn Medīne meħbıť-ı envārdur
 Baķ‘alarda menzil-i muħtārdur
 Eyledi aña teveccűh Muřtafa
 Ol Resűl-i műctebī vű murtaza (2144 - 2145)

Medinelilerin Hz. Muhammed'in teşrifiyle olan sevinci anlatılmaktadır.

Çün Medīne ehli āgāh oldılar
 Muştafa'ya cümle karşı geldiler
 Karşı gelenler kamu enşārdur
 Kul-ı şādık şāhib-i ikrārdur (2154-2155)
 Bunlaruñ şād oldu ol mah mihrine
 Muştafa geldi Medīne şehrine (2161)

Mekke'nin fethinin gerçekleştiği kısaca anlatılır.

Muştafa dağı gazā itdi vü cenk
 'Ayşını kāfirleruñ eyledi tenk (2167)
 Mekke'nüñ kāfirlerin öldürdi hoş
 İçine mü 'minleri töldürdi hoş
 Aşlını şirk ü nifākuñ kesdi hep
 Bid' at zulmüñ gümānın başdı hep (2171-2172)

Daha sonra şair Mekke'nin fethedildiğini kısaca söyleyip Hz. Peygamber'in son anlarını ve ölümünü anlatacağı kısma giriş yapar. Öncelikle ölüm gerçeği ile ilgili beyitler sıralanmıştır Yaşlı, genç fark etmeksizin herkesin öleceği anlatılmış. Daha sonra 2183-2197 arası beyitlerde Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Musa, Hz. Zülkarneyn, Hz. Süleyman, Hz. Davud, Hz. İsa peygamberlerin ölümü; 2198-2201 beyitler arasında ise dört halife, Hz. Hüseyin ile Hz. Hasan'ın ölümleri hatırlatılmıştır. Bu beyitlerde şair, herkesin ölüm gerçeğiyle bir gün karşılaşacağı hissini vermeye çalışmıştır. Bu dünyanın gerçek menzil olmadığını dile getirmektedir.

Her beden kim yaradılır cān bulur
 Ğāyetine iricek noķşān bulur (2174)
 Pes bu dünya tıracaķ menzil degül
 Buña göñül bağlayan 'āķil degül (2202)

Hz. Peygamber, Mekke'yi fethettikten sonra tek ve son haccını yapar.

İbn-i 'Abbās eydür ol kân-ı uşul
 Anda kim hacc u dā' itdi Resul

Mekke'yi fetḥi menāsik eyledi
Kendüyi teslīm ü mālīk eyledi

(2205-2206)

Fetihten sonra Hz. Peygamber Mina'da Veda Hutbesi'ni irad eder ve Medine'ye döner. Nasr suresi, Kur'an-ı Kerim'in inen son suresidir. Bu dönemde inmiştir. Sahabeler bu sureyi dinleyince Hz. Peygamber'in görevini tamamladığını ve yakında öleceğini anlarlar.

Halkı cem' itdi Minā'da Muṣṭafā
Luṭf-ile ḥuṭbe okıdı müntehā
Pes Medīne yolına oldı revān
Kim muḥarrem ayı idi ol zamān
Anda indürdi *İzā Cā* Sūresin
Oḥı tefsīrin ki ma' nā göresin
Muṣṭafā bu sūreye kıldı naẓar
Eyledi ma' nāsı ḳalbine eṣer

(2209-2210)

(2213)

(2214)

Hz. Peygamber hastadır. Ölecektir. Bunun farkındadır. Ehlibeyt'ini çağırır, onlara nasihat eder.

Fāṭıma geldi gördi kim Resūl
Ḥasta olmuş ḥāṭırı yavlaḳ melūl
Dizine koydı Resūl'ün başını
Yüzi üzre dökdi gözi yaşını
Fāṭıma'ya didi ol ṣāh-ı rusūl
Kim cihandan naḳl iderem ey oḡul
Ba' d-ez-ān didi vaşıyyet eylerem
'Ālem-i ḡayba 'azīmet eylerem
Sünnetümi vü kitābı ḥoş görüñ
Bāṭıla uymañ Ḥaḳḳ'ı bilüñ ṭuruñ

(2221-2223)

(2249-2250)

Hz. Peygamber, kendisinde alacağı olan varsa gelmesini ve kısas yapılmasını emreder.

Her kime ḡulm itdüm ise bilmedin
Dādın aluñ benden anuñ ölmedin
Ġāfil olmuşdum ola ey 'ām u ḥāṣ
Gelüben benden ṭaleb kılsun kıṣāṣ

(2269-2270)

Ukkaşe isminde bir sahabe Hz. Muhammed'e (sav) gelerek kendisine haksız yere kamçı vurduğunu söyler ve bunun kisasının yapılmasını ister. Sahabeler, Ehlibeyt bu duruma şiddetle karşı çıkar, kisasın kendilerine yapılmasını emreder. Hz. Peygamber kabul etmez. Kisasın yapılmasını emreder. Kıyafetlerini çıkardığında Ukkaşe ağlayarak Hz. Peygamber'e sarılır, gerçek amacının Hz. Peygamber'in tenine değmek olduğunu belirtir.

Bir 'Ukkāşe adlu var-ıdı herif
Muştafā yārenlerinden ki za'if (2275)
Halka yürüñ dir iken ey sīm ü ten
Kamçı ile urduñ anda beni sen (2280)
Çıkınına kodı Resülün elini
Şağı şāğdı ağladı ahvālını
Çün buyurduñ didi ey şāh-ı ğanī
Cismüme kimün ki degerse teni
Āteş-i düzağ aña olur harām
Buyudı senden murādum ve's-selām (2321-2323)

Hz. Peygamber, hastalığı nedeniyle ümmete imam olamaz. Bu görevi Hz. Ömer yapmak için mescide gelir. Bunu duyan Hz. Muhammed (sav) bu görevi Hz. Ebubekir'in yapmasını ister. Bu durum aynı zamanda peygamberlik sonrası dönemde ilk halifenin kim olacağının işaretidir.

Muştafā'nuñ hādimi çıkdı meger
Gördi kim kapuda durmuşdur 'Ömer
Didi hizmetkār aña kim ey hümām
Mescide var olğıl aşhāba imām
Çün 'Ömer vardı imamet eyledi
Muştafā anı işitdi söyledi
Kim ne Hağ görür revā ne Resül
Var-iken Bū Bekr imamet ide ol
Diñ Ebū Bekr'e kim ol olsun imām
Böyle buyurdu baña Rabbü'l-Enām (2334-2338)
Muştafā'ya itdi Bū Bekr iktidā'
Halk Ebū Bekr'i idindi muḳtedā (2353)

Ashap; ölüm sonrası kefenleme, yıkama, cenaze namazı işlemleri için Hz. Peygamber'e fikir danışır. Hz. Peygamber, ak çadırdan kefen dikmelerini, kendisini yıkayıp cenaze tahtasına koymalarını emreder. Cenaze namazını önce sırayla Cebrail, Mikail, İsrail ve Azrail'in kılacağını, ardından meleklerin saf saf gelip kılacağını, onlardan sonra da ümmetinin kadın ve erkeklerinin kılacağını söyler.

Didiler saña kefen ne idelüm
 Sen ne dirsən anuñ üzre gidelüm
 Didi ağ çadırdan eyleñüz kefen
 Ol bulunmazsa olur bürd-i Yemen (2384-2385)

Hz. Peygamber, öldükten sonra arkasından ağlamayı, feryat ve figanı yasaklar.

Benden ötrü nevha idüp ağlamañ
 Beni incitmeñ cigerler dağlamañ
 Muştafa böyle diyicek zâr zâr
 Her biri yaşlar ağıtdı seyl-vâr (2397-2398)

Artık son demlerdir. Hz. Muhammed'in (sav) ruhunu almak için Azrail insan suretinde gelir. Hz. Peygamber'i görmek için izin ister, Hz. Fatıma onu tanıyamaz. Peygamber Azrail'i kabul eder.

Oldı andan şoñra 'Azrâil'e yol
 Geldi hücre kapusına durdı ol (2462)
 Buyurursan baña rûhuñ kabz idem
 Ger rızâ' olmaz ise dönem gidem (2476)

Hz. Peygamber, Rebî'ü'l-evvel ayının on ikisinde Pazartesi günü vefat eder. Cenazesini kıyafetlerini çıkarmadan Fazl, İbn-i Abbas ve Hz. Ali yıkar. Cenaze defnedilir. Şîrâzî, sonrasında uzunca bir şekilde ümmetin o hengâmesini, üzüntülerini tasvir eder. Hz. Ömer ve Hz. Ebubekir gelerek sahabeleri teskin eder. Kargaşa ve feryat yatıştırılır.

Çün Rebî'ü'l-Evvel idi vü hilâl
 Gündüzün göstermiş idi çün hayâl
 Ol kara gün kim düşenbih günidi
 Gün degül idi kıyâmet dünidi (2507-2508)
 Fazl ile 'Abbâs şû koydı belî

Lübsi altında anı yudu ‘Alī (2576)

Muṣṭafā’yı çün qodılar meṣhede

Ba‘d-ez-ān Şiddīk-ı Ekber mescide (2591)

Şîrâzî, mesnevîsinin 2653-2752 beyitleri arasında Haber-i Mu‘âd başlıklı yüz beyitlik bir bölüm yazmıştır. Bu bölümün giriş kısmında Muaz Bin Cebel ile Hz. Peygamber arasında geçen bir hikâye Muaz’ın dilinden anlatılmıştır. Hz. Peygamber’in Mu‘az’ı Yemen valisi olarak görevlendirmesi, göreve gitmeden ona verdiği öğütler dile getirilmiştir. Daha sonra bir rüyada Muaz’ın Hz. Muhammed’in (sav) ölümünü görmesi, üç günde Medine’ye gelmesi, Ehlibeyt’le görüşmesi, sahabelerle olan görüşmeleri ve sonunda Hz. Ebubekir’e biat etmesi anlatılmaktadır.

Şîrâzî, meclisin son kısımlarında sahabelerin Hz. Ebubekir’e biat etmesini, hilafetin otuz yıl sürmesini, ardından saltanata dönüşmesini, dile getirmektedir.

Gönlü cān-ile niyyet itdiler

Cümle Şiddīk ile bi‘ât itdiler (2752)

Muṣṭafā’nuñ yirin ihyā eyledi

Ümmeti içün müheyyā eyledi (2757)

Pes ḥalife oldu Bū Bekr iki yıl

Hem ‘Ömer on yıl andan şoñra bil

Oldı ‘Oṣmān on iki yıl ol ḥalīm

Altı yıl oldu ‘Alī vü hoş selīm

Pes ḥilāfet oldu otuz yıl tamam

Qıldı andan şoñra beglik ḥāş u ‘āmm (2762-2764)

1.3.1.3. Bitiş Bölümü

Eserin bitiş bölümü M1 nüshasında 90b varaktadır. Bir beyitten oluşmaktadır. Bitiş bölümünü belirten ayrı bir başlık yoktur. Bitiş bölümünde şair, eserini Allah’ın inayetiyle H 933’ta (1527) tamamladığını belirtmiştir.

Çün toquz yüz otuz üçde bu kitāb

Oldı ḥatm Allāhu a‘lem bi’ş-şavāb (2765)

M1 nüshasında M2 nüshasından farklı olarak eserin müstensihisi, Mehmed Zârî Şîrvânî olarak ismini zikretmiştir. İstinsah tarihi olarak H 960 (1552) notunu düşmüştür. Eserin tamamlandığı yer, günümüzde İran sınırlarında bulunan Kirman Eyaleti'nin Sincan karyesi olduğu belirtilmiştir. Bu nüshada “Temmetü'l-ķitāb” bitiş yazısı beyit düzeninde mesnevînin geri kalan kısmıyla uyumlu ve bitişik olarak yazılmıştır. Nüshanın istinsah kaydı şu şekildedir:

Temmetü'l-ķitāb bi-‘avnillāhi'l-Melikü'l-Vehhāb ‘Alā yed-i aḥḳaru'l ibād ü tūrabu'l-aḳdāmü'l ümmet Meḥmed Zārî Şîrvānî fî-vilayet-i Kirmān Maḥşūşu-leh ḳarye-i Sincān ḡaferallāhi zenube Velivālideyhi ve aḥsene ileyhim fî-tāb‘ sene Sittin ü tis‘a mie (960) fî-hicretün'n-nübüvveti şallallāhu ‘aleyhi ve sellem.

M2 nüshasında ise bitiş bölümü 114a varaktadır. İki beyitten oluşmaktadır. Bitiş bölümünü belirten bir başlık yoktur. Bitiş bölümünde şair, eseri Allah'ın inayetiyle H 937'de tamamladığını söylemektedir. M1 nüshasından farklı olarak bu nüshada kitabın ismi son beyitte tekrar edilmiştir. Bu beyit, 49. beyitin aynısıdır.

Ṭoḳuz yüz otuz yidide bu ķitāb
Oldı ḥatm Allāhu ‘alem bi’ş-şavāb
Bu ķitābuñ adıdır Ḥabbü'n-Nebāt
Cān baḡışlar cisme vü cāna ḥayāt

Bu nüshada “Temmetü'l-ķitāb” bitiş yazısı beyit düzeninden ayrı olarak yazılmıştır. Nüshanın istinsah kaydı şu şekildedir:

Temmete'l-ķitāb bi-‘avnillāhi'l-Melikü'l-Vehhāb minel hicreti'n-nübüvveti efzālî'l-tahiyyatü ve'ş-şalavātü ve's-selām ‘ale'n-nebiyyîne Muḥammedin şallallāhu ‘aleyh ve ‘alā ālihi ve aḣḣābihi ecma‘in vesellem teslīmā. Et-taḥrīru dest-i Muḥammed yazan-içün Fātiḥa okuyana yüz rahmet. Taḥrīr fî-şehr-i rebî‘ü'l-aḣır fî-13 Muḥarrem şuhuri sene es-şubḣ ‘ıṣrīyn ve elfün (1020)

1.3.2. Eserde Yer Alan Ayetler

Eserde yirmi sekiz farklı sureden ayetler vardır. Şîrâzî, beyitlerde ayetlerin tamamını değil; bir kısmını kullanmıştır. Bu ayetler, elli üç beyitte geçmektedir. Bazı ayetlerin birden fazla tekrar ettiği de olmuştur. Örn. (Necm, 53/9) 5 kez, (Necm, 53/10) 3 kez, (Müddesir, 74/1)

2 kez, (Duha, 93/1) 3 kez tekrar etmiştir. En çok Necm suresinden iktibas vardır. Aynı beyitte birden fazla sureden ayetleri kullandığı da olmuştur. (Bkz.384-391-447-456-852-2031. beyitler)

Ayetleri tasnif ederken önce Arapça yazımı, meali (sure adı, mushaf sırası / ayet numarası) verilmiştir. Daha sonra ayetin geçtiği beyit yazılmıştır. Beyitte ilgili ayet italik olarak yazılmıştır. Beyitte başka ayet varsa sadece italik yazı ile belirtilmiştir. Metinde bütün ayetler dipnotta meali ile verilmiştir. Arapça yazımı dipnotta verilmemiştir. Metnimizde geçen ayetler şunlardır:

- قَدْ نَرَى “Elbette görüyoruz.” (Bakara, 2/144)

Gör bu Kur’ân’uñ ‘acāib ü veçhini

Kad nerā didi vü andı veçhini (384)

- وَ إِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ “Bizim bütün varlığımız Allah’ındır ve biz

ancak O’na dönüyoruz.” (Bakara, 2/156)

Dökdi çok yire yaşın ağladı çün

Pes didi *İnnā ileyhi rāci’ūn* (2588)

- لَا يَعْقِلُونَ “Akli ermemiş.” (Bakara, 2/170)

Şöyle kim *lā ya’kil* olmuşam hemān

Hem Hatice’ye haber olmuş revān (1114)

- وَ اِذْ غَدَوْتَ “Erkenden” (Al-i İmran, 3/121)

İnnelek dir gündüz için *fī’n-nehār*

İz gadevte şubhçün dir Girdigār (392)

- رَبَّنَا فَارْحِمْنَا “Rabbimiz, günahlarımızı bağışla.” (Al-i İmran, 3/193)

Geldi bir avāz kim *fāğfirlenā*

Rabbenā ya Rabbenā yā Rabbenā (1499)

- فَارْحَمْهُمْ “Öyleyse onları affet.” (Al-i İmran, 3/159)

Fa’fu’anhūm dimiş idi anda Hāk

Aña ta’līm olmuş idi bu sebak (1815)

- عَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ “Ve sana bilmediğini öğretmiştir.” (Nisa, 4/113)

‘Allemek mālem tekūn ta’lem dir ol

‘İlm öğretdüm saña i’lem dir ol (397)

- أُمُّ الْفُرَى “Şehirlerin anası” (En‘am, 6/92)
Ka‘be’ye *ümmü’l-gura* didi kelām
Haml-i āyet bu aşl ol asla tamām (418)
- الْأُمِّيَّ “Ümmi (Âyette geçen «ümmî» kelimesi, okuma yazma bilmeyen karşılığında kullanılmış olup Resulullah’ın bir vasfıdır.)” (A’raf, 7/157)
Muşafâ’ya *ümmî* didi ol Celîl
Okumadı yazmadı bî- kâl ü kıyl (410)
- لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ “Bilesiniz ki halk da emir de (yaratma ve yönetme) yalnız O’na aittir.” (A’raf, 7/54)
Cânıdur müştāk olanlaruñ hemân
Kim *lehül halku vel emr* eydür revân (1508)
- كُلُوا وَاشْرَبُوا “Yiyin, için.” (A’raf, 7/31)
Yine bir yâkût ev gördüm ulu
Yazılı anda *külü hem veşrebü* (1511)
- إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ “Eğer sizden olursa” (Enfal, 8/65)
Hağ buyurdi şabrı vü girdâr için
İn yekün minkum bahadırlar için (409)
- أُسِّسَ “Kurulan” (Tevbe, 9/108)
Bî-ħisāb ü bî-kiyashendese
Mescid-i bünyād için dir *üssise* (396)
- إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا “Çünkü Allah bizimle beraberdi.” (Tevbe, 9/40)
Bizi bunlar göremezler ey halef
Didi *İnnallāhe ma‘anā lā teħaf* (2032)
- فَاسْتَقِمْ “Emrolunduğun gibi dosdoğru ol.” (Hud, 11/112)
Kāmeti medħinde didi *festakim*
Medħi her ‘uzvına oldı münkasim (387)
- فَأَوْحَى “Şöyle vahyetti.” (İbrahim, 14/13)
Dir *fe evħā* Hağ münācātı için
Medħler eyler ‘ibādātı için kamer (405)

- لَعْمُرْكَ “(Ey Resul’üm!) Ömrüne andolsun ki” (Hicr, 15/72)
Muştafa’ya çün *le‘amrük* didi Hâk
Oldı ma‘lûm enbiyaya bu sebâk (131)
- لَا تَخَفْ “Korkma!” (Ta-Ha, 20/68)
Bizi bunlar göremezler ey halef
Didi *Innallâhe ma‘anâ lâ teḥaf* (2032)
- رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ “Biz, seni alemlere rahmet olarak gönderdik.”

(Enbiya, 21/107)

- Aḥmed’e *ve’s-şems* didü Hâk yakîn
Oldı nûr *rahmeten li’l-‘âlemîn* (853)
- فَلْيَحْذَرِ “O halde sakınsınlar.” (Nur, 24/63)
Emrini zıkr itdi *felyahzer* didi
Mülhid olanlardan ey server didi (398)
- كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ “O’nun zatından başka her şey yok olacaktır.”

(Kasas, 28/88)

- Fâni olısar yir olmuş kamu
Küllü şey’in halik illâ vecchehu (2204)
- يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ “Onların ellerinin üzerindedir.” (Fetih, 48/10)
Hâk *yedullâhdır* didi anuñ yedi
Müşafunda *fevka eydihim* didi (389)
- كَانُوا قَلِيلًا “Gecenin az bir kısmında” (Zariyat, 51/17)
Bir gümüşden kaşır gördüm çün şehir
Yazusı *Kānu kalîle* mu‘ teber (1509)
- مَا زَاغَ الْبَصَرُ “Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı.”

(Necm, 53/17)

- Kaşına kavseyn ü alnına kamer
Gözlerine didi *mā zāğal başar* (383)
- وَمَا يَنْطِقُ “O, nefis arzusu ile konuşmaz.” (Necm, 53/3)
Dir *kumû’l-leylü* kıyâmiçün anuñ
Dir *ve mā yanṭıḳ* kelâmiçün anuñ (385)

- قَابَ قَوْسَيْنِ “İki yay arası kadar” (Necm, 53/9)

- أَوْ أَدْنَى “Yahut daha yakın.” (Necm, 53/9)

Ḳāb-ı kavseyne vü hem **ev ednāya** dek

Vardı hāşıl eyledi anda dilek (809)

Ṭūr’a mi‘ rāca çıkan Mūsā idi

Muṣṭafā mi‘ rācı **ev ednā** idi (889)

Bir gicede **Ḳāb-ı Kavseyne** degin

Andan **ev ednāya** irişdi yikin (903)

Ḳāb-ı kavseyne Hāḳ anuñ içün didi

Halka ta‘ rīf itdi ḥubb-ı Aḥmed’i (1602)

Giçdi ol levḥ-i ḳalem-den ol yaña

Ḳāb-ı kavseyne vü **ev ednaya** dek (1794)

- مَا أَوْحَى “Her şeyi vahyetti.” (Necm, 53/10)

Rāz-ı **mā evḥā** didiler bu ola

Daḥı yigrekin anuñ ol Hāḳ bile (1662)

Server-i aṣḥāb şıddıḳ-ı güzīn

Muṣṭafā’ya şordı **mā evḥā** sözün (1663)

Di baña kim sırr-ı **mā evḥā** nedir

Lafz-ı **mā evḥā** daki ma‘ nā nedir (1664)

- وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ “Ay yarıldı.” (Kamer, 54/1)

Ellerinüñ mu‘ cizi ey pür-hüner

Hoş felekde eyledi **şakḳü’l-ḳamer** (358)

- فَمِ اللَّيْلِ “Geceleyin kalk.” (Müzemmil, 73/2)

Dir **ḳumü’l-leylü** kıyāmıçün anuñ

Dir **ve mā yantıḳ** kelāmıçün anuñ (385)

- إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ “Zira gündüz vakti” (Müzemmil, 73/7)

İnnelek dir gündüz içün **fi’n-nehār**

İz gadevte şubḥçün dir Girdigār (392)

- يَا أَيُّهَا الْمُرِمِّلُ “Örtüsüne bürünen” (Müzemmil, 73/1)
 Aña *müzemmil* didi vü Muştafâ
 Aña *müdeşsir* didi vü müctebâ (448)
- يَا أَيُّهَا الْمُدِّسِرُ “Örtünüp bürünen” (Müddesir, 74/1)
 Aña *müzemmil* didi vü Muştafâ
 Aña *müdeşsir* didi vü müctebâ (448)
 Muştafâ eydür ol uyğuda baña
 Yâ *Müddeşsir* diyu geldi bir nidâ (1173)
- ارْجِعِي “Rabbi’ne dön.” (Fecr, 89/28)
 Anda kim çalına tabl-ı *irci’î*
 Nâr-ı dūzağdur bularuñ merci’i (40)
- وَالشَّمْسُ “Güneşe andolsun.” (Şems, 91/1)
 Aḥmed ü *Ṭā Hā Yāsīn* ü *ve’z-zuḥā*
 Āyet-i *ve’s-şems* ü māh ü mürtezā (457)
 Aḥmed’e *ve’s-şems* didü Ḥaḳ yakīn
 Oldı nūrı *rahmeten li’l-‘ālemīn* (853)
- وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَى “Geceye andolsun.” (Leyl, 92/1)
 Saçını *ve’l-leyl* okuya emr-i kuvā
 Şuratın yād eyle anuñ şems-i kuvā (386)
- وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَى “Bürüyüp örttüğünde” (Leyl, 92/1)
 Her biri elinde *izā yağşā* şariḥ
 Nūrdan yazılı hoş ḥūb melīḥ (1541)
- وَالضُّحَى “Kuşluk vaktine and olsun.” (Duha, 93/1)
 Kuşluğičün and içüp dir *ve’z-zuḥā*
 Leyline kılur ḳaşem ol padişāh (393)
 Aḥmed ü *Ṭā Hā Yāsīn* ü *ve’z-zuḥā*
 Āyet-i *ve’s-şems* ü māh ü mürtezā (456)
 Ol ‘atā’da kim ḳaşem ḳıldı Ḥuzā
 Muştafâ şânına indi *Ve’z-zuḥā* (848)

- أَفْرَأُ “Oku!” (Alak, 96/1)
Didi kim *İkra* ’baña ol çār bār
Kārī degülüm didüm ben ey nigār (1143)
- مَا لَمْ يَعْلَمْ “Bilmediği her şey” (Alak, 96/5)
‘İlm öğrendüm uyup ol ā’leme
Okudum varınca *mā lem ya’leme* (1144)
- وَالْعَادِيَاتِ “Yemin olsun Allah yolunda nefes nefese koşanlara.”
(Adiyat, 100/1)
- فَأَلْمُورِيَّاتِ “Koşarken tırnaklarıyla taşlara çakarak kıvılcımlar
saçanlara” (Adiyat, 100/2)
Leşkeri atlarına dir ‘*ādiyāt*
Tırnağından çıkan oda *mūriyāt* (404)
- وَالْعَصْرِ “Asra yemin olsun.” (Asr, 103/1)
Haq kase eyler zamānına anuñ
Ohunur *ve’l-asr* şanına anuñ (391)
- إِذَا جَاءَ “Geldiği zaman” (Nasr, 110/1)
Anda indürdi *İzā Cā* Sūresin
Ohı tefsirin ki ma’ nā göresin (2213)

1.4. Şekil Özellikleri

1.4.1. Vezin

Uzun mevzular ile hikâyelerin yazımında kullanılan mesnevîlerde konuların işlenip anlatılması ve okunup ezberlenmesine sağladığı büyük kolaylıktan dolayı oluşumundan itibaren Arap, Fars, Türk edebiyatlarında genellikle aruzun kısa kalıpları tercih edilmiş ve kullanılmıştır. Muhtemelen bu tercihte; kısa kalıpların millî ölçümüz olan hece vezninin 11’li hece düzenine ve Türk halk edebiyatındaki ritmine uygun düşmesi de etkili olmuştur (Kartal, 2018:93).

Remel bahrinin Türkçe mesnevîlerde en çok benimsenen ve kullanılan

Fā’ ilātün / Fā’ ilātün / Fā’ ilün (_ . ____ / _ . ____ / _ . ____) kalıbı olmuştur. 16. asırda (56 mesnevî) çok yoğun bir şekilde tercih edildiği görülmektedir (Kartal, 2018: 96).

Habbü'n-Nebât aruzun Remel Bahri'nin Türkçe Mesnevîlerde en çok kullanılan; **Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün** (_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _) kalıbıyla nazm edilmiştir. Eserde naatlar da dahil olmak üzere yalnızca bu kalıp kullanılmıştır.

Aruz ölçüsünün şiirde uygulanmasında kelimeler belirli kalıplara her zaman kolaylıkla uymaz. Özellikle uzun sesli bulunmayan Türkçede kelimeleri aruz kalıplarına yerleştirmek oldukça güçtür. Bunun için şairler bu ölçüyü daha kolay kullanabilmek ya da beytin ahengini arttırmak için bazı yollara başvurmuşlardır. Bunlar aruz uygulaması içinde çok kullanılan Vasl, İmale ve Zihaf'tır (İpekten, 2001: 142).

Şîrâzî'nin başarılı bir aruz şairi olduğunu söylemek mümkün değildir. Eserde aruz kusurunun olmadığı beyit sayısı azdır. Habbü'n-Nebât'ta başlıca aruz kusurları imâle, zihaf, ulama ve meddir. Şöyle ki ilk on beyitten dokuzu kusurludur. Bu dokuz beyitte yirmi dört imâle, dört ulama (8. ve 9. beyitler) , iki med (10. beyit) kusuru vardır. İmale, eserde en çok rastlanan aruz kusurudur.

Sağlam beyit: (7. Beyit)

Ol-mü-nez-zeh / cis-mi-cis-mā / nī-de-gil

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Ol – mü – ber - rā / rü - hı – rü - hā / nī – de -gil (7)

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Metnimizde zamir ñ'si bazı örneklerde vezin gereği yazılmamıştır.

Bu bişi gösterdi Cebrāil-i Emîn

Kim **bulardur** her biri kelb-i la'în (1847)

1.4.2. Kafiye

Habbü'n-Nebât mesnevî nazım biçimiyle yazılmıştır. Mesnevî nazım biçiminin kafiye örgüsü (aa, bb, cc ... xx) şeklindedir. Eserde sekiz naat vardır. Bunlardan ikinci ve üçüncü naatların kafiye örgüsü de (aa, bb, cc ... xx) şeklindedir. Geriye kalan altı naatın kafiye örgüsü (aa, ba, ca ... xa) şeklindedir.

Eser incelendiğinde Şîrâzî'nin Habbü'n-Nebât'ta rediften çok yararlandığı görülmektedir. Kafiye olarak zengin ve tam kafiyeler ağırlıktadır. Yarım kafiye kullanımı diğer kafiye

türlerine göre azdır. Eserde cinaslı kafiye örneği de azdır. Eserden aldığımız bazı kafiye örnekleri şunlardır:

Eylemez idrāk ‘aql u fehm anı	
Eylemez taşvîr fîkr ü vehm anı (Redif – z.k.)	(10)
Pîştedür elṭāf-ı ḥānında melek	
Maṭbahı dehlîzidür ḳaşrı felek (z.k.)	(19)
Ol ḳādîme hem zamān sâbıḳ degil	
Sebḳat ü ḥādîş aña lâyıḳ degil (Redif – t.k.)	(4)
Hem muḳârin oldı göge güneşe	
Baḥr-i baḥşîş geldi ol dem cünbüşe (y.k.)	(28)

1.4.3. Dil ve Anlatım Özellikleri

1.4.3.1. Dil Özellikleri

Habbü’n-Nebât’ın dil özelliklerini tespit edebilmek için dönem olarak Türkçenin hangi devresine dâhil olduğunu ortaya koymak gerekmektedir.

Eski Oğuz, Türkçesi Batı Türkçesinin ilk döneminin adıdır. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu dönem için yaygın olarak eski Anadolu Türkçesi terimi kullanılmaktadır. Eski Oğuz Türkçesi 13. yüzyılda başlar ve 16. yüzyıl başlarına dek sürer. 16 yüzyılda yerine Osmanlı Türkçesine bırakır. Eski Oğuz Türkçesinin kullanıldığı coğrafi alan sadece Anadolu değildir Kuzey ve Güney Azerbaycan ile Irak ve Suriye de eski Oğuz Türkçesinin kullanıldığı alanlardır. 14. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Balkanlarda da kullanılmıştır. Eski Oğuz Türkçesi siyasi olarak Anadolu Selçukluları dönemini, Beylikler dönemini, Karakoyunlu ve Akkoyunlu dönemleriyle, Osmanlı İmparatorluğunun ilk döneminin içine alır (Ercilasun, 2020 : 438).

13, 14 ve 15. yüzyıllarda kullanılan Eski Oğuz Türkçesi siyasi olarak Anadolu Selçuklularının son dönemini, Beylikler devrini Karakoyunlu ve Akkoyunlu Devletlerini, Osmanlıların ilk iki asrını içine almaktaydı. 16 yüzyılda Osmanlı Türkçesi denilen dönem başlar, Osmanlı'nın hâkim olduğu bütün sahalarda edebi dil olarak kullanılır ve 20. yüzyıl başlarında Genç Kalemler hareketinin yarattığı terkipsiz Türkçe ile sona erer (Ercilasun, 2020 : 457).

16. asırda henüz iki edebi dilin kesin çizgilerle birbirlerinden ayrılmadıklarını söylemeliyiz (Ercilasun, 2020 : 457).

Eski Oğuz Türkçesi döneminde dilin henüz standart hâle gelmediğini, farklı özellikleri bir arada barındırdığını, dolayısıyla bu dönemin Osmanlı ve Azerbaycan Türkleri edebi dilleri için bir geçiş dönemi sayılması gerektiğini söyleyebiliriz (Ercilasun, 2020 : 457).

Yazıldığı tarihin H 933 (1527) olması itibarıyla Habbü'n-Nebât, bir geçiş dönemi eseri olarak kabul edilmelidir. Çünkü Eski Anadolu Türkçesinin (13-15. yy.lar) yerini yavaş yavaş Osmanlı Türkçesine (16-20. yy.lar) bırakmaya başladığı bir dönemde yazılmıştır. Bu nedenle eserde Eski Anadolu Türkçesine ait dil özellikleri yaygın biçimde görülmektedir.

Habbü'n-Nebât'ın dönem olarak Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini taşıması, daha önce eserle ilgili herhangi bir dil çalışması yapılmamış olması, eserde Türkçe söz varlığına ait bazı arkaik kelimelerin varlığı, eserin dil bakımından değerini artırmıştır. Bu nedenle eserin dil açısından incelenmesi önem arz etmektedir. Ancak çalışmamızın konusu doğrudan doğruya “dil” üzerine olmadığı için ayrıntılı bir incelemeye gidilmemiş, eserin dil özellikleri hakkında genel bir kanaat oluşması için metinden seçilen sınırlı sayıdaki örneklerle bu özellikler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tamamlanışı 16. yy.ın ikinci çeyreğinde olan Habbü'n-Nebât, kelime hazinesi ve dil özellikleriyle Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi izlerini birlikte taşır. Eserde görülen Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini şu şekilde sıralayalım:

1. Gelecek zaman eki -ısar /-iser kullanılır.

Kim ‘Ārab’dan ol zamānda geliser

Cümle maḥlūka peyember olısar

(237)

2. Emir ikinci teklik şahıs eki -gıl / -gil kullanılır.

Didi seni kılısar Ḥaḫ luṭf-ı şād

Ümmeṭüni eylegil bu gice yād

(1253)

3. Zarf fiil ekleri / -ıcak / -icek /-uban / -üben kullanılır.

Didi gördüm dün gice bir kārban

Yola düşüben gelürlerdi hemān

(1765)

Ṭoğrudur didüklerüm hep göresiz

Gelicek ol kārban şorasız

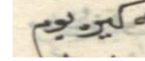
(1768)

4. Eski Anadolu Türkçesinden beri -um / -üm şeklinde olan 1. teklik iyelik ekinin ve 1. teklik şahıs ekinin bazı beyitlerde -ım / im şeklinde düz dar ünlü olarak kullanıldığı olmuştur. Her iki nüshada iki kullanım şekli de vardır. Örn. 1973 numaralı beyitte M1 nüshada “gireyüm-göreyüm” şeklinde yazılırken M2 nüshasında “gireyim-göreyim” şeklinde yazılmıştır.

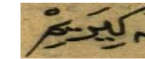
Ğāruñ evvel ben içine **gireyüm** (1973)

Mār u kejdüm olmasun bir göreyüm

M1 Nüsha

M2 Nüsha

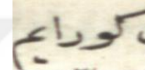

Cebrāil didüm ol dem ey aḥī

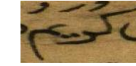
(1339)

Bir nefes ursun **göreyim** dūzaḥı

M1 Nüsha

M2 Nüsha

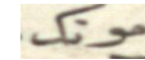
5. Eski Anadolu Türkçesi özelliği gösteren bazı arkaik sözcükler ve kullanıldığı beyitler şunlardır: Toylamak (122), andaḡı (159), kiçi (217), ṭon giydi (2169), bigi (233-421-432 vd.), men (396-1351-1684-2736), maña (251-261-12556-2659-2671), muña (676-693-840-1320-2034), munuñ (498-688-692-839), menümle (621), menden (1076), munca (99-444-621-2486)

6. “Ben, baña, buña, bunuñ, benümle, bunca, miñ” sözcükleri M1 nüshasında Eski Anadolu Türkçesindeki kullanım şekliyle “Men, maña, muña, munuñ, menümle – munca, biñ” sözcükleriyle birlikte karşımıza çıkmaktadır. Her iki kullanıma da örnekler vardır. “Ben-men, baña- maña, buña, bunuñ- munuñ, benümle- menümle, bunca- munca” sözcükleri birlikte kullanılmıştır. Hatta ikisinin tek beyitte birlikte kullanıldığı örnek de vardır. M2 nüshasında genelde “b” sesi kullanılmıştır. Farklı kullanımlar, tezin metin bölümünde dipnotta gösterilmiştir.

Ya‘ nī **munuñ** mālī anuñ mālīdur

(1598)

M1 Nüsha

M2 Nüsha

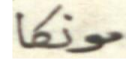

Bunuñ a‘ mālī anuñ a‘ mālīdür

Aşağıdaki örnek, aynı beyitte aynı kelimenin farklı yazılışlarını göstermektedir. (677)

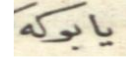
Kimi dir uğradı **muña** meger diyu

M1 Nüsha

Ya **buña** göz degdi ya ħod fi'1 diyu

M1 Nüsha

Didüm ey Cebrāil peyk-i Girdigār

Buña men şabr idemezem zinhar

(1352)

Ger şabül eylediriseñ ey emīn

Atasız bir tıfl buldum **men** hemīn

(541)

7. “Gibi” edatı eserde Eski Anadolu Türkçesindeki kullanım şekli olan “bigi” şekliyle de karşımıza çıkmaktadır. Her iki nüshada da sözcüğün her iki kullanım şekline örnekler olmakla birlikte daha çok “gibi” şekli kullanılmıştır. Tezde her iki nüsha karşılaştırılmış, iki nüshada da ortak yazılan şekil tercih edilmiştir. Farklı kullanımlarda ise “gibi” şekli tercih edilmiştir. Farklı kullanımlar, tezin metin bölümünde dipnotta gösterilmiştir.

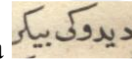
M1 nüshasında “bigi” M2 nüshasında “gibi” şeklinde olan örnekler:

Muşafā ile Ĥatīce gitdiler

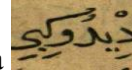
(1126)

Ol erüñ **didügi bigi** itdiler

M1 Nüsha

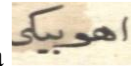

M2 Nüsha

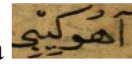

Āhū **bigi** sıçrar idi merkebüm

M1 Nüsha

M2 Nüsha

Müşk ü ‘anber olduĝ-içün meskenüm

(589)

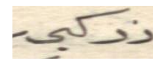
Her iki nüshada da “gibi” yazılmış şekline örnek:

Muşafā’nuñ elüne virdi ‘aşā

(652)

Oldı aña **zer gibi** seng-i ĥaşā

M1 nüsha

M2 nüsha

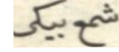
Her iki nüshada da “bigi” yazılmış şekline örnek:

Bağdum ardından u öñünden aña

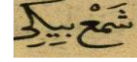
(1726)

Şem‘ bigi şu‘ le urur her yaña

M1 nüsha

M2 nüsha

8. “Aña” zamiri eserde “oña” şekliyle de karşımıza çıkmaktadır. Her iki nüshada da sözcüğün her iki kullanım şekline örnekler vardır. Tezde “aña” kullanımı tercih edilmiştir. Farklı kullanımlar, tezin metin bölümünde dipnotta gösterilmemiştir.

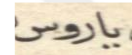
Nüshalarda kelime sonunda bulunan belirtme hâli eki ve 3. tekil iyelik eki olan -ı -i seslerinin zaman zaman gösterilmediği olmuştur. Nüshalar bu durumda karşılaştırılmış, kelimenin doğru yazılanı tercih edilmiştir. Bu durum dipnotta belirtilmemiştir. Her iki nüshada da ek yazılmamış ise [] işareti ile eklenerek doğrusu yazılmıştır. Aşağıdaki örneklerde “yarusı” ve “ruhunu” sözcüklerinin her iki nüshada da yazılışları verilmiştir. Görüldüğü üzere her iki nüshada da benzer hatalar vardır.

Bir bölük gördüm melekler bî-fütür

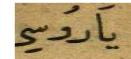
(1460)

Yarusı zulmet durur yarusı nūr

M1 Nüsha

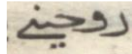

M2 Nüsha

Hak anuñ rūhını peydā eyledi

M1 Nüsha

M2 Nüsha

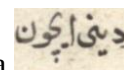
‘ Ālemi anuñla şeydā eyledi

(119)

Nüshalarda ek fiil çekimli halleri “-ise, -idi, -imiş” “ ile” bağlacı ve “için” edatı M1 nüshasında kendinden önceki kelime ile birleşmeden ayrı yazılmıştır. M2 nüshada ise kendinden öce gelen sesle bitişik yazılmıştır.

“Dini için” sözcüğünün yazımı:

M1 Nüsha

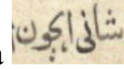

M2 Nüsha

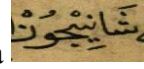

“Şanı için” sözcüğünün yazımı:

M1 Nüsha

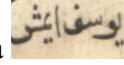

M2 Nüsha

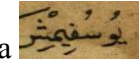

“Yūsuf imiş” sözcüğünün yazımı:

M1 Nüsha

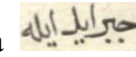

M2 Nüsha

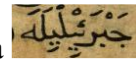

“Cebrāil ile” sözcüğünün yazımı:

M1 Nüsha

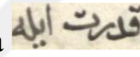

M2 Nüsha

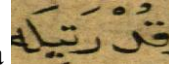

“kudret ile” sözcüğünün yazımı:

M1 Nüsha

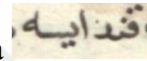

M2 Nüsha

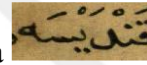

“kanda ise” sözcüğünün yazımı:

M1 Nüsha

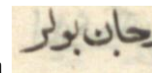
M2 Nüsha

Eserde aynı kelimenin farklı yazımları karşımıza çıkabilmektedir. Buna M1 nüshasında 2174., M2 nüshasında 677. beyitler örnek verilebilir. M1 nüshasında “bulur” sözcüğü M2 nüshasında “buña” sözcüğü aynı beyitte farklı şekilde yazılmış:

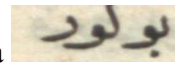
Her beden kim yaradılır **cān bulur**

M1 Nüsha

Ġāyetine iricek nokşān **bulur**

M1 Nüsha

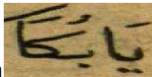
Kimi dir uğradı **buña** meger diyu

M2 Nüsha

Ya **buña** göz degdi ya ħod fi'l diyü

M2 Nüsha

Müstensihlerin aynı kelimelerin yazımında farklı harfleri tercih ettiği örnekler de vardır:

“M1” nüshasında **çopān** sözcüğü “M2” nüshasında **çoban** : b – p değişimi

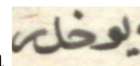
“M1” nüshasında **kārbān** sözcüğü “M2” nüshasında **kārvān** : b – v değişimi

“ M1” nüshasında şād sözcüğü “ M2” nüshasında şāz :	d – z değişimi
“ M1” nüshasında ümid sözcüğü “ M2” nüshasında ümiz :	d – z değişimi
“ M1” nüshasında Kedḥūdā sözcüğü “ M2” nüshasında Kedḥūzā :	d – z değişimi
“ M1” nüshasında ḥūdā sözcüğü “ M2” nüshasında ḥūzā :	d – z değişimi
“ M1” nüshasında Yāhud sözcüğü “ M2” nüshasında yāhuz :	d – z değişimi
“ M1” nüshasında padişāh sözcüğü “ M2” nüshasında pazīşāh :	d – z değişimi
“ M1” nüshasında durdı sözcüğü “ M2” nüshasında ṭurdı :	d – ṭ değişimi
“ M1” nüshasında dokuz sözcüğü “ M2” nüshasında ṭokuz :	d – ṭ değişimi
“ M1” nüshasında dalına sözcüğü “ M2” nüshasında ṭalina :	d – ṭ değişimi
“ M1” nüshasında baḥdı sözcüğü “ M2” nüshasında baḥdı :	ḳ – ḥ değişimi
“ M1” nüshasında aclıḳ sözcüğü “ M2” nüshasında aclıḥ :	ḳ – ḥ değişimi
“ M1” nüshasında yok sözcüğü “ M2” nüshasında yoḥ :	ḳ – ḥ değişimi
“ M1” nüshasında meñ sözcüğü “ M2” nüshasında beñ :	m – b değişimi
“ M1” nüshasında muñı sözcüğü “ M2” nüshasında buñı :	m – b değişimi
“ M1” nüshasında miñ sözcüğü “ M2” nüshasında biñ :	m – b değişimi

Müstensihler tercihlerinde genelde ısrarcı olmuşlardır. Ancak yukarıda verilen kelimelerin her iki kullanımı da nüshalarda mevcuttur. Söz gelimi “yok” M1 nüshasında çoğunlukla “yok” yazılırken M2 nüshasında “yoḥ” şeklinde yazılmıştır. Ancak örneklerde de görüleceği üzere sözcüğün her iki nüshada da hem “yok” şeklinde hem de “yoḥ” şeklinde yazıldığı örnekleri de vardır. Diğer sözcükler de benzer hususiyetlere sahiptir.

Şemse **yohdur** mişl ü necme ver naẓar (510)

M1 Nüsha

M2 Nüsha

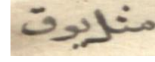
Bunı bilür bende vü şāh u emīr

Enbiyāya mişl bu ‘ālemde çok

(511)

Hāḡ bilür kim Muştafā’ya mişl yok

M1 Nüsha

M2 Nüsha

1.4.3.2. Anlatım Özellikleri

Şîrâzî, eserinden anlaşılacağı üzere Türkçeye hâkim bir şairdir. Eserinde Arapça ve Farsçadan geçmiş çok sayıda kelime olsa da Habbü’n-Nebât Türkçe söyleyiş açısından başarılıdır. Abartılı söz sanatlarından, gösteriştan uzak, sade bir Türkçeyle yazılmıştır. Şîrâzî’nin başka bir eserine sahip olamadığımız için dil ve üslup kıyaslaması yapmamız mümkün olmamaktadır.

Habbü’n-Nebât, manzum bir siyerdir. Yazılış amacının daha çok ahlaka dair olması, halka hitap eden bir üslup kullanılması gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla sade ve anlaşılır bir dille yazması çok tabiidir. Mesnevînin giriş kısmında besmele, tevhid, münacat, naat bölümlerinde üslubun ağırlaştığı, Arapça ve Farsçadan geçmiş çok sayıda kelime kullanıldığı görülür. Ancak eserin asıl konusunun anlatıldığı bölümünde dil sadedir.

M1 nüshası, nesih yazı ile yazılmıştır. İlk elli iki beyit harekeli, sonrasındakiler harekesiz olarak yazılmıştır. Bu nüshada ayetler harekelidir, ayrıca birkaç kelimenin de harekeli yazıldığı olmuştur. Bu durum kelimenin başka kelimelerle karıştırılmasını önlemek maksadıyla şairin bilinçli bir tasarrufu olarak görülmektedir. (Örn. 2066. beyit “Ögülen” kelimesi) M2 nüshasının tamamı harekeli olarak yazılmıştır.

Şîrâzî’nin yer yer sohbet üslubuyla olayları kahramanların ağzından anlattığı, okuyucuya ders ve öğüt vermeyi hedeflediği bölümler vardır. Bu bölümlerde “eydür- eyitdüm-didüm-didi” şeklinde diyaloglar görülür. Bu bölümlerde akıcı ve sürükleyici bir anlatım kendini gösterir.

Dir Hâtice aña ey ‘amm-i Resûl

Muştafâ için beni kılğil qabûl

Maḡrum itdüm rāzuma çün seni ben

Didiler el müsteşāru mu ’temen

Ni‘ met içün rızk içün ğam yeme hiç
 Muşafā’nuñ malı yokdur **dime** hiç (1047-1049)
 Muşafā **eydür** baña ey pāk rūḥ
 Çün beşaretler getürdi vü fütūḥ
 Bir şu gösterdi **didi** ol māh-rū
 Kıl ṭahāret elüñi yüzüñi yu
 Baña ta‘ līm eyle **didüm** ey aḥī
 Ol nice itdiyse itdüm ben daḥı (1139-11419)

Habbü’n-Nebât’ta Şîrâzî; sözüne kuvvet katmak için âyet, hadis ve deyimlerden sıkça yararlanmıştır. Atasözlerine eserde az rastlanmaktadır. Tezde Ayetler için ayrı bir bölüm vardır. Bu kısımda Şîrâzî’nin üslubunu anlamak için eserde tespit edilen atasözleri ve deyimlerle ilgili birkaç örnek verilecek olursa

Rāhib’üñ takrîrin eyledi beyân
 Didi **az assıdan olur çok ziyân** (975)

Günümüzdeki kullanımı “Az tamah çok ziyan getirir.” TDK sözlük anlamı şu şekildedir: Hırslı ve pinti insan her zaman zararlı çıkar.

Nūr[1] her sâ‘ ât anuñ **arta durur**
 Karañulux perdesin yırtı durur (208)
 Bu budağın tutmañ istedüm kolay
 Na‘re **urdu** bir civân anda ki hey (211)
 Perverişler virdi aña ol Ğanī
Toyladı baḥr-i tevekkülde anı (123)

Şîrâzî, eserindeki bölümlerin neredeyse hepsinin başında ve bölüm içlerinde bir konudan başka bir konuya geçerken söze sanki karşısında biri varmış gibi hitaplarla başlar. Bazen de okuyucuya seslenir, vereceği nasihatlere dikkatleri çekmek ister. Bunlar, eserde bir sohbet havasının oluşmasını sağlamıştır.

Gitdi ol irişmedi maḫşūdına
 Biz geledüm Muşafā mevlūdına (265)
 Ey dîl ü cān hem-demi dîn mūnisi
 Şevḫ-ile dinle ikinci meclisi (334)

Feth idelüm yine bir dürlü varaḳ biz	
Bu varaḳdan zāhir ola luṭf-ı Hāḳ	(789)
Gūṣ ur dördinci meclis fethine	
Muṣṭafā’nuñ mu‘ cizāt u medḥine	(790)
Diñlegil bişinci meclis kıṣṣāsın	
Kim gidere cān u gönül ğuṣṣāsın	(931)
Ey ḳadem uran şeri‘ at ḥavline	
Gūṣ ur altıncı meclis ḳavline	(1184)
Sekizinci Meclisüñ gel cem‘ ine	
Cānı ḳıl pervāne anuñ şem‘ ine	(1797)

Sonuç olarak Şirāzî’nin Ḥabbü’n-Nebāt’ı ahlaka dair bir eserdir. Nispeten halkın kolay anlayacağı sade bir dille yazılmıştır. Şîrâzî’nin aruzu kullanımı ustaca değildir. Yer yer dili ağırlaşırsa da genel itibarla eserin dili sadedir. 16. yy. Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesinin bir arada kullanıldığı bir dönem olup her iki Türkçeye ait özellikler eserde mevcuttur.

2. BÖLÜM

METİN

2.1. Çeviriyazılı Metinde Dikkat Edilen Hususlar

Tezde Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonundan temin edilen iki nüsha kullanılmıştır. “06 Mil Yz A 9904” arşiv numaralı yazma nüsha M1 nüshası; “06 Mil Yz A 3645” arşiv numaralı nüsha ise M2 nüshası olarak adlandırılmıştır. Bu nüshalardan M1 nüshası harekesiz, M2 nüshası harekeli nüshadır. M1 nüshası biçimsel ve yapısal olarak daha düzenlidir. İstinsah tarihi bakımından daha eskidir. M2 nüshasında eksik beyitler vardır. Çeviriyazılı metinde dikkat edilen hususlar şunlardır:

1. Metindeki beyitlere naatlar da dâhil edilerek birer birer numara verilmiştir. Beyit numaraları beyitlerin sol baş kısımlarına yazılmıştır. Nüsha işareti ve varak numarası da sayfanın sol tarafına yazılmıştır. Sayfa kenarlarında bulunan beyitler de numaralandırmaya girmiş olup bu beyitlerin der-kenâr oldukları dipnotlarda belirtilmiştir.
2. Metni oluştururken anlam ve vezin yönünden hangi nüsha doğru ise metne o alınmış, diğeri dipnotta gösterilmiştir. Bir nüshada yırtılmış, silik veya okunamayan kısımlar diğeri nüshadan tamamlanmıştır. Bu durum dipnotta ayrıca belirtilmiştir.
3. Başlıklar kalın punto ile yazılmıştır. Nüshalardaki başlık farklılıkları dipnotta belirtilmiştir.
4. Arapça ayetler, metinde italik olarak çeviriyazıya aktarılmıştır. Dipnotta ayetin tamamı değil, beyitte geçen kelime anlamı yazılmıştır. Meal (sure adı, mushaf sırası / ayet numarası) yazım şekliyle dipnotta belirtilmiştir.
5. M1 ve M2 nüshaları arasında bir tamlamanın, kelimenin veya sesin yazımında farklılık tespit edilmişse yazım, vezin veya anlam olarak beytin bütünlüğüne bakılmış; doğru olan tercih edilmiştir. Farklılık dipnotta belirtilmiştir.
6. Farklılıklar dipnota aktarılırken beyitin tamamı değil, yalnızca farklı olan kelimeler dipnota alınmıştır. Beyitin tamamında farklılık varsa beyitin tamamı dipnota alınmıştır.

7. M2 nüshasında yer alıp M1 nüshasında yer almayan beyitler vardır. Bunlar dipnotta “-M1” şeklinde gösterilmiştir. Beyitler dipnotta iki mısra arasına eğik çizgi (/) konularak yazılmıştır. Metin kısmına alınmamıştır. M2 nüshasında 59a varakta sayfa ortasına yapıştırılan kâğıt nedeniyle 1399-1405 arası beyitlerin baş kısımları maddi hasara uğramıştır. Bu kısımlar da dipnotta “-M2” şeklinde belirtilmiştir.

8. Metin çeviriyazıya aktarılırken günümüz imla kuralları dikkate alınarak büyük harf ve kesme işareti kullanılmıştır.

9. İ- ek-fiili M1 nüshasında çoğunlukla kendinden önceki kelime ile birleşmezken M2 nüshasında kendinden önceki kelimeye bitişik yazılmıştır. Bitişik yazıldığı yerlerde kısa çizgi (-) kullanılmıştır: şevk-ile, var-ıdı, Yūsuf-ı mış, geldi-y-ise, yog-ısa.

Bitişik yazılmamış ise ayrı yazıldı: Aḥmed için, ehli ile, yol idi, baḥr idi, dini için, söyler isem, gider iken... Farklılıklar dipnotta gösterildi.

10. Vezin gereği dizede eksik olan ses veya kelimeler köşeli ayraç [] içinde dizeye eklendi. Vezin gereği dizede bulunmaması gereken ses veya kelimelerse > < içinde belirtildi.

11. Metinde bazı kelimelerin yazım yanlışlığı nedeniyle üstü çizilmiştir. Bu kelimeler çeviriyazıda dikkate alınmayıp dipnotta belirtildi.

12. Türkçe karakterlerde uzatma imi kullanılmadı. Arapça ve Farsça kelimelerde kullanıldı.

13. M1 nüshasında bazen yazılıp bazen yazılmayan, M2 nüshasında harekeyle gösterilen atıf vavları da gerekli olduğu yerlerde varmış gibi kabul edilmiş, köşeli parantez içinde yazılmasına gerek duyulmamıştır. Farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.

14. “Melā’ik, dā’im, kā’ināt” gibi Arapça kelimeler orijinalindeki gibi transkribe edilmiştir.

15. İmâle ve zihafı ünlülerle ilgili herhangi bir düzeltme yoluna gidilmemiş, nüshadaki yazılışlar esas alınmıştır. Transkripsiyonda gösterilmemiştir.

16. “Redd, ’add, ḥadd, ḳadd, sedd” gibi şeddeli sözcükler aslına uygun olarak yazıldı.

17. Dipnotta nüsha farklarını gösterirken önce kelimenin veya beyitin tercih edileni yazılmış, daha sonra iki nokta konularak diğer nüshadaki şekli yazılmıştır. Mısra numarası ile belirtilenlerde birinci mısra için a, ikinci mısra için b harfi kullanılmıştır.

18. Çeviriyazılı metin tertip edilirken Arapça-Farsça kelime ve terkiplerin yazımında İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" başlıklı makalesinde belirtilen hususlara; Berat Açıl, Kadir Turgut, Sadık Yazar ve Özgür Kavak'ın İSAM Yayınlarından çıkan "Tenkitli Neşir Kılavuzu" kitabında belirtilen hususlara uyulmaya çalışılmıştır.

2.2. Tenkitli Metin

Hāzā Kitāb-ı Habbü'n-Nebāt

‘Aleyhi Tevekkeli ve İ’timādi Bismillāhi’r-rahmāni’r-rahīm

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

M1-1b

1. İsm-i Allāh ism-i a‘zamdır tamām
Hayy u Kayyūm u Vedūd u lā-yenām
2. İsm-i Allāh olduğ-içün ism-i zāt
Mündericdür anda esmā ü şıfāt
3. Vaşfı pāk u ismi pāk u zātı pāk
Fi‘li pāk u kavli pāk āyātı pāk
4. Ol kādime hem zamān sābık degil
Sebkat ü hādiş aña lāyık degil
5. Ol ne cevherdür haķıķat ne ‘araz
Hem degül fi‘li mu‘allel bi’l-ġaraz
6. Mişli yok mānendi yok Hayy u ‘Alīm
Zātı bigidür şıfātları kādīm
7. Ol münezzeh cismi cismāni degil
Ol müberrā rūhı rūhāni degil
8. Zāhir oldur cümle zāhirden ‘ayān
Bāṭın oldur cümle bāṭından nihān
9. Evveli mecmū‘nuñ evvel öñidür
Āḫiri mecmū‘nuñ āḫir soñidur
10. Eylemez idrāk ‘aql u fehm anı

M1-2a

- Eylemez taşvîr fikr ü vehm anı
11. Bî-zamāndur ḥālîk-ı devr-i zamān
Bî-mekāndur sâni‘ -i kevn ü mekân
12. Kimse andan kimseden ol doğmadı⁴
Ḥāşe lillāh inmedi vü ağmadı
13. Ḥalkuñ ol vaşfiyla mevşûf olmadı
Ḳudreti maḳdûra mevḳûf olmadı
14. Pādişāh-ı bî-şerîk ü bî-müşîr
Bî-ḥarîf ü bî-vezîr ü bî-naẓîr
15. Ḳatre ḳatre bahrdür aña güvāh
Kim yok andan özge bir daḥî ilāh
16. Ḥalk-ı ‘ālem ger kesîr ü ger ḳalîl
Birliğünedür anuñ cümle delîl
17. Ḳudreti teşhîridür ‘arş-ı muḥîṭ
Ḥikmeti tenvîridür nûr-ı basîṭ
18. Nāru vizr-i ḥazer nisān ḳahrınuñ
Āyetidür nûr-ı cennet mihrinüñ
19. Piştedür elṭāf-ı ḥānında melek
Maṭbahı dehlîzidür ḳaşrı felek
20. Ḥabsigāh-ı şem‘ idür ḥurşîd ü māh
Dār [u]⁵ dîvārıdur espîd ü siyāh
21. Ḥabsinüñ ferşi zebercedden bisāṭ

⁴ “Ondan çocuk olmamıştır. Kendisi de doğmamıştır.” (İhlas, 112/3)

⁵ Dār [u]: Dārı M1

- Lāciverdī saḳfı vü pür-nūr niṣāt
22. Olsa her bir zerrenüñ yüz biñ kılı
Her kılında olsa yüz yüz biñ dili
23. Söylese her bir dili yüz biñ lügāt
Her lügātde olsa yüz yüz biñ nüket
24. Def^{er} aten her biri biñ dürlü murād
İstese Hāḳ'tan hezārān dürlü dād
25. Vaḳ^ı a-yı vāḥidde ol ṣāh-ı ḳadem
Bī-cihet bī-semi^ı işidür ne^ı am
- M1-2b 26. Hükmi nāfiz ḳudreti kāmīl durur
Emri cārī ḥikmeti ṣāmīl durur
27. Çünkü ḳoşuldı irādet ḳudrete
‘Ayn-ı ma^ı nī geldi ṣavī şūrete
28. Hem muḳārin oldı göge güneşe
Baḥr-i baḥşış geldi ol dem cünbüşe
29. Cerrler ḳuruldı çekildi ‘alem
Feyz-ile sebz oldı ṣaḥrāy-ı ‘adem
30. Pādiṣāh-ı aşḳ ref^ı itdi niḳāb
Anda fark oldı bulutdan āfitāb
31. Hoş ḥazīne ḳapuların açdı ‘aşḳ
‘Āleme dürlü cevāhir saçdı ‘aşḳ
32. Her ḥaḳīḳat giydi varlīg ḥil^ı atin
Ya^ı nī kim arz itdi ma^ı nī şūretin
33. Her biri bel bağladı bir ḥidmete

- Hidmet idüp lāyık ola Һazrete
34. Terk itdi Һalk yoқluk Һābını
Her biri dögdі muҺabbet bābını
35. Һalk-ı ‘ālem iki bölük oldılar
Çünkü yoқlukdan vücūda geldiler
36. Biri қара giydi vü oldı şaқı
Birisi aғ gīydi vü sevdi Һaққ’ı
37. Oldı İblīs eşkiyāya kelle-bān
Virdi İblīs eline bunlar ‘inān
38. Küfr ü şirk oldı şıfātı bunlaruñ
Bile yazıldı berātı bunlaruñ⁶
- M1-3a, M2-4a 39. Oldı mevlūdı bularuñ nārdan
Һaттı бүтден oldı hem zünnārdan⁷
40. Anda kim çalına Һabl-ı *irci’i*⁸
Nār-ı dūzaҺdur bularuñ merci’i
41. Ol gürūhuñ kim libāsı oldı āғ
Oldu imān nūrı anlara çerāғ
42. Һūr u cennet bunlara oldı naşīb
Nūr-ı⁹ raҺmet bunlara oldı¹⁰ naşīb
43. Һaқ Te’ālādur murādı bunlaruñ
Mü’min oldıғ-іçün adı bunlaruñ

⁶ 1-38 beyit : - M2

⁷ zünnārdan: nārdan M2

⁸ “Rabbi’ne dön” (Fecr, 89/28)

⁹ Nūr-ı : Nūr u M1

¹⁰ M2 nüshasında “oldı” sözcüğü sayfanın kenarına eklenmiş

44. Muştafâ oldu bularuñ¹¹ serveri
Mihr ü mâh oldu bulara müşteri
45. Tâli‘i sa‘d oldu kendüler¹² sa‘îd
Giceleri kıadr gündüzleri ‘îd
46. Bunlara envâr oldu çün libās
Kıldılar Allāh’a çok hamd ü sipās¹³
47. Çün ezel gününde doğdı Muştafâ
Bu ciḥānda nitekim şemsi ḍuhā
48. Hem ezelden buldı mevlūdı zuhūr
Aldı Ḥak nūrından ol nūr-ı sürūr
49. Bu kitābuñ adıdır Ḥabbü’n-Nebāt¹⁴
Cisme cān bağışlar u cāna ḥayāt
- Der-Na‘t-ı Muḥammed Muştafâ ‘Aleyhi’ş- Şalavātü ve’s-selām¹⁵**
50. Ol Muḥammed kim ciḥānuñ cānıdur
Bil ki cümle cānlaruñ cānānıdur
51. Ol Muḥammed’dür kim anuñ dergehi
Kudsileruñ ravza-yı rıdvānıdur
52. Gevheridür ol ḥaḳıḳat baḥrinüñ
Ol Muḥammed kim muḥabbet kānıdur
53. Ol Muḥammed’dür ki ‘arş [u] ferş anuñ

M1-3b, M2-4b

¹¹ bularuñ : bularanuñ M1¹² kendüler : kendüler M1¹³ hamd ü sipās : M2 nüshasında harfler silinmiştir. ¹⁴ Ḥabbü’n-Nebāt : Ḥabb-ı Nebāt M2¹⁵ Der Na‘t-ı Peygamber ‘Aleyhi’s-selām : M1

Cümle cevlangāh ü meydānıdur¹⁶

54. Ol Muḥammed'dür ki 'arş uçmağınuñ¹⁷

Gülşeninde bülbül-i rabbānıdur

55. Ol Muḥammed'dür ki İslām ehlinüñ

Cān u dīlden dīni vü imānıdur

56. İşbu ma' nī şüreti Şirāzī'ye

Küllü anuñ luṭf u iḥsānıdur

Meclis-i Evvel Der-Mevlūd-ı Nūr-ı Hāzret-i Resūl Şallallāhu 'Aleyhi Vesellem ve 'Alā

Ālihi¹⁸

57. Evvel-i meclis nedür mevlūd-ı nūr

Kim anuñdur¹⁹ evvel ü āḫir zuhūr

58. Çünkü Hāḫ yaratdı bir rüşen güher

'Ayn-ı mihrinden aña kıldı nazar

59. Virdi biş yüz yıllıḡ aña yücelik

Ol ḫadīm ü pādīşāh u ol melik

60. Eridi gevher ḫayādan urdı tāb

Nışfi āteş oldı anuñ nışfi āb

61. Muşṭafā nūrı bu oddan bu şudan

Şöyle görüñdi ki şultān bu şudan

62. Şaldı ol şavḫın bu āb u āteşe

Ḳaynadı deryā gibi²⁰ başdan başa

¹⁶ Bu beyit M2 nüshasında 2 beyit sonradır

¹⁷ 'arş uçmağınuñ : şer' uçmağınuñ M2

¹⁸ **Başlık : -M2**

¹⁹ anuñdur : bunuñdur M2

²⁰ gibi : bigi M1

- M1-4a 63. Kef dürlüdi kıpıdı bunlardan buḥār
Kıldı yir ü gögi andan Girdigār
- M2-5a 64. Anda kim ḥalkı oldı Cibrīl-i emīn²¹
Böyle dir ol peyk-i Rabb-ül-‘ālemīn
65. Elli altı biñ yıl öñdin ol Ğanī
‘Arş altında yaratmışdı beni
66. Didüm ey sultān-ı sübhān-ı cihān
Ḥāl-ı ḥalk-ı zemīn ü āsumān
67. Ey ki saña ‘ārız olmaz öñ [ü] soñ
Yaradıldı mı kimesne benden öñ²²
68. Ḥaḳ didi Cibrīle ‘arşa kıl nazar
Bir sitāre vardur anda mu‘teber
69. Seni yaratmışam anuñ ‘aşkına
Ol ḥabībim Muştafā’nuñ ‘aşkına
70. Cebrāil eydür nazar kıldum aña
Çün ḥitāb eyledi ol dem Ḥaḳ baña²³
71. Gördüm anuñ yöresinde nūrlar
Kim göremezler anı mağrūrlar²⁴
72. Bir sitāreydi toğardı ‘arşdan
Zulmeti ref‘ itmiş-idi ferşden
73. Otuz iki biñ yıl anuñ toğdıgın
Pertevi cān göklerine ağdıgın

²¹ Cibrīl : Cebrāil M1

²² öñ : anuñ M1

²³ Çün eyledi vardı gördüm ḥaḳ baña : M1

²⁴ mağrūrlar : mağdurlar M2

74. Gördüm ol nūr-ı bāsīṭı şöyle pāk
Şol muḥabbet nārı gibi²⁵ sūznāk
75. Didüm ey Rezzāk u Muḥyī vü Mümīt
Vāriş ü ey Bā‘ īş Ferd ü Muḳīt
- M1-4b 76. Ne sitāredür bu nīk²⁶-aḥter ‘aceb
Ḥaḳdan anı kıılmağa²⁷ kıldum ṭaleb
- M2-5b 77. Ay mıdur güneş midür ol ey Ḳavī
Kim ḳamaşdurdı gözümi pertevī
78. Ḥaḳ Te‘ālā didi kim ey Cebrail
Ol temāşā kıldıġuñ nūr-ı cemīl
79. Ol benüm peygamberümün nūrıdur
Baḥrümün ol lü‘lū‘-i menşūrıdur
80. Kendü nurumdan durur ol şevḳ -tāb²⁸
Muştafā²⁹ nūrı durur ol āfītāb
81. Ol benüm dergāhımuñ erkānıdur
Ol benüm ḳullarımuñ şulṭānıdur
82. Bir yanında nūr-ı Şıddīḳ -i şadīḳ
Bir yanında nūr-ı Fārūḳ-ı refīḳ³⁰
83. Bir yanında nūr-ı Zī‘n-nūreyndür³¹
Bir yanında nūr-ı şāh-ı ‘ayndur

²⁵ gibi : bigi M1

²⁶ nīk : nek M2

²⁷ kıılmağa : bilmeğe M2

²⁸ şevk- tāb : şeyḥ- tāb M1

²⁹ Muştafā nūrı durur : Muştafā’nuñ nūrıdur M2

³⁰ 82b : - M2

³¹ 83a : - M2

84. Nûrîdur bunlar añun aşhâbınuñ
Şavkıdur bunlar añun mehtâbınuñ
85. Ol peygamber kim Muḥammed'dür adı
Ol nebî kim anuñ Aḥmed'dür adı
86. Didi Cebrâil >ey< Ḥudâvend³²-i enâm
Bu ne câh olur bu ne ihtîşâm
87. Cümle maḥlûka anı ḥân eyledüñ
Ḥükmine kevneyni fermân eyledüñ
88. Ḥâḳ'dan irişdi ḥitâb-ı müsteṭâb
Cebrâil'e kim sen itdügüñ ḥisâb
- M1-5a 89. Bu anuñ bu dünyedeki câhıdur
Ol cihânuñ kim göresin şâhıdur
90. Âḥiretde göresin câh u şükûh
Vâlih ü ḥayrân olunca³³ her gürûh
- M2-6a 91. Ol ḥabîbüm girmeyince³⁴ uçmağa
Sekiz uçmağüñ ḳapusın açmağa
92. Andan öñdin bir peygamber girmeye
Kimse dîdârumı ansız görmeye
93. Cümle ümmetden öñ anuñ ümmeti
Girüben görmeyiserdür cenneti
94. Beni sevenler aña uymaḳ gerek

³² Ḥudâvend : Ḥuzâvend M2

³³ olunca : oluncaḳ M2

³⁴ girmeyinca : görmeyince M2

Baş u cān anuñ içün koymak gerek³⁵

95. Āhıretde diñiserdür bir ‘alem

Enbiyā üstine ol kâf kılam³⁶

96. Sāyesinde rāhat ola enbiyā

Muṣṭafā’dur Muṣṭafā’dur Muṣṭafā

97. Lāzımıdur aña uş bu ‘izzetüñ

Kim ola hayr ümmeti her ümmetüñ

98. Muṣṭafā nūrına urğıl gūş-ı hūş

Nūr deryāsı gibi³⁷ kıldı hurūş

99. On iki miñ³⁸ perdeden çetr itdi Hāk

Muṣṭafā’nuñ nūrını setr itdi Hāk

100. Kaldı kudret perdesinde munca yıl³⁹

Rabbiye’l- a‘lā didi bī-kāl ü kıl

101. Oldı emr ol nūrdan perverdeye

Kim giçe bir perdeden bir perdeye⁴⁰

M1-5b 102. İntikāl itdi çü nūr-ı Muṣṭafā

Kapladı anı hicāb-ı kibriyā

103. Biñ yıl anda dağı tesbîh eyledi

‘Ālimü’s-sır didi taşrîh eyledi

104. Anı on⁴¹ biñ yıl meşîyyet perdesi

³⁵ anuñ içün : anuñ-çün M2

³⁶ 95 : -M2

³⁷ gibi : bigi M1

³⁸ miñ : - M2

³⁹ munca : bunca M2

⁴⁰ giçe bir perdeden : geçe bir perden M2

⁴¹ on : ol M1

- Terbiyyet eyledi rahmet perdesi
- M2-6b 105. Oldı anda ol doquz biñ yıl tamam
Virdi⁴² sübhānallāh anda şād-kām
106. Çün sa‘ ādet perdesine buldı yol
Oldı sekiz biñ yıl anda ol⁴³ Resül
107. Dā’im idi anda tesbīhi hemān
Kāh Sübhān dir idi kāh Müste‘ ān
108. Çün keramet perdesine buldı rāh
Eydür idi yā Ğanīyyü yā İlāh⁴⁴
109. Yedi biñ yıl eyledi anda karar
Dürlü tesbīh itdi anda bī-şümār⁴⁵
110. Geldi minnet perdesine ol nebi
Perdelerden geçüben güneş gibi
111. Altı biñ yıl kaldı anda ol Hālīm
Zikri idi Hālīku’l-‘ Ārşı’l-‘ Āzīm
112. Perdelerden şevk-ile ol nūr-ı fer
Zikr ü tesbīh eyleyüp kıldı güzër⁴⁶
113. Hāq anuñ nūrını on kısım eyledi
On müsem māya anı ism eyledi
114. Oldı evvel kürsī ol birinci nūr
‘Arş ikinci nūrdan buldu zühūr

⁴² virdi : dirdi M2

⁴³ ol : -M2

⁴⁴ Eydür idi yā Ğanīyyü yā İlāh : İder-idi yā Ğanī vü yā İlāh M2

⁴⁵ bī-şümār : bī-şimāl M2

⁴⁶ güzër : güzër M2

- M1-6a 115. Levh üçüncüden vü dördünden kalem
Uçmağı bişinciden yaratdı hem
116. Oldı altıncıdan uş bu nüh felek
Oldı yedinciden envā^c -ı melek⁴⁷
117. Mihri sekizinciden itdi İlāh
Toğuzıncı nūrdan halk oldu māh
118. Kıldı⁴⁸ onuncudan evvel Girdigār
Muştafa'nun rūh-ı pākin⁴⁹ āşikār
- M2-7a 119. Hağ anuñ rūhını peydā eyledi
‘Ālemi anuñla şeydā eyledi
120. Virdi on deryāda aña terbiyet
Her birinde aña kıldı⁵⁰ taqviyet
121. Şükr deryāsında virdi aña dād
Şabr deryāsında kıldı anı⁵¹ şād
122. Döndi ğark itdi yaqın deryāsına
Katdı ‘anberler anuñ enfāsına
123. Perverişler virdi aña ol Ğanī
Toyladı baħr-i tevekkülde anı
124. Şaldı taqvā baħrine buldı şafā
Ta‘biyye virdi aña baħr-i rızā
125. Oldı mellāhı qanā‘ at baħrinüñ

⁴⁷ M2 nüshasında sayfanın yanına yazılmıştır

⁴⁸ kıldı : eyledi M1

⁴⁹ rūh-ı pākin : pāk rūhın M2

⁵⁰ aña kıldı : kıldı aña M2

⁵¹ kıldı anı : anı kıldı M2

Oldı ğavvāşı itā‘ at baħrinüñ

126. Giçdi ħüccet baħrine⁵² bî-ħavfnāk

Ṭaldı kırbet baħrine ol nūr-ı pāk⁵³

127. Çün bu deryālardan ol şāh-ı cihān⁵⁴

Āşikāre⁵⁵ oldı ol müşkīn nihān

M1-6b 128. Çıkdı vü Allāh’a kıldı çok⁵⁶ sipās

Ḳatreler saçıldı anda⁵⁷ bî-kıyās

129. Her birin Ḥaḳ bir peygamber eyledi

Ḥaḳ-ı ‘ālem üzre server eyledi

130. Her peygamberden bir ün geldi kıatı

Kim bizi eyle Muḥammed ümmeti

131. Muştafā’ya çün *le‘amrük*⁵⁸ didi Ḥaḳ

Oldı ma‘lūm enbiyaya bu sebaḳ

M2-7b 132. Kim bu ta‘zīm oldı anuñ şanına

And içer Ḥaḳ Muştafā’nuñ cānına

133. Muştafā’nuñ nūrı faħr-ı ‘ālemüñ

Cebhesinden görünürdi Ādem’üñ

134. Nūr idi eylerdi ol deryāyı cūd

Ādem alnından Ḥaḳḳ’a ol dem sücūd

135. Baḳī kıalan enbiyā nūrı hemān⁵⁹

⁵² baħrini : baħrine M1

⁵³ nūr-u pāk : rūḥ-u pāk M2

⁵⁴ şāh-ı cihān : cāh-ı cihān M2

⁵⁵ āşikāre : āşikār M2

⁵⁶ kıldı çok : çok kıldı M2

⁵⁷ anda: andan M2

⁵⁸ “(Ey resulüm!) Ömrüne andolsun ki” (Hicr, 15/72)

⁵⁹ hemān : revān M2

- Âdem atanuñ kafasından ‘ayān
136. Muştafā’nuñ nūrı ardınca meger
- Aña uyup secde eylerdi bular
137. ‘Ālem-i a‘lāya düşerdi bir ün
- Āyetdür⁶⁰ *es-sābikūne’s-sābikūr*⁶¹
138. Bir yanında nūr-ı Şiddīk-ı taķī
- Bir yanında nūr-ı Fārūķ-ı naķī
139. Bir yanında nūr-ı ‘Oşmān āşikār
- Bir yanında nūr-ı Hāydar şu‘ledār
140. Secdeden çün baş götürdi bu’l-beşer
- Gördi alnından yire şu‘le düşer
- M1-7a 141. Muştafā nūrıyla gördi her yanı
- Rūşen olmış didi ey Hāyy u Ġanī
142. Uş bu alnımdan düşen ne nūrdur
- Kim anuñla cān u dil mesrūrdur
143. Hāķ didi⁶² kim Muştafā nūrıdur ol
- Kim bulur ‘ālem anuñla toĝru⁶³ yol
144. Senüñ evlāduñdan ol bir cān durur
- Kim ķamu cānlara ol cānān durur
- M2-8a 145. Enbiyāyı seni anuñ ‘aşķına⁶⁴
- Hāķ itdüm Muştafā’nuñ ‘aşķına⁶⁵

⁶⁰ Āyetdür : Āyeti M1

⁶¹ “(İman ve amelde) öne geçenler ise (Ahirette de) öne geçenlerdir.” (Vākı‘a, 56/10)

⁶² Hāķ didi: didi Hāķ M2

⁶³ toĝru: toĝrı M2

⁶⁴ ‘aşķına : ‘ış[k]ına M2

⁶⁵ ‘aşķına : ‘ışķına M2

146. Didi Ādem ey ‘ Alīm ü ğayb-dān
N’ola anı baña gösterseñ⁶⁶ ‘ ayān
147. Muştafā nūrıyla emr itdi Ĥudā⁶⁷
Ādem’üñ olğıl cebininden cudā
148. Sağ yanından indi baş barmağına
Bil ki⁶⁸ baş barmağunuñ dırnağına
149. Bir nidā düşerdi eflāke⁶⁹ hemīn
Kim budur ser-heng-i aşḥāb-ı yemīn
150. Ādem ol nūrı görüp virdi selām
Aldı Ḥaḳ Ādem selāmın ve’s-selām
151. Dir şehādet virürem Ḥaḳḳa revān⁷⁰
Ḥaḳdan özge bir de Ḥaḳ yok bī-gümān
152. Hem Muḥammed Ḥaḳ Resūlidür anuñ
Ḳullarından ulı ḳulıdur anuñ
153. Anda kim Ādem selāmın itdi ‘ arz
Sünnet oldu virmegi almağı farz
- M1-7b 154. Muştafā nūrıyla⁷¹ emr oldu yine
Kim rücū‘ eyleye Ādem alnına
155. Virdi Ādem Şīt’e ol nūrı hemān
Püşt-ber-püşt irdi Nūḥ’a ol zamān
156. Nūḥ’uñ alnındayken ol nūr-ı safā

⁶⁶ baña gösterseñ: baña gösterseñ M1

⁶⁷ Ĥudā : Ĥuzā M2

⁶⁸ Bil ki : bilüñ M1

⁶⁹ Düşerdi eflāke : düşdi feleklere M2

⁷⁰ revān : siṭān M2

⁷¹ nūrıyla : nūrına M2

- Eylemezdi aña kāfirler cefā
157. İtdi Nūḥ alnından ol nūr intiḳāl
Çoḥ cefā⁷² itdiler aña bī-miṣāl
- M2-8b 158. Geldi Sām'a Nūḥ'dan ol nūr-ı pāk
Nūḥ'ı kāfirler ideyazdı helāk
159. Hāmīl-i nūr oldı çün Sām ibn-i Nūḥ⁷³
Degdi İbrāhim'e andan ol fütūḥ
160. Anda kim İbrāhim atıldı oda
Emr itdi andaḡı nūra Hudā⁷⁴
161. Kim tecellī eyledi ol nūr-ı ferd
Eyledi ol odı⁷⁵ İbrāhim'e serd⁷⁶
162. Nār çün serd oldı ḡarnından anuñ
Hoş selāmet buldı ḡarrından⁷⁷ anuñ
163. Ḳa' b el-Aḡbār uş bu söze rāvidir
Kim ḡarīb aḡbār anuñ evidir
164. Didi İbrāhim doğdı ānadan
Ya' nī⁷⁸ ayrıldı şadef dūrdāneden
165. Toḡıcak ol māder-i mestūreden
Bir 'alem göründü ol dem nūrdan
166. Şarḡ u ḡarbı cümle rūşen eylemiş

⁷² Çoḥ cefā : Cevürler M2

⁷³ ibn-i Nūḥ : bin Nūḥ M2

⁷⁴ Hudā : Huzā M2

⁷⁵ odı : nār M1

⁷⁶ serd : serd berd M1

⁷⁷ ḡarrından : hüznünden M1

⁷⁸ Ya' nī: Yaḡīn M1

- Şanki h̄aristānı gülşen eylemiş
- M1-8a 167. Şaldı ol dem ehl-i eflāke H̄udā
Bu Muḥammed nūrıdır diyü nidā
168. Uş bu⁷⁹ nūruñ naḳli vü bu mācerā
Geldi İbrāhim'den ol dem Hācer'e
169. Döndi ol⁸⁰ Hācer'den itdi intiḳāl
Geldi İsmā' il'e ol nūr-ı cemāl
170. Kavmin İbrāhim h̄azır eyledi
Ādem'üñ t̄abūt için⁸¹ söyledi
- M2-9a 171. Getürüñ didi hemān getürdiler
Ol dem anuñ ḳapağın götürdiler⁸²
172. Ādem'üñ alnını gördü yazulu
Başınuñ içinde evler düzülü
173. Gördi başında anuñ ol m̄ah-ı nev
Her peyember şağışınca var bir ev
174. Her peyember bir eve şāhib durur
Evlerinde H̄aḳ için⁸³ nāyib durur
175. Hāne-i yāḳūtda⁸⁴ nūr-ı Resül
Gördi bir er heybetinde⁸⁵ anı ol
176. Gördi bir ev ol⁸⁶ şaru yāḳūtdan

⁷⁹ Uş bu: İşbu M2

⁸⁰ ol : vü M2

⁸¹ t̄abūt için: t̄abūtçün M2

⁸² götürdiler : getürdiler M2

⁸³ H̄aḳ için: H̄aḳıçün M2

⁸⁴ yāḳūtda: yāḳūt M1

⁸⁵ heybetinde: hey'etinde M2

⁸⁶ bir ev ol: ol bir ev M2

Saht ʿibret aldı ol tābūtdan

177. Gördi bir ev kamudan āhır durur

ʿĀkile bu maʿni ḥod zāhır durur

178. Gördi kim bir nūrdur deryā-yı rāz

Ḥālīk-ı ḥalk için⁸⁷ ol kıılır niyāz

179. Gördi sağ yanında bir kırğıl şıfat

Şaḥsdür⁸⁸ pür-nefʿdür pür-maʿrifet

M1-8b

180. Budur ön ümmetde⁸⁹ imān getüren

Dīn yolunda dürlü zahmet götüren⁹⁰

181. Bir yanında gördi bir şaḥs-ı münir

Kim nübüvvet mesnedindedür vezir

182. Yazılı alnında kim budur ʿÖmer

Ol firāset baḥri ol kân-ı güher

183. Bâtılı Ḥaḥʾdan budur temyiz iden

Dīn tarikinde budur perhiz iden

M2-9b

184. Bir yanında gördi bir merd-i ḥalim

Şāhib-i luṭf u hayā ḥulḥ-ı ʿazim

185. Yazlu⁹¹ alnında ki⁹² bu ʿOsmān durur

Kāmil-i dīn ḥāmil-i Ḳurʾān durur

186. Bir yanında gördi bir şāh-ı kerem

⁸⁷ ḥalk için: ḥalk-ı için M2

⁸⁸ Şaḥsdür : Şaḥs var M2

⁸⁹ ön ümmetde: ol ümmetde M2

⁹⁰ götüren : getüren M2

⁹¹ Yazlu: Yazılı M2

⁹² ki: kim M2

Şāhibü's-seyf⁹³ hūdāvend-i kalem

187. Yazlu alnında anuñ kim budur ol
İbn-i 'amm-ı Muştafā zevcū'l-betül
188. Kuvveti vü nuşreti Rabbānīdür
Evliyānuñ şāhı vü sulţānıdur
189. Evliyā şāhıdur ol şāh-ı kerem
Fāţıma'ya ol durur dāyim harem⁹⁴
190. Bakdı İbrāhīm anuñ her birine
Kodı tābūtuñ kapağın yirine
191. Geldi İsmā'īl'e nūr-ı Muştafā
Buldı İsmā'īl anuñ ile şafā
192. Şöyle İsmā'īl'i sevmişdi⁹⁵ Halīl
Görmeyicek⁹⁶ anı olurdı 'alīl
- M1-9a 193. Bıçağ⁹⁷ anuñ-çün aña itmedi kār
Kim nıgeh-bānıdı anuñ Girdigār
194. Muştafā'nuñ nūrını⁹⁸ anda aña
Koç anuñ-çün indi kurbān aña
195. Didi İsmā'īl'e İbrāhīm kim
Ey sürūr-ı sīne ey pāk-ı selīm
196. 'Avrat alursan 'Arab'dan pāk al

⁹³ seyf hūdāvend: seyf ü hūzāvend M2

⁹⁴ 189 : -M2

⁹⁵ İsmā'īl'i sevmişdi: İsmā'īl'e şarmışdı M2

⁹⁶ Görmeyicek: Görmeyince M1

⁹⁷ Bıçağ: Bıça' M2

⁹⁸ nūrını: nūrdı M1

- Aşlı aşl⁹⁹ ola vü hem şāhib-cemāl
197. Tūt kulağıñda bu nūruñ kışşasın
Kim gidere cān u gönül¹⁰⁰ guşşasın
198. Naql eyledi eben‘ an-ced bu nūr
Buldı ol ‘ Abdulmuṭṭalib’de zuhūr¹⁰¹
199. Seyr ide ‘ Abdulmuṭṭalib ey hümām
Geldi Ka‘ be sāyesine şād-kām
200. Rāḥat oldı yetdi anda bir zamān
Uyḥudan uyanu geldi nā-gehān
201. Beñzi tağyır olmış u gönli melül
Geldi bir kāhin ḫatına ol dem ol
202. Kāhini idi ferīşüñ ol kişi
Añlar idi ḫav[i]linden her işi
203. Didi nedür vāḫ‘ uñ ey muhteşem
Didi ne ki vāḫ‘ runda görürem
204. Nūr-veş çıkmış bilmedin bir dıraḥt
Yire göge döşemiş berg-i dıraḥt
205. Şark [u] ğarbi tıtdı hep budakları
Sāye şaldı ‘ āleme yaprakları
206. Nūr yetmiş kez güneşden baḥtlu
Cümle ‘ ālem şanki anuñlan ṭolu
207. Ne ‘ Arab ḫalmış cihānda ne ‘ Acem

⁹⁹ aşl: uşül M2

¹⁰⁰ gönül: gönğül M2

¹⁰¹ 198 - 224 : -M2 ; M2 nüshasının rekabe kaydında “naql” kelimesi yer aldığından, bu beyitlerin bulunduğu varakların maddi hasar gördüğü düşünülmektedir.

- Secde eylerler aña ey muhterem
208. Nūr[1]¹⁰² her sā‘āt anuñ arta durur
Karañuluk perdesin yırtı durur
- M1-9b 209. Göñline irmiş āl-i kavm-i Kureys
Şeh gibidür ol u bunlar aña ceş
210. Ka‘etmek ister anı ba‘zı kavm
Bu ne düşdür bu ne serdir bu ne nevm
211. Bu budağın tutmak istedüm kolay
Na‘re urdı bir civān anda ki hey
212. Git el urma ol budağa ey lebīb
Kim ol ağaçdan saña yokdur naşīb
213. Ben didüm kim pes kime kısmet olur
Ol didi anlara kim ümmet olur
214. Çünkü kâhin uş bu söze urdı güş
Levni tağyır oldı şankim gitti hüş
215. Ditreyüp didi ki şulbünden senün
Doğa bir ferzend kim dini anuñ
216. Şarkı ğarbí tutmak eyleye taleb
Ne ‘Acem kıala cihanda ne ‘Arab
217. Hükmi tahtında anuñ maḫhūr ola
Tābi‘ olanlar aña manşūr ola
218. On idi oğlu çü mihr māh anuñ
Eñg kiçi oğlıdı ‘Abdullāh anuñ

¹⁰² [Nūr, ı]: M1

219. Kamudan sevgülü ‘ Abdullāh idi
 Şöyle severdi ki ‘ aşık-ı şāh idi
220. Nezr ider ‘ Abdulmuṭṭalib ey dede
 Olsa on oğlu soñın kurbān ide
221. Oldı ‘ Abdullāh soñı kıyamaz
 Nezr idüp dağı vü nezrin kıyamaz
222. Kamudan ‘ Abdullāh idi mihribān
 Görünürdi anda ol nūr-ı nişān
223. Diñle ‘ Abdulmuṭṭalib n’eyledi
 Vardı kāhin buldı nezrin söyledi
- M2-10a 224. Kāhin eydür yūri var on deve al
 Oğlanuñ¹⁰³ ile develere kūr‘ a şal
- M1-10a 225. Kūr‘ a oğluñga düşerse ey ağı
 On deve üstüne katgıl on dağı
226. Develere kūr‘ a düşünce ‘ ayān¹⁰⁴
 Eyle kurbān ol develeri hemān
227. Nezrūñ ol sâ‘ atte gelür yerine
 Vardı anı eyle itdi yerine
228. Kūr‘ a ‘ Abdullāh’a düşdi şaldılar
 Şol kadar düşdi ki tañakaldılar
229. Aña dek kim biş yüze çıkdı deve
 Andan anuñ derdine oldı devā¹⁰⁵

¹⁰³ Oğlanuñ : Oğluñ-ile M2

¹⁰⁴ ‘ ayān : revān M1

¹⁰⁵ oldı devā : irdi deve M2

230. Çün deveye düşdi kur‘ a gördiler
 Kāmusın kurbān idüben kırdılar
231. Neẓri ‘ Abdullāh çün kavlı eyledi¹⁰⁶
 Aña biş yüz deve kurbān eyledi
232. Ol ki şem‘ -i cem‘ -i kevneynüm didi
 Halka ben ibn-i zebīheynüm didi ¹⁰⁷
233. Çün Kureyş içinde ‘ Abdullāh ulu
 Oldı mecmū‘ sından ol sevgülü
234. Cephesinden Muştafā nūrı tamām
 Görünürdi şems gibi¹⁰⁸ ve’s-selām
235. Vār idi mülk-i Yemen’de bir emīr
 Bir kıızı vār-ıdı şan¹⁰⁹ bedr-i münīr
236. Oğumış idi¹¹⁰ kitāb içinde ol
 Seyyid-i kevneyn ya‘ nī ol Resūl
- M2-10b 237. Kim ‘ Ārab’dan ol zamānda geliser
 Cümle maḥlūka peyember olısar
238. Düşse gerekdür ol ana raḥmine
 Uş bu ilhām oldı anuñ fehmine
239. Ol nebiyy-i ümmī ḥūb-ı faşih
 Mekke şehrinden kópıardur şarīh
240. Ol melikzāde Yemen’den itdi ḥīz

¹⁰⁶ kavlı eyledi : kavleyledi M2

¹⁰⁷ ibn-i zebīheynüm : el-zebīheynüm M2

¹⁰⁸ gibi : bigi M1

¹⁰⁹ şan : anuñ M2

¹¹⁰ Oğumış idi : Oğumışdı M2

- Mekke şehrine gelüben yetdi tîz¹¹¹
- M1-10b 241. La^c l ü yâķüt ü cevahir bî-kıyās
Tuta geldi Mekke'ye ol ĥaķşinās
242. Böyle tuťa geldi çoķ¹¹² dürlü ķumāş
Atlar u develer ü ķul ķaravaş
243. Ol ümīde¹¹³ geldi ol şāķib-i naşīb
Kim ola kim kendüden toĝa ĥabīb
244. Geldi vü¹¹⁴ Baťĥa'da ārām eyledi
Mekke'nüñ ĥalkına i^c lām eyledi
245. Mekke ehli kıla önünden güzer
Kim kamūya eyledi bir bir nażar¹¹⁵
246. Mekke'nüñ ķavmi cemī^c göçdüler
Gelüben bir bir önüñden giçdiler¹¹⁶
247. Anı isterdi meger Allāh'dan
Gördi ol ĥoş nūrı ^c Abdullāh'dan
248. Virüp idi maĥfī¹¹⁷ ol şāķib cemāl
Bir ĥaber ^c Abdullāh'a kim benī āl
249. Bu ķamu raĥt ü tecemmüller ki vār
Senüñ olsun Ĥaķ içün kııl¹¹⁸ iĥtiyār
250. Tek ķabül it beni ķaravaşlıĝa

¹¹¹ yetdi tîz : tîz tîz M2

¹¹² çoķ : çok M2

¹¹³ ümīde : ümīze M2

¹¹⁴ Geldi vü : Ol geldi M1

¹¹⁵ 245 : -M1

¹¹⁶ 246 : -M2

¹¹⁷ Virüp idi maĥfī : Virüpdî ĥufiyetle M2

¹¹⁸ Ĥaķ içün kııl : Ĥaķ içün ey M2

- Ayağın doprağına¹¹⁹ yoldaşlığa
- M2-11a 251. Bağıdı ‘ Abdullāh bu sözüñ yatına
Geldi ol ‘ Abdulmuṭṭalib katına
252. Didi kim ol duḡter-i şāh-ı Yemen
Maña¹²⁰ didi kim varuram saña ben
253. Bu kamu raht u tecemmül hep saña
Tek kabül eyle beni sendin yaña
254. Çün anı ‘ Abdulmuṭṭalib diñledi
Hızla ḡaml itdi¹²¹ vü gönlin egledi
255. Kim bu deñlü raht u baht u rızķ u māl
Baḡşı etmek saña ol ḡātün maḡāl
256. Muṣṭafā ya‘ nī kim ol bedr-i dücā
Anası rahmine düşdi ol gici¹²²
257. Kim Āmine Ḥātün idi anası¹²³
Aña rüzī oldu ol dürdānesi
- M1-11a 258. Īrte oldı Mekke ḡalkı durdılar
Yine ol ḡātünı göre geldiler¹²⁴
259. Geldi ol ḡātün bularuñ cem‘ ine
Kim ola pervane anuñ şem‘ ine
260. Gördi ‘ Abdullāh’dan ol nūr-ı cemāl
İntikāl eylemiş andan intikāl

¹¹⁹ doprağına: toprağına M2

¹²⁰ Maña : baña M2

¹²¹ ḡaml itdi : ḡaml eyledi M1

¹²² ol gici: ol-gece M2

¹²³ Ḥātün idi : Ḥātün-idi M2

¹²⁴ göre geldiler : göre vardılar M2

261. Görmedi ol nûrı anda bint-i şāh
Eyledi derd-i derûn-ile bir āh
262. Ol ümîde geldüm idüm¹²⁵ kim ḥabīb
Ola kim maña¹²⁶ ola dirdüm naşīb
263. Benüm ola dirdüm o ‘ izz ü şeref
Vardum¹²⁷ ol dürdāneye olam şadef
- M2-11b 264. Ol sa‘ ādet baña olmadı ḳarīn
Nā-ümīd¹²⁸ oldum ğam-gīn ü hazīn
265. Gitdi ol irişmedi maḳşūdına
Biz geledüm Muştafa mevlūdına
266. On ikisinde Rebī‘ ü’l-Evvelinüñ
Devr-i Nüşirevān-ı Ādil’de bilün
267. Hem düşenbih günidi ol bedr ay
Kim anuñla rüşen oldu cümle cāy
268. Ba‘ zılar dirler ki¹²⁹ mevlūd-i Resūl
Orucuñ on ikisinde oldu ol¹³⁰
269. Hem düşenbih gün-idi vaḳt-i seher
Anasından doğdı ol rüşen güher
270. Muştafa’yadur Safiyye ‘ ammete
Andan irdi bu rivayet şihḥate

¹²⁵ geldüm idüm : geldümiydi M2

¹²⁶ Maña : baña M2

¹²⁷ Vardum : dirdüm M2

¹²⁸ Nā-ümīd : Nā-ümiz M2

¹²⁹ dirler ki : Didi ki M2

¹³⁰ oldu : doğdı M2

271. Muṣṭafā'dan şöyle virdiler¹³¹ haber
Kim ٲođınca oldu otuz biş eşer
272. Bu eşerler kim komış anda Celîl
Hep peyember olduğınadır delîl
273. Böyle takrîr oldu¹³² ol dürdāneden
Ser-nigūn doğmadı hergiz andan
- M1-11b 274. Ol muḥabbet ma' deni ol kân-ı cūd
ٲođdığı sâ' at Ḥaḳḳ'a kıldı sūcūd
275. Secde itdi ٲođıcaḳ ol māh-rū
Cānavarlar secde itdiler kamū
- M2-12a 276. Çünkü ٲođdı o peyemberūñ nîki
Sūnnet olmuş u kesilmiş göbegi
277. Yunmuş u arınmış u pāk u laṭîf¹³³
Ol Resūl ol 'azîz ü ol şerîf
278. Dir diledüm ٲođıcaḳ kılam nazar
Er midür nedür bilem ol mu' teber
279. Çevre yanın ḳaplamış nūr-ı cemāl
Bir nazar ḳılmağa bulmadum mecāl
280. ٲoldı andan ḥāne müşkîn böyle
Diledüm kim yuyam anı şūyıla
281. Bir ün işitdüm kim anı yumışuz
Cümle tertîbin yerine ḳomışuz

¹³¹ virdiler : virdi ol M2

¹³² takrîr oldu : takrîr itdi M2

¹³³ Yunmuş u arınmış u pāk laṭîf : Yunmuş arınmış pāk u laṭîf M2

282. Toğıcağ didi feriştelər tamām
 Yā Resūlallāh saña olsun selām
283. Toğıcağ ol şāhib-i seyf ü qalem
 Didi Lāilāhe illāllāhu hem
284. Dir Şafıyye yaḥınlandı¹³⁴ ev içi
 Rüşen oldı şöyle kim ulu kiçi
285. Çünki toğdı andan ol māh-ı nev
 Öyle gibi aydın olmuş idi ev¹³⁵
286. Çün tecellī eyledi ol nūr-ı pāk
 Ev içinden taşra çıkdum ḥavf-nāk
287. Şarḫdan ta garba dek gördüm tamām
 Aydın olmuş cümle ‘ālem vesselām
288. Sebze-zār olmuş kamu rūy-ı zemīn
 Hep çiçeklenmiş ağaçlar nāzenīn
- M2-12b 289. Yiryüzünde çeşmeler olmuş revān
 Mürde tenler cümlesi bulmışdı cān
- M1-12a 290. Ḥastaler mecmū‘ ı bulmışdı şifā
 Geldi diyu bu cihāna Muştafā
291. Cānavarlardan ne varsa ḥāmīle
 Ḥamlini vaż‘ itmişdi kāmīle
292. Göklere şaldı bir ün ol zü’l-kerem
 Toğdı diyü ol ḥabīb-i muḥterem

¹³⁴ Yaḥınlandı : yaḥdulandı M2

¹³⁵ Öyle gibi aydın olmuş idi ev : Eyle aydın olmuşıdı ev M2

293. Ol nebî vü ümmi¹³⁶ vü ol Hâşimî
 Toğdı diyü enbîyānuñ hâtemi
294. Yüzi koyı cümle putlar düşdiler
 Putperestler anı görüp şaşdılar
295. Şöyle ditredi kiliseler kamû
 Kim yire düşdi çelipâlar kamû
296. Çün vücûda geldi ol mest-i elest
 Eyledi Kısra'nuñ eyvânın şikest
297. Dîvler cânına düşdi zelzele
 Bilmediler kim nedür bu velvele¹³⁷
298. Bir cezîredeydi İblîs-i zebûn
 Ditredi vü tahtı¹³⁸ oldu ser-nigûn
299. Düşdi tahtından yire İblîs ger
 Tahtı¹³⁹ ah eyledi feryâd-ı diger¹⁴⁰
300. Kim işitdiler figânın dîvler
 Hep unuttular füsûnlar dîvler
301. Ol zamanda dîvler dirildiler¹⁴¹
 Cümle İblîs'ün katına geldiler
302. Gördiler İblîs ağlar bahtını
 Gördiler ser-geşte olmuş tahtını

¹³⁶ nebî vü ümmi : nebîyyü ümmiyyü

¹³⁷ velvele : divile M1

¹³⁸ tahtı : bahtı M1

¹³⁹ tahtı : sahtı M2

¹⁴⁰ feryâd-ı diger : vü feryâdlar M2

¹⁴¹ dirildiler : dile diler M1

- M2-13a 303. Gördiler İblīs¹⁴² hep zār olduğın
 Kırk gün tahtı nigūsār¹⁴³ olduğın
304. Dīvlere düşdi havf-ı tāt-ı teb
 Şararup¹⁴⁴ yaprak gibi ditreşdi¹⁴⁵ hep
305. Didiler İblīs'e bu ne haldür
 Ne 'alāmetdür bular ne āldur
- M1-12b 306. Didi İblīs onlara kim elfigān¹⁴⁶
 Toğdı ol peygamber-i ahir zamān
307. Almadum idi men¹⁴⁷ anı 'aynıma
 Giçdi andan tavk-ı la'net boynıma
308. Andan oldu baña uş bu vāqı' a¹⁴⁸
 Kim şataşdum zaḥm-ı seyf-i kātı' a
309. Anuñ için¹⁴⁹ yaradıldı kâ'ināt
 Oldur āḥir hādım-i lāt u menāt
310. Ol durur¹⁵⁰ edyānı mensūḥ eyleyen
 Haça tapanları memsūḥ eyleyen¹⁵¹
311. Sevgülü maḥbūbıdır Rahmān' uñ ol
 Kim ne bilür kim nesidür anuñ ol
312. Bu cihāna Muştafā geldügi gün

¹⁴² İblīs : -M2

¹⁴³ nigūsār : nügūsār M2

¹⁴⁴ Şararup : Sararup M1

¹⁴⁵ titreşdi: ditreşdi M2

¹⁴⁶ onlara : anlara M2

¹⁴⁷ Almadum idi men : Almadum-ıdı ben M2

¹⁴⁸ oldu : -M2

¹⁴⁹ Anuñ için : Anuñ-çün M2

¹⁵⁰ Ol durur : Oldur ol M2

¹⁵¹ 310b : -M2 Bu beyitten itibaren 8 beyit boyunca müstensih bir dize kaydırarak yazmıştır.

- Cāna dirler¹⁵² şanasın kıldı düğün
313. Muştafā için beşāret itdiler
Biri birine işāret itdiler
314. Bir rivāyet dinlegil aḥbārdan
Bu ḥadīşi işid ol muḥtārdan
315. Dir şalardı üstine sāye-i seḥāb
Yanmasun diyu felekde āfitāb
- M2-13b 316. Tıfl iken Ḥaḳ luṭfı olmış dāyesi
Anuñ için yire düşmez sāyesi
317. Ḳomaz idi¹⁵³ anuñ üstine melek
Kim gelüp kuş uça ya kona siñek
318. Pāk zāhrinde nübüvvet mührü var
Yazlu üstünde raḥmet mührü var¹⁵⁴
319. Naḳşı lā-ilāhe illallāh idi¹⁵⁵
Kim ne bilürdi kim ol ne şāh idi¹⁵⁶
320. Hiç ḳad anuñla hem-ser olmadı
Boyıyla anuñ berāber olmadı
321. Yoḥ idi¹⁵⁷ ḳalbinde ḥāb-ı ḡāfili
Āb-ı ḥayvānıla yunmışdı dili
- M1-13a 322. Şalmasun bu söz seni reyb ü şeke

¹⁵² Cāna dirler : Cānavarlar M2

¹⁵³ Ḳomaz idi : Ḳoymazıdı

¹⁵⁴ 318b : -M2

¹⁵⁵ lā-ilāhe illallāh idi : lā-ilāhe illallāh -idi M2

¹⁵⁶ şāh idi : şāhıdı M2

¹⁵⁷ Yoḥ idi : Yoḡıdı M2

Oḥı tefsiri¹⁵⁸ *elem neşrah leke*¹⁵⁹

323. Kankı hayvān üzre kim olsa süvār

Şankim uçardı hevāda murğ-var

324. Hergiz olmazıdı pīr ol cānavār

Ta olunca bağlar idi¹⁶⁰ kerr ü fer

325. Mār u kejdum aña teşviş itmedi

Nüş kıldı neşterin nış itmedi

326. Derleyicek luṭf ile ol gül varak¹⁶¹

Ṭaybden etyāb idi ol müşkīn ‘arak

327. Ḥāsteye āb-ı dehānıydı şifā

Dermende hem-demi idi devā¹⁶²

328. Yöresinden dīv anuñ giçmedi¹⁶³

Ġaflet-ile yimedi vü içmedi

M2-14a **Fī Na‘t-ı Seyyidi’l-Muḥtār Muḥammed Muştafā ‘Aleyhi Efzali’ş-Şalavāt**¹⁶⁴

329. Mihr ü mäh-ı¹⁶⁵ çarḥ-ı ‘ālem Muştafā

Server-i evlād-ı Ādem Muştafā

330. Ḥalvet-i şultān –ı mahrem Muştafā

Şāhid ü şāh u mu‘azzām Muştafā¹⁶⁶

331. Sīne-i mecrūḥa merhem Muştafā

Ḥasta vü ğam-ġine hem-dem Muştafā

¹⁵⁸ Oḥı tefsiri : Didi tefsir M2

¹⁵⁹ “Açıp genişletmedik mi? ” (İnşirah, 12/1)

¹⁶⁰ bağlar idi : bağlarıdı M2

¹⁶¹ varak : ‘arak M1

¹⁶² Dermende hem-demi idi devā : Derdümende hem-demiydi devā M2

¹⁶³ giçmedi : gecmedi M2

¹⁶⁴ **Başlık : Na‘t-ı Seyyidü’l-Muḥtār ‘Aleyhi’ş-Şalavātü Ve’s-selām M2**

¹⁶⁵ Mihr ü mäh-ı : mähı mihr-i M2

¹⁶⁶ 330 :-M2

332. Nevbahār-ı bāğ-ı ħurrem Muştafā
Cennet ü Firdevs-i ‘ālem¹⁶⁷ Muştafā

333. Luţf-ı ħulķ-ile mükerrerem Muştafā
Cümle ‘ālemden¹⁶⁸ muķaddem Muştafā

**İkinci Meclis Anı Beyān İder Kim Ĥazreti Nebīnūñ Her ‘Uzvı Bir Kemāle Mażhardur
ve Anı İ’lām İder Kim Ĥaķ Te’ālā Anuñ Her Endāmını Ĥur’ān-ı Mecīd İçinde Zıkr
Eyleyüpdür Ve Anı Ma’lūm İder Kim Ĥaķ ‘Azze İsmē Kendünūñ Toķsan Toķuz Esma
Muķābelesinde Ĥazret-i Risāleti Toķsan Doķuz İsm İle Yād Eyledigin Taķrīr İder
İnşā’allāhu Te’ālā¹⁶⁹**

M1-13b 334. Ey dīl ü cān¹⁷⁰ hem-demi dīn mūnisi
Şevķ-ile dinle ikinci meclisi

335. Ĥırķ peyķamberce¹⁷¹ vār-ıdı ķuvvetī
Aña görüñdi ‘ulūvv-i himmetī¹⁷²

M2-14b 336. Ol ayağı toprağı başlara tāc
Gice yatınca¹⁷³ yaturdı şöyle āc

337. Şöyle der peyķamber ehl-i felāķ
Sīr ü perķīz eyler idi her şabāh

338. Nice kim görürdi önünden ‘ayān
Şöyle görüridi¹⁷⁴ ĥaķından revān

¹⁶⁷ Firdevs-i ‘ālem : Firdevs-i a‘lā M2

¹⁶⁸ ‘ālemden : ‘ālemde M2

¹⁶⁹ Başlık : İkinci Meclis Anı Beyān İder Kim Nebī Ĥazretūñ ‘Aleyhi’s-Selām Her ‘Uzvı Bir Kemāle Mażhar Olupdur ve Dağı Anı İ’lām İder Kim Ĥaķ Te’ālā Anuñ Her Endāmını Ĥur’ān-ı Mecīd İçinde Zıkr Eyleyüpdür Ve Dağı Anı Ma’lūm İder Kim Ĥaķ ‘Azze İsmehū Kendinūñ Toķsan Toķuz İsmi Muķābelesinde Ĥazret-i Risālet Toķsan Doķuz İsm-ile Yād Eyledigin Taķrīr İder Ve’s-Selām M2

¹⁷⁰ dīl ü cān : dīl-i cān M2

¹⁷¹ peyķamberce : peyemberce M1

¹⁷² görüñdi ‘ulūvv-i himmetī : göreydi ‘ulūvv-i hümmetī

¹⁷³ yatınca : yatıncaķ M2

¹⁷⁴ görürdi : göreridi M1

339. Cümle ‘uzvında kerāmet var-ıdı
Başdan¹⁷⁵ ayağa tamāmet var idi¹⁷⁶
340. Maẓhar idi re’s ‘aql u devlete
Çeşmī idi¹⁷⁷ çeşm ü ‘ayn ‘ibrete
341. Dā’imā dilinde[y]di zıkr-i Hudā¹⁷⁸
Yañağınun pertevi nūr u ziyā
342. Pāk batnı hilkat-idi ‘ilmden
Boynı idi¹⁷⁹ meskenetden hilmden
343. Hāk anuñ şadrın şafādan eylemiş
Şivesin luṭf u vefādan eylemiş
344. ‘Ayn-ı Hāk nūrından olmışdı münir
Elleri üftādelere dest-gir
345. Meşhedidür kalbinüñ haḳḳa’l-yakīn
Dili gibidür anuñ Rūḥu’l-emīn¹⁸⁰
346. Maḥza cehd ü sa’ydendür ayağı
Cānlar u başlar ayağı toprağı
347. Muştafā’yı Hāk¹⁸¹ çü gönderdi bize
Virdi her bir ‘uzvına bir mu’cize
- M1-14a 348. Yüce kıldı mu’cizi ol kân-ı kand
Yüce boylulardan olurdı bülend

¹⁷⁵ Başdan : Baş M2

¹⁷⁶ var idi : Var-ıdı M2

¹⁷⁷ Çeşmī idi : Çişmeyidi M2

¹⁷⁸ Hudā : Huḏā M2

¹⁷⁹ Boynı idi : Boynıdı M2

¹⁸⁰ Rūḥu’l-emīn : rūḥ-ı emīn M1

¹⁸¹ haḳ : - M2

- M2-15a 349. Kāmetinden cümle peygamberlerüñ¹⁸²
 Yüce idi¹⁸³ kāmēti ol serverüñ
350. Mu‘ ciz-i şīrīn lebinüñ¹⁸⁴ dilsizē
 Söylese ol dem gelür idi söze
351. Söze gelüp söylese ol nīk-baht
 Söyler idi aña¹⁸⁵ hayvān u dıraht
352. Diñle çeşm-i mu‘ cizātın yek-be-yek
 Görür idi ‘arşdan ta ferşe dek
353. Her tarafından yoğıdı perde aña
 Görür idi ‘ālemi öñden soña
354. Ol ki şem‘ idür dü ‘ālem cem‘ inüñ
 Uş bu idi mu‘ cizātı sem‘ inüñ
355. Ger melek ger ādemī gelse dile
 İşidürdi ikisin dağı bile
356. Söylese bir def‘ ada cümle bular¹⁸⁶
 İşidürdi her birin ol mu‘ teber
357. Diñleyüp kor idi¹⁸⁷ yirlü yirine
 Hāil olmaz idi¹⁸⁸ biri birine
358. Ellerinüñ mu‘ cizi ey pür-hüner
 Hoş felekde eyledi şakḳü’l-kamer¹⁸⁹

¹⁸² Peygamberlerüñ : peygamberüñ M1

¹⁸³ Yüce idi : Yüceydi M2

¹⁸⁴ Lebinüñ : dilinüñ M2

¹⁸⁵ Aña : kaña M1

¹⁸⁶ cümle bular : bunlar bile M2

¹⁸⁷ kor idi : koyardı M2

¹⁸⁸ olmaz idi : olmazdı M2

¹⁸⁹ şakḳü’l-kamer : şakḳ-ı kamer M2 ; “Ay yarıldı” (Kamer, 54/1)

359. Mu‘ cizātı ol muṭahhar ḳalbinüñ
Ya‘ nî ol pāk u münevver ḳalbinüñ
360. Hıkmēt içün oysa ol āfītāb
Ḳalbine yörenmez idi hiç ḥāb
361. Ḳalbi unutmaz idi hergiz Ḥaḳḳ’ı
Ḥaḳ nefes budur havādar mā-bāḳī
- M2-15b 362. ‘ İlme idi¹⁹⁰ ḳalbi āyīne anuñ
Ḥasret idi güneş āyīne anuñ
363. Ḳalbi anuñ kim serāy-ı ğaybdur
Şeh-nişin-i menzil bî-‘ aybdur
- M1-14b 364. Ḳalbi anuñ taḥtgāh-ı kibrīyā
Ḳalbi anuñ ‘ ālem-i mülk-i bekā¹⁹¹
365. Bir gönül kim manzar-ı ḥālīḳ ola
Ḥalvet-i ma‘ şūḳ u hem ‘ āşıḳ ola
366. *Lî me‘allāh* vaḳtidür anda ‘ ayān
Çün ‘ ayāndır aña ne ḥācet beyan
367. Nazenin ayakları gülden laṭīf
Ḥāḳ-ı rāhı tāk-ı serlerden şerif
368. Ka‘ be gibidür ḳadem urduğı yer
Döşenür altında dībā vü ḥarīr
369. Çün ḳadem urdı bu ferşüñ üstine
Ḳodılar na‘ lîn ‘ arşuñ üstine
370. Pāk-zātın aña vü aḥvālını

¹⁹⁰ ‘ İlme idi : ‘ İlmeyidi M2

¹⁹¹ 363. ve 364. Beyitlerin sıralamaları “M2” nüshasında yer deġiştirmiştir.

- Ögren eḫ ālini vü aḳvālini
371. Vahy aña gelmezden öñ maḥ şüm idi¹⁹²
Evvel ü aḫirde ol merḥūm idi¹⁹³
372. Ḥüsn-ile iḥsān-ile maḥ rūf idi
Ḥulḳ ile ikrām ile mevşūf idi
373. Şadıḳu'l-ḳavl ü ḥıredmend ü faşih
Muttaḳī vü zāhid ü ḥūb u melih
374. Olmadı ehl-i ḳitāb ile celīs
Olmadı ḳavm-i nücūm ile enīs
- M2-16a 375. Çok ḥaberler birine¹⁹⁴ aḳmadı hiç
Kāhine fal açmağa¹⁹⁵ baḳmadı hiç
376. Şāḥ ir olmadı vü kāzib olmadı
Ḳārī¹⁹⁶ olmadı vü ḳātib olmadı
377. Rāḡıp olmadı riyāset bulmağa
Ṭālib olmadı velāyet olmağa
378. Ol Celil'ün kim ḥalīlidür ḥabīb
Oldı derviş ü yetim ü hem ḡarīb
379. Derlese ḳoḳardı nite kim gül-āb
Giçdügi yirden¹⁹⁷ tozardı müşk-nāb
- M1-15a 380. Nireden gelse giçüp¹⁹⁸ ol nūr-ı Rabb

¹⁹² maḥ şüm idi : maḥşūmıdı M2

¹⁹³ Evvel ü aḫirde ol merḥūm idi : Evvele vü aḫire merḥūm idi M2

¹⁹⁴ ḥaberler birine : ḥaber bilene M2

¹⁹⁵ fal açmağa : fal açana M2

¹⁹⁶ Ḳārī : Ḳāzī M2

¹⁹⁷ Giçdügi yirden : Gicdügi yoldan M2

¹⁹⁸ giçüp : gecüp M2

- Giçdüğünden¹⁹⁹ anı bilürlerdi hep
381. Tıyb-i ‘anberden pür olurdu dimāğ
Cān u dīl rāḥat bulur idi²⁰⁰ ferāğ
382. Hāḫ²⁰¹ anuñ her ‘uzvını yād eyledi
Ya‘ nī kim Kurān içinde söyledi
383. Kaşına *ḳavseyr*²⁰² ü alnına *ḳamer*²⁰³
Gözlerine didi *mā zāğal başar*²⁰⁴
384. Gör bu Ḳur’ān’uñ ‘acāib ü vechini
*Ḳad nerā*²⁰⁵ didi vü andı vechini²⁰⁶
385. Dir *ḳumū’l-leylü*²⁰⁷ ḳıyāmıçün anuñ²⁰⁸
Dir *ve mā yanṭıḳ*²⁰⁹ kelāmıçün anuñ
386. Saçını *ve’l-leyl*²¹⁰ okuya emr-i ḳuvā
Şuratın yād eyle anuñ şems-i ḳuvā
387. Ḳāmeti medḥinde didi *festāḳim*²¹¹
Medḥi her ‘uzvına oldu münḳasim
- M2-16b 388. Hāḫ fuād-ı rü’yeti taşdıḳ ider
Ḥamdini memdūḥuñ taḥḳıḳ ider

¹⁹⁹ Giçdüğünden : Gecdüğünden M2

²⁰⁰ bulur idi : bilürdi M2

²⁰¹ Hāḫ : Her M2

²⁰² “iki yay ” (Necm, 53/9)

²⁰³ “ay ” (Kamer, 54/1)

²⁰⁴ “Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı.” (Necm, 53/17)

²⁰⁵ “Elbette görüyoruz.” (Bakara, 2/144)

²⁰⁶ 384b : 385a M2

²⁰⁷ “Geceleyin kalk.” (Müzemmil, 73/2)

²⁰⁸ 385a : 384b M2

²⁰⁹ Dir *ve mā yanṭıḳ* : Dirdi *mā yanṭıḳ* M1 ; “O, nefis arzusu ile konuşmaz.” (Necm, 53/3)

²¹⁰ “Geceye andolsun.” (Leyl, 92/1)

²¹¹ “Emrolunduğun gibi dosdoğru ol.” (Hud, 11/112)

389. Hâk *yedullâhdır*²¹² didi anuñ yedi
Mushafunda *fevka eydihim*²¹³ didi
390. Ayağın zıkr eyledi *Ṭa Ha*²¹⁴ diyu
‘Arzı ṭayy eyle gil ey zibā diyu
391. Hâk ḳasem eyler zamānına anuñ
Oḡunur *ve’l-aşr*²¹⁵ şanına anuñ
392. *İnnelek* dir²¹⁶ gündüz içün *fī’n-nehār*²¹⁷
*İz ḡadevte*²¹⁸ şubḡçün dir Girdigār
393. Kuşluḡiçün and içüp dir *ve’z-zuḡā*²¹⁹
Leyline kılur ḳaşem ol padişā
394. Dir şiyābuñ şevbine Ḳur’ān’da hem
Şavtına şavt-ı nebi dir Hâk ne‘am
395. Hâk diler kim luṭf-ile anı aña
Künyet-içün dir *rafa‘nalek*²²⁰ aña
- M1-15b 396. Bî-ḡisāb ü bî-ḳıyas hendese
Mescid-i bünyād içün dir *üssise*²²¹
397. ‘*Allemek mālem tekün ta‘lem*²²² dir ol
‘İlm öğretüm saña i‘lem dir ol

²¹² “Allah’ın eli.” (Fetih, 48/10)

²¹³ “Onların ellerinin üzerindedir.” (Fetih, 48/10)

²¹⁴ “Taha” (Taha, 20/1)

²¹⁵ “Asra yemin olsun.” (Asr, 103/1)

²¹⁶ *İnnelek* dir : *İnneleke* M2

²¹⁷ “Zira gündüz vakti.” (Müzemmil, 73/7)

²¹⁸ “Erkenden.” (Al-i İmran, 3/121)

²¹⁹ “Kuşluk vaktine and olsun.” (Duha, 93/1)

²²⁰ “Yüceltmedik mi.” (İnşirah, 94/4)

²²¹ “Kurulan.” (Tevbe, 9/108)

²²² “Ve sana bilmediğini öğretmiştir.” (Nisa, 4/113)

398. Emrini zıkr itdi *felyahzer*²²³ didi
Mülhid olanlardan ey server didi
399. Medh ider Hakk anı kendü kavmine
Muştafâ'nuñ şıdkıdur dir nevmine
400. Hem dühūline hem ħurūcına hemīn
Şıdkıdur dir ya' nī Rabbu'l- 'ālemīn
- M2-17a 401. Dir kitābına 'azīz anuñ Hudā²²⁴
Medh idüp dir dīnī için²²⁵ irtizā²²⁶
402. Luṭf-ile ol ħālīk-ı nūr u zulem
Muştafâ'nuñ şehrine eyler kase
403. Medh ider dīnin namāzın niyyetin
Ḥayr ümmetdür dir²²⁷ öger ümmetin
404. Leşkeri atlarına dir 'ādiyāt²²⁸
Tırnağından çıkan oda mūrīyāt²²⁹
405. Dir *fe evhā*²³⁰ Hakk münācātı için
Medhler eyler 'ibādātı için
406. Bak Hakk'ıñ sen luṭfına vü cūdına
Dir *feystahyī vü minküm*²³¹ o dīne
407. Heybeti şānı için²³² ol pāk-zāt

²²³ "O halde sakınsınlar." (Nur, 24/63)

²²⁴ ħudā : ħuzā M2

²²⁵ Dīn için : Dīn-içün M2

²²⁶ irtizā : mūrtażā M2

²²⁷ dir : -M2

²²⁸ "Yemin olsun Allah yolunda nefes nefese koşanlara." (Adiyat, 100/1)

²²⁹ "Koşarken tırnaklarıyla taşlara çakarak kıvılcımlar saçanlara" (Adiyat, 100/2)

²³⁰ "Şöyle vahyetti." (İbrahim, 14/13)

²³¹ "Fakat o sizden utanıyordu." (Ahzap, 33/53)

²³² şānı için : şānıçün M2

Cebrāil ile virüb-idi berāt

408. Didi *sübḥānellezīr*²³³ mi‘ rācına

Hem *le‘amruk*²³⁴ okınur²³⁵ ser-tācına

409. Hāḡ buyurdi şabrı vü girdār içün²³⁶

*İn yekün minkum*²³⁷ bahadırlar içün²³⁸

410. Muştafā’ya *ümmī*²³⁹ didi ol Celil

Oķumadı²⁴⁰ yazmadı bī- kāl ü kıyl

411. Ümmī olduğındandır anuñ hüner

‘İlm şehri olduğına kıl nazar

M1-16a 412. Hımine bak ‘ ilmine bak ḡulķına

‘İlm ider ta‘ līm-i ‘ ālem ḡalķına

413. Anuñ içün²⁴¹ *ümmī* didi Hāḡ aña

‘ Āleme aşl oldı ol öñdin şoña

M2-17b 414. Hāḡ didi kim ümmīdür ḡavm-i ‘ Arab

Aña *ümmī* anuñ içün kıl taleb²⁴²

415. *Ümmīdür* didi aña Hāḡ hazreti

Ümmeti didüg-içün²⁴³ ümmeti

416. *Ümmīdür* dir Muştafā’ya ḡaybdan

²³³ “Şanı ne yücedir.” (Zuhruf, 63/13)

²³⁴ “Rasûlüm! Ömrüne yemin olsun ki.” (Hicr, 15/72)

²³⁵ okınur : oķınur M2

²³⁶ şabrı vü girdār : şabr ü girdārı M1

²³⁷ “Eğer sizden olursa.” (Enfal, 8/65)

²³⁸ bahadırlar içün : bahadırlarçün M2

²³⁹ “Ümmi (Âyette geçen «ümmî» kelimesi, okuma yazma bilmeyen karşılığında kullanılmış olup Resûlullah’ın bir vasfıdır)” (Araf, 7/157)

²⁴⁰ Oķumadı : oķumadı M2

²⁴¹ Anuñ içün : Anuñ-içün M2

²⁴² kıl taleb : dir Çalap M2

²⁴³ didügiçün : didigiçün M2

- Ümmete şadāmdan olsun mihr-bān
417. ‘Akıl denk oldu bu müşkīn rayiha
Ümm-i Qur’āndur diyicek Fātiḥa
418. Ka‘be’ye *ümmü’l-ğura*²⁴⁴ didi kelām
Ḥaml it bu aṣla ol asla tamām
419. Muṣṭafā ādın Eḥad Aḥmed ḳodı
Ḥamd harfīnden aña bir med ḳodı
420. Ḥamd mīmīn Aḥmed’e virdi Eḥad
Aḥmed’ün ḥamdine ta‘bīr oldı²⁴⁵ med
421. Aḥmed’ün ḥamdinden olğıl müntebih
Kim ehad ḥarfīne oldı müṣtebih
422. Ḥalk Aḥmed ḥamdīn ne deñlü itse çok
Hergiz Aḥmed ḥamdī gibi²⁴⁶ ḥamdī yok
423. Hem Muḥammed Aḥmed ü Maḥmūd’dır
Aferīnişden hemīn maḳşūddır
424. Aḥmed’e Ḥaḳ dir ki ḥalk öger benī
Sen Muḥammed’sen ögerem ben seni
425. Yoğıdı evvelde hiç Aḥmed adı
Ḥaḳ aña Aḥmed adın soñra ḳodı
426. Ḥarfī dörd oldı Muḥammed adınuñ
Lütfına baḳ bu ḥurūf üstādınuñ
- M2-18a 427. Tendeke baş gibidür²⁴⁷ evvelki mīm

²⁴⁴ “Şehirlerin anası.” (Enam, 6/92)

²⁴⁵ ta‘bīr oldı : ta‘yīn itdi M2

²⁴⁶ gibi : bigi M1

²⁴⁷ gibidür : bigidür M1

- M1-16b
428. Hāyı teşbīh itdi kullara Hākīm
Beñzedi bir mīm baṭna bī-naẓīr
Dāle iki ayağı ey dest-gīr²⁴⁸
429. Şureti Ādem Muḥammed ismidür
Cümle cismüñ aşlı anuñ cismidür²⁴⁹
430. Başa beñzetdi Muḥammed mimini
Bāķī a‘ zāya ḥurūfuñ kimini
431. Hāk Te‘ālā başı kıldı çār kışım
Virdi her bir²⁵⁰ kısmına bir dürlü ism
432. Söylemek görmek işitmek bilmek
Başda olduğında yokdur hiç şek
433. Bulsa bu dördüñ biri naķş u zeval
Kāmīl olduğū gibi²⁵¹ bulmaz kemāl
434. Çar-yāri çar pāre ser gibi
‘Anber ü müşk gül ü şekker gibi
435. Hem Muḥammed nām olan mağfūr olur²⁵²
Āteş-i dūzaḥdan ol hem dūr olur²⁵³
436. Anda kim bu ‘ilm-i esmā kısmıdır
Adlaruñ şāhı Muḥammed ismidür
437. Anasından daḥı doğmadan oğıl

²⁴⁸ Dāle iki ayağı ey destgīr : Dāl iki ayağ oldu destgīr M1

²⁴⁹ cismidür : resmidür M2 ; M2 nüshasında 429. beyitten sonra M1 nüshasında olmayan bir beyit vardır :

Cümle esmānuñ Muḥammed zeynidür / İki mīm iki ‘ālem ‘aynıdır : -M1

²⁵⁰ her bir : her M2

²⁵¹ gibi : bigi M1

²⁵² mağfūr olur : mağfūrdur M1

²⁵³ dūr olur : dürdür M1

- Sen Muḥammed ādını koyıcı ol
438. Ger kız oldısa daḡı oḡlan olur
- Gerçi Hāḡ²⁵⁴ ‘ ilmindeki olan olur
- M2-18b 439. Hem bulur didi Resūl-i pāk-zāt
- Hem Muḥammed adlu la‘ netden necāt
440. Hıfz iden esmāsınuñ a‘ dādını
- Yazdı doḡsan toḡuz anuñ adını
441. ‘ Arşın sāḡında bu ad mektūbdur
- Fi‘ li maḡbūb olanuñ maḡbūbıdur
442. Bir varaḡ cennetde kimse bolmaya
- Kim Muḥammed adı anda olmaya
443. İsm-i a‘ zām gibi²⁵⁵ anuñ ismi var
- İsmiñ her cüz’ ü küllde resmi var²⁵⁶
- M1-17a 444. Hāḡ her ism-ile ki zātın kıldı yād²⁵⁷
- Muṣṭafā’ya hem o deñlü virdi ād
445. Muṣṭafā’yı medḡ ider ol pāk-zāt
- Virdi aña munca²⁵⁸ esmā vü şıfāt
446. Evvelā dervīşdi vü hem yetīm
- Āḡir oldı maḡremi şāh-ı ḡarīm
447. Çün aña irdi ‘ ināyetden naẓar
- Oldı ḡatmü’l-enbiyā ḡayru’l-beşer

²⁵⁴ Gerçi Hāḡ : Gerçi kim M1

²⁵⁵ gibi : bigi M1

²⁵⁶ 443b : - M2

²⁵⁷ 444a : - M2

²⁵⁸ munca : bunca M2

448. Aña *müzemmil*²⁵⁹ didi vü Muştafâ
Aña *müdeşsir*²⁶⁰ didi vü müctebâ
449. Mü'min ü mebûş u ma' şüm u şehîd
Fâzıl u merhûm u maḥfûz u ḥamîd
450. Münzir ü mehdî vü hem nûr-ı beşîr
Râzı vü vâfî vü hem bedr-i münîr
451. Hem müzekkir hem laṭîf ü hem ' azîm
Hem râ'ûf u hem mu'îd ü hem kerîm
452. Müstaḳîm ü hādî vü rahmet didi
Dā'î hem Şiddîk ü hem ni' met didi
- M2-19a 453. Şâkir ü hem merfu'²⁶¹ u muḥtâr u şuhûd
' Âlim ü ' âlî münādî kân-ı cûd
454. Hem muşaddık-ı ' abd hem maḡfûrdur
Hem sirâc u şâhid ü manşûrdur
455. Hem ' azîz-i ḥâkim ü bürhândur ol
Hem müdebbîr-i âmir sulṭândur ol
456. Hem nebî²⁶² vü hem Muḥammed hem Resûl
Hem selîm ü hem ' alîm ü pür-uşûl
457. Aḥmed ü *Tâ Hâ*²⁶³ *Yâsîn*²⁶⁴ ü *ve'z-zuḥâ*²⁶⁵
Âyet-i *ve's-şems*²⁶⁶ ü mâh ü mürtezâ

²⁵⁹ “Örtüsüne bürünen.” (Müzemmil, 73/1)

²⁶⁰ “Örtünüp bürünen.” (Müddesir, 74/1)

²⁶¹ merfû' : fer' M1

²⁶² nebî : nebîyyü

²⁶³ “Taha.” (Taha, 20/1)

²⁶⁴ “Yâsîn.” (Yâsîn, 36/1)

²⁶⁵ “Kuşluk vaktine andolsun.” (Duha, 93/1)

²⁶⁶ “Güneşe andolsun.” (Şems, 91/1)

458. Kāf u hā vü²⁶⁷ ‘ ayn u şād u hā vü mīm
Nūn sīn ü kâf-ı kâdir cām-ı cīm
459. Seyyid ü kâfī vü ümmī ü muṭī‘
Hem emīn ü şāhib-i ḥaḡ u şefī‘
- M1-17b 460. Her birin Qur’ān’da Ḥaḡ yād eyledi
Āyet āyet medḥ itdi söyledi
461. Her ne muşaf kim felekden indi bil
Kim getürdi enbiyāya Cebrāil
462. Anda ism-i Muşafā mektüb idi
Anuñ içün²⁶⁸ kim Ḥaḡḡ’uñ maḥbūb idi
463. Her ne dilce ki inerdi ol kitāb
Ya‘ nī Ḥaḡ’dan ol kitāb-ı müstetāb
464. Muşafā’nuñ adı ol dilce ‘ ayān
Oḡunurdi ol kitāb içre revān
465. Oḡunurdi dürlü dürlü ad ile
Hoş giçerlerdi ḡamu ol şād ile
- M2-19b 466. Her biri oḡurdi ol ḡavm-i ferīd
Kimi Farāḡliṭ ü kimi Midmīd (?)
467. Kimi añıla kimisi ṭāp ṭāp
Bu ‘ ibāret birle idi ol kitāb
468. Ol adı ta‘ līm iderlerdi ḡavī
‘ İsevī olsun gerekse Mūsevī
469. Kendüden ol ādı her kim itdi yād

²⁶⁷ Kāf ü hā vü : Kāf ye hā

²⁶⁸ Anuñ içün : Anuñ-içün M2

Haḫ anı kāfırlıḡıla kıldı yād

470. Yırde gökde var anuñ dürlü adı²⁶⁹

Oḡunur her gökde bir dürlü adı

471. Oldı ‘Abdulkādīr evvel gökde nām

Oldı ‘Abdulḡālīḫ ikincide nām

472. Ḳodı üçinci felekde ol ‘alīm

Muṣṭafā‘nuñ adını ‘Abdulkerīm

473. Oldı dördinci felekde Muṣṭafā

Oldı bişinci felekde Mürtezā

474. Ādı sādisde Ḥabībullaḥ’dur

Müctebā sābi‘ de bī-eşbāhdur

475. Ol-ki şems-i enfüs ü āfāḫdur

Heştümünde bende-i rezzāḫdur

M1-18a

476. Aña yırde ‘Abd-i Cebbār oḡunur

Cānavarda ‘Abd-i Ḳahhār oḡunur

477. ‘Abd-i Ṭālīḫ dir aña ehl ü ḡuş

‘Abd-i Mün‘im’dür Cebel’de adı ūş

478. ‘Abd-i ‘Āşım dir şeyāṭīn ism aña

Gūş verür bu adlara öndin şoña

M2-20a

479. Adı ‘Abdü’l-Ḥayrdur deryada bil

Ḳodı cennetde Kerīm adını bil²⁷⁰

480. Nārda ‘Abdü’l-‘Azīz adı yaḫīn

²⁶⁹ dürlü adı : ulu adı M2

²⁷⁰ adını bil : adını Cemīl M2

- Dir cemî' -i evvelîn ü ahîrîn
481. Evvel ü Âhîr hem anı medh ider
Her ki medh etmez Hâk anı kadh ider
482. Hâk Resûle didi Qur'ân'da sirâc
Hâk u pâyin kıldı eflâk üzre tâc
483. Dimedi şems ü kamer didi çerâğ
Kim anuñla farq ola qaradan ağ
484. Zulmet-i küfre cihân olmışdı ğarq
Muştafâ îmandan itdi küfri farq
485. Yüz çerâğ olursa olur nûr-gîr
Bir çerâğ ucundan ey bedr-i münîr
486. Nûrına ol bir çerâğuñ ey civân
Naşş ırmez kudret ile²⁷¹ bî-gümân
487. Muştafâ'dan mihr ü meh alur cemâl
Nûrına ırmez anuñ naşş u zevâl
488. Adı olsa kara gövde bir metâ'^c
Hem çerâğıla bulunur bî-sadâ'²⁷²
489. Muştafâ ile bulunur²⁷³ dîn-i hâk
Perde-i zulmet anuñ ile²⁷⁴ oldı şak
490. Rüşen olsa gice evda bir çerâğ
Bulur ehl-i hâne râhat hem ferâğ
491. Muştafâ'yıla cemî' -i çâr yâr

²⁷¹ kudret ile : kudret-ile M2

²⁷² 488 : - M

²⁷³ Muştafâ ile bulunur : Muştafâ'yıla bilindi M2

²⁷⁴ anuñ ile : anuñ-la M2

- Rāḥat oldu²⁷⁵ vü ferāḡat bī-şümār
- M1-18b 492. Rāḥatı vardur çerāḡun doğruya
Līk zaḥmetdür belādur uğruya
- M2-20b 493. Hem qarīb olanı yandurur çerāḡ
Nite kim yanar fetīle ile yaḡ
494. Aḡrabāsına Resūl oldu nezīr
Ġayr-ı ḡavme hem beşāret hem beşīr²⁷⁶
495. Hem çerāḡuñ nūrı düşer her yaña
Aydın eyler çevresin öñden şoña
496. Muştafā'dan²⁷⁷ oldu ḡoş ehl-i şafā
Nūrıyla Mekke Medīne pür- şafā
497. Ol ' Alīm ü ol Semī' ü ol Basīr
Dir Resūl'e hem sirāc ü hem münīr
498. Çün sirāc olur münevver her nefes
Fā'ide²⁷⁸ budur münīr olmaḡda bes
499. Her çerāḡa beñzemez vech-i ḡabīb
Her çerāḡ almaz munuñ²⁷⁹ gibi naşīb
500. Her çerāḡuñ zulmeti var bī-temīz
Bu çerāḡuñ zulmeti yok ey ' azīz
501. Her çerāḡa yıl irince çerb olur²⁸⁰

²⁷⁵ Rāḥat oldu : Rāḥatıdı M2

²⁷⁶ hem beşāret : ḡoş beşāret M2

²⁷⁷ Muştafā'dan : Muştafā M2

²⁷⁸ Fā'ide : Fāyide M2

²⁷⁹ munuñ : bunuñ M2

²⁸⁰ irince çerb olur : irincek cerb ider M2

- Nûrı kalmaz karanlılıkda kalur²⁸¹
502. Bād-ı şarşar pür olursa her mahal
Muştafâ'nuñ nûrına irmez halel
503. Şöyle kılmışdur çerāğuñ kaydını
Kim giceden olur ancak aydını
504. Muştafâ'nuñ nûrına gündüz gice
Rüşen olur her nefes uçdan uca
505. Halka dünyāda sirāc oldı nebî
Rüşen idi cümle rüz u şebî
- M2-21a 506. Oldı müzmînlere 'uqbāda münîr
Kim halāş ola günahkār ü esîr
507. Da' vetinden dünyā²⁸² rüşen ey muṭî'
'Āşilere oldı 'uqbāda şefî'
- M1-19a 508. Āfitāba dahı didi Hāk sirāc
Nûra beñzer Muştafâ ol bir zücāc
509. Şark u garbı şems iderse pür-ziyā
Rüşen anuñla süreyyā tā şerā
510. Şemse yoḥdur²⁸³ mişl ü necme ver nazar²⁸⁴
Bunı bilür bende-yi şāh u emîr
511. Enbiyāya mişl bu 'ālemde çok
Hāk bilür²⁸⁵ kim Muştafâ'ya mişl yok

²⁸¹ karanlılıkda kalur : karanlı olur gider M2

²⁸² dünya : dîn M1

²⁸³ yoḥdur : yokdur M2

²⁸⁴ ver nazar : der nazîr M1

²⁸⁵ bilür : bulur M2

512. Vakt olur kim tutulur²⁸⁶ âfitâb
Muştafâ'nuñ şemsine yoğdur²⁸⁷ hicâb
513. Çünkü şâdık²⁸⁸ olsa kurtulır ğanî
Giymek²⁸⁹ ile câme vü pîrâheni
514. Göz diker hırşîde şâdıkda²⁹⁰ faķîr
Ol ümîde kim doğa²⁹¹ bedr-i münîr
515. Tâ'ati olan tayanur tâ'ate
Kamudan kurtula vara cennete
516. 'Âşiler kesmez şefâ'atden ümîd
Anda kim tâmu diye *hel min mezîd*²⁹²
517. Hem şefî'ü'l-müznibîndür Muştafâ
*Rahmeten li'l-'âlemîndür*²⁹³ Muştafâ

Fî Medh-i Hateme'n-Nebiyî'n Şallallâhu 'Aleyhi Vesellem²⁹⁴

- M2-21b 518. Kûbbe-i mâh-ı vefa şallü 'âleyh
Şuffe-i şıdķ u şafâ²⁹⁵ şallü 'âleyh
519. Pişvâ-yı Enbiyâ şallü 'âleyh
Müctebâ vü mürtezâ şallü 'âleyh
520. Şadr-i bedr-i kibriyâ şallü 'âleyh
Behcet ü hüsn ü bahâ şallü 'âleyh

²⁸⁶ tutulur : tıyılır M2

²⁸⁷ Muştafâ'nuñ şemsine yoğdur : Muştafâ şemsine yoğdur M2

²⁸⁸ şâdık : şovuk M2

²⁸⁹ Giymek ile : Geymek-ile M2

²⁹⁰ şâdıkda : şâvuķda M2

²⁹¹ ümîde kim doğa : ümîze kim toĝa M2

²⁹² "Daha var mı?" (Kâf, 50/30)

²⁹³ "(Resûlüm!) Biz seni âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik." (Enbiyâ, 21/107)

²⁹⁴ **Başlık :Na't-ı Muhammed Resûlullâh Şallallâhu 'Aleyhi Vesellem M2**

²⁹⁵ Şuffe-i şıdķ ü şafâ : Şuffe-i şıdķ-i şafâ M2

521. Mürşid-i dîn-i hüdâ şallü ‘ âleyh

Şahid-i nûr-ı hüdâ şallü ‘ âleyh

522. Gevher-i Şirazî baħr-i ‘ âlemüñ

Muṣṭafâ’dur Muṣṭafâ şallü ‘ âleyh

M1-19b **Üçüncü Meclis Muṣṭafâ’nuñ Toğıcak Däye Gelüp Alup Gıtdüğün Beyân Eyler ve Ol Däye Kim Ḥalîme’dür Anuñ Qatında Dürlü Dürlü Mu‘cizât ve Dürlü Dürlü ‘Alâmet Zâhir Olduğın Taqrîr İder²⁹⁶**

523. Çün üçünci meclise kılduğ şurü‘

Çün anadan toğdı ol aşıl furü‘

524. Ol müfessirler şehr-i ‘ amm-i Resûl

Kân-ı ma‘ nî ma‘ den-i ‘ ilm-i uşûl

525. Eydür ol baħt-ı sa‘ âdet sāyesi

Kim Ḥalîme’dür Resûlüñ dāyesi

526. Bir kabîle var-ıdı ki muḥteşem

Ol Ḥalîme Ḥātûn andan idi²⁹⁷ hem

527. Ol kabîle ḥilm ile mevşûf idi²⁹⁸

Hem Benî Sa‘ d ile ol ma‘ rûf idi²⁹⁹

M2-22a 528. Nâ-gehân kaħt oldı anda bî- kıyās

Kim ḥaserât oldı anda bî- ḥayl u nās

529. Saħt müşkül kızlık³⁰⁰ oldı didiler

Yirde ot qalmadı şöyle yidiler

²⁹⁶Başlık :Bu Üçüncü Meclis Muṣṭafâ Hazreti Toğıcak Däye Gelüp Eyıldüğün Beyân Eyler Ol Däye Kim Ḥalîme’dür Anuñ Qatında Dürlü Dürlü Muğcizât Ve Dürlü Dürlü ‘Alâmetler Zâhir Olduğın Taqrîr İder M2

²⁹⁷ andan idi : andanidi M2

²⁹⁸ ḥilm ile mevşûf idi : ḥilm-ile mevşûfidi M2

²⁹⁹ Sa‘ d ile ol ma‘ rûf idi :Sa‘ d-ile ol ma‘ rûfidi M2

³⁰⁰ kızlık : kızlığ M2

530. Ot yimekten oldu sersem Ādemī
Bī-ḥūd itdi cümleyi açlık³⁰¹ gamı
531. Var-ıdı emzüklü ḥātūnlarda kim
Düşdi açlıktan bulara ḥavf u bīm
532. Mekke'ye ʿazm eyledi bunlar gelüp
Dāyelik eyleyeler niʿ met alup
533. Mekke şehrine çü bunlar geldiler
Onların her biri oğlan aldılar³⁰²
534. Dir Ḥalīme ben bir oğlan bulmadum
Şöyle ḡam-gīn olduğumı bilmedüm
535. Der-be-der dermānde ḡaldum bī-ḡarār
Bī-murād bī-ḡaber ḡayrān u zār
- M1-20a 536. Uş-bu ḡaliyle yürirken bī-mecāl
Çıḡageldi bir emīr ḡoş ḡıṣāl
537. İştīyāḡum oldu anı görmege
Didüm oğlun var mıdur emzirmege
538. Didi kim bir tıfl vardur bī-peder³⁰³
Ḥātīruñ var-ısa almaḡa eger
539. Didüm aña girü³⁰⁴ varsa menfaʿ at
Kedḡüdām³⁰⁵ ile ḡılayum meşveret
540. Çün Ḥalīme bindi himmet atına

³⁰¹ açlık : açlıḡ M2

³⁰² aldılar : buldılar M2

³⁰³ bī-peder : bī-püzzer M2

³⁰⁴ girü : ger M2

³⁰⁵ Kedḡüdām : Kedḡüzām M2

- Sürdi geldi kedhüdāsı³⁰⁶ katına
- M2-22b 541. Ger qabül eylediriseñ ey emîn
Atasız bir tıfl buldum men hemîn³⁰⁷
542. Ol araydur söyleme bî-qā' ide
Atasız oğlanda yoğdur fāide
543. Pes Hālīme dir ne tedbīr idelūm
Menfa' at qanda ise dil bir idelūm
544. Yağamuzda yoğ mıdur ğayret zehī
Şöyle nice gideyūm³⁰⁸ dest-i tehī
545. Çaresüz kalduğ ne çare kılalum
Allāh Allāh ol yetīmi alalum
546. Tıtdılar bu maşlahat üzre qarār
Kıldılar niyyetlerin hoş üstüvār
547. Ol gice düşde Hālīme nā-gehān
Gördi bir çeşme laṭif ü hoş revān³⁰⁹
548. Gördi anda bir civān şultān-şıfat
Başdan ayağa vücūdı cān-şıfat
549. Pāk-dāmen şahsı vasi' āstīn
Şadrı üzre koydı dest-i rastın
550. Didi iç bu çeşmeden kana kana
Dāye olduñ sen baña vü hem ana

³⁰⁶ geldi kedhüdāsı : vardı kedhüzā M2

³⁰⁷ Atasız bir tıfl buldum men : Atasız bir tıfl buldum ben M2

³⁰⁸ gideyūm : gidelūm M2

³⁰⁹ M2 nüshasında 547. beyitten sonra M1 nüshasında olmayan bir beyit vardır :

Şöyle kim yüzde şavuğdur sudan ağ / Hāsta nūş eylerse andan ola sağ : -M1

551. Didi rızķuñ bī-^çaded bī-ħad ola³¹⁰
Faķra bābı üstüñe hem sed ola
- M1-20b 552. Ğuşķ pistānuñ ıola hem şır ile³¹¹
Yorudı ol bu düşi hoş ta^çbırle³¹²
- M2-23a 553. Didi kim dīn ehline ben mesnedem
Ya^çnī Maħmūd u Muħammed Aħmed'em
554. Āşıkāra olmasun didi bu seyr
Genc oladur kim evvelā müstetir
555. Ol gice çün bu düşi gördi tamām
Ğābdan bī-dār oldı şād-kām
556. Geldi ^çAbdulmuttalib'ün³¹³ ıatına
Baķdı baħtınun³¹⁴ serā-yı yatına
557. İttifāķan bu ikisi durdılar³¹⁵
Muştafā'nuñ hażretine geldiler
558. Dir Ğalīme Muştafā'nuñ dayesi
Gördüm oturur Resül'ün annesi
559. Şūretā vü sīretā Ğūrī mişal
Ğoş faşihā bā-cemāl u bā-kemāl
560. Yürüdüm ilerüye virdüm selām
Ğoş ^çaleyke didi luţf-ile tamām
561. Muştafā'yı gördi ķundaķda yatur

³¹⁰ rızķuñ bī-^çaded bī-ħad ola : bī-ħad ü bī-^çaded ola M1

³¹¹ pistānuñ ıola hem şır ile : büstānuñ ola pür şır ile M2

³¹² düşi hoş ta^çbırle : dişi ta^çbır ile M2

³¹³ ^çAbdulmuttalib'in : ol ^çAbdulmuttalib M2

³¹⁴ Baķdı baħtınun : Baķdı taħtınun M2

³¹⁵ durdılar : ıurdılar M2

- Didi yā Rab ne şadefdendür bu dür
562. Şemse beñzer kim seḥāb içindedür
Bedre beñzer kim niḳāb içindedür³¹⁶
563. Muştafā’nuñ dest urdum şadrına
Bağdum anuñ ol cemāl-i bedrine
564. Açdı gözin yüzüme güldi hemān
Çıkdı bir nūr anuñ ağızından revān
- M2-23b 565. Ḥandesi nūrı anuñ geldi³¹⁷ öne
Nūrdan direk olup ağdı³¹⁸ göge
566. Nūr-ı şavḳı beni bī-hūş eyledi
Emcegüm pūr-şīr olup cūş eyledi
567. Emcegümi virdüm emdi ol ḥabīb
Çün ḳabūl itdi beni ol dem naşīb
- M1-21a 568. İbn-i Abbās eydür ol dem Muştafā
Niçün anı emmege virdi rızā
569. Bildi kim ol sed degüldür müşterek
Bunda anuñ ḥikmetin bilmek gerek
570. Bağrına başdı Ḥalīme Aḥmed’i
Bildi kim bir baḥta irdi sermedī
571. Çün Ḥalīme Aḥmed’i ḳıldı ḳabūl
Vardı³¹⁹ ol ḳavm içine itdi nüzūl

³¹⁶ M2 nüshasında 562. beyitten sonra M1 nüshasında olmayan bir beyit vardır :

Bes-zīrek içre güli rahmet midür / Zülmet içre aḥter-i devlet midür : -M1

³¹⁷ geldi : gelmez M2

³¹⁸ olup ağdı : olur ağar M2

³¹⁹ Vardı : Virdi M2

572. Ol ab le g tmege cezm eyledi
Evlerinden ya a³²⁰ hep  azm eyledi
573. Eyd r ol avm ey H l me ne  aceb
G r n r z tu da  adı v   arab³²¹
574. Bir ten id  n d n   g n b -c n gibi
 imdi h l  n du ter-i sult n gibi
575. L  ar id  n  imdi ferbihsin³²² ni  n
Bir z  f id  n bu dem b hsin ni  n
576. Anlara eyd r H l me kim ba a
R   y  vaki  oldu kim aldum  a a
577. G r rem n -geh ken rumdan meger
Bir  ecer bitmi  la  f   p r- emer
- M2-24a 578. Ol d ra tu  ıkd ³²³ efl ke ucu
 rmege h l  n a a  rmez³²⁴ g ci
579. Bir buda ı ma rı a d  mi   ac b³²⁵
Bir buda ı ma r be d  mi   ar b
580. Didiler kim ol i  ret r sa a
Devlete ird  n be  ret r sa a
581.   nki b d r oldum ol ho  h bdan
G r rem bir nev civ n a b bdan
582. Y zi be zer  fit b-    leme

³²⁰ Ya a : -M2

³²¹ G r n r z tu da  adı v   arab : G r n r z tu da   z    arab M2

³²² L  ar id  n  imdi ferbihsin : L  arid  n imdi karbe M2

³²³ ıkd  : ıkm   M2

³²⁴  rmez : y tmez M2

³²⁵  ac b :  aceb M2

- Bir ferîştedür ki beñzer âdeme
583. Muştafâ'nuñ yaşduğı üstinde hoş
Giyeceklerin düzedür dāyeveş
- M1-21b 584. Kedḥudāma didüm ey dervîş-dil³²⁶
Uş bu şaḥşa key temāşā eylegil³²⁷
585. Aḥmed'üñ hem nūrı vechi pertevi
Āsumāna şöyle çıkmışdı³²⁸ kavî
586. Kedḥudām³²⁹ eydür bu devletdür bize
Ḥaḳ Te'āla'dan sa'âdetdür bize
587. Çün Ḥalîme şād³³⁰ gördi bahtını
Merkeb üzre bağladı hoş rahtını
588. Muştafâ'yı aldı ol dem önine
Ha gider bakmaz önine soñına
589. Āhū gibi³³¹ sıçrar idi merkebüm
Müşk ü 'anber oldıg-ıçün meskenüm
590. Ol kabîle başladı göç etmege
Mekke'den evlū evine gitmege
- M2-24b 591. Dir Ḥalîme Ka'be'ye kıldum tavaf
Çünki ḥāşıl³³² oldı miḳdār-ı kifāf
592. Şükür kıldum bu şemerlū şu' beye

³²⁶ Kedḥudāma didüm ey dervîş-i dil : Ketḥuzāma diydüm ey dervîş hey M2

³²⁷ Uş bu şaḥşa key temāşā eylegil : İşbu şaḥşa key temāşā eyle key M2

³²⁸ çıkmışdı : çıkmışdur M2

³²⁹ Kedḥudām : Ketḥuzām M2

³³⁰ şād : şāz M2

³³¹ gibi : bigi M1

³³² ḥāşıl : -M2

- İndüm üç kez secde itdüm Ka‘be’ye
593. Uğradum bir şahşa kim kılmış namāz
Şekli hūb u kāmēti yavlaḵ dırāz
594. Kāmēti beñzerdi Tūbā dalına³³³
Sözi şīrin beñzer oḡul balına
595. Çehresi şems ü kamerden bahtlu
Tālī‘ idür sa‘d-i ekber bahtlu
596. Yıldırım gibi³³⁴ elinde ḫarbesi
Hey‘eti ferlū vü heybetlū besī
597. Şu‘lesinden ḫīre³³⁵ oldu gözlerüm
Baḫamadum tīre oldu gözlerüm
598. Geldi ilerü baña virdi selām
Hoş selāmın aldum anuñ ve’s-selām
599. Dir saña geldüm ‘ināyet kılmaḡa
Ḳanda olsañ pās-pānuñ³³⁶ olmaḡa
- M1-22a 600. Ol selāmet Ḳanda olursañ yūri
Sana itmesüñ zarar diyü peri
601. Ol ḳabile baña iderler revān
Nā-tuvān idüñ be-ḡāyet nā- tuvān
602. Yaldırır alnuñdan aḡter pertevī
Hem-civār olmuş saña hurşīd evi
603. Benden öñdin merkebüm virür cevāb

³³³ dalına : talına M2

³³⁴ gibi : bigi M1

³³⁵ ḫīre : ḫayra M2

³³⁶ pās-pānuñ : pāsibānuñ M2

- M2-25a
604. Dirdügüm güldür içdügüm gül-âb
 Āb u cev gitdi³³⁷ vü mahv oldı giyâh
 Oldı maḥmulüm Resûl ü padişâh³³⁸
605. Muḳtedây-ı mürseline ḥāmilem
 Genc-i Rabbü'l-‘ âlemîne ḥāmilem
606. Cümle eşyâ eyledi nuṭṭ u kelâm
 Muştafâ’ya söyleyüp³³⁹ virdi selâm
607. Çün ḳabile vardı yirlü yirüne
 Kimisi sevine kimi yirine
608. Hem Ḥalîme vardı ehl-i beytine
 Şanasın şeker ḳatılmış zeytine
609. Dir mübarek oldı baña Muştafâ
 Hoş ḡaniluk geldi vü³⁴⁰ gitti ‘anâ’
610. Hoş aruḳ davarlarum³⁴¹ oldı semiz
 Ḳuzladı ḳoyunlarum ikiz ikiz
611. Yağ u ḳaymak ṭoldı ḳabum ḳacağum
 Süd bişürür gice gündüz ocağum
612. Reşk iletür oldı ol³⁴² hem sâyeler
 Ya‘ nî oğlan emzüren ol dâyeler
613. Vardı oğlancuklarum ḳoyun güder
 Gice gelür sîr ü pür irt e gider

³³⁷ gitdi : giydi M2

³³⁸ padişâh : pażışâh M2

³³⁹ söyleyüp : söyledi M2

³⁴⁰ vü : -M2

³⁴¹ davarlarum : ṭavarlarum M2

³⁴² iletür oldı ol : ilettiler baña M2

614. Konşılarum gördi ol kerr ü feri
 Kim ölü gibiyiken³⁴³ oldum diri
615. Kıldılar çobānlarına³⁴⁴ hep ğazab
 Kim ne kāhil tayfalarsız ‘aceb
- M1-22b 616. Oldı tavarlarımız aruğ u³⁴⁵ ac
 İçdügi ağu mıdur yidügi zac
- M2-25b 617. Ele³⁴⁶ götürüñ Hālīme otlağın
 Yisün iletüñ anuñ otın yaprağın
618. Didiler anlara çobānlar³⁴⁷ ne‘am
 Ol qoruda otladuruz biz de hem
619. Qanda sürşe³⁴⁸ Hālīme koyunı
 Taze vü ser-sebīz³⁴⁹ otdur oyunu
620. Ne ot u ne şu ne yayla ne qoru
 Muştafā’nuñ maqdemidür bu kamu³⁵⁰
621. Kim bu mevlüde urursa güş-i hüş
 Eyler anuñ istimā‘ı nış ü nüş
622. Dir Hālīme kim menümle³⁵¹ Muştafā
 Munca³⁵² yıl kim oldı ol kân-ı şafā³⁵³
623. Emcegüñ birini emerdi ‘adl idüp

³⁴³ Kim ölü gibiyiken : Çünkü ben ölü bigiken M1

³⁴⁴ çobānlarına : çopānlarına M1

³⁴⁵ aruğ u : aruğ M1

³⁴⁶ Ele : Hele M2

³⁴⁷ çobān : çopān M1

³⁴⁸ sürşe : şanursa M2

³⁴⁹ ser-sebīz otdur : sebīz ot durur M2

³⁵⁰ bu kamu : Cümle bu M1

³⁵¹ menümle : benümle M2

³⁵² Munca : Nice M2

³⁵³ şafā : vefā M2

Birin oğluma koyardı bezl idüp³⁵⁴

624. Sünnet³⁵⁵ olmuş kesilmiş göbegi

‘İşk idi pür-meşk idi hün-ı regi

625. Cebhesin³⁵⁶ lebsin yumadum şüyıla

Oturup dururdu³⁵⁷ müşgîn bûyıla

626. Tıfl idi vü keşf-i ‘avret itmedi

Hācesin añardı hiç unutmadı

627. Dir Hālīme zıkr iderdi bir gice

Havf giderdi vü gelürdi reca³⁵⁸

628. Allāh Allāh dirdi Aḥmed diñledüm

Odlara yandum uyandum añladum

629. Dir idi Allāhu ekber³⁵⁹ cān-ile

Cān cāna cān olup cānān ile

M2-26a

630. Daşradan şır ü içerüden şeker

Şöyle gördüm Aḥmed’i ben bî-ḥaber

631. Çünkü degdi Aḥmed iki yaşına

Mağfıret tâcı uruldu başına³⁶⁰

M1-23a

632. Kāmet-i nev-ḥīz cennet bağınıñ

Çehresi gül-rengi devlet bağınıñ

633. Müşk-i ‘anberden ayağı toprağı

³⁵⁴ koyardı bezl : kordı bedl M2

³⁵⁵ Sünnet : ḥatne M2

³⁵⁶ Cebhesin : Cisminü M2

³⁵⁷ dururdu: tırdı M1

³⁵⁸ Havf giderdi vü gelürdi reca : Havf gider vü gelür reca M2

³⁵⁹ idi : -M2

³⁶⁰ M2 nüshasında 631-632. beyitler yer değiştirmiştir.

- Kim biter ol ravzadan cān³⁶¹ yaprağı
634. Hoş olaldı serv-i bālā oldı ol
Gülistan üzre havāle oldı ol
635. Başladı seyr itmeğe çün³⁶² ol güneş
Kaṭ^c -ı menzil itmek ister mähveş
636. Şöyle tayanur gibi yürirdi ol
Ol nebī vü ol velī ol Resūl
637. Hilm ü durmağı oturmağı vaḳār
Halk-ı hulkındandur anuñ şermsār
638. Pür cevāhir pür sefinedür ‘aẓīm
Ol kerimü’n-nefs ü ol ḳalb-i selīm
639. ‘Adīl lenger-i ḡayb baḥrinde revān³⁶³
Hafızī dürlü ḥatardan ḡayb-dān
640. Şāḡ yanında kenz-i esrar-ı huẓā
Sol yanında mihr-i envār-ı beḳā
641. Gāhi esrār-ı ilāhe meyl ider
Gāhi Hāḳ ismine³⁶⁴ yönelür gider
642. Ḳalbine toḳanur efrāḥ-ı riyāḥ³⁶⁵
Şevk ü zevḳ eylerdi ol mihr-i şabāḥ
- M2-26b 643. Şarḳa ḡarba anı şulṭān itdi Hāḳ
İns ü cānı³⁶⁶ aña fermān itdi Hāḳ

³⁶¹ cān : gül M2

³⁶² itmeğe çün : eylemeğe M2

³⁶³ ‘Adīl lenger-i ḡayb baḥrinde revān : ‘Adīl lenger baḥrinde ḡayb-ı revān M2

³⁶⁴ ismine : semtine M2

³⁶⁵ efrāḥ-ı riyāḥ : eflāḥ-ı riyāḥ M2

³⁶⁶ İns ü cānı : Cinn ü insü M2

644. Aña göre virdi Hâk esbâb-ı raht
Hil'ati şultânî vü hem tâc u taht
645. Biz yine geldük Halîme kavline
Hâk Te'âlânûñ şıgunduk havline
646. Dir Halîme Muştafâ'-yî nâzenîn
Bir gün ider baña ol arâm-ı dîn³⁶⁷
647. Diñle çün kardaşlarum tırur gider³⁶⁸
Kanda giderler baña virgil haber
- M1-23b 648. Didi ey cānum cihanum Muştafâ
Mülk ü mālum hānümānum Muştafâ
649. Gerçi kim anlar da ana cānıdur
İllā kim anlar koyun oğlanıdur
650. Muştafâ didi kim ey māzer beni
Bir gün anlaruñ ile gönder beni
651. Gice tölündi şehir toğdı güneş
Şu'lesinden rüşen oldu tağ u taş³⁶⁹
652. Muştafâ'nuñ elüne virdi 'aşā
Oldı aña zer gibi seng-i haşā
653. Tınların yudum giyürdüm boynına
Ol gün anlaruñla gitdi koyına
654. Geldi ahşam hurrem ü handān u şād³⁷⁰
Kim añadur zühd ü takvā hayr u zād

³⁶⁷ ol arâm-ı dîn : ey ümmî-i emîn M2

³⁶⁸ Diñle çün kardaşlarum tırur : tañlacak kardaşlarum durur M2

³⁶⁹ tağ u taş : ta' u daş M1

³⁷⁰ şād : şāh M2

655. Muṣṭafā ikinci gün gitdi yine
Ya‘ nī ol oğlanlarıla koyına
- M2-27a 656. Dir Ḥalīme nā-geh ol oğlanlarıñ
Ağlayu geldi birisi anlarıñ
657. Başına arḥasına konmış ğubār³⁷¹
Beniz şararmış gelür³⁷² ḥayrān u zār
658. Didüm ey oğul saña n’oldu ‘ aceb
Ey fedā³⁷³ olsun saña yüz ümm ü eb
659. Didi kapdı Aḥmed’i iki kişi
Sehl görme zīnhār uşbu³⁷⁴ işi
660. Aldılar bir tağ başına vardılar
Ol dem anuñ sīnesini yardılar
661. Şöyle olmuş çün işitdiler bu ḥāl
Gitdi taḳatları ḳaldı bī-mecāl
662. Dir er ü ‘ avrat ‘ azīmet³⁷⁵ eyledük
Aḥmed’i bulmağa himmet eyledük
663. İstemekden ḳaldıĝ³⁷⁶ anı pāy-ı süst
‘ Āḳıbet bir yirde gördük³⁷⁷ tendürüst
- M1-24a 664. Ol server-i sīneyi bulduk selīm
Şādılık idüp feraḥ itdik‘ azīm³⁷⁸

³⁷¹ Başına arḥasına konmış ğubār : Yaşı aḳar üstine konmuş ğubār M2

³⁷² gelür : geldi M2

³⁷³ fedī‘ : fidā‘ M2

³⁷⁴ uşbu : işbu M2

³⁷⁵ ‘ azīmet : ‘ azīmet M2

³⁷⁶ ḳaldıĝ : olduk M2

³⁷⁷ gördük : bulduk M2

³⁷⁸ Şādılık idüp feraḥ itdik‘ azīm : Şāzılık itdük feraḥ bulduk‘ azīm M2

665. Aḥmed'e didük nedir bu ser-güzeşt
Kim bize teng oldu bu sahrā vü deşt
666. Eydür iki şahş geldi mu' teber
Hoş münevver çehre vü rüşen güher
667. Hem raḥīm idi bular hem hoş rāūf
Mihribān merdümle idi hem ' aṭūf
668. Benüm ile bī-cidāl³⁷⁹ ü bī-muşāf
Sīnemi şerḥ eylediler tāb-nāf
- M2-27b 669. Çıkarup yüregümi şerḥ itdiler
Andaki³⁸⁰ kara kanı tarḥ itdiler
670. Didiler şeytān naşībidür bu ḥūn
Gerçi kim meşkī vü taybīdür bu ḥūn
671. Ellerinde ḥūb bir la' līn legen
Bir zumurrud āftāb zer-dehen
672. Kalbümi Kevşer şuyıla yudılar
Dikdiler yine yirine ḳodılar
673. Baña andan olmadı derd ü³⁸¹ elem
Şöyle kim ne ḡuşşā ḳaldı³⁸² ne ḡam
674. Aḥmed'i el-ḳışşā bunlar aldılar
Şād³⁸³ ḡurrem evlerine geldiler
675. Muştafā'nuñ ser-güzeşti oldu fāş

³⁷⁹ Benüm ile bī-cidāl : yanum-ıla bī-cedāl M2

³⁸⁰ Andaki : Andağı M2

³⁸¹ derd ü : dürlü M2

³⁸² ḳaldı : geldi M2

³⁸³ Şād : Şāz M2

- Cümle ol kavm u kabîle bildi fâş
676. Didiler kim bir oğuldur bahtlu
Değme oğlana virilmez bu ulu
677. Kimi dir uğradı muña³⁸⁴ meger dīv
Ya buña göz degdi ya ḥod fi‘ l-i dīv
678. Kimi eydür munı³⁸⁵ iletüñ kâhine
Ṭālî‘ in dutsun baḥsun mâhına
679. Kimi eydür anasına eyle redd
Munda olmasun telef ol ḥoş veled³⁸⁶
- M1-24b 680. Aḥmed eydür tendürüstem ‘ âķılem
Şanmañuz kim cünbüşümden ġāfilem
681. Aḥmed’i aldı Ḥalîme eline
Uymadı³⁸⁷ ḥalkuñ bu kâl u kıylene
- M2-28a 682. Düşdiler Mekke yoluna gitmege
Aḥmed’i anasına iletmege
683. Râh-ı Mekke râh-ı hem-râh-ı Resûl
Ḥoş mübarek menzil ü ḥoş kutlu yol
684. Aḥmed’i gösterdi yolda kâhine
Kâhinüñ od düşdi ol dem kâhına
685. Ser-güzeştin Aḥmed’üñ kâhin hemân
İşidicek itdi feryād u figân

³⁸⁴ Muña : buña M2

³⁸⁵ munı : bunı M2

³⁸⁶ Munda olmasun telef ol ḥoş veled : Bunda olmasun telef bu ḥoş gözed M2

³⁸⁷ Uymadı : Duymadı M1

686. Didi kim hey muni³⁸⁸ öldürmek gerek
Ser-güzeştin hâlka bildirmek gerek
687. Olsa gerek tefrika ehl-i ‘ Arab
Götrüliser ‘ işret ü ‘ ayş u tarab
688. Pādişehlar gide ‘ ālem bozula
Bu cihān bir dürlü daḥı düzüle³⁸⁹
689. Munuñ³⁹⁰ ucundan qopıyardur neler
Dürlü gavğa dürlü dürlü fitneler
690. Dir Ḥalīme aña kim şar‘ ı mısın
Yoḥsa şer ağacınun fer‘ i misin
691. Muni³⁹¹ öldürmeyem öldürem seni
Cahil ü bî-devlet ü dün u denî
692. Ceddisi ‘ Abdulmuṭṭalib Mekke’de
Cāhı bu şüretde vü bu sikkede
693. Var munuñ³⁹² ‘ āli nesebden behresi
Kimsenün ne cānı var ne zehresi
694. Muña³⁹³ gözün üzre qaşun var diye
Qanda qaldı işbu kim aña kıya
- M2-28b 695. Aḥmed’i aldı Ḥalīme yüridi
Qaldı ol kāhin yirinde qorıdı
- M1-25a 696. Kāhinün ğam-nāk oldu qahrına

³⁸⁸ muni : bunı M2

³⁸⁹ düzüle : düzile M2

³⁹⁰ Munuñ : bunuñ M2

³⁹¹ muni : bunı M2

³⁹² munuñ : bunuñ M2

³⁹³ Muña : buña M2

- Geldi ol ğuşşa³⁹⁴ ile Mekke şehrine
697. Aḥmed'i bir lahzā baḥhāda ḳodı
Bir dem otur şimdi³⁹⁵ geleyüm didi
698. Aḥmed'i geldi yirinde bulmadı
Ne ṭarafdan yaña gitdi bilmedi
699. Nāle vü feryād itdi³⁹⁶ ağladı
Bağrını Aḥmed firākı dağladı
700. Ağlayup eydür iken vā Aḥmedā
Nā-gehān bir perī eyledi nidā
701. Didi feryād eyleme vü olma zār
Ġāfil olma kim bu beytūñ Rabbi var
702. Ol senūñ oğluñı zāyi³⁹⁷ eylemez
Ol anı³⁹⁷ aṭşān u cāyi³⁹⁷ eylemez
703. Gir ṭavāf it³⁹⁸ Ḳa³⁹⁸ be'yi yalvar aña
Kim bulıvirür³⁹⁹ ol oğluñı saña
704. Eydür ol pīre Ḥalīme Ḳa³⁹⁸ be'nūñ
Tengrisi var durur ya³⁹⁸ nī anuñ⁴⁰⁰
705. Pīr eydür ki ey za³⁹⁸ ife ağlama
Yollaruñı gözyaşıyla bağlama
706. Pīr girdi Ḳa³⁹⁸ be'yi kıldı ṭavāf

³⁹⁴ ğuşşa ile : ğuşşayla M2

³⁹⁵ şimdi : uşda M2

³⁹⁶ itdi : idüp M2

³⁹⁷ onı : anı M2

³⁹⁸ it : -M2

³⁹⁹ bulıvirür : bulıvire M2

⁴⁰⁰ anuñ : bunuñ M2

- Eydür ey yazukları kılan mu‘ âf
707. Bir za‘ ife vü ğarībe derd-nāk
Ağlamakdan kendözin⁴⁰¹ eyler helāk
- M2-29a 708. Bir Muḥammed adlu oğlan ey kavī
Bu nevāḥīde yavı kılmış yavı
709. Aña anuñ oğlını düş eylegil
Ağlamasun anı ḥāmūş eylegil
710. Çün Muḥammed didi ol pīr ey serā
Düşdi putlar ser-nigūn olup⁴⁰² yire
711. Didiler veyl Muḥammed’dan bize
Ḥārlik degdi⁴⁰³ ol Aḥmmed’dan bize
- M1-25b 712. Ka‘ be’dan çün çıkdı ol pīr-i veli
Uğradı anuñ Ḥalīme’ye yolu
713. Didi oğluñ zāyi‘ olmaz ey fakīr
Ka‘ be tengrisidür aña dest-gīr
714. Çün Ḥalīme uşbu⁴⁰⁴ sözi diñledi
Ah u feryād eyledi vü iñledi
715. Geldi ol ‘ Abdulmutṭalib katına
Baḥtı⁴⁰⁵ anuñ haşmetine yatına
716. Gördi anı şāḥib-i ehl-i neseb
Dir ana ‘ Abdulmutṭalib ey ‘ aceb

⁴⁰¹ kendözün : kendüyi M2

⁴⁰² olup: oldu M1

⁴⁰³ Ḥārlik degdi : Ḥūrlik oldu M2

⁴⁰⁴ uşbu : işbu M2

⁴⁰⁵ Baḥdı : Bakdı M2

717. Şād mı geldüñ veya pür guşşasın
Eydivir bizi Muḥammed kışşasın
718. Didi yok guşşamda vü kışşamda ḥad
Yavı kıldum Ahmed'i baña meded
719. Uşta baḥḥāya götürdüm Aḥmed'i
Ol taraflarda itürdüm⁴⁰⁶ Aḥmed'i
720. Bu sözi ' Abdulmuṭṭalib diñledi
Haykırup қақıdı ol dem iñledi⁴⁰⁷
- M2-29b 721. Mekkenüñ şehrine düşdi guḡgule
Bindiler her bir ' Arab bir⁴⁰⁸ düldüle
722. Geldiler ' Abdulmuṭṭalib gördiler
Ḥışm-nāk olmış gelenler durdılar⁴⁰⁹
723. Heybet aldı cümle ḥışmından⁴¹⁰ anuñ
Heybetden ḡayz ḥışmından anuñ
724. Didiler ey server-i şāh-ı ḥarem
Ne ḡazābdur ne sebebdür bu ne ḡam
725. Bunlara dir ol siyaset⁴¹¹ sāyesi
Muşṭafā'yı yavı kılmış dāyesi
726. Didiler sen ol emīn ey şehir-i yār
Ṭurmuşuz ol ḥidmet içün⁴¹² bende-vār

⁴⁰⁶ itürdüm : yitürdüm M2

⁴⁰⁷ Haykırup қақıdı ol dem iñledi : Haykırup қақıdı vü belgiledi M2

⁴⁰⁸ bir : -M2

⁴⁰⁹ durdılar : ṭurdılar M2

⁴¹⁰ ḥışmından : çışminden M2

⁴¹¹ siyaset : siyadet M2

⁴¹² ḥidmet içün : ḥizmetçün M2

727. Didiler kışsa nedür bildük hemîn
Her biri ‘ ahd itdi vü kıldı yemîn
- M1-26a 728. Her tarafda idelüm seyrân geşt
Aramayup⁴¹³ komayalum küh u deşt
729. Olalum at arhasunda şeyh ü şāb
Ola kim rüşen ola ol āfitāb
730. Sa‘y u teftiş itdiler bulmadılar
Kandalığın Aḥmed’üñ bilmediler
731. Ka‘be’yi ‘ Abdulmuṭṭalib itdi ṭavaf
Ḥāṭırından ref‘ oldı ters ü ḥavf
732. Geldi bir ün sem‘ ine kim ey seni
Rabb-i Ka‘be zāyi‘ eylemez anı
733. Didi pes ‘ Abdulmuṭṭalib khandadur
Didiler bir ṭağ adın kim andadur
- M2-30a 734. Ol yirüñ bir bir nişānun virdiler
Arayup⁴¹⁴ ol kavmi anda vardılar
735. İbn-i Mes‘ūd Aḥmed’i çālāk ü cüst
Gördi bir⁴¹⁵ yirde oturur tendürüst
736. Gördi kim hoş çeşmeler ḥurmālu yir
Muşafā ḥurmā direr ol⁴¹⁶ anda yer
737. Var iki yanında iki nev-civān
Her biri bir āfitāb-ı āsumān

⁴¹³ Aramayup : Aramaduḡ M2

⁴¹⁴ Arayup : Arayu M1

⁴¹⁵ bir : bu M2

⁴¹⁶ ol : hoş M2

738. Her biri kara gevde şem' ü delîl
Biri Mikâ'il ü biri Cebrâ'il
739. Ğāib oldu ol iki cism-i laṭîf
Kaldı tenhâ anda ol ism-i laṭîf
740. İbn-i Mes'ûd eydür ey şehd ü şeker
Ne dilerse nesin ey cān-ı peder⁴¹⁷
741. Didi ' Abdullāh oğlu Aḥmed'em
Kim benüm ' Abdulmuṭṭalib'dür dedem
742. Tırduğum yir Mekke'dür⁴¹⁸ hem meskenüm
Nisbetüm aṣlum kamu budur benüm
743. Geldüm anam-ile baḥḥāya degin
Kuvvet-ile kerr ü fer ile yeñin
- M1-26b 744. Nā-gehān bir iki yigit geldiler
Beni anamuñ elinden aldılar
745. Muṣṭafā ma' lūm kıldı ḥālını
İbn-i Mes'ûd aldı ol dem elini
746. Şād olup iki ' ālem mihrüne
Geldi fāriğ-bāl⁴¹⁹ Ka' be şehrine
- M2-30b 747. Gördi çün ' Abdulmuṭṭalib bunları
Şemsi almış arḥasına⁴²⁰ müşterî
748. Hurrem ü ḥandān dīl oldu şāz u kām⁴²¹

⁴¹⁷ Ne dilerse nesin ey cān-ı peder : Ne veledsen nesin ey cān-ı pezer M2

⁴¹⁸ Tırduğum yir Mekke'dür : Derd ü gam yimegedür M2

⁴¹⁹ bāl : pāk M2

⁴²⁰ arḥasına : arḥasına M2

⁴²¹ dīl oldu şāz u kām : oldu şād-kām M1

- Didi saña şükür ey Rabbü’-l Enâm
749. Muştafâ’nuñ sürdi ‘aynın ‘aynına
‘Işkıla götürdi anı boynına
750. Çün götürdi anasına ol güli
Kim aña müştâkdur cân bülbüli
751. Mekkenüñ hâtunlaru cem‘ oldılar
Aḥmed’i görmege anda geldiler
752. Gördiler bir servi-yi gül-ruḥsârdur
Cân-firîb ü dil-rübâ vü dil-dârdur
753. Aḥmed’i hâtunlar aldı ortaya
Yılduza beñzer bular Aḥmed aya
754. Tecrübe etdüler ol dürdânesini
Görelüm bilür mi dirler anasını
755. Her birisi yüzine çekdi niḳâb
Şanasın buluda girdi âfitâb
756. Görmemişdi anasını Muştafâ
Bildi ol meclisde ol dem Muştafâ
757. Tırdı⁴²² ol meclisde ṭabdı anasın
Boynına şalındı öpdı anasın
758. Gördiler anı te‘accüb itdiler
Ḥayr-bâd olsun didiler gitdiler
759. Muştafâ’nuñ güş ur mevlûdine

⁴²² Tırdı : Durdı M2

Ya‘ nī ol ‘ālemlerüñ maḵṣūdına

M2-31a
M1-27a

760. Altı aylık ḥāmileyken annesi
Didiler kim fevt oldı atası
761. Anasından iḥtilāf itdi rivāt
Kim ne vaktin anası kıldı fevāt⁴²³
762. Bağzı eydür Muṣṭafā doğduğı dem
Anası fevt oldı bī-bīş ü ne kem
763. Bağzı eydür giçmiş idi⁴²⁴ iki yıl
Kim anası Aḥmed’ün fevt oldı⁴²⁵ bil
764. Ehl-i aḥbār eyle dirler⁴²⁶ ekseri
Kim Ḥaḳḳ’uñ ol sevgülü peygamberi
765. Altı yaşında iken ol pāk-zāt
İtdi andan soñra anası vefāt
766. Kaldı atasız anasız Muṣṭafā
Ya‘ nī ol dürr-i yetim ü pür şafā⁴²⁷
767. Pīr idi ‘ Abdulmuttālib ol zamān
Ḥastalık aña irişdi nā-gehān
768. Kātına oğlanlarını okıdı
Anlara va‘ z-ı nasīḥat eyledi⁴²⁸
769. Kim Muḥammed’dür yetim ü hem faḳīr

⁴²³ fevāt : vefāt M2

⁴²⁴ giçmiş idi : geçmişdi M2

⁴²⁵ oldı : ola M1

⁴²⁶ dirler : dir M2

⁴²⁷ M2 nüshasında 766. beyitten sonra M1 nüshasında olmayan üç beyit vardır :

Aḥmed’i ‘ Abdulmuttālib terbiyet / Eyleyüp kıldı ‘ izzet mekremet -M1

Sevdi hep oğlanlarından pek anı / Oldı anuñla ḡanī cān u teni -M1

Çün sekiz yaşına degdi Muṣṭafā / Ol meḥabbet ma‘ deni kân-ı vefā -M1

⁴²⁸ nasīḥat eyledi : nasīḥat okıdı M2

Zulmete düşmesün ol bedr-i münir

M2-31b 770. Bunı benden kim kabül eyler ‘aceb

Ben kabül itdüm dir anı Bū Leheb

771. Didi Aḥmed sen⁴²⁹ belāñı def^c kıl

Zaḥmetüñi ṭur aradan ref^c kıl

772. Geldi‘ Abbās ilerü ol pür uşul

Ḥidmet için⁴³⁰ ben anı kıldum kabül

773. Didi ‘Abbās’a ki degülsün sen⁴³¹ ehil

Terbiyet etmek⁴³² degüldür anı sehil

774. Muştafā aña didi kim⁴³³ ey ‘amū

Ol yaradan beni vü seni⁴³⁴ kamu

775. Beni zāyi‘ eylemez ol zāt-ı pāk⁴³⁵

Benden ötrü gam yeme eyleme bāk

776. Geldi ol mescide⁴³⁶ bir ḥatūn kişi

Kim auñdı terbiyet etmek işi

M1-27b 777. Didi ben aña ideyüm terbiyet

Ḥidmet⁴³⁷ ideyüm aña hem merḥamet

778. ‘Avratıdı o meger⁴³⁸ Bū Ṭālib’üñ

Aşlı maṭlūbı idi ol Bū Ṭālib’üñ

⁴²⁹ Aḥmed sen : sen şerr ü M2

⁴³⁰ Ḥidmet için: Ḥizmetiçün M2

⁴³¹ sen : -M2

⁴³² etmek : -M2

⁴³³ aña didi kim : didi kim aña M2

⁴³⁴ beni vü seni : seni vü beni M2

⁴³⁵ zāt-ı pāk : pāk-ı zāt M2

⁴³⁶ mescide : meclise M2

⁴³⁷ Ḥidmet : Ḥizmet M2

⁴³⁸ o meger : ol meger M2

779. Ol söze ‘ Abdulmuttālīb oldı şād⁴³⁹

Ƙıldı ol hātūn sözine i‘ timād

780. Didi lāyıksın bu işe bilürem

Senüñ işüñdür bu pīşe bilürem

781. Aḥmed’i ısmarladı aña tamām

Dünyādan naḳl eyledi ol ve’s-selām

782. Rāviler andan rivāyet eyledi

Yaşını seksen iki yüz⁴⁴⁰ on didi

M2-32a 783. Çün Resūl’üñ buña irdi kışşası

Anuñ Ḥaḳ’dandur a‘ zam ḥişşesi

Der-Medḥ-i Ḥayru’l-Beşer ‘Aleyhi’s-Selām⁴⁴¹

784. Ey zemin-i āsumān peygamberi

Ya‘ nī ey aḥir zaman peygamberi

785. Ey⁴⁴² şefi‘ olan kebāir ehline

Ol durur⁴⁴³ iki ciḥān peygamberi

786. Ḥaḳ anı şāh eyleyüp⁴⁴⁴ leşker-keşi

Eyledi bāḳi ḳalan peygamberi

787. Her peygamber ḥāşdur bir ḳavm içün

İllā oldur ins ü cān peygamberi

788. Rabbini Şirāzī bilüpdür hemīn

⁴³⁹ şād : şāz M2

⁴⁴⁰ Yaşını seksen iki yüz : Yaşı seksen ya yüz M2

⁴⁴¹ M2 nüshasında naatın başlığı dördüncü meclisin başladığını belirten diğer başlığın sonuna eklenmiştir. Daha sonra naat başlamaktadır. Şu şekildedir: **Ekmel Ve Efzal Na’t-ı Ḥazreti Seyyidü’l- Mürselin** M1 nüshasında ise önce naat daha sonra dördüncü meclisin başlığı bulunmaktadır.

⁴⁴² Ey : Ol M2

⁴⁴³ Ol durur : Oldur ol M2

⁴⁴⁴ eyleyüp : itdi M2

Her ki bilürse hemān peygamberi

Meclis-i Çehārum Der-Beyān Ez Her Peygamberi Mu‘cizātı Şadır Şude Vü Der-Muḳabele Ān-Ez-Ḥazret-i Muṣṭafā Aleyhi Efzali’ş-Şalavāt Ve Ekmelü’t-Taḥiyyāt Mu‘cizātı Şadır Şude Est ü Hem Ez-Anhā Fāzıl-Ter Ve Kāmil-Ter ⁴⁴⁵

- M1-28a 789. Feth idelüm yine bir dürlü varak
Bu varakdan zāhir ola⁴⁴⁶ luṭf-ı Ḥaḳ
790. Gūş ur dördinci meclis fethine
Muṣṭafā’nuñ mu‘cizāt u medḥine
791. Her biri bir ḥikmet-i muhkem durur
Her biri bir āyeti a‘zam durur
- M2-32b 792. Mu‘cizātın eyledüm taḳdīm anuñ
Ululuḡın itmege ta‘zīm anuñ
793. Ḥaḳ adıyla añdı her peygamberi
Ḳanda kim yād itdi ol serverleri
794. Ya‘nī yā⁴⁴⁷ Yā‘ḳūb yā Mūsā didi
Ya‘nī yā⁴⁴⁸ Eyyūb yā İsā didi
795. Çünki Ḳur’an’da anıldı Muṣṭafā
Yā Resūl yā nebī dir Ḥaḳ aña
- Muḳabele-i Mu‘cizāt-ı Ādem Şafiyullāh ‘Aleyhi’ş-Şalavātü Ve’s-selām** ⁴⁴⁹
796. ‘İlm-i esmā itdi ta‘līm Ādem’e

⁴⁴⁵ **Başlık :** Bu Dördüncü Meclis Anı Beyān İder Kim Her Peygamberden Ne Mu‘cizāt Şadır Oldı Anuñ
Muḳabelesinde Muṣṭafā Ḥazretinden ‘Aleyhi’ş-Şalavātü Ve’s-selām Mu‘cizātı Şadır Oldı Anlardan Daḡı M2

⁴⁴⁶ ola : olsun M2

⁴⁴⁷ yā : -M2

⁴⁴⁸ yā : -M2

⁴⁴⁹ **Başlık :** -M2

- Kıldı bu vech-ile ta' zīm Ādem'e
 797. Muşafā dahı tebcil eyledi
 Ādem üzre anı tafzıl eyledi
 798. Muşafā'nuñ aındı hulk⁴⁵⁰ u hilmını
 Aña ta' līm itdi Qur'an ' ilmini
 799. Ādem oldıysa melā'ik kıblesi
 Secde eylediyse aña cümlesi
 800. Muşafā mi' rāca vardukda ahi
 Anda peygamberlerü Ādem dahı⁴⁵¹
 801. Haq aña didi ki⁴⁵² ey fahr-i felek
 Ādem'e ger secde itdiyse⁴⁵³ melek
 802. Gelsün ol pür şah u pür berg-i şecer
 Secde itsün saña ey hayru'l-beşer
 803. Cümle peygamberlerü kıldı diri
 Kim anı⁴⁵⁴ ululayalar her biri
 M1-28b 804. Ādem'ün adı ebu'l-eşbāhdür
 Muşafā adı ebu'l-ervāhdür
 M2-33a 805. Muşafā evvel nebī idi⁴⁵⁵ ne' ām
 Ādem andan şoñra yād oldı hem
 806. Haq ki var eyledi yokdan ' ālemi

⁴⁵⁰ hulk : hulkı M2

⁴⁵¹ M2 nüshasında 800. beyitten sonra M1 nüshasında olmayan bir beyit vardır :
Uydılar aña peygamberler tamam / Cümle peygamberlere oldı imām -M1

⁴⁵² ki : kim M2

⁴⁵³ itdiyse : itse M2

⁴⁵⁴ anı : seni M2

⁴⁵⁵ nebī idi: nebıyidi M2

Āb ile gilden yaratdı Ādem'i

807. Muştafā'yı Hāḡ yaratdı nūrdan⁴⁵⁶

Halt itdi müşk ile kāfurdan

Muḡabele-i Mu' cizāt-ı İdrīs ' Aleyhi'ş-selām⁴⁵⁷

808. Göklere ağdıysa İdrīs Nebī

Muştafā'nuñ menzili hem meşrebi

809. *Kāb-ı kavseyne*⁴⁵⁸ vü hem⁴⁵⁹ *ev ednāya*⁴⁶⁰ dek

Vardı hāşıl eyledi⁴⁶¹ anda dilek

Muḡabele-i Mu' cizāt-ı Nuḡ Nebī ' Aleyhi'ş-selām⁴⁶²

810. Nuḡ tūfānı ki oldı ol zamān

Gemisin itdiyse āb üzre revān

811. Muştafā Bū Cehl'i da' vet eyledi

Dine gelsün diyü şefḡat eyledi

812. Muştafā'ya didi Bū Cehl-i lā'im

Havz kırağında bir taş var ' āzīm

813. Gelsün ol daşı oḡı⁴⁶³ senden yaña

Andan imān getüreyüm ben saña

814. Muştafā kıldı işaret ol taşā

⁴⁵⁶ Hāḡ yaratdı nūrdan: nūrdan yaratdı Hāḡ M2

⁴⁵⁷ **Başlık : - M2**

⁴⁵⁸ "İki yay arası kadar." (Necm, 53/9)

⁴⁵⁹ hem : -M2

⁴⁶⁰ "Yahut daha yakın." (Necm, 53/9)

⁴⁶¹ eyledi: itdi M2

⁴⁶² **Başlık : M2 nüshasında 815 - 816. Beyitler arasındadır.**

Muḡabele-i Mu' cizāt-ı Nuḡ Nebī ' Aleyhi'ş-Şalātu Ve's-Selām

⁴⁶³ Daşı oḡı : taşı oḡı M2

Cünbüşe geldi ol taş başdan başa

815. Yüridi şūda gemi gibi⁴⁶⁴ o taş

Muṣṭafā’nuñ ḥidmetinde⁴⁶⁵ ḳodı baş

816. Ger du‘ ā itdiyse Nūḥ zāt-ı pāk

Eyledi tūfān ilen⁴⁶⁶ ḳavmini helāk

M2-33b

817. Muṣṭafā ḳıldı du‘ ā ol pāk-ı dīn

Yire emr eyledi kim tūt ey zemīn

M1-29a

818. Gördi yir kim Muṣṭafā geldi dile

‘ Āmiri tūtdı ser āḳıla bile

819. Yir buları şöyle⁴⁶⁷ tūtdı ki ḳatı

Kim olaruñ tāk oldı tākati⁴⁶⁸

Muḳabele-i Mu‘ cizāt-ı Hūd Nebī ‘ Aleyhi’s-selām⁴⁶⁹

820. Hūd a‘ dāsın helāk itdiyse⁴⁷⁰ bād

Kim olara dirleridi Ḳavm-i ‘ Ād

821. Muṣṭafā cem‘ olıcaḳ aṣḥāb-ile

Ḥarb-i ḳarb eylediler iḥrāb-ile

822. Muṣṭafā’nuñ düşmanı idi⁴⁷¹ olar

Oları Ḥaḳ bād ile itdi⁴⁷² tārūmār

⁴⁶⁴ gibi : bigi M1

⁴⁶⁵ ḥidmetinde: ḥizmetinde M2

⁴⁶⁶ ilen: ile M2

⁴⁶⁷ şöyle: ḳatı M2

⁴⁶⁸ Kim olaruñ tāk oldı tākati: Şöyle kim ḳalmadı hergiz tākati M2

⁴⁶⁹ **Başlık :Muḳabele-i Mu‘ cizāt-ı Hūd Nebī ‘ Aleyhi’s- Şalatü ve’s-selām M2**

⁴⁷⁰ itdiyse: itse M2

⁴⁷¹ Muṣṭafā’nuñ düşmanı idi: Muṣṭafā düşmanıydı M2

⁴⁷² Oları Ḥaḳ bād ile itdi : Ḥaḳ anı bād-ile ḳıldı

Muḳabele-i Mu‘ cizāt-ı Sālīḥ Nebī ‘ Aleyhi’s-selām⁴⁷³

823. Söylediyse Sālīḥ’e nāḳa tamām
Muṣṭafā’ya kıldı üştürler kelām
824. Kısmet oldısa eger⁴⁷⁴ ol kavme āb⁴⁷⁵
Kim anı nūṣ eylediler şeyḥ ü şāb
825. Ol maḳāmın kim adı durur Tebük
Ol ğāza eger ağırdur⁴⁷⁶ ger sebük
826. Anda ‘ Oṣmān ol emīr tāk-ver
Bir kuyu aldı satun ol dem meger
827. Mü ’mīne küffara ol kuyu gerek
Ol ğazā gününde oldu müşterek
828. Gelse Mü ’mīnler kim anda ala şu
Ol kuyu ol dem olurdu toptolu

- M2-33a 829. Gelse kāfirler şu almağa⁴⁷⁷ ḳamū
Ḳuyu dibine inerdi şu ‘ amū

Muḳabele-i Mu‘ cizāt-ı İbrāhīm Nebī ‘ Aleyhi’s-selām⁴⁷⁸

830. Āteş İbrāhīm’e itmediyse kār
Ya‘ nī aña serd oldıysa nār
- M1-29b 831. Muṣṭafā’ya zehr kılmadı eşer
Serd oldu itmedi aña zarar

⁴⁷³ **Başlık :** Muḳabele-i Mu‘ cizāt-ı Sālīḥ Nebī ‘ Aleyhi’s- Şalatü ve’s-selām M2

⁴⁷⁴ eger: ger M2

⁴⁷⁵ Āb : -M2

⁴⁷⁶ eger ağırdur: ger ağır olsun M2

⁴⁷⁷ kāfirler şū almağa : şū almağa kāfirler M2

⁴⁷⁸ **Başlık :** Muḳabele-i Mu‘ cizāt-ı İbrāhīm Nebī Şalavatü’r-Raḥmanu ‘ Aleyhüm M2

832. İzdihām itmedi aña put-perest
Anda İbrāhīm oldu put-şikest
833. Mekke’de putlar üşitdi Muştafā
Mekkeyi feth eyledi⁴⁷⁹ kıldı ğazā
834. Muştafā’ya putlar eyledi sücūd
Anı gördi oldu kāfirler hasūd
835. Muştafā’ya dir ḥabībimdür⁴⁸⁰ Celīl
Didi İbrāhīm’e daḥı Hāk Ḥalīl
836. Var bu iki arasında ḥayli fark
Fark anuñ gibi ola ki ğarb u şark
837. Ol şefi‘ olmadı illā şāliḥa
Bu şefi‘ olmadı illā tāliḥa
838. Ol ‘aṭā’lar istedi kıldı sipās
Hāk buña virdi ‘aṭā’lar bī-kıyās
839. Gönderildi ḥās ol bu⁴⁸¹ ümmete
Bu cemi‘ -i ḥalka geldi da‘vete
840. Ol rızāsına Hākkuñ oldu revān
Hāk munuñ⁴⁸² oldu rızāsınca hemān
- M2-34b 841. Ol murāda vāsıta ile⁴⁸³ oldu şād
Vāsıtasuz muña⁴⁸⁴ irişdi murād
842. Rahmeti ol Hāk’dan eyledi taleb

⁴⁷⁹ eyledi : itdi vü M2

⁴⁸⁰ Ḥabībimdür : ḥabībim ol

⁴⁸¹ bu : bir M2

⁴⁸² munuñ : bunuñ M2

⁴⁸³ vāsıta ile : vāsıtayla M2

⁴⁸⁴ Muña : buña M2

- Munı⁴⁸⁵ rahmet istedi budur ‘aceb
843. Haccı kırbāna okudı halkı ol
Da‘ vet itdi dine imāna Resūl
844. Varlığın Hakk yolına virdi Halil
Muştafā’ya virdi emlakın Celil
845. Ādem’e menşur şafvet⁴⁸⁶ virdi Hakk
Hem dahı Mūsā’ya kırbet virdi Hakk
846. Hem de İbrāhīm’e hullet virdi ol
Hem dahı İsa’ya rif‘ at virdi ol
- M1-30a 847. Kıldı peygamberlere çok çok kerem
Ol keremde yād itmedi kase
848. Ol ‘atā’da kim kase kıldı Huzā
Muştafā şānına indi *Ve’z-zuhā*⁴⁸⁷
849. Hem *la‘amrūk*⁴⁸⁸ indi anuñ şānına
Minnet ider lūtfına ihsānına

Mukabele-i Mu‘cizāt-ı Yūsuf Şiddik Nebi ‘Aleyhi’s-selām⁴⁸⁹

850. Yūsuf’a virdi Huzā-yı Zü’l-Celāl
Cümle peygamberler içinde cemāl
851. Bir melāhat virdi sultān-ı ezel
Ahmed’e kim yok aña her giz bedel
852. Yūsuf’un nūr-ı ruhına yek-be-yek

⁴⁸⁵ Munı : bunı M2

⁴⁸⁶ şafvet: şavt M1

⁴⁸⁷ “Kuşluk vaktine and olsun.” (Duha, 93/1)

⁴⁸⁸ “Rasûlüm! Ömrüne yemin olsun ki.” (Hicr, 15/72)

⁴⁸⁹ Başlık : Mukabele-i Mu‘cizāt-ı Yūsuf Nebi ‘Aleyhi’s-Salatü ve’s-selām M2

- Şems diyü ehl-i zindan kıldı şek
- M2-35a 853. **Ahmed'e ve's-şems⁴⁹⁰ didü Hâk yakîn**
Oldı nûrî rahmeten li'l-'âlemîn⁴⁹¹
854. Yûsuf'u sevenler a' mā oldı hep
 Ya' nî Ya' kûb u Zelihâ pür ta' ab
855. Ahmed'e gözsüz gelen oldı basîr
 Hem ğanî oldı anı gören faķîr
856. Yûsuf'ũn yüzini göre geldiler
 Alma diyü ellerini dildiler
857. Ahmed'ũn çünkim yüzün gösterdi Hâk
 Meh-i turuncî çarhda oldı⁴⁹² döşek
858. Āb-ı dest Yûsuf-ıla āb-ı çāh
 Ya' nî şirîn oldı buldu ' izz ü cāh
859. Ahmed'ũn pāk ayağı yunan şuyı
 Dökdiler şu oldı bir şusız kuyı
860. 'İbn-i 'Abbās ol rivayet eyledi
 Şulb-i Ādem'den hikāyet eyledi
861. Nûr-ı Ahmed nûr-ı Yûsuf geldiler
 Ādem'ũn şulbinde kur' ā şaldılar
- M1-30b 862. Nûr-ı Ahmed nûr-ı Yûsuf geldiler
 Ādem'ũn şulbinde kur' ā şaldılar⁴⁹³
863. Yûsuf'a hûsn ü melāḥat Ahmed'e

⁴⁹⁰ "Güneşe andolsun." (Şems, 91/1)

⁴⁹¹ "Biz, seni alemlere rahmet olarak gönderdik." (Enbiya, 21/107)

⁴⁹² Oldı : itdi M2

⁴⁹³ M1 nüshasında aynı beyit tekrar etmiştir.

- Hem dahı lutf-ı şabāhat Aḥmed'e
864. Hem şeref hem nūr hem zühd ü huşū^ç
Hem şecā^ç at hem tevāzu^ç hem hużū^ç
865. Kuvvet-i şimşir ü şāhı vü Burāk
Rif^ç at-i mi^ç rāc u feth ü nüh revāk
866. Yūsuf itdi Mālik'e şoñra du^ç ā
Māl u oğul virdi aña ol Hudā
- M2-35b 867. Muştafā'dan çün du^ç ā aldı ins
Māl u oğul buldı bāy oldı ins
868. Yüz yigirmi oğlı vü seksen kıızı
Oldı anuñ diñle bu şir'in sözi
869. Her yıl anuñ bağınuñ ağaçları
İki kez hurma virürdi her biri
870. Muştafā'ya geldi⁴⁹⁴ şā^ç ir-i zarīf
Medih okıdı begāyet hoş laṭīf
871. Muştafā aña du^ç ā kıldı revān
Didi ki⁴⁹⁵ ağzuñ var olsun ey filān
872. Yüz yigirmi biş yaşadı ol kişi
Ne dişi ağrıdı ne göz ü ne⁴⁹⁶ başı
873. Server-i evlād-ı Ādem Muştafā
Gevher-i deryā-yı ^ç ālem Muştafā
874. Hil'āt-ı şāhı vü hem dili faşih

⁴⁹⁴ geldi : geldi bir M2

⁴⁹⁵ ki : -M2

⁴⁹⁶ ne : -M1

- Kalbi k̄ānī^ç hem daḡı vech-i melīḡ
875. Mu^ç cizātı ḡucceti zāhir anuñ
Sabrına ḡayrān kamu şābir anuñ
876. Kısmetinde ḡacc u iḡrām u namāz
Hem cemā^ç at cum^ç ā vü dāim niyāz
877. Kadir gicesi vü ^çafv-ı ma^ç şiyet
Hem şefā^ç at hem gūnāḡ u maḡfired
- M1-31a 878. Hem vesīle hem de tazīf ü şevāb⁴⁹⁷
Kışmeti Allāḡü a^ç lem bi's-şavāb
- Muḡabele-i Mu^ç cizāt-ı Mūsā Kelīm Nebī ^çAleyhi's-Şalatü ve's-Selām⁴⁹⁸**
- M2-36a 879. Geldi Mūsā nebī-yi pāk-zāt
Zāhir itdi ḡalkā⁴⁹⁹ toḡuz mu^ç cizāt
880. Çeşmeler aḡıtdı⁵⁰⁰ taşdan on iki
Ol mūnevver rūḡ ol pāk zekī
881. Aḡmed'üñ on barmaḡından bi-gümān
Çeşme-yi āb-ı ḡayāt oldı revān
882. Taşdan aḡmak çeşme⁵⁰¹ degüldür ḡarīb
Çeşmeler⁵⁰² barmaḡdan aḡmaḡdır ^çacīb
883. Felāḡ baḡr itdiyse Mūsā ol⁵⁰³ şafā
Ayı iki pāre kıldı Muştafā

⁴⁹⁷ tazīf ü şevāb : ta^ç zīm ü tevvāb M1

⁴⁹⁸ **Başlık: Muḡabele-i Mu^ç cizāt-ı Mūsā Nebī ^çAleyhi's-Şalatü ve's-Selām M2**

⁴⁹⁹ ḡalkā : -M1

⁵⁰⁰ çeşmeler aḡıtdı : çişmeler aḡıtdı M2

⁵⁰¹ çeşme : çişme M2

⁵⁰² çeşmeler: çişmeler M2

⁵⁰³ ol : ey M2

884. Ger ‘aşā Mūsā elinde oldı mār
Oldı çöp Aḥmed elinde zūlfikār
885. ‘Arz itdiyse yed-i beyzā Kelīm
Muştafā’nuñ mu‘ cizātı ey selīm
886. İş bu kim iki elinde nūr-ı pāk
Düşüben rüşen olurdı nūr-ı ḥāk
887. Mūsā içün ya‘ nī Fir‘avn’i tebāh
Eyledise ğark-ı deryāda İlāh
888. Cümle istihzā idenler Aḥmed’i
Buldılar Ḥaḳdan helāk-ı sermedī
889. Tūr’a mi‘ rāca çıkan Mūsā idi
Muştafā mi‘ rācı *ev ednā*⁵⁰⁴ idi

Muḳabele-i Mu‘ cizāt-ı Dāvūd Nebī ‘Aleyhi’ş-selām⁵⁰⁵

890. Ger ḥalīfe oldı Dāvūd nebī
Muştafā üstād-ı ‘ālem mektebi
- M2-36b 891. Eyledi Dāvūd nār-ı mihr-i kerem
Lā-cerem āhen elinde oldı nerm
- M1-31b 892. Muştafā elinde çöp oldı hadīd
Belki polad oldı vü tīg-i hadīd
893. Çöp olmaz hiç ahenden budur
Āteş-ile nerm olur her bir demur
894. Geldi aña *yā cibāl ü evvibī*⁵⁰⁶

⁵⁰⁴ “Yahut daha yakın.” (Necm, 53/9)

⁵⁰⁵ **Başlık :** Muḳabele-i Mu‘ cizāt-ı Dāvūd Nebī ‘Aleyhi’ş-Şalatü ve’s-Selām M2

⁵⁰⁶ “Ey dağlar bana dönün.” (Sebe, 34/10)

İdicek tesbihi Dāvūd Nebī

895. İdicek tesbihi anuñlan cibāl

Geldi andan mu‘ cizāt-ı ber-kemāl⁵⁰⁷

896. Muştafā’nuñ taş elinde söyledi

Sen nebisin didi ikrār eyledi

897. Oldı ise Dāvūd’a çeşme revān

Aña ‘ayne’l-kıtrr⁵⁰⁸ dir Qur’ān ‘ayān

898. Muştafā’ya āb-ı kevşerdür⁵⁰⁹ sebīl

Ulu mu‘ ciz olmağa budur delīl

899. Sūre-i Kevşer’de tefsīrin işit

Bu sözüñ aşlın taķrīrin işit

Muķabele-i Mu‘ cizāt-ı Süleymān ‘Aleyhi’ş- Şalatü’r-Raḥman⁵¹⁰

900. Oldı ise yıl Süleymān’a muṭi‘

Merkeb oldıysa aña taht-ı refi‘

901. Yıl mesāfet kaç‘ itdiyse belī

Aldıysa bir günde bir aylık yolu

902. Muştafā’nuñ merkebi idi Burak

Kim aña bir adım oldı⁵¹¹ nüh revāk

M2-37a 903. Bir gicede Kāb-ı Kavseyne⁵¹² degin

⁵⁰⁷ mu‘ cizāt-ı ber-kemāl : mu‘ cizātı bu kemāl M2

⁵⁰⁸ “Erimiş bakır ocağı” (Sebe, 34/12)

⁵⁰⁹ āb-ı kevşerdür : -M1

⁵¹⁰ **Başlık : Muķabele-i Mu‘ cizāt-ı Süleymān Nebī ‘Aleyhi’ş-Şalatü ve’s-Selām M2**

⁵¹¹ oldı : idi M1

⁵¹² “İki yay arası kadar.” (Necm, 53/9)

- Andan *ev ednāya*⁵¹³ irişdi yikin⁵¹⁴
904. Bir seri‘ ü’s-seyridi⁵¹⁵ kim ol gice
Vardı geldi kalmadı hergiz gice
905. Bağ bu bu‘ d-i menzile vü sür‘ ate
Bağ bu ‘āli himmete vü rif‘ ate
906. Bu Burāk-ı berk-rev ol bādıdur
Beñzemez bu aña bî-bünyāddur⁵¹⁶
907. Söyledi ise⁵¹⁷ Süleymān’a tıyūr
Muştafā’ya kudreti Rabb-i Ğafūr
908. Sūsmāra söylegil didi faşih
Hağ peygāmbersin didi aña şarih
- M1-32a 909. Aħmed’e hem geldi bir gürg-i kühen
Bang itdi söyledi birkaç suhan
910. Kim gelürem kırtlardan ey⁵¹⁸ ħabib
Kırtlara dağı buyurgıl naşib
911. Ta size mensüb olan ħayvanlara
Dest-i dırāğ eyleyevüz anlara
912. Ger Süleymān Nebi’ye geldiler
Dīvler cümle musaħħār oldılar
913. Geldi İslām’a Resül elinde dīv

⁵¹³ “Yahut daha yakın” (Necm, 53/9)

⁵¹⁴ Beyit sayfanın kenarına yazılmış

⁵¹⁵ seri‘ ü’s-seyridi : seri‘ ü’s-seyr M1

⁵¹⁶ Beyit sayfanın kenarına yazılmış

⁵¹⁷ Söyledi ise: Söylediyse M2

⁵¹⁸ ey : ya M2

- Terk idüp fitne ile hem⁵¹⁹ mekr ü rīv
914. Ger Süleymān'a muṭi' oldıysa yıl
Muştafā'ya ebr ü münkād⁵²⁰ oldı bil
915. Ger Süleymān'a perīler geldiler
Emrine fermān olup yıdladılar
- M2-37b 916. Aḥmed'e geldi perīler bī-nizā'
Hoş Müslümān oldılar bī-imtinā'
917. Gökdeki kuşlar gelüben ey ḥalef
Bağladılarsa Süleymān üzre şāf
918. Mişlidür bu mu' cizātuñ⁵²¹ āfitāb
Muştafā'ya sāyebān oldı seḥāb

Mukabele-i Mu' cizāt-ı İsā Rūḥullāhı Şalavātu'llāh-ı 'Aleyh⁵²²

919. Mürde'i ger İsā zinde eyledi
Aḡulu biryān Resüle söyledi
920. İsā ger gözsüzlere kıldı du' ā
Gözlerine nūr virdi vü ziyā
921. Gözsüz ü dilsiz Resül'e geldiler
Ol zamān gözlü vü dillü oldılar
922. İsā yidi yüz eri bir qarş ile
Toyladısa anları pür hırsıla
923. Muştafā bir şaḡ arpayla revān

⁵¹⁹ fitne ile hem : fitne-y-ile M2

⁵²⁰ ebr ü münkād : emr-i münkād M1

⁵²¹ mu' cizātuñ : mu' cizün ey M2

⁵²² Başlık : Mukabele-i Mu' cizāt-ı İsā Nebi 'Aleyhi's-Şalatü ve's-Selām M2

Yidi yüz şahşı toyurdı bî-gümân

- M1-32b 924. Ğaybdan ger Ġsā virdise ħaber
Muştafā virdi ħaberler mu‘teber

Der Na‘t-ı Seyyidü’l-Enām ‘Aleyhi’ş-Şalātü Ve’s-selām⁵²³

925. Hâtem-i peygamber-i āḫir zamān

Ser-firāz-ı server-i āḫir zamān

926. Pādişāh ü şahib ü seyf-i qalem⁵²⁴

Hâkim-i bahr ü ber ü āḫir zamān

M2-38a 927. Seng-i rāḥi gevher⁵²⁵-i çarḥ-ı felek

Hâk-i pāyī ‘anber-i āḫir zamān

928. Muḫtedā-yı enbiya vü mürselîn

Huṭbe-ḥān-ı minber-i āḫir zamān

929. Rüşenā-yı rûz-ı nevrûz-ı cihān

Şeb-çerāğ-ı aḫter-i āḫir zamān

930. Āfitāb-ı maşrıq-ı arz u semā

Māhitāb-ı enver-i āḫir zamān

**Meclis-i Pencüm Der-Beyān Añ-Ki Ḥazreti Resül ‘Aleyhi’s-Selām Bist Penç Sāle Vü
Ḥatice Şiddiqa Ra-Ḥāst Ve Ehl-i Mekke Rā-Ādet Ān-Būd-Ki Der-Sāli Dü Yār Ticaret-
Kerd Vü Der-Zamān Zemistān Be-Tarafe Yemen Vü Der Vaqt-İ Tābistān Be-Cānib-i
Şām u Hem İyn Rā-Taqrîr Mikoned Ki Ḥazret-i Resül ‘Aleyhi’s-Selām Sıddiqa-yı**

⁵²³ Başlık :Na‘t-ı Resül Seyyidü’l-Enām ‘Aleyhi’ş-Şalātü Ve’s-selām M2

⁵²⁴ Pādişāh ü şahib ü seyf-i qalem : Pādişāh-ı şahib-i seyf ü qalem M2

⁵²⁵ gevher : cevher M2

Kübrā Sermāye Dād Vü Be-Ticāret Firistād Ḥazret-i Resül Be-Çihil Sāle Resid Vü
Risāleteş Āmed ü Halk Rā-Be-Dīn Da'vet Kerd 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām⁵²⁶

931. Diñlegil bişinci meclis kışşāsın
Kim gidere cān u gönül guşşāsın
- M2-38b 932. Ehl-i Mekke bir yıl içinde meger
Bir kış u bir yaz iderlerdi sefer
- M1-33a 933. Yazda 'azm-i Şām idi kışda Yemen
Bunlara tācirliġ idi resm-i fen
934. Çün sefer esbābın itdiler tamām
Düşdi hoş Kavm-i Kureyşe 'azm-i Şām
935. Kıldı Bū Tālib daġı yol yaraġın
İtdi ehline göre yol yaraġın
936. Ol zamān kim anda gitmek eyedi
Muştafā ilerü geldi söyledi
937. Didi iletgil bile yā 'āmm beni
Bu seferde eylegil hem-dem beni
938. Didi gönlün varsa ey rūhu'l-emīn⁵²⁷
Gel 'alā 'aynī vü re's ey cān u dīn⁵²⁸
939. Aḥmed'e Bū Tālib oldı şād u kām⁵²⁹
Kıldılar tacirler ile 'azm-ı Şām

⁵²⁶ Başlık :Bişinci Meclis Anı Beyan İder Kim Resül Ḥazreti 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām Yigirmi Biş Yaşına İrişdi Ḥatice'yi Aldı Ve Mekke Kavminün 'Ādetiydi Kim Bir Yılda İki Kerat Ticaret İderlerdi Kış Oluncaḡ Yemen Tarafına Ve Yaz Olucaḡ Şām'a Giderlerdi Ve Daġı Bunı Taḡrır Kim Resül Ḥazretine 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām Şiddika-yı Kübrā Kim Ḥatice'dür Sermaye Virdi Ticarete Gönderdi Resül Ḥazreti Kırk Yaşına Degdi Ve Anda Peygamberlik Geldi Halkı Dine Da'vet Eyledi M2

⁵²⁷ gönlün varsa ey rūhu'l-emīn : varsa gönlün ey rūh-ı revān M2

⁵²⁸ Gel 'alā 'aynī vü re's ey cān u dīn : Gel 'alā re'si 'alā 'aynī revān M2

⁵²⁹ oldı şād : aldı şāz M2

940. Mekke'nün erbābı vü mün'imleri
Ol ticāretde bileydi her biri
941. Yürir idi kızıl vü āğ develer⁵³⁰
Kesmege tağları taşlar ovalar
942. Mest üstürler қаtār ender қаtār
Tozıdur ayakları müşgīn ğubār⁵³¹
943. Қонduğı yirler olur āb-ı riyāz
Sāyebānı bularuñ ebr ü beyāz
944. Қондılar bunlar gelüp bir merta' a
Kim var-ıdı anda bir hoş şavma' a
- M2-39a 945. Bir Baḥīrā adlu rāhib mu' teber
Anda olurdı faṭīn ü pūr hūner
946. Var-ıdı ol naḥīyede bir dıraḥt
Kārbān⁵³² anda konup şalardı raḥt
947. Ḥalvetinden çıkmaz idi ol keşiş
Anda olurdı mücavir yaz u kış
948. Ol Baḥīrā çıkdı gördi nā-gehan⁵³³
Ol ağaç dibine konmışdı⁵³⁴ kārbān⁵³⁵
- M1-33b 949. Gördi ol ḥalk üzre bir pāre seḥāb
Āfitābuñ yüzine olmış nikāb
950. Böyle gördi anı ol şaḥib-i şalīb

⁵³⁰ Yürir idi kızıl ve āğ develer : Yüridi kızıl kıvrucuk develer M2

⁵³¹ müşgīn ğubār : müşk-i ğubār M1

⁵³² Kārbān : Kārvān M2

⁵³³ gördi nā-gehan : vü gördi hemān M2

⁵³⁴ konmışdı : konmuş M1

⁵³⁵ Kārbān : Kārvān M2

- Didi bir peygamberüñdür bu naşib
951. Ol cemā' at karşı vardı rāhibe
Aña çok in'ām itdiler⁵³⁶ hibe
952. Her birisi aña karşı geldiler
Dest-būsine müşerref oldılar
953. Da' vet itdi bunları rāhib-i fakīr
Cümle geldiler şağīr ü ger kebīr
954. Kaldı Aḥmed anda vü hem Meysere
Kim Ḥatice qavlidür ol ey sere
955. Gördi rāhib şöyle tırur anda ebr
Anda ne arām kaldı vü ne şabr
956. Bunlara ol rāhib eydür bī-qarār
Raḥtuñuz qatında daḡı kimse var
957. Didiler bir kul var anda bir yetīm
Raḥt qatında olurlar ey selīm
- M2-39b 958. Rāhib eydür bunlara⁵³⁷ ey qavm-i ḡayr
Çün müşerref oldı sizüñle bu deyr
959. Buyurun anlar da gelsin da' vete
Cümle müsteḡraḡ olalum ni' mete
960. Çün bu Rāhib anlara böyle didi
Oḡudılar⁵³⁸ Meysere ile Aḥmed'i
961. Geldi anlar bī-teessüf bī-diri'

⁵³⁶ çok in'ām itdiler : in'ām eylediler vü M1

⁵³⁷ Bunlara: -M2

⁵³⁸ Oḡudılar : Oḡudılar M2

- Anlaruñla bile yürüdi mîğ
962. Muştafâ ol cem‘ e geldi bî-niķāb
Geldi tırdı şavma‘ a üzre seķāb
963. Bu ‘ alāmet Rāhib’e oldı ‘ ayān
Kim budur peyğamber-i āķır zamān
964. Şordı kim bu tıfıl kimüñ aşlıdur
Mekke’de ķankı kerīmüñ neslidür
- M1-34a 965. Didüler kim bu sa‘ ādetlü veled⁵³⁹
Oldı ‘ Abdullāh’dan ey hoş sened
966. Bu kerīm ibn’ü-l kerīm ibn’ü-l kerīm
Atasızdur anasızdur şöyle yetīm
967. Gördi Rāhib Muştafâ’nuñ hey’etin
Añladı anuñ nübüvvet heybetin
968. Rāhib’üñ mihr odı düşdi cānuna
Vardı Bū Bekr’üñ hemān-dem yānuna
969. Didi kim ne şem‘ dür bu ey delīl
Didi bu ferzen durur aşlı aşıl
970. Didi Rāhib bu peyğamberdür yaķın
Āfitāb-ı āsumān u hem-zemīn
971. Efzālīdür ķamu peyğamberlerüñ
Ser-firāzıdur ķamu serverlerüñ
972. Budur ol mecmū‘ -ı ‘ ālem seyyidi
Budur ol evlād-ı ādem seyyidi

⁵³⁹ M2 nüshasında 965 -1025 arası beyitler eksiktir.

973. Düşmeni çokdur munuñ eylen hāzer
Zāil itmeñ munuñ üstünden nazar
974. Munı çün işitdi Bū Bekr itdi hīz
Vardı Bū Tālib katına tiz tiz
975. Rāhib'ün takrīrin eyledi beyān
Didi az assıdan olur çok ziyān
976. Bu seferden Aḥmed'i dönderelüm
Bir kişiyle Mekke'ye gönderelüm
977. Munı Bū Cehl işidüp itdi gāzab
Dir bu ne fikir ü ferāsetdür 'aceb
978. Her birümüzdür mukabil yüz ere
Aḥmed'i bizden kim alur ey sere
979. Şām'a elkışşā bular 'azm itdiler
Aḥmed'i bile aluban gitdiler
980. Vārıdı Şam içre bir mel'ün Cuhūd
Katına Bū Tālib anuñ vardı zūd
- M1-34b 981. Anda Bū Tālib kōmışdı sīm ü zer
Eyledi andan taleb anı meger
982. Aḥsen vechile ol aña didi
Virübi gelsün vireyim Aḥmed'i
983. Ol Cuhūd'a vardı Aḥmed pür turab
Almağa dinār dirhem bī-ta' ab
984. Aḥmed'e dir bunda otur ol pelīd
Getdi çün İblīs oldu nā-bedīd

985. Çıka geldi nā-gehān bir nevcivān
Aḥmed'i giderdi ol yirden revān
986. Aḥmed'i ayırdı andan aṅsızın
Yuḡarudan düşdi bir taş aṅsızın
987. Muştafā anda kim itmişdi direng
Düşdi anuñ yirine bir ulu seng
988. Muştafā Bū Ṭālib'e kıldı ḡaber
Kim ḡaṣiyye şöyledür ey mu' teber
989. Mekke ḡavmi girdi ol dem yaraḡa
Varup ol mel' ūnu paralamaḡa
990. Ateşin tıḡ ile itdiler hücum
Etmege Şeytān gibi anı rucūm
991. Çıkageldi bir Cuhūd pūr tebāh
Kıldı ol dem farkına ḡāḡ u siyāh
992. Düşdi ayaklarına içdi and
Kim bu işde mustemendüm mustemend
993. Bunları def eyledi ol ḡile-sāz
Ḳılmayalum ḡışṣā bundan dirāz
994. Bu Cehūd'uñ andına inandılar
Geldiler menzillerine ḡondılar
995. Ḥāzır itdi ol Cehūd altı keşiş
Elleri gödenlü idi bilme riş
996. Rāhibe gönderdi bunları meger

- Kim bize virgil Muḥammed'den ḥaber
- M1-35a 997. Rāhib eydür ol laṭif ü ol melîḥ
Ta kıyāmet ol peyamberdür şarîḥ
998. Varuñ îman getürüñ cümle aña
Eylemeñ öldürmege ḥamle aña
999. Kim zafer bulımaz aña bir aḥad
Lācerem ma' şüm durur ol tā ebed
1000. Ol keşîşlerüñ üçü inandılar
Üçü inanmadı girü döndiler
1001. Muştafâ'yı aldılar ol kâfile
Mekke'ye geldiler anlar şâf-ile
1002. Ol seferde kıldılar çoḡ ribḥ ü sūd
Eyledi Ḥaḡ anlara çok luṭf ü cūd
1003. Dir Ḥatice ' abdine ey Meysere
Pür zer oldı Meymene vü Meysere
1004. Oldı Aḥmed anlara ḡutlu ḡadem
Andan ötrüdür bu en' ām u kerem
1005. Aḥmed'e didi meger bir ḥande rūy
Nik-ḡulḡ u nîk-ḡaşlet nîk-ḡūy
1006. Oḡlıdı Bū Ṭālib'üñ ol ser-firāz
Kim Ḥatice'dür bugün derya-yı rāz
1007. Ni' meti çok māl çok ḡātündür ol
' Āyn u dükkān-ı naḡr u altundur ol
1008. Varayum ḡöñlini araşdurayum

Hizmet için seni yaraşdurayum

1009. Aḥmed eydür her kim ola ḥayra dal

Āḥiretde aña ola re' s[ül]māl

1010. Muştafā bu ḥāle çün verdi rızā

Ḥayr olur ḥayrı olan fi' le cezā

1011. Ol yegin vardı Ḥatīce yānına

Medḥ itdi luṭfına iḥsānına

1012. Dir Ḥatīce gelsün Aḥmed yānuma

Ne kim aña şanur isem cānuma

M1-35b 1013. Geldi Aḥmed çün Ḥatīce kātına

Şaldı şādılık anuñ evḳātına

1014. Şükr kıldı Ḥālīk'a ol ḥaḳ şinās

Aḥmed'e sermaye virdi bī-kıyās

1015. Muştafā'ya Meysere oldı refīk

Oğlı vü kıızı kamu oldı ' atīk

1016. Şam'a gitdiler Ḥatīce sözile

Şanki yoldaş oldı ay yıldız ile

1017. Şam'a gönderdi Ḥatīce bunları

Yüzleri nīk oldı vü yüz anları

1018. Rāhibe uğradı bunlaruñ yolu

Gördi Rāhib Aḥmed'i hem ol kulu

1019. Ebr olmış Muştafā üstine çetr

Şanki burḳa' eylemiş ḥurşīdi setr

1020. Çünki gördi Rāhib eyin Aḥmed'üñ

- Öpdi ol dem hāk-i pāyin Aḥmed'ün
1021. Rāhib ol dem Aḥmed'e oldı muṭa^ç
Şıdḳ-ile imān getürdi bī-nizā^ç
1022. Şam'a vardılar bular bī-ḳā^ç ide
Hoş ticaret itdiler bir fāide
1023. Gelür-iken oldılar bir şuya tüş
Muştafā'ya Meysere ider ki hoş
1024. Bu ulu şüdan ne resme giçevüz
Murğ degülüz kim andan uçavuz
1025. Aḥmed eydür havf itme gel berü
Muştafā ol dem yüridi ilerü
1026. Şöyle giçdiler şuyı ey ḥāce taş⁵⁴⁰
Kim deve ayakları olmadı yaş
1027. Mekke'den yaña çü bunlar döndiler
Bir mübarek menzile hoş ḳondılar
1028. Göçdiler⁵⁴¹ andan ilerü vardılar
Mekke taḡları görünür gördiler
- M1-36a 1029. Muştafā'ya Meysere dir ey⁵⁴² emīn
Mekke'ye var bizden öñdin ey başır
1030. Fāyide çok olduğından vir ḥaber
Kim Ḥatice ṭāpuñadur muntazar
1031. Yüridi Aḥmed revān oldı hemān

⁵⁴⁰ M2 nüshasında 1026-1217 arası beyitler 42a-49b varakta yazmaktadır.

⁵⁴¹ Göçdiler: Geçdiler M2

⁵⁴² ey: ol M2

- Ebr üstinde oluban sāyebān
1032. Mekke'de ol dem⁵⁴³ Ḥatīce tahtını
Kurdı vü dām⁵⁴⁴ üzre dikdi rahtını
1033. Muştafā'nuñ gözler idi⁵⁴⁵ rāhını
Gele diyü ol güzeller şāhını
1034. Gördi nā-geh şāh-rāhdan bir süvār
Çıkageldi şöyle kim hūrşīd⁵⁴⁶ var
1035. Bir bulut üstinde olmuş gölgelik
Didi bu şultān mıdur yaḥūd melik
1036. Bir kızıl yakūt kandil üzre var
Ol bulutdan aşulu hoş şu' le var
- M2-42b 1037. Mürğler üstinde⁵⁴⁷ çatılmış kanat
Gölgelenmiş ol⁵⁴⁸ Süleymān şaltanat
1038. Geldi ol sā'at Ḥatīce evine
Şaldı od ol dem Ḥatīce kavına
1039. Bildi nūrdan ki Aḥmed'dür gelen
Luṭf-ile ya' nī Muḥammed'dür gelen
1040. Maḥdemine Aḥmed'ün şād⁵⁴⁹ oldu ol
Didi kanı Meysere ey hoş uşul
1041. Didi Aḥmed uş gelür on yār-ile

⁵⁴³ dem: gün M2

⁵⁴⁴ dām: tām M2

⁵⁴⁵ gözler idi : gözleridi M2

⁵⁴⁶ hūrşīd : hūrşīz M2

⁵⁴⁷ üstinde : fevkinde M2

⁵⁴⁸ Ol : -M2

⁵⁴⁹ şād : şāz M2

- Şād⁵⁵⁰ u ḥandān ni‘ met-i bisyār-ile
1042. Meysere geldi sürūd u şād ile⁵⁵¹
Eyledi azād anı evlād ile⁵⁵²
1043. Dir Ḥatīce Aḥmed ey pür kerem
Var oқи⁵⁵³ Bu Ṭalib’i gelsün bu dem
1044. Ey fedā’⁵⁵⁴ olsun saña cānum tenüm
Anuñ ile gizlü rāzum var benüm
- M1-36b 1045. Aḥmed’üñ oldı Ḥatīce ṭalibi
Vardı Aḥmed oқudı⁵⁵⁵ Bu Ṭalib’i
1046. Geldi Şiddīka ḳatına ol ‘azīz
Bī-bahāne bī-tekellūf bī-sitiz
1047. Dir Ḥatīce aña ey ‘amm-i Resūl
Muştafā içün beni kılğıl⁵⁵⁶ ḳabūl
1048. Maḥrem itdüm rāzuma çün seni ben
Didiler el müsteşāru mu’temen
1049. Ni‘ met içün rızḳ içün⁵⁵⁷ ḡam yeme hiç
Muştafā’nuñ malı yokdur dime hiç
- M2-43a 1050. Muḥteşemlerin Ḳureys’üñ cem‘ ḳıl
Aḥmed’i aralarında şem‘ ḳıl
1051. Ey münevver fıkr ü ey rüşen ḳıyās

⁵⁵⁰ şād : şāz M2

⁵⁵¹ şād ile : şāz-ile M2

⁵⁵² evlād ile : evlād-ile

⁵⁵³ oқи : oқи M2

⁵⁵⁴ fedā’ : fidī’ M2

⁵⁵⁵ oқıdı : oқıdı M2

⁵⁵⁶ ḳılğıl : ḳılğıl M2

⁵⁵⁷ Aḥmed içün : Aḥmed-içün M2

- Var beni ‘ammümden eyle⁵⁵⁸ iltimās
1052. Aḥmed için⁵⁵⁹ beni qaravaşlığa
Ayağı toprağına⁵⁶⁰ yoldaşlığa
1053. Oldı Bū Ṭalib bu sözden dīl- küşād⁵⁶¹
Ġamdan itdi ḥāṭırın ḥandān şād
1054. Vardı cem‘ itdi⁵⁶² Ḳureyş uluların
Beglerin mün‘imlerin uşluların
1055. ‘Ammine Şiddīka’nuñ her ḥāş u ‘ām
Varaḳa bin Nevfel iderlerdi nām
1056. ‘Ālim-i ‘aşr idi⁵⁶³ vü dāneyidi
Āḥir-endiş idi⁵⁶⁴ vü bīnāyidi
1057. Muştafa’nuñ bilür idi⁵⁶⁵ geldügin
Mekke şehrinde peyember olduĝın
1058. Vardılar andan yaña Ḳavm-i Ḳureyş
Gördiler kim anda eyler nūş ü ‘ayş
1059. Vardılar ol demde ḥandān idi⁵⁶⁶
Ya‘ nī sermest idi⁵⁶⁷ vü ḥayrān idi⁵⁶⁸
1060. Vardılar bu⁵⁶⁹ ḳavm hep oturdılar

⁵⁵⁸ eyle : -M2

⁵⁵⁹ Ni‘ met için rızķ için: Ni‘ met-içün rızķ-içün M2

⁵⁶⁰ toprağına : toprağına M1

⁵⁶¹ dīl-küşād : dīl-kesād M1

⁵⁶² itdi : -M2

⁵⁶³ ‘aşr idi : ‘aşr-idi M2

⁵⁶⁴ Āḥir-endiş idi : Āḥir-endiş-idi M2

⁵⁶⁵ bilür idi : bilür-idi M2

⁵⁶⁶ ḥandān idi : ḥandān-ıdı M2

⁵⁶⁷ sermest idi : sermest-idi M2

⁵⁶⁸ ḥayrān idi : ḥayrān-ıdı M2

⁵⁶⁹ bir : bu M2

- Āradan teklif hep götürdiler
- M1-37a 1061. İbn-i Nevfel Aḥmed'i gördi revān
 Hayra maḳdem didi ey şāh-ı cihān
1062. Sevmez idüm⁵⁷⁰ seni imdi severem
 Tā ki⁵⁷¹ müştakum begāyet kim görem
- M2-43b 1063. Söyledi Bū Ṭalib ol sā^c at aña
 Didi bir maḳşūda gelmişiz saña
1064. Aḥmed için hayr şanduk şanuyı
 Dileyü geldik Ḥatīce Bānū'yı⁵⁷²
1065. Didi kim bu ḳavm olsunlar güvāh
 Virdüm anı Aḥmed'e bī-iştibāh
1066. Şād⁵⁷³ oluben itdiler 'ıyş u ṭarab
 Ḳutlu olsun didiler ol ḳavm hep
1067. Çün bu deñlü ārada güft itdiler
 Aḥmed'e Şiddīḳa'yı cüft⁵⁷⁴ itdiler
1068. Şubḥ oldı 'ursa āgāz itdiler
 Ṭabl u def çalmağa hoş sāz⁵⁷⁵ itdiler
1069. İki ḥil^c at virdi Şiddīḳa şafā
 'Ammüme ilet diyu yā Muştafā
1070. Senden aña baḥşiş olsun bu metā^c
 Def^c olsun āradan şekk ü nizā^c

⁵⁷⁰ Sevmez idüm : Sevmez-idüm

⁵⁷¹ Tā ki : saña M2

⁵⁷² Bānū'yı : Bānı'yı M2

⁵⁷³ şād : şāz M2

⁵⁷⁴ cüft : çüft M2

⁵⁷⁵ sāz : şāz M2

1071. Didiler Şiddîka'nun düğünüdür
Yemek içmekdür düğünün kevnidür⁵⁷⁶
1072. Varağa İbn-i Nevfel olmuş hūşyār
Bu ne hīledür didi vü bu ne kār
1073. Didi kim virdi Hātice'yi aña
Barmağın ısırđı vü kaldı taña
1074. Didiler halk içre ikrār eyledün
Virdün aña anı⁵⁷⁷ tekrār eyledün
1075. Tānuğ⁵⁷⁸ oldılar aña bir ege dün
Niçün inkār eyledün imdi bugün
1076. Varaka bin Nevfel ol dem boşdı key
Vardı Şiddîka katına didi hey
- M2-44a 1077. Eylemedin meşveret menden⁵⁷⁹ 'aceb
Sana tālib oldılar Kavm-i 'Arab
- M1-37b 1078. Ekseri Kavm-i Kureş'ün begleri
Mün'imi vü uluları nīkleri⁵⁸⁰
1079. Bu ulularuñ ki⁵⁸¹ direm mālı çok
Ahmed'ün dervīşdür hīç⁵⁸² mālı yok
1080. Dir Hātice 'ammine ey hoş-hişāl
Muştafa'da ger yoğ ise⁵⁸³ mülk ü māl

⁵⁷⁶ 1071 : - M2 ; beyit M1de sayfa kenarına yazılmış

⁵⁷⁷ aña anı : anı aña M2

⁵⁷⁸ Tānuğ : Dānuğ M1

⁵⁷⁹ menden : senden M2

⁵⁸⁰ nīkleri : begleri M2

⁵⁸¹ ki : -M2

⁵⁸² hīç : -M2

⁵⁸³ yoğ ise : yoğ-ise M2

1081. H̱or baḳma⁵⁸⁴ faḥr ile ⁵⁸⁵sen Aḥmed'e
Olsun aña mālum u rızḳum fedā'⁵⁸⁶
1082. Hem āṣīl ü⁵⁸⁷ hem ḥasīb ü hem nesīb
Hem emīn ü hem edīb ü hem lebīb
1083. Biz geelüm Muṣṭafā'nuñ 'ursına
Ḳulluḡ idelüm⁵⁸⁸ muḥabbet dersine
1084. Çün igirmi⁵⁸⁹ yaşına irdi nebī
Müşteri ile ḳonuşdı kevkebi
1085. Bist ü pencinden tecāvüz eyledi
Kendüyi ḥalka ḳılāvuz eyledi
1086. Giçdi⁵⁹⁰ andan ḳırḳına urdı ḳadem
Dikdi 'ālem zirvesi üzre 'alem
1087. Varaka bin Nevfel idi putperest
Olmış idi ḥamr-ı küfrī⁵⁹¹ ile mest
1088. Küfri bātıl gördi oldı ḥūşyār
Nūr-ı imān tutdı gönlinde ḳarār
1089. Oḳumış idi⁵⁹² kitāb içre 'ayān
Mekke'den peygamber-i āḥir zamān
- M2-44b 1090. Ba'ṣ olısar Aḥmed adlu bir⁵⁹³ faṣīḥ

⁵⁸⁴ H̱or baḳma : Ḥār bakma M1

⁵⁸⁵ faḥr ile : faḳr-ile M2

⁵⁸⁶ fedā' : fidī' M2

⁵⁸⁷ Hem āṣīl ü : āṣl-iledür M2

⁵⁸⁸ Ḳulluḡ idelüm : ḳulaḡ uralum M2

⁵⁸⁹ igirmi : yigirmi M2

⁵⁹⁰ Giçdi : Geçdi M2

⁵⁹¹ ḥamr-ı küfrī ile : küfr ü ḥamr-ile M2

⁵⁹² Oḳumış idi : Oḥımışidi M2

⁵⁹³ Bir : ḥoş M2

- Nik-şüret nîk-sîret hem melîh
1091. Uş bu⁵⁹⁴ tarîh içre zâhir olısar
Bir Hatîce adlu hâtûn alısar
1092. Hâtırından çünki bu itdi hutûr
Sînesinden mürtefi^ç oldı fütûr
1093. Geldi şıddîka katına şād⁵⁹⁵ kām
Didi ey şıddîka-yı ümm-i enām
- M1-38a 1094. Bu Muhammed'de muhabbet görürem
Andan âşâr-ı nübüvvet görürem
1095. Hem emîn ü hem aşîl ü hem şerîf
Hem faţîn ü hem hîredmend ü laţîf
1096. Geşt itsûn şubh bathâdan yaña
Görelüm n'olur 'alâmetden aña
1097. Aḥmed eylerdi Hırâ Tâğı'nda seyr
'Aynına görünmez idi hîç ğayr
1098. Mihr-i baḥri mevc urup iderdi cûş
Kendüden geh geh giderdi 'aql-ı hûş
1099. Şöyle bî-hûd olur idi Muştafâ
Kim götürüp getürürlerdi eve
1100. Dir Hatîce Aḥmed'e yâ Muştafâ
Ey cemâli kıble-yi⁵⁹⁶ mäh-ı vefâ
1101. Siḥir mi bu ḥâl yâ dîvânelik

⁵⁹⁴ Uş bu : İşbu M2

⁵⁹⁵ şād : şāz M2

⁵⁹⁶ Kıble-yi : kubbe-yi M2

Bu çerāğa eyleme pervānelik

1102. Didi göklerden baña bir ün gelür⁵⁹⁷

Bāṭınım içinde ‘aşk efzūn olur⁵⁹⁸

M2-45a

1103. Yā Muḥammed Yā Muḥammed dir hemān

Şāhib-i avāz görünmez ‘ayān

1104. Dir Ḥatice yine var ol yana sen

Sem‘ üñe gelürse ol şavt-ı ḥasen

1105. Di aña kimsin seni göster baña⁵⁹⁹

Beni ḥayrān eyleme şalma daña⁶⁰⁰

1106. Her ne ki baş-ile dirseñ işleyüm⁶⁰¹

Her ne kim işle dirsən işleyüm⁶⁰²

1107. Aḥmed eydür yukarı kıldum nazar

Bir melek gördüm havāda mu‘ teber

1108. Bir kıvıllı yāḳūt kürsī üzre ol

Şöyle oturmış ki denk olur⁶⁰³ ‘uḳūl

1109. Mağrib ü maşrıḳda iki omuzu

Aydan u güneşden aydınlı⁶⁰⁴ yūzi

M1-38b

1110. Şeş peri yāḳūt-ı aḥmerden laṭīf

Ba‘ zısı yaşıl zebercedden şerīf

1111. Ba‘ zısı şeffāf u rūşen inciden

⁵⁹⁷ bir ün gelür : gelür bir ün M2

⁵⁹⁸ Bāṭınım içinde ‘aşk efzūn olur : Bāṭınımdan‘ işḳum eyler füzūn M2

⁵⁹⁹ Di aña : Didi aña M2

⁶⁰⁰ ṭaña : daña M1

⁶⁰¹ Her ne ki baş-ile dirseñ işleyüm : Her ne kim başladuriseñ başlayam M2

⁶⁰² işle dirsən işleyüm : işledüriseñ işleyem M2

⁶⁰³ olur : ol M2

⁶⁰⁴ aydınlı : aydınlı M2

- Kim anı görmiş degül Bahr-i ‘Aden
1112. Başı ağ dürdendür⁶⁰⁵ anuñ ‘arşa dek
Pâyı nâzûk gülden anuñ ferşe dek
1113. Çün temâşa eyledüm bu heybeti
‘Aqlımuñ oldu ziyâde hayreti
1114. Şöyle kim *lâ ya ‘kil*⁶⁰⁶ olmışam hemân
Hem Hâtice’ye haber olmuş revân
1115. Götürüp beni getürmişler eve
Sür‘at-i ta‘cîl ile ive ive
- M2-45b 1116. Benden ol Şiddîka-yı Kübrâ meğer
Varağa bin Nevfel’e virmiş haber
1117. Aḥmed’uñ aḥvâlini çün söylemiş⁶⁰⁷
Her ne kim gördiyse bir bir dimiş⁶⁰⁸
1118. Varağa bin Nevfel ol dem Aḥmed’i
Bir kişi gönderdi ta‘cîl eyledi⁶⁰⁹
1119. Gördi anuñ ol cemâlî ayını
Eyledi taḫbîl ü dest ü pâyini
1120. Didi ol nāmūs-ı ekberdür gelen
Ey gül-i firdevs gül yüzi gülen
1121. Aña âyin ol ki olupdur Resûl
‘Îsâ’ya vü Mûsâ’ya enîndür ol

⁶⁰⁵ ağ dürdendür : ağdandur M2

⁶⁰⁶ “Akli ermemiş” (Bakara, 2/170)

⁶⁰⁷ aḥvâlini çün söylemiş : aḥvâlin i‘lâm eylemiş M2

⁶⁰⁸ dimiş : söylemiş M2

⁶⁰⁹ eyledi : oḥudı M2

1122. Varağa bin Nevfel ol demde didi
İve⁶¹⁰ ilet ey Hâtice Aḥmed'i
1123. Aḥmed'i yanuña koygıl ⁶¹¹sen otur
Yine görünse aña ol 'āyn-ı nūr
1124. Ser-bürehne eyle ol demde seni
Nefret eylerse melekdür bil anı
1125. Ger nefūr itmezse bil kim dīvdür
Siḥir durur mekrü durur rīvdür
- M1-39a 1126. Muştafā ile Hâtice gitdiler
Ol erüñ didügi gibi⁶¹² itdiler
1127. Aḥmed eydür ey Hâtice ol filān
Yine göründi gözüme⁶¹³ nā-gehān
1128. Başladı Şiddīka başın⁶¹⁴ açmağa
Ol gelen başladı andan kaçmağa
- M2-46a 1129. Bildiler kim ol ferīştedür yakīn
Ḥalvet istedü Resül-i nāzenīn
1130. Çıkdı bir tağa Resül-i pāk-bāz
Kim Ḥaḳḳ'a eyleye ol tağda niyāz
1131. Ol tağ eydür ey Resül-i Girdigār
Bunda 'aḳrebler öküş olur mār
1132. Var Hīrā Tağı'na⁶¹⁵ kim imīndür ol

⁶¹⁰ İve : eve M2

⁶¹¹ yanuña koygıl : yanuñda ḳo vü M2

⁶¹² gibi : bigi M1

⁶¹³ göründi gözüme : gözüme göründi M2

⁶¹⁴ başın : baş M1

⁶¹⁵ Tağı'na : Dağı'na

Pāk ārām idicek mavtındır ol

1133. Çün Hırā Tağı'na vardı Muştafā

Hem münācāt itmege vü hem du'ā

1134. Zāhir oldı anda Cebrāil emin

Kaçmağ istedi Resül-i pāk-dīn⁶¹⁶

1135. Kaçmağa komadı Cibrīl Aḥmed'i

Didi ey cān u cihān saña fedā⁶¹⁷

1136. Sen Resül-i Ḥaḳ'sın u⁶¹⁸ ben Cebrāil

Bu kelāmı yā nebī taḥkīk bil

1137. Cān u dil sem'ini dut benden yaña

Ḥaḳ Te'ālā beni gönderdi saña

1138. Kim bu ḥalkı dine da'vet idesin

Ṭoḡru⁶¹⁹ yola cümle ḥalkı yidesin

1139. Muştafā eydür baña ey⁶²⁰ pāk rūḥ

Çün beşaretler getürdi vü fütūḥ

1140. Bir şu gösterdi didi ol māh-rū

Ḳıl ṭahāret elüñi yüzüñi yu

1141. Baña ta'lim eyle didüm ey aḥī

Ol nice itdiyse itdüm ben daḥı

M2-46b
M139b

1142. Bir varak virdi baña kāfūrdan

Bir yazı yazılmış anda nūrdan

⁶¹⁶ resül-i pāk-dīn : resül-i nūr-ı dīn M2

⁶¹⁷ fedā' : fidī' M2

⁶¹⁸ u : -M2

⁶¹⁹ Ṭoḡru : Ṭoḡrı M2

⁶²⁰ ey : ol M2

1143. Didi kim *ikra*⁶²¹ baña ol çār bār⁶²²
 Kāri degülüm didüm ben ey nigār
1144. ‘İlm öğrendüm uyup ol i‘leme
 Okudum⁶²³ varınca *mā lem ya‘leme*⁶²⁴
1145. Didi andan şöñra kim⁶²⁵ kılgıl namāz
 Böyle buyurdi baña ol bī-niyāz
1146. Didüm aña ey⁶²⁶ emīn-i pāk-zāt
 Bilmezem ben nice kılayum şalāt
1147. Didi ben nice kılursam eyle kı
 Ben nice bildürür-isem beyle⁶²⁷ bil
1148. Ümmete hem buñı böyle ta‘līm it⁶²⁸
 Haḡ Te‘ālā kulluḡın ta‘zīm it
1149. Çün şalāt erkānın öğrendüm tamām
 Nitekim ol kıldı kıldum ve’s-selām
1150. Ba‘d-ez-ān gönderdi Rabbü’l-‘ālemīn
 Geldi Mikāīl ü Cebrāīl Emīn
1151. Her biriyle geldi yetmiş biñ melek
 Elllerinde her birinüñ mā-melek
1152. ‘Üd-ı ebyāzdan liva-yı maḡmedet
 Kürsī-yi şāhı vü tacı mekremet

⁶²¹ “Oku!” (Alak, 96/1)

⁶²² Didi kim *ikra* ‘ baña ol çār bār : Didüm *ikra* ‘ baña ol çār pār M2

⁶²³ Okudum : oḡıdum M2

⁶²⁴ “Bilmediği her şey” (Alak, 96/5)

⁶²⁵ kim : -M2

⁶²⁶ ey : -M2

⁶²⁷ böyle : şöyle M2

⁶²⁸ Ümmete hem buñı böyle ta‘līm it : Ümmetüñe hem muñı ta‘līm it M1

1153. Ol münevver şem⁶²⁹ ü ol rüşen sirāc
Çıkdı kürsî üzre vü başında⁶²⁹ tāt
1154. Dost virdi Aḥmed'e dest-i livā⁶³⁰
Saltanat tahtına giçdi Muştafā
- M2-47a 1155. Çün eve yöneldi ol bedr-i münir
Didi eşyā hem⁶³¹ şağır ü hem kebır
1156. Ya⁶³² nī her ḥayvān u her bir cānavar
Her nebat u⁶³² her ḥacer her bir meder
1157. Baña geldiler selāma her biri
Didiler ey yir ü⁶³³ gök peygamberi
- M1-40a 1158. Cümle mevcudat nuṭḫıla⁶³⁴ tamām
Eve gelince baña virdi selām
1159. Muştafā çün geldi devlet-i ḥāneye
Şem⁶³⁵ ini 'arz itmege pervāneye
1160. Nūr ile pür oldı eṭrāf-ı serāy
Dir Ḥatice Aḥmed'e ey 'āl-rāy
1161. Ey münevver zāt ey nūr-ı ḥudā⁶³⁵
Bu ne rüşenlikdür ey bedr-i ducā
1162. Muştafā eydür bu kırbet nūrıdur
Ḥaḳ Te'ālā'dan nübüvvet nūrıdur

⁶²⁹ başında : farkında M2

⁶³⁰ Aḥmed'e dest-i livā : destine ḥamd ü livā M2

⁶³¹ eşyā hem : eşyadan M2

⁶³² u : -M2

⁶³³ ü : -M2

⁶³⁴ nuṭḫıla : luṭf-ile M2

⁶³⁵ ḥudā : ḥuzā M2

1163. Muştafâ didi ki ben peygamberem
Togru yol varanlara ben rehberem
1164. Didi ey Şiddîka-yı Kübrâ inan
Hak'dan artuğ yirde Hak yoğ⁶³⁶ bî-gümân
1165. Di Muhammed Hak Resûl'idür anuñ⁶³⁷
Hem Resûl'i hem de kuludur anuñ⁶³⁸
1166. Kıldı Şiddîka bu telkîni kabûl
Aña taḥsîn eyledi ol dem Resûl
1167. Ol şehadet barmağını götüren
Mer'elerden evvel imân getüren
- M2-47b 1168. Didi ol⁶³⁹ Şiddîka-yı Kübrâ durur
Ol maḳâm u menzîl ü a' lā durur⁶⁴⁰
1169. Muştafâ'ya dir Hatice ey seni
Bundan öñdin bilür idüm ben⁶⁴¹ seni
1170. Kim peyember olırsın ' âkıbet
Halkı da' vet idisersin⁶⁴² ' âkıbet
1171. Dir Hatice baña bir gün Muştafâ
Dir üşüdüm beni örtgil⁶⁴³ ey şafâ
1172. Tırıgeldüm kaftân aldum yürüdüm⁶⁴⁴

⁶³⁶ artuğ yirde Hak yoğ : artuğ Hak yokdur M2

⁶³⁷ anuñ : Hakḳ'ıñ M2

⁶³⁸ anuñ : Hakḳ'ıñ M2

⁶³⁹ ol : -M1

⁶⁴⁰ maḳâm u menzîl ü a' lā durur : maḳâm-ı menzîl-i a' lā durur M2

⁶⁴¹ bilür idüm ben : ben bilür-idüm M2

⁶⁴² idisersin : kılırsın M2

⁶⁴³ Dir üşüdüm beni örtgil: Didi üşüdüm beni ört M2

⁶⁴⁴ Tırıgeldüm kaftân aldum yürüdüm : Durugeldüm kaftân aldum bürüdüm : M1

Muṣṭafā'yı kaftān ile⁶⁴⁵ bürüdüm

1173. Muṣṭafā eydür ol uyḥuda baña

Yā Müddeṣṣir⁶⁴⁶ diyu geldi bir nidā

M1-40b 1174. Uyanup ol uyḥudan çālāk ü cüst

İdüben Allāhu Ekber tendürüst⁶⁴⁷

1175. Barmağımı kulağuma virmişem

İki kez Allāhu Ekber dimişem

1176. Haḫ bu mevcūdāta takrīr eyledi

Benüm-ile cümle tekbīr eyledi

Der-Na‘t-ı Ḥazret-i Resūl Şallāllāhu ‘Aleyhi Vesellem⁶⁴⁸

1177. Yirde vü gökde Muḥammed’dür Resūl

‘Arş ferş⁶⁴⁹ üstünde Aḥmed’dür Resūl

1178. ‘Ālem-i sırdan durur muṭlaḫ demi

‘Āleme şanma muḫayyeddür⁶⁵⁰ Resūl

1179. Zāhir ü bāṭnda ‘ilm ü faẓl ile⁶⁵¹

Bī-nihāyetdür ki bī-‘addür⁶⁵² Resūl

M2-48a 1180. Arasında küfr ü imān baḫrinüñ

Ya‘nī kim bir nūrdan seddür Resūl

1181. Mücrime pūşt ü penāh ü müstağīş

⁶⁴⁵ kaftān ile : kaftān-ile M2

⁶⁴⁶ “Ey örtüsüne bürünen!” (Müddessir, 74/1)

⁶⁴⁷ tendürüst : hoş dürüst M2

⁶⁴⁸ **Başlık : Na‘t-ı Seyyidü’l - Mürselīn ‘Aleyhi’ş-Şalātü Ve’s-selām M2**

⁶⁴⁹ ‘Arş ferş : ‘Arş-ı ferş M2

⁶⁵⁰ muḫayyeddür : muḫaddemdür M2

⁶⁵¹ Zāhir ü bāṭnda ‘ilm ü faẓl ile : Zāhir-i bāṭnda ‘ilm ü faẓl-ile M2

⁶⁵² ki bī-‘addür : bī-ḫaddür M2

Ma'şiyet ehline mesneddür Resûl

1182. Müslime meşhûd ü⁶⁵³ şâhiddür nebî

Mü'mine maşşûd u maşşaddur⁶⁵⁴ Resûl

1183. Mişl ü mânnendi anuñ Şîrâzî yok

Hak'dan anuñ-çün mü'ebbeddür Resûl

**Meclis-i Şeşüm Mi'râc-ı Muşafâ-Ra 'Aleyhi's-Selâm Beyân Mikoned ü Ez-Tefsir
Sübhanellezi Vü Ez-Tefsir Ve'n-Necm ü Ez-Rivayet-i Râviyân-ı Mu'teber ü Ez-Ahbâr-
ı Muḥaddişân-ı Mu'teber Takrîr Mîkonend⁶⁵⁵**

1184. Ey kadem uran şeri'at havline

Güş ur altıncı meclis kavline⁶⁵⁶

1185. Muşafâ Mi'râcını eyler⁶⁵⁷ 'ayân

Vâkı' olan hâletin eyler beyân

M1-41a 1186. Ümmü Hâni'dür⁶⁵⁸ rivayet eyleyen

Uş bu ahvâli⁶⁵⁹ hikâyet eyleyen

1187. Duḡter-i Bû Tâlib anda naql ider

Bu kaẓiyye uş bu⁶⁶⁰ aşl-ile gider

1188. 'İbn-i Abbâs ol erenler serveri

Mu'temed râvilerün oldur biri

1189. Dir oruç ayıdı vü⁶⁶¹ aydın gice

⁶⁵³ ü : -M2

⁶⁵⁴ maşşaddur : maşşûddur M2

⁶⁵⁵ **Başlık : Altıncı Meclis Muşafâ'nuñ Mi'râc-ı Kışşasın Beyan Eyler Sübhanellezi Tefsirinden Ve'n-Necm Tefsirinden Mu'teber Râviler Rivâyetle Vü Mu'teber Eḡâdiş Ahbâr-ile Takrîr ider M2**

⁶⁵⁶ kavline : havline M2

⁶⁵⁷ eyler : ider M1

⁶⁵⁸ Ümmü Hâni'dür : Ümme Hâtin'dü M2

⁶⁵⁹ Uş bu ahvâli : İşbu ahvâlin M2

⁶⁶⁰ Uş bu: İşbu M2

⁶⁶¹ Dir oruç ayıdı vü : Dir ki oruç idi M1

- Anda mi' rāc itdi ol bedr-i dūcā
- M2-48b 1190. On yedinci gicesi idi⁶⁶² tamām
Kim Resūle hāşıl oldu ol maḳām
1191. Ba' zı ravi böyle buyırmış hemīn
Kim rebī' ü'l-evvel ayınuñ yaḳīn
1192. On ikinci gicesinde ol ḳamer
Eyledi şavḳ-ile mi' rāca⁶⁶³ sefer
1193. Muştafa kim ḥulḳıla mevşūfdur
İki mi' rācı anuñ ma' rūfdur
1194. Ya' nī mi' rāc itdi ol rūḥ [u] beden
Bir⁶⁶⁴ Medīne'den vü biri Mekke'den
1195. Bū Nu' aym ü İsfehānī rāvidür
Kim ḥadıṣ ile⁶⁶⁵ gönülller evidür
1196. Eydür otuz dört durur⁶⁶⁶ mi' rācı hep
Bu ḥadıṣuñ aslın andan ḳıl taleb
1197. Çün işitdūñ rāviler aḥbārını
Kim didüm adıyla bir bir vārını
1198. İşid imdi Ümmü Hānī'den ḥaber
Didi yatsu vakti olmışdı meger
1199. Muştafa ile⁶⁶⁷ işā ḳıldum revān
Gündüz olmuş uyanugeldüm hemān

⁶⁶² gicesi idi : gicesindeydi M2

⁶⁶³ şavḳ-ile mi' rāca : mi' rāca şavḳ-ile M2

⁶⁶⁴ Bir : Biri M2

⁶⁶⁵ ḥadıṣ ile : ḥadıṣ-ile M2

⁶⁶⁶ otuz dört durur : otuz dördür M2

⁶⁶⁷ Muştafa ile : Muştafa-yıla M2

1200. Muṣṭafā eydür ⁶⁶⁸baña ey ‘ammete
Bu gice vardum ol ulu ḥazrete
1201. Kışsa-yı mi‘rācı takrīr eyledi⁶⁶⁹
Ol āḥir gördüğün hep söyledi
- M1-41b 1202. ‘İbn-i ‘Abbās ol imāmü’l-müslimîn
Didüm ey maḥbûb-ı Rabbü’l-‘Ālemîn
- M2-49a 1203. Kışsa-yı mi‘rācı i‘lām it baña
‘Arza kıl ol⁶⁷⁰ ḥāleti önden şoña ⁶⁷¹
1204. Didi bu vech-ile ol bedr-i dücā
Kim serāy-ı Ümmü Hānī’dan gice
1205. Yatsuyı kıldum diledüm kim varam
Döşek üste yatmağa urdum⁶⁷² ḳadem
1206. Sem‘ üme irişdi şavt-ı Cebrāil
Yā Muḥammed dir oḳur⁶⁷³ seni Celil
1207. Da‘ vete geldüm ṭapuña da‘ vete
Ben ḳulın gönderdi Ḥāk bu ḥizmete
1208. Tā semāvātuñ ‘acāibin ḳamu
Ḥazretüñe ‘arz idem ey māh rū
1209. Anı kim ḥaḳ kimseye virmiş degül
Senden öñdin enbiya görmiş degül
1210. Ṭurı geldüm ḥoş ṭahāret eyledüm

⁶⁶⁸ eydür : didi M2

⁶⁶⁹ 1201 : -M2

⁶⁷⁰ ‘Arza kıl ol : ‘Arz ol M2

⁶⁷¹ 1203. Beyit M2’de 1201 ve 1203. beyit olarak 2 kez yazılmış.

⁶⁷² üste yatmağa urdum : üzre yatmağa vuram M2

⁶⁷³ oḳur : oḳur M2

- Bir iki rek‘at ‘ibādet eyledüm
1211. Çünkü devlet hāneden kıldum hurūc
Kim Cenāb-ı ‘ālīye idem ‘urūc
1212. Gördüm İsrāfīl Mikāīl ile⁶⁷⁴
Cebrāīl ile⁶⁷⁵ bile gelmiş bile
1213. Her biriyle bile yetmiş biñ melek
Rūşen olmuş bunlaruñla nüh⁶⁷⁶ felek
1214. Didiler kerrübīler rühānīler
Hāmīl-i ‘arş kamu nūrānīler
1215. Cümlesi müştākı⁶⁷⁷ hayrān muntazır
Ārzūmend ü haķīr⁶⁷⁸ ü muftekır
- M2-49b 1216. Görmek isterler kamu dīdāruñı
Günden aydan bahtulu⁶⁷⁹ ruhsāruñı
1217. Ol meleklerle kamu virdüm selām
Didiler cümle ‘aleyke şād-kām⁶⁸⁰
- M1-42a 1218. Havfdan her dem dökerler yaşların⁶⁸¹
Yuğaru kılduramazlar başların⁶⁸²
1219. Biri birinden kamusı bi-ğaber
Hiç üçünci göge kılmazlar nazar
1220. Her biri bekler ‘ibādetde yirin

⁶⁷⁴ Mikāīl ile : Mikāīl-ile M2

⁶⁷⁵ Cebrāīl ile : Cebrāīl-ile M2

⁶⁷⁶ nüh : -M2

⁶⁷⁷ Cümlesi müştākı : Meclis-i müştāk M1

⁶⁷⁸ haķīr : hanīn M2

⁶⁷⁹ bahtulu : bahtlu M1

⁶⁸⁰ şād-kām : şāz-kām M2

⁶⁸¹ yaşların : yaşlar M2 ; M2 nüshasında 1218-1278 arası beyitler 56b-59a varakta yazmaktadır.

⁶⁸² Yuğaru kılduramazlar başların : Yuğaru kılduramazlar başlar M2

Şarka gönderseler anlardan birin

M2-57a

1221. Bilemez yanındaki ⁶⁸³gitdüğini

Yoldaşınıñ n'eyleyüp nitdüğini

1222. Şöyle kim meşgöldür bunlar Hakk'a

Bu huzūr ile ⁶⁸⁴ibādetde beķā

1223. Anda gördüm 'İsā tutmış maķām

Hurrem ü handān baña virdi selām

1224. Bir ferişte gördüm anda ey kişi

Var anuñ çeşminde yetmiş biñ başı

1225. Yüzi var her başında yetmiş biñ 'ayān

Her yüzinde yine yetmiş biñ dehān

1226. Her ağızda yine yetmiş biñ dīli

Zıkr ü tesbīh eyler Allāh'a belī

1227. İtdüğü tesbīh yetmiş biñ lügāt

Vaşfın etdüğim melekdür bu şifāt

1228. Halkınıñ erzākına bu hākim durur

Bu feriştenüñ adı Kaşım durur

1229. Her birinüñ rızkını ayırışdurur

Ne ğalaṭ eyler ü ne qarışdurur

1230. Çün üçünci göge irişdi Resūl

Gördi ol gögi ki bākırdandur ol

1231. Māyil adlu bir melekdür hāzini

Cebrāil'üñ işidüp avāzını

⁶⁸³ yanındaki : yanındağı M2

⁶⁸⁴ huzūr ile : huzūr-ile M2

1232. Kapuyı açdı vü girdük içerü
Anda bir hoş şahış gördüm mäh-rû
1233. Reşk iletür hüsine şems ü kamer
Bu melek midir didüm yaḥūd beşer
- M2-576
M1-42b 1234. Yūsuf imiş⁶⁸⁵ gördüm ol şîrîn-liḳā
Didi kim ehlen ve sehlen merḥabā
1235. İlerü vardum aña virdüm selām
Lüṭuflar gösterdi baña şād-kām⁶⁸⁶
1236. Pes melekler gördüm eylerler sücūd
Ṭā'at içre her biri şāhib ü cūd
1237. Şöhreti tesbîhinüñ ṭolmış göge
Şöyle kim⁶⁸⁷ vaşfi anuñ gelmez öge
1238. Yine gördüm ol felekde bir deñiz
Kim deñizler⁶⁸⁸ andan alurlar beñiz
1239. Görmedüm anuñ gibi baḥr-i 'aẓîm
Cebrāîl'e⁶⁸⁹ didüm ey peyk-i 'alîm
1240. Bu ne deryādur didi ol pāk-rūḥ
Kim helāk oldu bunuñla ḳavm-i Nūh
1241. Kürsî üzre bir melek gördüm muḥîb
Tende yetmiş başı vardır key 'acîb
1242. Her başında bir muḥālîf şüreti

⁶⁸⁵ Yūsuf imiş : Yūsuf-ımiş M2

⁶⁸⁶ şād-kām : şāz-kām M2

⁶⁸⁷ Şöyle kim : Şöyle-kim M2

⁶⁸⁸ deñizler : deñizlerden M2

⁶⁸⁹ Cebrāîl'e : Cibrîl'e M1

Zehreler çāk eyler anuñ heybeti

1243. Çevresinde var melekler bî-‘aded

Düşdüm ol dem dünyāya kılmaz meded⁶⁹⁰

1244. Ellerinde gürzleri var âteşin

Kibr idenleruñ uşadurlar başın

1245. Ol ferîşteler durur bunlar tamām⁶⁹¹

Kim alur cebbārlarundan intikām

1246. Ta kıyāmet anlara virür ‘azāb

Virdi Cibrîl⁶⁹² iş bu vech-ile cevāb

M2-58a 1247. Çünkü dördünci göge hayru’l-enām

İrdi vü Mūsā’yıla virdi selām

1248. Hāzini ol āsumānuñ ol durur

Tābi‘i anuñ melekler bol durur

1249. Anda üç yüz biñ anuñ ser-hengi var

Her birinüñ tābi‘i sî-şad-hezār

M1-43a 1250. Ol felek tolu meleklerden ne‘am

Kim ayak basmağa yir yok bir qadem

1251. Heybet-i Hāq’dan dizi üzre kamu

Hüküm tutarlar yüzi üste⁶⁹³ kamu

1252. Gördüm anda Mūsā geldi baña

‘İzzet ü ikrām eyledüm aña⁶⁹⁴

⁶⁹⁰ Düşdüm ol dem dünyāya kılmaz meded : Düşdüm oldüm diyene virmez meded M2

⁶⁹¹ tamām : niyām M1

⁶⁹² Cibrîl : Cebrāîl M2

⁶⁹³ üste : üzre M2

⁶⁹⁴ 1252 : -M2

1253. Didi seni kılısar⁶⁹⁵ Hâk lutf-ı şād
Ümmetüñi eylegil bu gice yād
1254. Ya‘ nî ol gökde ki gördüm ‘İsa’yı
Hem yine ol gökde gördüm Mûsa’yı
1255. Gördüm İdrîs ü nebî mu‘ teber
Ol felekde tutmuş⁶⁹⁶ ol dahı maķar
1256. Ol felek içinde gördüm Meryem’i
Raḥmet-i Hâk olmuş anuñ hem-demi
1257. Maña istikbāl itdi şād ile⁶⁹⁷
Gördüm anı mu‘ teber bünyād⁶⁹⁸ ile
1258. Luṭf-ile ağ incüden ey ‘āl-rāy
Virmiş Allāh ana yetmiş biñ serāy
1259. Mûsā’nuñ gördüm anasın⁶⁹⁹ anda hoş
Zahir-i ḥandān yüzi tābende hoş
1260. Kaşırlar içinde eylemiş direng
Kimi aḥzar-levn kimi zerd-renk
- M2-58b 1261. Gördüm ol gök içreyidi Āsiye⁷⁰⁰
Yüzi beñzer güneşe alnı āya
1262. Luṭf idüp Hâk aña virdi⁷⁰¹ bî-gezend
Bir⁷⁰² kızıl yāķūtdan kaşr-ı bülend

⁶⁹⁵ kılısar : -M2

⁶⁹⁶ tutmuş : dutmuş M2

⁶⁹⁷ Maña istikbāl itdi şād ile : Baña istikbāl itdi şāz-ile M2

⁶⁹⁸ bünyād : bünyāz M2

⁶⁹⁹ anasın : anası M1

⁷⁰⁰ içreyidi Āsiye : içre eyitdi Āsye M1

⁷⁰¹ ḥaķ aña virdi : virmiş aña ḥaķ M2

⁷⁰² Bir : Biñ M2

1263. Yine virmiş aña yetmiş biñ dahı
Dürlü⁷⁰³ mercânlar serâlar ey aḥî
1264. Yine gördüm bir ferişte sehm-nāk
Eyler andan her ki görür ise bāk
1265. Kürsî üzre oturupdur mu‘teber
Eyler ol bir levḥa her laḥza nazar
- M1-43b 1266. Çünki gördüm titredüm⁷⁰⁴ anı hemîn
Uş bu⁷⁰⁵ kimdür didüm ey Rūḥu’l-emîn
1267. Didi ‘Azrâil’dür bu yâ Resûl
Yazılı ne levḥ durur⁷⁰⁶ öñünde ol
1268. Gördüğün ol levḥ düzülmüş durur
‘Ömr-i ḥalkuñ anda yazılmış durur
1269. Şûret-i dünya durur⁷⁰⁷ didi baña
Ḳābız-ı ervāḥdur nāzır aña
1270. Muştafâ eydür aña virdüm selām
Hoş ‘aleyk aldı vü eyledi kıyām
1271. Luṭf-ile baña beşaret eyledi
Beni gördi vü şetâret eyledi
1272. Didüm aña âdemüñ öldüğini
Nice bilürsün ecel geldüğini
- M2-59a 1273. Didi uş bu⁷⁰⁸ levḥ kim mestûrdur

⁷⁰³ Dürlü : Dürr ü M2

⁷⁰⁴ titredüm : ditredüm M2

⁷⁰⁵ Uş bu : işbu M2

⁷⁰⁶ levḥ durur : levḥdür M2

⁷⁰⁷ dünyâ durur : dünyâdur M2

⁷⁰⁸ uş bu : işbu M2

Hafları hem zulmet ü hem nürdur

1274. Haflıdur ehl-i sa^c idün nürdan⁷⁰⁹

Eşküyānuñ zulmeti⁷¹⁰ deycürdan

1275. Bir rivāyetde dağı geldi meger

Kim anuñ öñünde vardur bir şecer

1276. Sağışınca her kişinüñ bir varak

Ol şecerde halk kılmış idi⁷¹¹ Hağ

1277. Her birinüñ ol varakda adı var

Yazılı hağ emriyle āşikār

1278. Ol varak düşer yire inicek⁷¹² ecel

Şöyle olupdur revān hük-m-i ezel

1279. Didüm aña sen tırı gelür misin?⁷¹³

Qabz idüp rûhın anuñ alur mısın?

1280. Didi ^c Azrāil kim Hağ Ādemi

Yaradup cān oldu anuñ hem-demi

1281. Tırmamışam hiç uş bu⁷¹⁴ kürsiden

Ey nebīy rāhat-ı rûh [u] beden⁷¹⁵

M1-44a 1282. Baña yetmiş biñ melek tābi^c durur

Emrüme cünbüşleri rāci^c durur

1283. Her birinüñ yine yetmiş biñ melek

⁷⁰⁹ nürdan : nürdur M2

⁷¹⁰ zulmeti : zulmet M1

⁷¹¹ kılmış idi : itmişdür M2

⁷¹² yire inicek : irişicek M2

⁷¹³ M2 nüshasında 1279-1338 arası beyitler 39b-42a varakta yazmaktadır.

⁷¹⁴ Uş bu : işbu M2

⁷¹⁵ Ey nebīyyi rāhat-ı rûh [u] beden : Ey nebī rāhat-ı rûhı benden M2

- Tabi‘i var cümle emrüne dölek
1284. Cümle nāzır⁷¹⁶ mü’mine vü kâfire
- Bir kişinüñ ‘ömrü irse âhire
- M2-40a 1285. Nez‘ ider cānını hālkına revān⁷¹⁷
- Qabz idürem rûhın anuñ bî-gümān⁷¹⁸
1286. Anda ‘Azrāil’e didüm ey laṭif
- Kim begāyet ümmetüm durur za‘if
1287. Merḥamet it⁷¹⁹ anlara zor eyleme
- Şefkat it anlara maḥhūr eyleme
1288. Didi mü’minlere raḥmüm var⁷²⁰ bol
- Ḥāşşa senüñ ümmetine yā Resül
1289. Ana nice raḥm iderse oğula
- Şefkatüm anlara andan çok⁷²¹ ola
1290. Didüm ey Cebrāil mevtüñ ḥaleti
- Key qatıdur ne ola andan⁷²² qatı
1291. Dir Nekir ü Münker’üñ hevl-i ‘azīm
- Mergden soñra bu durur şa‘b u elīm
1292. Ba‘d-ez-ān gördüm melekler bî-kıyās
- Kim irişmez aña fehm ü fikr-i nās
1293. Her biri yaraqlu pür sâz u seleb

⁷¹⁶ nāzır : -M2

⁷¹⁷ Nez‘ ider cānını hālkına revān : cānın anuñ nez‘ ider hālkına dek M2

⁷¹⁸ bî-gümān : bî-emek

⁷¹⁹ it : kıl M2

⁷²⁰ raḥmüm var : raḥmümdür M2

⁷²¹ çok : çoğ M2

⁷²² andan : bundan M2

Cebrāīl'e didüm uş bunlar⁷²³ 'aceb

1294. Ne meleklerdür giderler munfaşıl⁷²⁴

Kim degerler birbirine muttaşıl⁷²⁵

1295. Bunlaruñ maqşūdı nedür⁷²⁶ maqşadı

Cebrāīl ol dem baña böyle didi

1296. Ben yaradıldan berü bu leşkeri

Şöyle gördüm Tengri'nüñ⁷²⁷ peygamberi

1297. Ol Muḥammed kim Ḥaqq'ıñ maḥbūbıdur

Cümle ḥalkuñ serveri vü ḥūbıdur

M2-40b
M1-44b

1298. Dir bişinci göge çün urdum ḳadem

Gördüm anı kızıl altundan ne' am

1299. Ol melekler anda kim gördi tamām

Ḳavli tesbīḥ idi vü fi' li kıyām

1300. Ol gögün dört yüz⁷²⁸ biñdür ḥādimi

Şöyle gördüm çoḡını⁷²⁹ vü azını

1301. Her birinüñ ancılayın tabi' i

Aḥmed eydür böyle gördüm vāḳı' ı

1302. Gördüm İbrāhim İsmā' il ile⁷³⁰

Anda Ya' ḳūb' ı vü İşḥāḳ' ı bile

1303. Beni gördiler ü qarşu geldiler

⁷²³ uş bunlar : işbunlar M2

⁷²⁴ munfaşıl : muttaşıl M2

⁷²⁵ muttaşıl : munfaşıl M2

⁷²⁶ nedür : ne vü

⁷²⁷ Tengri'nüñ : ey Ḥaqq'ıñ M2

⁷²⁸ yüz : -M2

⁷²⁹ çoḡını : çoḡı vü M2

⁷³⁰ İsmā' il ile : İsmā' il-ile M2

- Her biri hoş şādılıklar⁷³¹ kıldılar
1304. İlerü yürüdüm vü⁷³² virdüm selām
Aldular cümle selāmum ve's-selām
1305. Bir ferişte gördüm anda mu' teber
‘ Ālemi ağzına koysalar eger
1306. Ol feriştenüñ dehānı tōlmaya⁷³³
Ağzı içre n'olduğunu bilmeye
1307. Bir bölük gördüm ki sıgmazlar göge⁷³⁴
Başları irişmiş altıncı göge
1308. Yidi kat yirden aşğa pālari
Turfā şūretleri vü sīmālari
1309. Her birinüñ var elinde bir ‘ amūd
Her birisi ne sığıt bilür ne ūd
1310. Hışmıla bir qavm dögerler tamām
‘ Azm u laḥmini kılurlar ḥurd u ḥām
- M2-41a 1311. Ol cemā' at olur ol dem kırlur
Öldüğünden soñra yine dirilür
1312. Cebrāīl eydür Zebānī'dür bular
Mālik-i düzāḥ ‘ avānıdur bular
1313. Bu mlekler cümle mūhlikler durur
Ol mu' azzeb qavm mūşrikler durur
- M1-45a 1314. Yine gördüm anda bir deryā-yı nār

⁷³¹ şādılıklar : şāzuḥlıklar

⁷³² vü : -M2

⁷³³ tōlmaya : dolmaya M2

⁷³⁴ göge : aña M2

- Kim anuñ tağlar gibi emvācı var
1315. Çıkar ol mevcūñ içinden bī- ‘aded
Ol Zebāniler ki kılmazlar meded
1316. Cebrāīl eydür bu la‘ net baħridür
Haḫ Te‘ ālā’nuñ haḫiḫat ḫahridur
1317. Ol Muḫammed ya‘ nī ṣultān-ı Resūl
Vāzı‘ -ı dīn vāzı‘ -ı ṣa‘ b-ı sübül
1318. Çün bişinci gökden eyledi ḫurūc
Didi altıncı göge kıldum ‘urūc
1319. Ol felek yaḫūt-ı aḫmerden laṭīf
Pāk ü pākīze vü rūşen ḫoş laṭīf⁷³⁵
1320. Ḥāzini biş yüz miñ⁷³⁶ ol gögüñ ‘ayān
Tābi‘ i var her birinüñ bī-kerān
1321. Muña⁷³⁷ dek kim vaşf itdüm pes felek
Her birinde ne ḫadar varsa melek
1322. Bu felek içinde ol miḫdār vār
İşleri tesbīḫ zıkr-i Girdigār
1323. Başdan ayağa cemī‘ i yüz durur
Tenleri hep aḡz u hem göz durur
- M2-41b 1324. Pādişah ni‘ metlerine şükr ider
Her biri dürlü lügatla zıkr ider
1325. Ḥaḫ-ı ‘ālem anlaruñ ger şavtına

⁷³⁵ Pāk ü pākīze vü rūşen ḫoş laṭīf : rūşen ü pākīze vü ḫüb şerīf M1

⁷³⁶ miñ : biñ M2

⁷³⁷ Muña : Buña M2

- Güş iderse⁷³⁸ rāzı olur mevtine
1326. Boyun egmişler ‘ibādetde kamu
Hak Te‘ālā’ya itā‘atde kamu
1327. Birbirinüñ gördüğü yok yüzlerin
Hāzrete açup dururlar gözlerin
1328. Yine gördüm bir ferişte sehm-nāk
Zehresi gör anuñ olur çāk çāk
1329. Çünkü gördüm ben anı evvel nazar
Şanasın bî-hüş oldum bî-haber
- M1-45b 1330. Çünkü tesbîh ider ağızı açılır
Heybetinden her nefes od saçılır
1331. Kendüme didüm ki bu hayret nedür
Görmedin Allāh’ı bu heybet nedür
1332. Yine geldi kendözime ‘aql-ı hüş
Didüm ey Cebrāil kimdir bu sürüş
1333. Mālik-i dūzaḥ budur didi baña
Kim görenler anı kalurlar taña
1334. Pes selām eyledüm ol dem mālīke
Hoş selam aldı bakup tike tike⁷³⁹
1335. Cebrāil eydür ki budur dūzaḥı
Yaradıldan berü kimseye daḥı
1336. İtdüğü yok kimseye mālīk nazar

⁷³⁸ iderse : ursa M2

⁷³⁹ tike tike : dike dike M2

- Tapuña kıldı nażar ancak meger
- M2-42a 1337. Cebrāil eydür ki ey mālîk hemîn
Budur ol maḥbub-ı Rabbü'l-‘ Ālemîn
1338. Kaldırup başın işaret eyledi
Merḥamet birle beşâret eyledi
1339. Cebrāil’e didüm ol dem ey aḥî⁷⁴⁰
Bir nefes ursun göreyim dūzaḥı
1340. Ğarbdan tā şarka bir demdür aña
Āteş-i dūzaḥ müsellemdür⁷⁴¹ aña
1341. Bir dem urdı dūzaḥa kim kaynadı
Gördüm anı vü yüregüm oynadı
1342. Şöyle dūzaḥ kıldı heybetden ḥurūş
Bende Cebrāil’de hiç kalmadı hūş
1343. Cümle düşdiler melekler ḥayrete
Çün nażar kıldılar uş bu heybete
- M2-64a 1344. Şanki yarıldı zemin ü āsumān
Kopdı tağlar oldı yerinden revān
1345. Halk-ı ‘ âlem şanasın oldı helāk
Merḥamet kıldı baña Ḳuddūs-i pāk
- M1-46a 1346. Çün bu heybet vāḳı‘ oldı kamuya
Kendü geldüm vü baḥdum tamuya
1347. Nārını gördüm giceden karañu
Her ki görirse olur öñü yañu

⁷⁴⁰ M2 nüshasında 1339-1398 arası beyitler 63b-66a varakta yazmaktadır.

⁷⁴¹ müsellemdür : müselleme M2

1348. Gördüm üstür gibi ‘ akrebler ulu
Develer gibi yılanlar ağulu
1349. Mārlar gördüm minareler mişāl
Kim taşvīr idemez anı hayāl
1350. İriñ ü kân ırmağı olmuş revān
Kim göricek gövdeden uçardı cān
1351. Zehr ü⁷⁴² zaqqūm ağacı virmiş yemiş
Ol şakiyye vāy kim andan yemiş
1352. Didüm ey Cebrāīl peyk-i Girdigār
Buña men⁷⁴³ şabr idemezem zinhār
1353. Mālike Cebrāīl eyledi hitāb
Kim cehennem yüzine çekgil niķāb
1354. Mālik ol dem dūzaḥı kabz eyledi
Luṭfı yüzinden Resūle söyledi
1355. Kim muṭahhar cismüñi Rabbü’l-Enām
Eyleyüpdür ṭamu odına ḥarām
1356. Dir nebī gördüm çü ḳahruñ ṭamusın
İcūni vü taşını vü ḳamusın
- M2-64b 1357. Yine gördüm bir bölük ḳamu ‘ acib
Pāre pāre idüp eylerler ta‘ ab
1358. Bunlar onlardır Zekeriyā’yı biçen
Bāṭıla tābi‘ olup⁷⁴⁴ Ḥaḳ’dan ḳaçan

⁷⁴² Zehr ü : Her M2

⁷⁴³ men : ben M2

⁷⁴⁴ olup : olan M2

1359. Gördüm bir kavm tutarlar kamu
Odlu hendeklere atarlar kamu
1360. Şāhib-i uhdūddur bu kavm-i şūm
Yidügidür bunların zehr ü zaḳḳūm
1361. Yine bir kavmün keserler başını
Oda yakarlar içini daşını⁷⁴⁵
- M1-46b 1362. Öldüren Yaḥyā'yı bu segler durur
Tābi' -i İblis ü bed degler durur
1363. Yine gördüm bir bölük 'avratları
Şaçlarından aşıldır her biri
1364. Nefsi bed beyhūde zenlerdür bular
Halka şācın gösterenlerdür bular
1365. Bir bölük gördüm yine kara yüzi
Başı aşığa vü kör iki gözi
1366. Ol bakanlardur bular nā-maḥreme
Kim şataşdılar bular derd ü ğama⁷⁴⁶
1367. Bir bölük 'avratları gördüm meger
İki emceğini yılanlar şokar⁷⁴⁷
1368. Bunlar ol zenler dururlar ey 'amu
Oğlın emzirmez arıqlaram diyu
1369. Bunlar anlardur dimedin erleri

⁷⁴⁵ daşını : taşını M2

⁷⁴⁶ bular derd ü ğama : bu derd ü bu ğama M2

⁷⁴⁷ şokar : sorar M2

Halk oğlın emzirirler serserî

M2-65a 1370. Yine gördüm bir bölük kamu hemîn

Elin ayağın keserler durmadın

1371. Bunlar ol Fir'avn sâhirleridür

Anuñ etbâ'ı vü kâfirleridür

1372. Yine gördüm bir bölük kavm-i zebûn

Oda atarlar mu'âkıb ser-nigûn

1373. Ümmetüñ bunlar mürâyileridür

Âteş-i düzağ bularuñ câyidür⁷⁴⁸

1374. Bir bölügüñ od koyarlar ağına

Şöyle kim yalıñı çıkar mağzına

1375. Bunlar ol yalancılardur âşikâr

Anuñ içün⁷⁴⁹ koyulur ağına nâr

1376. Bir bölügün yine biçerler başın

Pers iderler şûrat u göz ü kaşın

1377. Tâ'at içre mühmel olandır bular

Ol namâza kâhil olandır bular

M1-47a 1378. Muştafâ'nuñ hâzretinden mu'teber

Hoş rivâyet kıldı bir devletlü er

1379. Ümmetümden geldi bir er yanına

Kaşd kıldı cân alıcı cânına

1380. Ata vü ana rızâsı geldiler

Anı 'Azrâil elinden aldılar

⁷⁴⁸ bularuñ câyidür : bularun yiridür M1

⁷⁴⁹ Anuñ içün : Anuñ-içün M2

1381. Bir ere kılmış ferîşteler ‘iķāb
 ‘Azmleri bu kim idelerdi⁷⁵⁰ ‘azāb
1382. Dün namazı irdi vü dād eyledi
 Ol belādan anı azād eyledi
- M2-65b 1383. Bir eri gördüm şūşuzlıķdan belī
 Gögsi üzre uzanup düşmiş dili
1384. İrdi feryādına anuñ orucı
 Havz-ı Kevşer’den şu virdi soñ ucı
1385. Bir eri gördüm ki kaçd eyler müdām
 Kim nebilere gelüp vire selām
1386. Viremez çok sa’y eyler dürişür
 Ğusl ol dem aña gelür irişür
1387. Getürür⁷⁵¹ anı nebiler içine
 Merhamet irişür anuñ suçına
1388. Bir eri gördüm ki düşmiş hayrete
 Hayreti düşürmiş anı zulmete
1389. Hacc ‘umre alur anuñ elini
 Şalar aydınlıķa⁷⁵² ol dem yolını
1390. Bir eri gördüm ki⁷⁵³ söyler bî-hisāb
 Kimse virmez söyledüğine cevāb
1391. İrişür ol rahme itdügi şıla
 Getürür anuñ cevabını dile

⁷⁵⁰ idelerdi : ideler M2

⁷⁵¹ Getürür : biri getürür M2

⁷⁵² aydınlıķa : aydınlıķa M2

⁷⁵³ ki : -M2

1392. Yine gördüm ki⁷⁵⁴ tutulmuş bir eri
Emr-i ma' rûfı vü nehy-i münkeri
1393. Gelüben bend-i zebâniden anı
Kurtarur fâriğ olur cân u teni
- M1-47b 1394. Bir eri gördüm yol itürmiş turur
Eyü hulķı gelür aña yol virür
1395. Ya' nî hoş hulķı olur aña şefi'
Luţf ider aña mucib ü ol semi'
- M2-66a 1396. Yine gördüm bir eri dir⁷⁵⁵ ol ulu
Tamuda başı aşğa aşılı
1397. Ayruluğdan korbuben etdügi ah
Kutarup olur aña püşt penah
1398. Bir eri gördüm giçer-iken şırāt
Turur ü düşer ü eyler ihtiyāt
1399. Şād⁷⁵⁶ u lām u vāv u elif tı kim baña⁷⁵⁷
Virür idi dest-gır oldem aña⁷⁵⁸
1400. Yine⁷⁵⁹ gördüm bir kişi bî-haber
Eli ile kendözin oda atar
1401. Merhem ⁷⁶⁰oldı eylügeni yarasına
Girdi anuñ od ile⁷⁶¹ arasına

⁷⁵⁴ ki : kim M2

⁷⁵⁵ bir eri dir : dir bir eri M2

⁷⁵⁶ Şād : -M2

⁷⁵⁷ M2 nüshasında 1399-1518 arası beyitler 59a-63b varakta yazmaktadır. M2 nüshasında 59a varakta sayfa ortasına yapıştırılan kağıt nedeniyle 1399-1405 arası beyitlerin baş kısımları maddi hasara uğramıştır.

⁷⁵⁸ aña : baña M2

⁷⁵⁹ Yine : -M2

⁷⁶⁰ Merhem : -M2

⁷⁶¹ od ile : od-ile M2

1402. Gördüm⁷⁶² uçmak kapusunda bir eri
Yüzine bağlanmış uçmağın deri
1403. Geldi⁷⁶³ tevḥīd açdı uçmak kapusın
Haḳ bağışladı suçunuñ kamusın
1404. Yine gördüm⁷⁶⁴ bir kişinün ḥālını
Şunar uçmak yemişine elini
1405. İrmez⁷⁶⁵ tesbīḥ itdügi gelür
Aña uçmak yemişin yakīn kılar
- M2-59b 1406. Yine gördüm bir ferişte key ulu
Anuñ önünde terāzū qurulu
1407. Kefesi yirden büyük ey şehriyār
Yıgılı dīvān önünde bī-şümār
1408. Didüm ey Cebrāīl kimdür bu hümām
Didi Mikāīl durur virgil selām
1409. Hoş selām itdüm ü ‘ izzet eyledi
Hoş ‘ aleyk aldı vü ḥürmet eyledi
- M1-48a 1410. Dir saña olsun beşāret yā Resūl
Ümmetün ṭā‘ atlleri oldı qabūl
1411. Qalan ümmetlerde ṭā‘ at çok durur
Ümmetün ṭā‘ ati gibi yok durur
1412. Çünkü yidinci göge çıkdı Resūl
Ol gögün maḥlūḳına baqdı Resūl

⁷⁶² Gördüm : -M2

⁷⁶³ Geldi : -M2

⁷⁶⁴ Yine gördüm : -M2

⁷⁶⁵ İrmez: -M2

1413. Ol felek ağ incüden durur münîr
Şöyle yumşakdur kim ol mişl-i ħamîr ⁷⁶⁶
1414. Yidi yüz biñ ħāfız u ser-hengi var
Her birinüñ ol kadar tâbi^ç i var⁷⁶⁷
1415. Olmasa ol demde ħıfz –ı müste^ç ān
Cān bedenden zāîl olurdu hemān
1416. Bir melek gördüm ayağı ferşde
Yücelikde farkı tahtı^ç arşda
1417. Ħağ aña⁷⁶⁸ buyırsa cümle Ādemi
Ağzına alsa pür olmazdı femi
1418. Yine eydür ol peyemberler başı
Bir melek gördüm yidi yüz biñ başı
- M2-60a 1419. Her başında yidi yüz biñdür yüzi
Zikirdür tesbîhdür her dem sözi
1420. Yedi yüz biñ ħanadı var açılur
Nūr deryası kenārından tırur⁷⁶⁹
1421. Günde yetmiş biñ kez ol bahre talar
Şaçılur her bir perinden ħatreler
1422. Ħatreler her bir perinden kim tamar
Bir ferişte yaradılur mu^ç teber
1423. Tā kıyāmet Ħağğ’a tesbîh eyler ol
Şöyle gördüm dir buları ol Resûl

⁷⁶⁶ kim ol mişl-i ħamîr : şanasuñ kim ħamîr M2

⁷⁶⁷ ol kadar tâbi^ç i var : tâbi^ç idür ol kadar M2

⁷⁶⁸ aña : eger M2

⁷⁶⁹ tırur : durur M2

1424. Aḥmed eydür bir yire irdüm yine
Dört yüzlü bir melek gördüm yine
1425. Kürsî üstünde oturmuş bî-naẓîr
Bir yüzi Ādem bigi bir yüzi şîr⁷⁷⁰
- M1-48b 1426. Bir yüzidür nesr bir yüzi baḳar
Heybetinden ḥavf ider her kim baḳar
1427. Her yüz-ile ḥālîḳa tesbîḥ ider
Ḥāṭırın zıkr ehlinüñ tavzîḥ ider
1428. Ol yüzi kim Ādem'e mensûbdur
Ol yüz-ile söylese mergûbdur
1429. Cebrâîl eydür ki ey mest-i elest
Öleliden berü⁷⁷¹ gusâle perest
1430. Şıḡıra beñzer yüzi kim ṭoludur
Ol yüzi andan berü örtülüdür
1431. Ḥavf eyler ü begâyet üşenür
Ḥaḳ Te'âlâ ḥazretinden utanur
1432. Bir melek gördüm yine reft-i 'azîm
Kim melekler içredür mişl-i 'adîm
- M2-60b 1433. Ḥaḳ yaratdığını yaradacaḡın
Ḳoysa anuñ aḡzına azın çoḡın
1434. Aḡz pür olmaya vü ḳala teḥî
Dir gören 'ibret zihî ḳudret zihî
1435. Muşṭafâ dir yine ol bedr-i felek

⁷⁷⁰ şîr : şeb M2

⁷⁷¹ berü : yaralu M1

- Bir ferişte gördüm anda key dölek
1436. Başı ‘arş-ı a‘ zamuñ tahtındadır
İki ayağı şerā altundadır
1437. İki elinde tutar ol ser-firāz
Halkalu zincir altundan dırāz
1438. Ol balık kim yir anuñ üstündedir
Cünbüşi uş bu melek üstündedir⁷⁷²
1439. Bağlı ol balıkda bu zer silsile
Şöyle turur bu ferişte hük-m-ile
1440. Yaradupdur bu balığı ol Ğanī
Başı yakūt u zümür-rüd gerdeni
1441. Bir zümür-rüd tavk boynunda ğarīb
İncüler-ile düzilmişdür ‘acīb
- M1-49a 1442. Ol ferişte kim buña hākim durur
Ya‘ nī emr-ile Hakk’uñ hādım durur
1443. Turur ol yedinci gök üzre müdām
Şeh tapusunda nite kim bir ğulām
1444. Yüz kerat yüz biñ yigirmi kez⁷⁷³ dağı
Tābi‘ i var durur anuñ ey aḥī
1445. Sağ u solunda bu resme bī-şümār
Şöyle kim didüm ferishteleri var
- M2-61a 1446. Başına tāk urunupdur her biri

⁷⁷² uş bu melek üstündedir : iş-bu melek destindedür M2

⁷⁷³ kez: biñ M1

- Şad hezārān tāclarda gevheri
1447. Tācınıñ her gevherinüñ arası
- Şarqdan tā ğarba dek her birisi
1448. Bir rivāyet⁷⁷⁴ dağı vardır mu‘ temed
- Çarḡ-ı sābi‘ de melekler bī-‘ aded
1449. Yaradılmış her biri eyler kıyām
- Kimisi varmış rükū‘ a şād-kām⁷⁷⁵
1450. Kim teşehhüdde kimi eyler sücūd
- Ümmetüñ ḡüsrān çün kim ola sūd
1451. Haḡ buyurdi kim olalar her biri
- Muştafa’nuñ⁷⁷⁶ ümmeti nāibleri
1452. Zikrini tesbīḡini bīmārına
- Şebt iderler⁷⁷⁷ ümmetüñ tomarına
1453. Hısta ola vü‘ ibādetden kıla
- Zıkr ü tesbīḡ anlaruñ içün ola
1454. Bir kızıl yaḡūt ev gördüm yine
- Cebraīl’e munı dağı⁷⁷⁸ şordum yine
1455. Luṭf-ı ḡulḡıla baña Rūḡu’l-emīn
- Beyt-i ma‘ mūr uş budur⁷⁷⁹ didi hemīn
1456. Hem arasında durur bu Ka‘benüñ

⁷⁷⁴ rivāyet : rivāyetde M2

⁷⁷⁵ şād-kām : şāz-kām M2

⁷⁷⁶ Muştafa’nuñ : Muştafa M2

⁷⁷⁷ iderler : ideler M2

⁷⁷⁸ munı dağı : bu niyde M2

⁷⁷⁹ uş budur : iş-budur M2

Hem bu Ka‘be canuñ ol Ka‘be tenüñ⁷⁸⁰

1457. Her taraftan gördüm anı bî-ḥilāf

Kim ferîşteler gelüp eyler tavāf

M1-49b 1458. Anı yetmiş biñ melek her gün gelür

Hoş tavāf eyler ‘ibādetler kılar

1459. Tavāf eylerler anı tā ḥaṣre dek

İki kez gelmez tavāfa bir melek

M2-61b 1460. Bir bölük gördüm melekler bî-füṭūr

Yarusı zulmet durur yarusı nūr

1461. Cümlesi mü ’minlere eyler du‘ā

Ḳalbine mü ’minlerün virür şafā

1462. Nūr-ile zulmetlerini def‘ ider

Hem küdüret perdelerin ref‘ ider

1463. Bir melek gördüm yaratmış Girdigār

Gövdesinde şad hezārān başı var

1464. Bir rivāyetde iki biñ biş⁷⁸¹ yüz

Ḥaḳ Te‘ālā anı yaratmış teküz

1465. Başlarınıñ sağışıncadur hemīn

Yüzi vü ağzı vü dili ey emīn

1466. Dā’imā tesbīḥ ider Allāh’ına

Yüz dutupdur ḥācesi dergāhına

1467. ‘Arş tahtında başı vü ayağı

Ferş altında ayağı turağı

⁷⁸⁰ 1456 : -M2

⁷⁸¹ biş : dört M2

1468. Bir rivāyetde buyurmuşdur ‘ Alī
Hāḫ Te‘ ālā ḥāşı ol şāh-ı velī
1469. Kulağından çignine dek yol durur⁷⁸²
Yidi yüz biñ yıllık⁷⁸³ aña yol durur
1470. Şaysalardı⁷⁸⁴ bir qanadı yeligi
Ola biş yüz yıllıḡ anuñ kalıḡı
1471. Başı kulaḡına dek qardan durur
Sīnesi sem‘ ine dek zerden durur
1472. Ay gibidür sīneden tā dizine
Dizden inince topuḡı gözine
- M2-62a 1473. Zühre gibidür⁷⁸⁵ münevver şanasın
Nūrdur şöyle muşavver şanasın
- M1-50a 1474. Kimse baqamaz yüzine nūrdan
Gerçi yaqından u gerçi dūrdan
1475. Nūr-ı tesbīḡ anuñ ger ursa tāb
Qarşu tutmaya aña qudret ḥicāb
1476. Ya‘ nī tesbīḡ eyleyüp ursa nefes
Oda yanardı cihān çün berk ü ḥas
1477. Bu melek Kerrübīler ulusıdur
Hāqdan ululuḡ⁷⁸⁶ bunuñ ulusıdur
1478. Bu feriştenüñ adı hem Rūḥ’dur

⁷⁸² dek yol durur : bol durur M1

⁷⁸³ yıllık : yıllıḡ M2

⁷⁸⁴ Şaysalardı : Soyuplardı M1

⁷⁸⁵ gibidür : bigidür M1

⁷⁸⁶ ululuḡ : uluḡ M2

- Aña ebvāb-ı du‘ā meftūhdur
1479. ‘Ālem ağzına girerse ٲolmaya
Bir ٲār u miqdārı aña gelmeye
1480. Bir eṣerdür raḥmet aṣārından ol
Bir ṣererdür anuñ envārından ol
1481. Haḫ Te‘ālā kudretinden bir eṣer
‘Āleme ‘arz eyler olursa eger
1482. Maḥv ola ḥalkuñ vücūdı kalmaya
Merhamet olmazsa hergiz gelmeye
1483. Bir eṣer gösterse yarın raḥmeti
Yoğ ide cümle günāh-ı ümmeti⁷⁸⁷
1484. Haḫ anı her sāl gönderür bize
Kim döne gicelerümüz gündüze
1485. Yine eydür Muṣṭafā’-yı rehnümün
Ḥoṣ ḳoḫu geldi vü sem‘ üme ḥoṣ ün
- M2-62b 1486. Dir işitmemiş idüm⁷⁸⁸ ol māh-rū
Uṣ bu⁷⁸⁹ resme ṣavt u bu resme ḳoḫu
1487. Didi⁷⁹⁰ ey Cebrāil nedür bu vü ol
Didi cennet ḳoḫusıdur yā Resūl
1488. Ḳulağ urdum u ol üne⁷⁹¹ diñledüm
Göreym ol ṣavtı ne söyler didüm

⁷⁸⁷ günāh-ı ümmeti : günāh u ümmeti M2

⁷⁸⁸ işitmemiş idüm : işitmemiş-idüm M2

⁷⁸⁹ Uṣ bu : İş-bu M2

⁷⁹⁰ Didi : Didüm M2

⁷⁹¹ urdum ü ol üne : urdum ol üne vü M2

1489. Eydür ol enhār u eşcār u kuşūr
Eydür ol eyvān u keyvān nūr-ı hūr
- M1-50b 1490. Eydür ol ser-sebz-i şehristān kamu
Eydür ol bāğ u gül ü bostān⁷⁹² kamu
1491. Halk itdüñ cümlemüzi ey Ğanī
Bizde sākin olan ādemler kanı
1492. Hağ Te^c ālā anlara virür⁷⁹³ cevāb
Şabır idüñ dir ey bihişt müşk-nāb
1493. Kim muvaḥḥidler gerekdir⁷⁹⁴ yaradam
Anlaruñ içün⁷⁹⁵ yaratdum sizi hem
1494. Nūr gördüm ki gelür avāz ile⁷⁹⁶
Hālīğ'a tesbīḥ iderler nāz ile⁷⁹⁷
1495. Anlaruñ tesbīḥi Rabbü'l-^c Ālemīn
Böyle didi baña Cebrāīl emīn
1496. Kim bular Fir^c avn sāḥirleridür
Anlaruñ pāki vü tāhirleridür
1497. Nūrın āvāzın şehīd olanlaruñ
Terk-i cān idüp ferīd olanlaruñ
1498. Zikridür Allāhu ekber bunlaruñ
Cismi vü cānı münevver bunlaruñ

⁷⁹² ol bāğ ü gül ü bostān : ol bāğ-ı gülistan M2

⁷⁹³ virür : virdi M1

⁷⁹⁴ gerekdir : gerek kim M2

⁷⁹⁵ Anlaruñ içün : Anlaruñ-içün M2

⁷⁹⁶ ki gelür avāz ile : kim gelür avāz-ile M2

⁷⁹⁷ nāz ile : nāz-ile M2

- M2-63a 1499. Geldi bir avāz kim *fāğfirlenā*⁷⁹⁸
 Rabbenā ya Rabbenā yā Rabbenā
1500. Ünleridür uş bu⁷⁹⁹ peygamberlerün
 Nūrıdur cānıdur ol serverlerün
1501. Yine gördüm nūrı bir avāz hoş
 Bir birine hem-dem ü dem-sāz hoş
1502. Zıkr-i sübhānallāh āvāzı füzün
*Hīne tum sūne ve hīne tuşbiḥūn*⁸⁰⁰
1503. Bunlar ol şabr eyleyenün cānıdur
 Zıkr-i mezkūr anlarun cānānıdur⁸⁰¹
1504. Geldi bir ün dir ki sübhāne'l-‘ aẓīm
 Cān-ı zāhiden bu ol pāk u selīm
1505. Yine bir ün ü bir āvāz-ı ẓarīf
 Geldi ol dem⁸⁰² sem‘ üme ḥūb u laṭīf

- M1-51a 1506. Didiler zāhidlerün bu cānıdur
 Zıkr-i Rabbü'l-‘ izzet ü sübhānıdur
1507. Geldi bir āvāz hoş bir nūr-ı key
 Kim bu nūrı görmemişdür hiç fey
1508. Cānıdur müştāk olanlarun hemān
 Kim *lehül ḥalku vel emr*⁸⁰³ eydür revān
1509. Bir gümüşden kaşır gördüm çün seḥer

⁷⁹⁸ “Rabbimiz, günahlarımızı bağışla” (Al-i İmran, 3/193)

⁷⁹⁹ Uş bu : İş-bu M2

⁸⁰⁰ “Akşam vaktine eriştiğinizde ve sabah kalktığınızda” (Rūm, 30/17)

⁸⁰¹ cānānıdur : cānıdur M2

⁸⁰² Geldi ol dem : Ol dem irdi M2

⁸⁰³ “Bilesiniz ki, halk da emir de (yaratma ve yönetme) yalnız O’na aittir.” (A’raf, 7/54)

Yazusı *Kānu kalīle*⁸⁰⁴ mu‘ teber

1510. Ya‘ nī şeb-ḥīz olanuñdur bu serāy

Ey münevver-‘ aql u ey pākize-rāy

1511. Yine bir yāḳūt ev gördüm ulu

Yazılı anda *külü hem veşrebü*⁸⁰⁵

M2-63b

1512. Didiler bu köşkidür şāimlerüñ

Ḥaḳ yolında tā‘ ate ḳāimlerüñ

1513. Yine bir ağ incüden gördüm bir ev

Cānlar aña olmağa yarad girev

1514. Didiler bu ḳaşrıdur şābirlerüñ

Zāhiri vü bāṭını tāhirlerüñ

1515. Yine gördüm muttakīler menzilin

Anda ḳomışlar bularuñ mahmilin

1516. Gördüm ervāḥını peygamberlerüñ

Ya‘ nī mavṭınların ol serverlerüñ

1517. Yine gördüm dir buyurur Muştafā

Ṭamuyı ‘ arz itdiler⁸⁰⁶ bir de baña

1518. Ṭamuda var iki örtülü dere

Ḥaḳ bilür evşāfın iki ey sere⁸⁰⁷

1519. Ḥaḳ buyurdı örtüsini açdılar

Anı görüp ṭamu ḥalkı ḳaçdılar⁸⁰⁸

⁸⁰⁴ “ Gecenin az bir kısmında” (Zariyat, 51/17)

⁸⁰⁵ “ Yiyin için” (A’raf, 7/31)

⁸⁰⁶ itdiler : itdeler M2

⁸⁰⁷ M2 nüshasında 1518. beyitten sonra M1 nüshasında olmayan bir beyit vardır:

İmdi ol iki derenüñ örtülü / Bir ‘azabı ḥışmı çirkındür ḥaddü : -M1

⁸⁰⁸ 1519b : - M2 , M2 nüshasında 1519-2764 arası beyitler 66a-114a varakta yazmaktadır.

1520. Ol ʔamunuñ ʃavtını işitdiler⁸⁰⁹
İşidenler kendözünden gitdiler
1521. Kaçdı ʕ akreb kaçdı âteş⁸¹⁰ kaçdı mār
Her biri feryād iderler⁸¹¹ zinhār
- M1-51b 1522. Beni vü Cebrāil'i bī-hūş eyledi
Zecr-i aʕ dāyı ferāmūş eyledi
1523. Ol derenüñ birinüñ ismi⁸¹² Felak
Veyl komış birinüñ adını Hāk
1524. İmdi ol iki dere kim örtülü
Pür ʕ azāb çirk⁸¹³ ü hışım bed koğulu⁸¹⁴
1525. Dūzağ ol iki dereden zinhār
Allāh'a her gün kılur feryād ü zār
1526. İgne delüğince yirden āşikār
Çıksa ol iki dereden zerre nār
1527. Yağar idi⁸¹⁵ ʕ ālemi başdan başa
Ger demüre uğrasa vü ger daşa
1528. Ger bulunsa bir zebānī dünyede
Halk muhtāc olmaya biñ yıl oda
1529. Yaʕ nī od bulunmaya pinhān ola⁸¹⁶

⁸⁰⁹ 1520a : - M2

⁸¹⁰ Kaçdı ʕ akreb kaçdı âteş : Kaçdı âteş kaçdı ʕ akreb M2

⁸¹¹ iderler : itdi M2

⁸¹² ismi : adı M2

⁸¹³ çirk : - M2

⁸¹⁴ bed koğulu : çirkīn koğulu M2

⁸¹⁵ Yağar idi : Yağar-ıdı M2

⁸¹⁶ ola : âteşe M2

Halk odsuz kıala ser-gerdān ola

M2-66b

1530. Bu şıfatlıdur tamūnuñ āteşi

Yaħmaduđı ne āy kıoyar⁸¹⁷ ne güneşi

Meclis-i Heftüm Der-Beyān Ān-Ki Ĥazret-i Muştafā ‘Aleyhi’s-Selām Be-Sidretü’l-Müntehā Resid ü Cebrāil ‘Aleyhi’s-Selām Anca Be-Maned ü Evşāf-ı Dıraħt-ı Tūbā-rā Beyān Mıkoned ü Diger A‘māl-i Merdümān Anca Be-ğāyet Resid Ān-Ra Takrır Mikoned Vallāhu A‘lem⁸¹⁸

1531. Çün yedinci göge geçdi Muştafā⁸¹⁹

Sidre’ye irdi kim oldur müntehā

1532. Cebrāil anda iletđi ol şehī

Ondadur a‘māl halkınuñ müntehā

1533. Şāf-ı Sidre’dür kıızıl yāķūtdan

Sībdendür sürħi aħmer tūtdan

1534. Şāħı anuñ ađ lü’lūden laķīf

Yaprağı yeşil zebercedden şerīf

M1-52a

1535. Her budaķda bergi yetmiş biñ ‘aded

ķāşır anuñ hüsn-i vafında ĥired⁸²⁰

1536. Aralıđı berginūñ hem renkdür

Bergden berge ķihil⁸²¹ fersengdür

1537. Şöyle kim her yaprağıdur mu‘teber

⁸¹⁷ Yaħmaduđı ne āy kıoyar : Yaħmaduķ ne āyı kıor M2

⁸¹⁸ **Başlık: Yedinci Meclis Muştafā Ĥazreti’nüñ Sidretü’l-Müntehā’ya İrişdüğin Beyān Eyler ü Cebrāil Anda Kıalduğın ü Tūbā Ağacınıñ Ev[şā]fın Bildürür ü Dağı Ĥalkıñı ‘Amali Anda Nihāyete İrdüğin Takrır İder Vallāhu A‘lem Bi’s-Şavāb M2**

⁸¹⁹ 1531a M2 nüshasında başlığın devamı gibi bitişik yazılmıştır.

⁸²⁰ M2 nüshasında 66b varakta, yedinci meclis başlığından sonra, 1531-1535 arası beyitler düzensiz ve karışık bir şekilde yazılmıştır. 1531a başlığa bitişik yazılmış, bu hatadan dolayı dizeler bir sonraki beyitlerle karışık yazılmıştır. 1531b ile 1532a ; 1532b ile 1533a ; 1533b ile 1534a ; 1535b ile 1534b yan yana bir beyit gibi yazılmış; 1535b sayfanın kenarın dikey bir şekilde yazılmıştır.

⁸²¹ ķihil : ķehl M2

- Garbdan ta şarkā dek sāye şalar
1538. Oturur her yaprağında biñ⁸²² melek
- Kim aña reşk eyletür mäh-ı felek
1539. Her birinüñ nürdan bir tacı var
- Farkı üzre hoş muraşsa^c şāh var
- M2-67a 1540. Her birinüñ ellerinde nürdan
- Bir kaşab kim ağıdır ol⁸²³ kāfūrdan
1541. Her biri elinde⁸²⁴ *izā yağşā*⁸²⁵ şarīh
- Nürdan yazılı hoş hūb melīh
1542. Ba^c zı altundan melaḥdur dir bular
- Ba^c zı eydür kim meleklerdür bular
1543. Muştafa^c’ya geldiler nezzāreye
- Kim nażar ideler⁸²⁶ ol mehpāreye
1544. Çün eser bād-ı nesīm mekremet
- Cennet ü firdevsden müşkīn şıfat
1545. Doğanur ol berglere ol ber-güzīn⁸²⁷
- Şavtlar gelür evlerden nāzenīn
1546. Kim kamu āvāzdan ol hoş gelür
- Dil-firīb nāzūk ü dil-keş gelür
1547. Eyler ol şavtı melekler istimā^c
- Ḥamd idüp her biri eyler intifa^c

⁸²² biñ : bir M2

⁸²³ ol : -M2

⁸²⁴ Her biri elinde : Her birinüñ alnında M2

⁸²⁵ “Bürüyüp örttüğünde” (Leyl, 92/1)

⁸²⁶ ideler : idendür M1

⁸²⁷ Doğanur ol berglere ol ber-güzīn : Doğanur ol berglere bir kezīn M2

1548. Yine gelmişdür haberde ey fetā
Kim yedinci göge girdi⁸²⁸ Muştafā
1549. Çeşme vü āb-ı revān murğ-zār
Pür dıraht u tāz u ter meyve-dār
1550. Her dırahtuñ meyvesi bostān gibi
Hüb şeklü gonca-yı handān gibi
- M1-52b 1551. Gördüm ol ağaçda hayli sebz tayr
Kimi ğam-gīn kimi şād eyledi seyr
1552. Gördüm anda yine bir pīr-i ‘azīz
Böyle bir hātūn pāk u hoş temīz
- M2-67b 1553. Cebrāīl eydür bu ağaç Tübā’dur
Cennet ağaçlarınıñ bu hūbıdur
1554. Merd ile zen kim didügüñ bu kimdür
Biri Sāre biri İbrāhīm durur
1555. Ol yeşil kuşlar durur ma‘ şūmlar
Ümmetüñ eţfālīdür merhūmlar
1556. Şād ölenler munda⁸²⁹ çokdan geldiler
Cennet ehli ile⁸³⁰ ülfet buldılar
1557. Bebek-ile⁸³¹ geldiler ol ğam-nāklar
Ol muṭahhar rūḥlar ol pāklar
1558. Ataya anaya toymadı bular

⁸²⁸ göge girdi :gökde gördi M2

⁸²⁹ Şād ölenler munda : Uz ölenler bunda M2

⁸³⁰ ehli ile : ehli-ile M2

⁸³¹ Bebek-ile : Yine gile M2

- Budur ol hâtırları kaykûlular⁸³²
1559. Sâre'yi Hâk virüb-idi bunlara
Dâyeliğ itmege bu maḥzûnlara
1560. Bunlara ol meyvelerden yidüre
Atası anası gelince göre
1561. Gitti Cebrâil önde kaldı Muṣṭafâ
Cebrâil'e didi ey peyk-i Hudâ⁸³³
1562. Beni koyduñ çün ki sen ⁸³⁴olduñ revân
Cebrâil eydür eyâ rûḥ-ı revân
1563. Bu makâma dek ki geldüm⁸³⁵ bu gice
Ḥazretüñ-ile eyâ bedr-i dücâ
1564. Mundan öte⁸³⁶ ger tecâvüz eyleyem
Korḥaram kim aṇsuzın oda yanam
1565. Kim maḳâmum bundadır ma' lûmdur
Ḥâkime bende olan maḥkûmdur
- M2-68a 1566. Geldi bir ün kim seni oḳur Ḥalîl⁸³⁷
Niçe niçe intizâr-ı Cebrâil
- M1-53a 1567. Çün irişdi ol ḥiṭâb-ı sermedî
Geldi İsrâfîl iletdi Aḥmed'i
1568. Muṣṭafâ gördi oñda bir ḥicâb
Şu' lesinden maḥv olurdu âfitâb

⁸³² kaykûlular : kaygûlular M2

⁸³³ Hudâ : Huṣâ M2

⁸³⁴ koyduñ çünkü sen : tenhâ koduñ M2

⁸³⁵ geldüm : geldüñ M1

⁸³⁶ Mundan öte : Budan içre M2

⁸³⁷ seni oḳur Ḥalîl : oḳur seni Celîl M2

1569. Kıldı İsrâfîl hicāba çün⁸³⁸ nidā
Kim benümle uş biledir Muştafā
1570. Çıkdı bir el perdeden geldi berü
Muştafā'yı aldı ol dem içerü
1571. Giçdi anuñ gibi yetmiş biñ hicāb
Çok ' acāyib gördi anda bî-hisāb
1572. Aralığı her hicābuñ bol idi⁸³⁹
Şöyle kim biş yüz yıllık yol idi⁸⁴⁰
1573. Her hicābuñ arası bir baħr idi⁸⁴¹
Baħirler anuñ katında nehr idi⁸⁴²
1574. Ol hicābuñ kimi nekre kimi zer
Kimi yāķūt idi⁸⁴³ vü kimi güher
1575. Kimisi yeşil zebercedden ' aceb
Dir güzar kaldum bulardan bî-ta' b
1576. Görünü geldi öñüme bir fezā
Kim ne anda ' arz vardur ne semā
1577. Bir cihāndur kim nihan-ender-nihān
Ne ferişte vardur anda ne cihān
1578. Geldi bir āvāz ol dem sem' üme
Rüşenālıklar irişdi ⁸⁴⁴şem' üme

⁸³⁸ çün : -M2

⁸³⁹ bol idi : bol-ıdı M2

⁸⁴⁰ yıllık yol-ıdı: aña yol idi M1

⁸⁴¹ baħr idi : baħr-ıdı M2

⁸⁴² nehr idi : nehr-ıdı M2

⁸⁴³ yāķūt idi : yāķūt-ıdı M2

⁸⁴⁴ irişdi : düşürdi M2

- M2-68b 1579. Şānasın kim cümle halk olmuş helāk
Lerze düşdi baña⁸⁴⁵ ol dem havf-nāk
1580. Bir ferişte baña ol dem⁸⁴⁶ destgīr
Didi gel ilerü ey bedr-i münīr
1581. Destümi virdüm hemān-dem destine
Bir kızl yāķūt kürsī üstine
1582. Ya Muḥammed gel berü otur didi
Ḥān-ı raḥmetden yiyü götür didi
- M1-53b 1583. Tāmdı ol dem aǵzuma bir katre āb
Der-peyince geldi anuñ bir ḥiṭāb
1584. Yā Muḥammed didüginüñ lezzeti
Ḥayrete şaldı beni ol dem kati
1585. İrdi tā nidā ḥuzāvend-i cihān
Kendüme geldüm hemān-dem nā-gehān
1586. Geldi bir ün yine kim ey āfītāb
Aǵzuña kim tāmdu ol bir katre āb
1587. Eydivir nicedür anuñ lezzetin
Didüm ol sā^c at anuñ keyfiyyetin
1588. Ol nidānuñ zevķi beni ey⁸⁴⁷ kerem
Didüm anı şīr buldum serd ü nerm
1589. Şīr dir imān ile⁸⁴⁸ dīn eyledüm
Ümmetüñ qalbinde şīrīn eyledüm

⁸⁴⁵ baña : -M2

⁸⁴⁶ baña ol dem : oldu baña M2

⁸⁴⁷ beni ey : itdi beni M2

⁸⁴⁸ imān ile : imān-ile M2

1590. Serd olduğu budur ey şîr-i merd
Küfri kalbinde olaruñ oldu serd
1591. Nerm idi⁸⁴⁹ gönüllerin nerm eyledüm
Zikrim ile⁸⁵⁰ cânların germ eyledüm
- M2-69a 1592. Didiler kim ol gice biñ kez Huzā
Muştafa'ya gel diyü kıldı nidā
1593. Bu kelāmuñ şāhidi *sümme denā*⁸⁵¹
Her nidāda hācetin kıldı revā⁸⁵²
1594. Var ʿ Arab içinde bir hoş kâʿ ide
Hāşıl olur hayli andan fāyide
1595. İki kişi araya⁸⁵³ kıor iki yay
Yoşsul olsun ol iki gerekse bay
1596. Zih zihe gelür ü⁸⁵⁴ kabza kabzaya
İʿtibār iderler⁸⁵⁵ ol iki yaya
1597. Ol ikisi birlige bitmek durur
Yaʿ nī ol itdügi bu itmek durur
1598. Yaʿ nī munuñ⁸⁵⁶ mālı anuñ mālıdur
Bunuñ aʿ mālī anuñ aʿ mālīdür
- M1-54a 1599. Vākıʿ olmaz aralarından hilāf
Refʿ olur aralarından ihtilāf

⁸⁴⁹ Nerm idi : Nerm-idi M2

⁸⁵⁰ Zikrim ile : Zikrim-ile M2

⁸⁵¹ “Sonra (Muhammed’e) yaklaştı.” (Necm, 53/8)

⁸⁵² revā : nidā M2

⁸⁵³ araya : ara M2

⁸⁵⁴ ü : -M1

⁸⁵⁵ iderler : eylerler M2

⁸⁵⁶ munuñ : bunuñ M2

1600. Ba‘zı kavseyn iki ebrūdur didi
Ba‘zı kavseyn iki bāzūdur didi
1601. Ma‘nāsı ġāyet de kırbetdür bunuñ
‘İzzet ü ikrām hürmetdür bunuñ
1602. *Kāb-ı kavseyn*⁸⁵⁷ Hāķ anuñ içün⁸⁵⁸ didi
Halka ta‘rīf itdi hubb-ı Aḥmed’i
1603. Muṣṭafā’nuñ kıl temāṣā himmetin
Hāķ Te‘āla’dan diledi ümmetin
1604. Yā nebī dir saña olsun muṣṭuluķ
Ümmetüñden biri olsa ṭamuluķ
- M2-69b 1605. Severem ben ol ṭamuluķ ümmeti
Kalan ümmetden kim ola cenneti
1606. Sen beni añmaga geldüñ yā Resūl
Ben ögerem seni vü kıldum qabūl
1607. Sen beni sevdüñ ü ben sevdüm seni
Seni sevmeyen kişi sevmez beni
1608. Her ki bī‘at itdi senüñle tamām
Bī‘at eyledi benümle ṣād-kām⁸⁵⁹
1609. Hılķatüñi Hılķuñi hūb eyledüm⁸⁶⁰
Kendözüme seni maḥbūb eyledüm
1610. Rāzı olduġuñ kişiden rāzıyam
Hışmı ḥaṭṭın defterinden qazıyam

⁸⁵⁷ “İki yay arası kadar.” (Necm, 53/9)

⁸⁵⁸ anuñ içün : anuñ-çün M2

⁸⁵⁹ 1608b sayfanın kenarına yazılmış

⁸⁶⁰ 1609a sayfanın kenarına yazılmış

1611. Kim senün hükümñle benüm bir durur
Zāhirā hüküm iki vü bir sır durur⁸⁶¹
1612. Bu hadîsi ben saña vāfir didüm
Kimü bî semî^c ü bî başîr didüm⁸⁶²
1613. Nûrumı kıldum saña sem^c ü başar
Maḥv oldı senden evşâf-ı beşer
1614. Şûretâ sen zāhirâ ü ben bâtınam
Sende mü ’minsen ü ben de mü ’minem
- M1-54b 1615. Aduñı adum ile⁸⁶³ cüft eyledüm
‘Āleme bildürmek içün⁸⁶⁴ söyledüm
1616. Çün seni nûruma kıldum āyine
Hoş nazarlar ile luṭfum āyına
1617. Cümle aḥlākum saña kıldum libās
Seni kıldum mazḥar-ı ḥamd u sipās
1618. Muştafâ’ya yâ Muḥammed didi Ḥaḳ
Göz ucıyla ‘āleme bir laḫza baḳ
1619. ‘Āleme kıldı nazar ol nûr-ı pāk
Gördi cümle ‘ālemi bir muşt-ı ḥāk
- M2-70a 1620. Ḥaḳ didi bu bir avuç toprak nedür
Kim saña virdüm eyā pākize dūr
1621. Bunı bir kemter kuluma virürem
Saña lâyıḳ görmege utanuram

⁸⁶¹ Zāhirā hüküm iki vü bir sır durur : Kimü bî-yesme^c vü bî-yubşîr didüm M2

⁸⁶² 1611 : -M2

⁸⁶³ adum ile : adum-ile M2

⁸⁶⁴ bildürmek içün : bildürmek-içün M2

1622. Hāk-i pāyuña nişār olsun hemīn
Ey münevver gevheri dürr-i şemīn
1623. Sen muḥāṭab ol ki ben oldum semī^c
Ey kebāir ehline olan şefī^c ⁸⁶⁵
1624. Anda kim birlige yitdi⁸⁶⁶ iki dost
İkisi bir mağz⁸⁶⁷ olur bākisi post
1625. Āyet-i kübrā bu ma^c naya güvāh
Tezkiye bu sırradur vahy-i Hudā⁸⁶⁸
1626. Muştafā çün vāşıl oldu ḥazrete
İmdi biz geldük beyān-ı ru^yete
1627. Gördi Ḥaḳḳ'ı ol Resūl-i ḥāfızın
Bī-zamān u bī-mekān bī-keyf ü iyn⁸⁶⁹
1628. İbn ^cAbbās ile Ka^c b ider ^cayān
Ben dimezem anlarındur bu beyān
1629. Mefḥar-ı Mevlā el-Mevālī şāfi^c i
Naql eyler ol beyān-ı vākı^c ı
1630. Dir varup geldi şalāt için⁸⁷⁰ Resūl
Her varup geldükce gördi Ḥaḳḳ'ı ol
- M2-70b 1631. Gördi Ḥaḳḳ'ı vü Taḥiyyāt okıdı
M155a
Ḳavs-ı ḳudrette irādet okıdı

⁸⁶⁵ M2 nüshasında 1623. beyitten sonra M1 nüshasında olmayan iki beyit vardır :

Muştafā çün mahrem oldu ḥazrete / Anda destūr iş bu niyyete : -M1

Aḥmed'ün mimi aradan oldu ref^c / Vitri şābit kıldı vü def^c oldu şef^c : -M1

⁸⁶⁶ birlige yitdi : birligine bitdi M2

⁸⁶⁷ mağz : ma^c z M2

⁸⁶⁸ Hudā : Huḫā M2

⁸⁶⁹ bī-keyf ü iyn : keyfe iyn M2

⁸⁷⁰ şalāt için : şalāt için M2

1632. Oğudı⁸⁷¹ cem^c -i şalāt u tayyibāt
 Hāzret-i Rabbāniye ol pāk-zāt
1633. Hāḡ Te^c āla Aḡmed'e virdi selām
 Zū'l-Celāl u pāk u Ḳuddūs'e selām
1634. Bī vav rā vū kāf elif te ḡil^c ati
 Kim tırāz ider anuñ Hāḡ raḡmeti
1635. Ḳadd u bālāña senüñ olsun nişār
 Ey nişār ^c izz ü ey devlet şī^c ār
1636. Ḳıldı Aḡmed ḡamd dūrlerin düzüm
 Üstümüze dir selām olsun bizüm
1637. Daḡı onlar üzre olsun dir⁸⁷² ḡabīb
 Bu selām u raḡmet ü iş bu nasīb
1638. Kim olar mecmū^c -ı şāliḡler durur
 Hāḡ Te^c āla'ya müsebbiḡler durur⁸⁷³
1639. Didi mecmū^c -ı melekler⁸⁷⁴ eşhedü
 Ğayr-ı nefī işbāt Hāḡ itdi ḡamu
1640. Hem Hāḡḡ'un Aḡmed resūli ^c abdidür
 ḡamdi ā^c lemde hem anuñ ḡamdidür
1641. Muştafā bir ḡamd itdi ḡazrete
 Kim ḡamu ḡamd anda ḡaldı ḡayrete
1642. Bir şenā eylerdi kim ehl-i şenā

⁸⁷¹ Oğudı : Oğudı M2

⁸⁷² onlar üzre olsun dir : anlar üzre dir olsun M2

⁸⁷³ M2 nüshasında 1638. beyit 1640. beyitten sonra yazılmıştır.

⁸⁷⁴ melekler : melāik M2

- Ol şenā baħrinde oldılar⁸⁷⁵ fenā
1643. Muştafā bir şivede nāz eyledi
Nāz kavmi beñzini sāz eyledi
- M2-71a 1644. Bir sipās itdi ki bī-ħadd u kıyās
Maħv oldı anda her ħamd⁸⁷⁶ u sipās
1645. Şöyle bir şükr eyledi ol māh-ı bedr
Kalmadı her şükre anda ‘izz ü qadr
1646. Muştafā’ya bir ‘aṭā itdi Ĥudā⁸⁷⁷
Ol ‘aṭādan şerm itdi her ‘aṭā
- M1-55b 1647. Bir selām itdi Resūl’e ol Kerīm
Kim selāmet aldı andan her selīm
1648. Bir selām eyledi kim noķşān yoķ
Luṭfinuñ iħsānınuñ pāyānı yoķ
1649. Bir selām eyledi ol dānā-yı ğayb
Kim selāmında yoķ anuñ naķs u ‘ayb⁸⁷⁸
1650. Her selāmet kim ola ber-kemāl⁸⁷⁹
Bī-naẓīr şebēh manend-miṣāl
1651. Her kuşūru vü qahrı⁸⁸⁰ her taķşīrden
Ĥavfı her tebdīl ü her taġyīrden
1652. Münderīcdür Ĥaķ selāmında kamu
Cümle envā’-ı belādan emīn o

⁸⁷⁵ oldılar : olurlar M2

⁸⁷⁶ ħamd : medħ M2

⁸⁷⁷ Ĥudā : Ĥuẓā M2

⁸⁷⁸ ‘ayb : ğayb M2

⁸⁷⁹ selāmet kim ola ber-kemāl : selāmetlik ola pūr-kemāl M2

⁸⁸⁰ kuşūru vü qahrı : kuşūr u qahr M1

1653. İmdi biz geldük *fe evha*⁸⁸¹ rāzına
Muştafā’nuñ ‘ izzine vü nāzına
1654. Sır sözün söylese iki rāz-daş
Anda⁸⁸² bilmez kimesne ol rāz fāş
1655. Dost bilür dostuñ rāzını meger
Diñle imdi rāz-ı habībden⁸⁸³ haber
1656. Üç bölükdür dirler ehl-i ma‘ şiyet
Kimler Hākdan umarlar mağfired
- M2-71b 1657. Kiminüñ yok tã‘ ati dervîşdür
Likin⁸⁸⁴ o mebzile kalbi işdür
1658. Biri bu kim lezzete⁸⁸⁵ batmış ola
Korhudan kurımuş u katmış ola
1659. Ol anı umar ki şāh-ı bî⁸⁸⁶-nazîr
Raḥmet idüp ola aña dest-gîr
1660. Biri bu kim ḥaşm aña⁸⁸⁷ üşmiş ola
Ḥaşm⁸⁸⁸ elinden ḥayrete düşmüş ola
1661. Hāḡ Te‘ āla ḥaşmını ḥoşnūd ide
Tālî‘ -i naḥsın⁸⁸⁹ anuñ mes‘ ūd ide
1662. Rāz-ı *mā evḥā*⁸⁹⁰ didiler bu ola

⁸⁸¹ “Her şeyi vahyetti” (Necm, 53/10)

⁸⁸² Anda : ide M2

⁸⁸³ habībden : vahyinden M2

⁸⁸⁴ Likin : Likin M2

⁸⁸⁵ lezzete : zillet M2

⁸⁸⁶ bî : -M2

⁸⁸⁷ ḥaşm aña : ḥışım M2

⁸⁸⁸ ḥaşm : ḥışım M2

⁸⁸⁹ naḥsın : naḥs M2

⁸⁹⁰ “Her şeyi vahyetti” (Necm, 53/10)

- Dağı yigrekin anuñ ol Hâk⁸⁹¹ bile
- M1-56a 1663. Server-i aşhâb Şiddîk-ı güzîn
Muştafâ'ya şordı *mā evhā*⁸⁹² sözün
1664. Di baña kim sırr-ı *mā evhā*⁸⁹³ nedir
Lafz-ı *mā evhā*⁸⁹⁴ daki ma' nā nedir
1665. Didi Aḥmed ümmetüm şanında Hâk
Luṭf-ı levhinden okudı⁸⁹⁵ bir sebaḳ
1666. Ümmetüñe sevdüğündendür ' itâb
Sevmesem şormazdum anlardan ḥesâb
1667. Fâtıma bu vaḥiyden şordı ḥaber
Aña didi ol Resûl-i nām-ver
1668. Kim baña buyurdı ol sulṭân Rab
Mağfiret kı l ümmetüñ içün⁸⁹⁶ taleb
1669. Şordı ' Âişe dağı bu rāzdan
Ol Resûl-i muḥterem⁸⁹⁷ dem-sāzdan
- M2-72a 1670. Aḥmed eydür baña ol şâh-ı dü kevn
Ümmetüme merḥamet itdi vü ' avn
1671. Kim giçen ümmetler itdiler zeel
Anlaruñ şüretlerin kıldum bedel
1672. Ümmetüñe raḥm idüp ey mäh-ru

⁸⁹¹ Hâk : Allâh M2

⁸⁹² "Her şeyi vahyetti" (Necm, 53/10)

⁸⁹³ "Her şeyi vahyetti" (Necm, 53/10)

⁸⁹⁴ "Her şeyi vahyetti" (Necm, 53/10)

⁸⁹⁵ okudı : oḥıdı M2

⁸⁹⁶ ümmetüñ içün : ümmetüñ-içün

⁸⁹⁷ muḥterem : maḥrem M2

- Ḥayra ⁸⁹⁸tebdīl eyledüm şerrin kamu
1673. Ol⁸⁹⁹ giçen ümmetlerüñ üstine ṯaş
Yağdırup kıldum günehlerini f̱aş
1674. Ümmetüñ üstine yağdurdum tamām
Raḥmetüm yağmurın ey faḥrū'l-enām
1675. Ba' zı eydür Aḥmed'e didi Celīl
Dünyeye var ümmetüñe ol delīl
1676. Didi Aḥmed kim koyup bu kurbeti
Nice idem ihtiyār ol gurbeti
1677. İrmiş iken bu maḳām-ı ' izzete
Nice rāzı olayum ol zillate
1678. Ḥaḳ didi kim bu gice yalğuzluğa
Rāzı ol var ḥalka kulavuzluğa
- M1-56b 1679. Ta ki yarın saña bir luṭf işleyem
Ümmetüñi hep saña⁹⁰⁰ bağışlayam
1680. Bağzı eydür didi Aḥmed ey Rāūf
Ey Kerīm ü ey Raḥīm ü ey ' Aṭūf
1681. Ümmetümüñ ḳo ḥisābını baña
Ben şavarım anları öñden şoña
1682. Kimse anlaruñ ḥisābını bilmesün
Ḥalk arasında faẓīḥat olmasun
- M2-72b 1683. Ḥaḳ didi sen baña ḳoğıl ümmetüñ

⁸⁹⁸ Ḥayra : Ḥayrata M2

⁸⁹⁹ Ol : o M1

⁹⁰⁰ hep saña : saña hep M2

- Anlara varsa kemāl-i şefkatüñ
1684. Ben kim Allāh’um öküşdür raḥmetüm
Ümmetüñ üstine senden re’fetüm
1685. Dilerem ancaḳ olam men⁹⁰¹ muṭṭali‘
Cürmine olmayasın sen muṭṭali‘
1686. Ba‘ zılar eydür ki Ḥaḳ’dan Muṣṭafā
Ümmetüm bağışla didi ey Ḥudā⁹⁰²
1687. Ḥaḳ didi iki bölügüñ bu gice
Saña bağışladum ey bedr-i dücā
1688. Raḥmetümle rüşen itdüm şadruñı
Kim belālar girü ḳalan ḳadrüñi
1689. Muṣṭafā buyurdi ol kân-ı huṣū‘
Eyledüm mi‘ rācdan çünkim rücū‘
1690. Cenneti gösterdiler baña tamām
Cümlesin ḳıldum temāşā ve’s-selām
1691. Bir kızıl yāḳūtdan gördüm serāy
Ġıbṭa iletürler aña yoḥşul u bāy
1692. Didiler Bū Bekr-i Şıddıḳ’uñdur ol
Gevher-i deryā-yı taḥḳıḳüñdür ol
1693. Yine gördüm bir serāy ‘ayn-ı zer
Şaḥıbidür didiler anuñ ‘Ömer
1694. Yine gördüm anda bir ḳaşr-ı refi‘

⁹⁰¹ men : ben M2

⁹⁰² Ḥudā : Ḥuṣā M2

- Lü 'lū ' -i isfīdden⁹⁰³ pāk u menī^c
- M1-57a 1695. Rūşen ü pāk u laţīf-i ħūbdur
Didiler 'Oşmān'a bu mensūbdur
- M2-73a 1696. Nūrdan bir қаşır gördüm muĥteşem
Didiler kim bu 'Ali'nūndūr ne' am
1697. Her felekde kim Resūli gördiler
Her biri Bū Bekri anda şordular
1698. Aĥmed eydür her felekden kim güzer
Eyledüm her birine kıldum nazar
1699. Gördüm ol göklerde 'Oşmān şūretin
Ṭāñladum Ḥaĥĥ' uñ kemāl-i ģudretin
1700. Dünyenüñ göginde biş yüz biñ melek
Her biri el götürüp eyler dilek
1701. Dirler yā Rabb Ebū Bekr ü 'Ömer
Müstedām olsun u her dem mu' teber
1702. Anları sevmeyen olsun ser-nigūn
Ĥışm u ģahr altında olsunlar zebūn
1703. Bir rivāyet eyler Aĥmed'den Enes
Ol kim andan şādır olur ĥaĥ nefes
1704. Dir baña arz itdi 'arşı Girdigār
'Arşınuñ üç yüz altmış ayağı var
1705. Üç yüz altmış biñ cihānce her biri
Ĥīre eyler gözleri nūrı ferī⁹⁰⁴

⁹⁰³ isfīdden : ispīdden M2

⁹⁰⁴ 1705 : -M2

1706. Her ayağı arasın kılsañ şumār
Altı kez on biñ ‘aded şahrāca var
1707. Şaşt biñ dünyacadur şahrāları
Ya‘ nī her ayağunuñ araları
1708. Her birinde şaşt biñ mihrāb u tāk
Her birisi rūşen nūrānī sāk
1709. Her birinde şaşt biñ şaf var tamām
Ya‘ nī her mihrāb içinde ey hümām
- M2-73b 1710. Şaşt biñ her şaff-ı envā‘ -ı melek
Reşk iletür anlara māh u felek⁹⁰⁵
- M1-57b 1711. Anlaruñ her şaffı kim cebbārıdur
Şaşt biñ kez anlaruñ⁹⁰⁶ miqdārıdur
1712. Her biri el götürüp eyler du‘ ā
Dirler ey Kıddüs ü pāk u Kibriyā
1713. Kim Ebū Bekri sorsa ey ḫalīm
Kahr it mebgūzlarını ey ‘ alīm
1714. Aḫmed eydür baña peygamberleri
‘ Arz eyledi Ḥaḫ ol serverleri
1715. Cümlesinüñ cāhinüñ⁹⁰⁷ ümmetlerin
Gördüm evvel āḫir anuñ her birin
1716. Var peyember kim yoğ anuñ ümmeti
Göricek anı melül oldum ḫatı

⁹⁰⁵ māh ü felek : māh-ı felek M2

⁹⁰⁶ anlaruñ : ins ü cān M2

⁹⁰⁷ cāhinüñ : cāhinü M2

1717. Ol dem oldum ümmetüm için⁹⁰⁸ ḥazīn
Bilmek için⁹⁰⁹ anlaruñ çoğın azın
1718. Maşrıķı vü mağribi gördüm kamu
Ya‘ nī ölmüş ümmetümden toptolu
1719. Pādişāha şükr itdüm ü sipās
Şād-ḥandān⁹¹⁰ oldum anda bī-kıyās
1720. Çünkü bī-ḥad rahmete kaldum taña
Gitmege destūr virdi Ḥaķ baña
1721. Cān u dil inmege itdi ittifāķ
Beyt-i Maķdis’de tırur gördüm Burāķ
1722. Hoş süvār oldum Burāķ üzre hemān
Ümmühānī evine geldüm revān
- M2-74a 1723. Daḥı leyl idi ki geldüm ey ‘ azīz
Karadan ağ olmamış idi⁹¹¹ temīz
1724. Munda⁹¹² Mi‘ rācı tamām itdüm tamām
Ravzasına anuñ şalāt ü ve’s-selām
1725. Muştafā’dan Ümmühānī ol gice
Bir ḥaber virdi ‘ aceb işit nice
1726. Baķdum ardından u öñünden aña
Şem‘ bigi şu‘ le urur her yaña
- M1-58a 1727. Muştafā didi ki uş bu⁹¹³ kışşa

⁹⁰⁸ ümmetüm için : ümmetüm-çün M2

⁹⁰⁹ Bilmek için : Bilmek-çün M2

⁹¹⁰ Şād-ı ḥandān : Şāz-ı ḥandān M2

⁹¹¹ olmamış idi : olmamış-ıdı M2

⁹¹² Munda : Bunda M2

⁹¹³ uş bu : işbu M2

- Halka virdüm ki⁹¹⁴ giderem guşsa
1728. Ya‘ nî kim Ehl-i Kureyş’e söylerem
Evvel ü âhir hikâyet eylerem
1729. Ben didüm kim saña inanmaz olar
Bu beyân u vâkı‘ ı dirseñ eger
1730. Muştafâ eydür baña di didiler
Tûtî-yi Hâk’sın şeker yi didiler
1731. Durdı Aḥmed ney bigi bil bağladı
Bağrını Kavm-i Kureyş’üñ tağladı
1732. Ümmühâni’nüñ evinde var idi⁹¹⁵
Bir kara kullukçı kim ol yâr idi⁹¹⁶
1733. Muştafâ ardınca şaldı anı ol
Didi var gör Aḥmed olmasun melûl
1734. Muştafâ vardı Kureyş’üñ yanına
İş maḥal itdi olaruñ levmine
1735. Aḥmed eydür bir ḥaber diñleñ ‘aceb
Eydivireyüm işidüñ anı hep
- M2-74b 1736. Gice vardum Ümmühâni dârına
Kim baḳam ol cân u dîl ğam-ḥârına⁹¹⁷
1737. Geldi ol gice içinde Cebrâil
Didi geldüm saña olmağa delîl
1738. Beni Beytü’l-Maḳdis’e ilette ol

⁹¹⁴ virdüm ki : direm-kim M2

⁹¹⁵ var idi : var-ıdı M2

⁹¹⁶ yâr idi : yâr-ıdı M2

⁹¹⁷ ğam-ḥârına : ğam-ḥorına

- Göklere⁹¹⁸ gösterdi andan şoñra yol
1739. Göklerinüñ gördün ‘acāīblerini
Her cevāhirden ġarāīblerini
1740. Evde geldüm dağı leyl idi⁹¹⁹ henüz
Şubḥ-dem urmağa ḥayl idi⁹²⁰ henüz
1741. Çün munı⁹²¹ işitdi Bū Cehl-i la‘ın
Dir meger ḥatm oldı esrar-ı zemīn
1742. Kim feleklerden ḥaber virseñ gerek
Göklerüñ esrārına irsen gerek
- M1-58b 1743. Var-ıdı ol ḳavm içinde bir sefīh
Şekl-i bed Fir‘avn u⁹²² Nemrūd’a şebīh
1744. Muştafā’nuñ cecdi evvelde aña
Luṭf-ile bir ḥavż itmişdi ‘aṭā
1745. Birgesinüñ şūyı Zemzem’den gelür
Gülleri mecrūḥa merhemden gelür
1746. Tırı gelüp ol pelīd itdi ḳasem
Yıḳmaz olursam onı⁹²³ kemden kemem
1747. Bir eḥad andan dağı şū içmesün
Kimse eṭrāfundan anuñ giçmesün
1748. Āḥirü’l-emr anı virān eyledi

⁹¹⁸ Göklere : Göklerde M2

⁹¹⁹ leyl idi : leyl-idi M2

⁹²⁰ ḥayl idi : ḥayl-idi M2

⁹²¹ munı : bunı M2

⁹²² u : -M1

⁹²³ Yıḳmaz olursam onı : Yıḳmaz olursam anı M2

Aḥmed'e kin tutdı efġān eyledi

- M2-75a 1749. Qavmi aru gibi⁹²⁴ aña üşdiler
Nā-sezā fi'line anuñ boşdılar
1750. Kim 'ale't-ta' cīl ü⁹²⁵ ol havzı ḥarāb
Bī tekellūf eyledüñ kılduñ⁹²⁶ şitāb
1751. Lāzım idi⁹²⁷ şabr itmek bir zamān
Tā gelince Şām'a giden kārban⁹²⁸
1752. Kārbanuñ ser-güzeştin şoralar
Vākı' olduğın bilür mi göreler
1753. Şıdķ vārise şehadet ideler
Kız olur ise siyāset ideler
1754. Qavm bu qavl üstine tutdı qarār
Qamu kıldılar bu kavle ihtiyār
1755. Qavmi didi Muştafā'ya rū-be-rū
Hüccetüñ vār mı bu qavle al berü
1756. Didi qavlüm şıdķına var hüccetüm
Keşf-i esrār itmege var himmetüm
1757. Ol nefesden kim dem ururdı mesīḥ
Muştafā söyledi hoş hūb-ı faşīḥ
1758. Kim filān yerde konan ol kārban⁹²⁹

⁹²⁴ gibi : bigi M1

⁹²⁵ u : -M1

⁹²⁶ eyledüñ kılduñ : eyledük kıldık M2

⁹²⁷ Lāzım idi : Lāzım-ıdı M2

⁹²⁸ kārban : kārvan M2

⁹²⁹ kārban : kārvan M2

Deve itürmişler idi⁹³⁰ nā-gehān

M1-59a 1759. Karañulığıdı anlara didüm

Şūyuñuz var mı diyü şū diledüm

1760. Kablarından aldum içdüm şuların

Def^ç kıldum anlaruñ kaykuların⁹³¹

1761. Kıldılar ol kabdan anlar şū taleb

Bulmadılar şū didiler ne^ç aceb

M2-75b 1762. Anda ol içdükde şū bulundı çok

İmdi kim biz istedük hergiz şū yok

1763. Çün nebiden bu sözi işitdiler

Her biri yavlağ ta^ç accüb itdiler

1764. Kavmi yine yā Muḥammed didiler

Dağı ne gördüñ bu yolda vir haber

1765. Didi gördüm dün gice bir kārban⁹³²

Yola düşüben gelürlerdi hemān

1766. Bir deveye iki er olmuş süvār

Kārban önünce gelür saht u zār⁹³³

1767. Yolca gelürler teküz her yarağı

Birinüñ sönmiş devesi ayağı⁹³⁴

1768. Toğrudur didüklerüm hep göresiz⁹³⁵

Gelicek ol kārban şorasız

⁹³⁰ itürmüşler idi : itürmişler-idi M2

⁹³¹ kaykuların : kayğuların M2

⁹³² kārban : kārvan M2

⁹³³ u : -M1

⁹³⁴ sönmiş devesi ayağı : sinmiş devesi ayağı M2

⁹³⁵ Toğrudur didüklerüm : Toğru direm gelürem M1

1769. Didiler bu kavm kim kârbân
Kaç idi şâğışda idi⁹³⁶ vir revân
1770. Aḥmed eydür kendüme meşgul idüm⁹³⁷
Şâğışından anlaruñ ma' zül idüm⁹³⁸
1771. Muştafâ'ya Cebrâil indi⁹³⁹ didi
Kim tapuña Hâk beni virüp idi⁹⁴⁰
1772. Kârbânı kim ḥisâba almaduñ
Niçe yidügin şayuban bilmedüñ
1773. Anlara çün eylemedün iltifat
Ey muṭahhar-^ç unşur u ey pāk-zāt
1774. Mekke'den ta kârbāna dek bugün
Ref^ç itdüm perdeler ey reh-nümün⁹⁴¹
1775. Hep aradan gitti aḥcār ü cibāl
Kârbân görüne saña bî-melāl
1776. Kârbānuñ ḥālî saña biline
Nice i' lām itsen eyle buluna
1777. Muştafâ dir kârbân üşte⁹⁴² gelür
Gün toğıcak buralarda bulunur
1778. Kârbân önünce var bir ağ deve

M2-76a;
M1-59b

⁹³⁶ Kaç idi şâğışda idi : Kaç-ıdı şâğışda-idi M2

⁹³⁷ meşgul idüm : meşgul-idüm M2

⁹³⁸ ma' zül idüm : ma' zül-idüm M2

⁹³⁹ indi : itdi M2

⁹⁴⁰ virüp idi : virüb-idi M2

⁹⁴¹ M1 nüsha 59a varakta, sayfanın sol kenarında yazar bir beyit yazmıştır. Bu beyitin vezin, mana ve konu bakımından gösterdiği farklılıktan dolayı esere ait olmadığı bellidir. Müstensihin döneminin sosyal ve siyasi hayatına dair bir notudur denilebilir. Beyit şu şekildedir.

Ġālibā āḥir zamān olmuş durur ey yoldaş / Rūm ilinde her tarafda fitneler kaldırdı baş

⁹⁴² üşte : üşde M2

- Bir kişi binmiş gelür çün pīřvā
1779. avim didi imdi adam gnderũ
- Didũgi girek midür bellü bilũ
1780. avim iki bölük olup ıkdılar
- Güneşe v krbna⁹⁴³ baıdılar
1781. Grn geldi o s' at krbn
- Anlaruñla gün bile ıoıdı hemn
1782. Emr itdi şemse Sultn-ı Mecid
- Biñ derice nr-ı şems oldu mezid
1783. Krbn nkim gele yaııncııa⁹⁴⁴
- Anlaruñ ile⁹⁴⁵ güneş bile ıoga
1784. Muştafa'nuñ sözi taşdıı olmaıa
- Her ne kim buyırsa taıııı olmaıa
1785. Krbnı gözleyenler geldiler
- Muştafa didũgi gibi buldılar
1786. Muştafa mi' rc rşen şemsden
- Mh gibi pk zıll-i emsden
1787. Muştafa mi' rc gündüzden münir
- Mh şurşid anda olur nr-gir
- M2-76b 1788. Muştafa mi' rc envr ıamudan
- Meş' ale gibidür aııhar ıamudan
1789. Muştafa mi' rcına münkir olan

⁹⁴³ krbn : krvn M2

⁹⁴⁴ yaııncııa : yaııncııa M2

⁹⁴⁵ Anlaruñ ile : Anlaruñ-ile M2

Žāl olan durur u ol müdbīr olan

Şi‘ir

- M1-60a 1790. Mekke’den ol Mescid-i Aḳṣā’ya dek
Seyr itdi andan ol araya dek
1791. Gördi dūzaḡ ehlinüñ aḥvālını
Çıkdı bir⁹⁴⁶ esfelden ol a‘lāya dek
1792. Gördi göklerde nebīler cānların
Vardı andan Cennetü’l-Me’vā’ya dek
1793. ‘Arşı vü Kürsi ḳafasında ḳodı⁹⁴⁷
Giçdi bu şüretten ol ma‘nāya dek
1794. Giçdi ol levḥ-i ḳalemnden ol yaña
Ḳāb-ı ḳavseyne⁹⁴⁸ vü ev ednāya⁹⁴⁹ dek
1795. Nūridı vü rāci‘ oldı aslına
Ya‘nī vardı Ḥazret-i Mevlā’ya dek
1796. Sākit itdi munda⁹⁵⁰ Şirāzi Ḥaḳ
Vardı çün ol vaḥdet-i esmāya dek

**Meclis-i Heştüm Der- Beyān Ān-Ki Ḥazret-i Muṣṭafā ‘Aleyhi’s-Selām Be-Medīne
Hicret-Kerd ve Der Medīne Sākin Şud *Vallāhu Yekūlū’l-Ḥaḳḳu Ve Hüve Yehdi’s-
Sebil***⁹⁵¹

⁹⁴⁶ bir : ol M2

⁹⁴⁷ ‘Arşı vü Kürsi : ‘Arş Kürsi M1

⁹⁴⁸ “İki yay arası kadar.” (Necm, 53/9)

⁹⁴⁹ “Yahut daha yakın” (Necm, 53/9)

⁹⁵⁰ Sākit itdi munda : Sākin itdi bunda M2

⁹⁵¹ **Başlık : Sekizinci Meclis Muṣṭafā Ḥazretinüñ ‘Aleyhi’s-Selām Medīne’ye Hicret İtdügin Beyān eyler ve Medīne’de Sākin Olduğın Bildürür.**

“Allah gerçeği söyler ve uyulması gereken doğru yolu gösterir.” (Ahzap, 33/4)

1797. Sekizinci Meclisüñ gel cem‘ine
Cānı kıl pervāne anuñ şem‘ine
- M2-77a 1798. Ta Ebū Ṭālib dirdi Mekke‘de
Kimse el uzatmaz idi Aḥmed’e
1799. Server-i ḳavm-i Ḳureyş idi⁹⁵² hem ol
Ya‘nī kim Bū Ṭālib ol ‘amm-i Resūl
1800. Aḥmed’e itmezler idi⁹⁵³dest-i dırāz
Līk ṭa‘n iderler idi⁹⁵⁴ çoḡ az
1801. Anda kim itdi Ebū Ṭālib vefāt
Ḳaldı tenhā Muştafā ol Ḥaḳ şıfāt
1802. Başladı küffār devletsizlige
Muştafā‘ya ya‘nī ḥürmetsizlige
- M1-60b 1803. Aḥmed’e her biri sögerler idi⁹⁵⁵
Ḥışm idüben belki dögerler idi⁹⁵⁶
1804. Çün Ebū Bekr Aḥmed‘i sögdüklerin
İşidicek ḳaḳıyup⁹⁵⁷dögdüklerin
1805. Öldürür miyiz dir idi ol eri
Anı ḳoyup Mekke’nüñ kāfırları
1806. Dögdüler Bū Bekri ol ḳavm-i sitiz
Şöyle kim bī-hūş olurdı ol ‘azīz
1807. Ḥurd ḥām olup kilime şardılar

⁹⁵² Ḳureyş idi : Ḳureyş-idi M2

⁹⁵³ itmezler idi : itmezler-idi M2

⁹⁵⁴ iderler idi : eylerler-idi M2

⁹⁵⁵ sögerler idi : sögerler-idi M2

⁹⁵⁶ dögerler idi : dögerler-idi M2

⁹⁵⁷ ḳaḳıyup : ḳaḳıyup M2

Şöyle anı evine gönderdiler

1808. Kendüye bir gice bir gün gelmedi

‘Aklı gitmiş idi kendün⁹⁵⁸ bulmadı

1809. Ba‘d-ez-ān āh itdi vü açdı gözin

Muṣṭafā’nuñ görmek istedi yüzün

1810. Didi cānum Aḥmed’e olsun fedā’⁹⁵⁹

Ben ölürsem bākī qalsun Muṣṭafā

M2-77b

1811. Secde eylerken Resūl-i nāzenīn

Gördi bir gün ol Ebū Cehil-i La‘īn

1812. Başdı Aḥmed boynı üzre ayağın

Ḥāke bulaşdurdı ol gül yanağın

1813. Şabr eyledi belā vü mihnete

İrte gice yüz tūṭuben ḥāzrete

1814. Daḥı gelmemiş idi emr-i kıtal

Muṣṭafā eylerdi ḥükme imtişāl

1815. Fa‘fu ‘anhüm⁹⁶⁰ dimiş idi⁹⁶¹ anda Ḥaḳ

Aña ta‘līm olmuş idi⁹⁶² bu sebaḳ

1816. Her ki girmişdi Resūlüñ dīnine

Zecr eylerlerdi anuñ kīnine

1817. Bir Cuhūd’un bendesi idi⁹⁶³ Bilāl

⁹⁵⁸ gitmiş idi kendün : gitmişdi özini M2

⁹⁵⁹ fedā’ : fidī’ M2

⁹⁶⁰ “Öyleyse onları affet” (Al-i İmran, 3/159)

⁹⁶¹ dimiş idi :dimiş- idi M2

⁹⁶² olmuş idi : olmuş-ıdı M2

⁹⁶³ bendesi idi : bendesiydi M2

Hoş aḥad diyüp yürürdi bî-melâl

M1-61a 1818. Boynına daḫmıſlar idi⁹⁶⁴ bir resen

Anı sürirlerdi ol ehl-i veſen

1819. Gördi Bū Bekr anı vü yandı içi

Didi ol ḳavme kim ey ulu kiçi

1820. Bir ḳulum var ḥūb ḳıymetlü vü⁹⁶⁵ saĝ

Tendürüst-pür-hünerdür cism-i aĝ

1821. Munı⁹⁶⁶ virüñ baña vü aluñ anı

Ṭoĝruyam yalana ḥaml itmeñ beni

1822. Munı⁹⁶⁷ virdiler ü anı aldılar

Aldaduḳ Bū Bekr'i diyü güldiler

1823. Anı Bū Bekr aldı⁹⁶⁸ āzād eyledi

Ḳayḳulu göñlin anuñ ſād eyledi

M2-78a 1824. Yine kāfirler Bilāl'i ṭutdılar

Şad bahāne eyleyüp 'özr itdiler

1825. Baştılar⁹⁶⁹ ḳarnına anuñ ıssı ṭās

Dürlü zecr itdiler ana bî-ḳıyās

1826. Didiler kim Tengri'den bî-zār ol

Dinimüze gir bizümle yār ol

1827. Çünki ṭutdılar munı⁹⁷⁰ ol ḳavm-i har

⁹⁶⁴ daḫmıſlar idi : daḫmıſlar-ıdı M2

⁹⁶⁵ vü : -M1

⁹⁶⁶ Munı : bunı M2

⁹⁶⁷ Munı : bunı M2

⁹⁶⁸ Anı Bū Bekr aldı : Aldı Bū Bekr anı M2

⁹⁶⁹ Baştılar : Başdılar M2

⁹⁷⁰ munı : anı M2

- Didiler kuldur degül bu şahş hür
1828. Şatdılar Bū Bekr'e ol kavm-i denī
Sīm ü zer virdi yöküş⁹⁷¹ aldı anı
1829. Eyledi āzād anı şānīyā
Ol imām u mürşid ü ol pīşvā
1830. Dīn dutardı hafī ol ey aḥī
Cism ü cānla⁹⁷² dīn yolundaydı saḥī
1831. Yine kāfirler tūṭup iletdiler
Yāḡ sürüp anı būrehne itdiler
1832. Cismüne urdılar ıssı taşları
Gözleründen aḥıdup kām yaşları
1833. Yine gördi anı Bū Bekr-i Şafā
Kim aña kāfirler eylerler⁹⁷³ cefā
- M1-61b 1834. Virdi bir aḡ kul daḥı yine aña
İtmedi endīşe hiç öñdīn şoña
1835. Didi kāfirler bu azdur almazuz
Uş bu miḡdāra kāmā^c at etmezüz⁹⁷⁴
1836. On vuḡıyye daḥı virdi sīm-i ḥām
Ḥoş Bilāl'i şatun aldı ve's-selām
1837. Şöyle kıldı dost ^c aşḡına kerem
Ol Ḥuzāy-ı mest ü ol şāḥib- ḡadem
- M2-75b 1838. Çün Bilāl İslām'ı izḡār eyledi

⁹⁷¹ yöküş : öküş M2

⁹⁷² cānla : cāna M2

⁹⁷³ eylerler : eylerdi M2

⁹⁷⁴ 1835 : -M2

- Cūdına Bū Bekr'ün ikrār eyledi
1839. Kim beni üç kez Bū Bekr aldı şatun
Ol vücūdı nurlu ol dīni bütün
1840. Nār-ı dūzaḥdan beni kıldı ḥalāş
Ol cenāb-ı ʿālī vü ol merd-i ḥaş
1841. Bir niçe aşḥāba ol ehl-i ʿiḳāb
Müslim olduñ diyu kıldılar ʿazāb
1842. Cevre katlanmadı aşḥāb-ı Resūl
Kaçmağa⁹⁷⁵ kāfirden isterlerdi yol
1843. Biş kişi vardı laʿin ü hem şakī
Ne severlerdü Resūl'i ne Ḥaḳḳ'ı
1844. Bir Velīd İbn-i Muğīre rū-siyāh
Birisi Ḥārīş bin Kıyas ol tebāh
1845. Biri ʿĀmir birisi Esved durur
Kim bular mesrūr ü hem mürted durur
1846. Biri Esved ibn-i Muṭṭalib duzaḥı
Buncılayın girü kalanı daḥı
1847. Bu bişi gösterdi Cebrāil-i Emīn
Kim bulardur her biri kelb-i laʿin
1848. Her birinden bunlaruñ eyle ḥazer
Key şaḳın⁹⁷⁶ irürmesün şaḥa zarar
1849. Şabr itdi anlara ol rūḥ-ı pāk

⁹⁷⁵ Kaçmağa : Kaçmaʿ a M2

⁹⁷⁶ şaḳın : şaḳın M2

- ‘Āmr’ı yılan şokdı vü oldı helāk
- M1-62a 1850. Etegin süriyü giderdi Velid
- ‘Ucb u⁹⁷⁷ kibr ü naḥvet ile ol pelid
- M2-79a 1851. Çalu aldı etegine aḥsızın
- Pāre pāre kıldı baldırın dizin
1852. Oldı andan ol pelid-i nā-bekār
- Ḥasret ü rencide şöyle zār zār
1853. Bir gün ol Esved ḥabīş ü⁹⁷⁸ aṣl-ı şer
- Bir ağaca ṭayanur iken⁹⁷⁹ meger
1854. Cebrāil ağaca urdı başını
- Oda yaḥdı içini vü daşını⁹⁸⁰
1855. Ḥārīş ol⁹⁸¹ bedbaḥt ḥūk ser-nigün
- Ol cehennem kelbi vü zişt zebün
1856. Peyki ile Cebrāil urdı anı
- Düşdi dūzaḥ içine cān u teni
1857. Aḥmed’e bunlardı istihzā iden
- Ehl-i dīni cevr ile rüsvā iden
1858. Anları Ḥaḥ ḥor⁹⁸² itdi vü ḥaḥīr
- Olmadı⁹⁸³ anlara imān destgīr
1859. Ḥamza bir gün ol emīrū’l-mü’minin

⁹⁷⁷ u : -M1

⁹⁷⁸ ü : -M1

⁹⁷⁹ ṭayanur iken : dayanur-iken M2

⁹⁸⁰ yaḥdı içini vü daşını : yaḥdı içini vü taşını M2

⁹⁸¹ ol : -M1

⁹⁸² ḥor : ḥār M1

⁹⁸³ Olmadı : Olmadın M2

Çıkmış idi⁹⁸⁴ şayda ol sultān-ı dīn

1860. Nā-gehān aña bir āhū söyledi

Mekke'ye vardı⁹⁸⁵ hikāyet eyledi

1861. Geldi eve gördi kim bir qaravaş

Ağlayup gözden dökerdi kanlu yaş

1862. Şordı kim niçün dökersin gözyaşın

Didi Bū Cehl Aḥmed'üñ yardı başın

1863. Yay elinde kaçıyup kıldı ğazab

Yürüyüp Bū Cehl'i eyledi taleb

M2-79b 1864. Gördi Bū Cehl'i oturur ḥalkıla

Bir niçe menḥūs müdbir ' ılķ ile⁹⁸⁶

1865. Ey muḥanneş didi ey murdār ḥīz

Cahil ü deyyūş u cilt ü bī-temīz

M1-62b 1866. Baş dimedi göz dimedi yay ile⁹⁸⁷

Dögdi pers itdi yüzün heyhā ile⁹⁸⁸

1867. Yardı üç yirde başın ḥor⁹⁸⁹ eyledi

İt depeler⁹⁹⁰ gibi⁹⁹¹ murdār eyledi

1868. Ol cemā' at cür'etinden Ḥamza'nuñ

Kaçdılar hep heybetinden Ḥamza'nuñ

1869. Ḥamza'dan qorḥarlar idi⁹⁹² cümlesi

⁹⁸⁴ Çıkmış idi : Çıkmış-idi M2

⁹⁸⁵ vardı : vardır M2

⁹⁸⁶ ' ılķ ile : ' ılķ-ıla M2

⁹⁸⁷ yay ile : yay-ile M2

⁹⁸⁸ heyhā ile : heyhā-yla M2

⁹⁸⁹ ḥor : ḥār M1

⁹⁹⁰ depeler : palar M1

⁹⁹¹ gibi : bigi M1

⁹⁹² qorḥarlar idi : qorḥarlar-ıdı M2

Lā-cerem merdane idi⁹⁹³ hamlesi

1870. Geldi Hamza Muştafā'yı şormağa

Ya' nî yāresine merhem olmağa

1871. Didi Bū Cehl'ün başın yarduğunu

Qanların qara yire qarduğunu

1872. Muştafā eydür⁹⁹⁴ ki hergiz hātırım

Şād olmaz anuñ ile⁹⁹⁵ bilürem

1873. Didi yā ' amm ger dilersen şād⁹⁹⁶ olam

Tā ebed şādılığ⁹⁹⁷ içinde qalam

1874. Ben didüğüm di ki devletdür saña

Dü ciḥānda ' izz ü ḥürmetdür saña

1875. Didi bir bil Ḥaqq'ı vü beni Resül

Munı⁹⁹⁸ iden kimse olur ulu kul

1876. Hamza eydür ehl-i imān oldum uş

Şıdqlıla Sünnī Müslümān oldum uş

M2-80a 1877. Ol kelime kim şehādetdür didüm

' Āk oldum küfre bitdüm yok idüm⁹⁹⁹

1878. Cümle mü 'mīnler ferah-nāk oldılar

Qorḥudan¹⁰⁰⁰ mecmu' ı bī-bāk oldılar

1879. Düşdi küffāra ğam u feryād u āh

⁹⁹³ merdane idi : merdane-yidi M2

⁹⁹⁴ eydür : didi M2

⁹⁹⁵ Şād olmaz anuñ ile : Şāz oluben anuñ-ile M2

⁹⁹⁶ Şād: Şāz M2

⁹⁹⁷ şādılığ : şāzılığ

⁹⁹⁸ Munı : Bunı M2

⁹⁹⁹ bitdüm : putdan M2

¹⁰⁰⁰ Qorḥudan : Qorḥundan M2

- Ḥāsir-i dünyā vü ‘uqbā rū-siyāh¹⁰⁰¹
1880. Cevr-i küffāra nebī şabr eyledi
Sāyebānın Ḥaḡ anuñ ebr eyledi
1881. Sen daḡı mü ’minlerüñ cevvin götür
Anları itme ileri hem getir¹⁰⁰²
- M1-63a 1882. Muştafa kāfirlere kıldı du‘ ā
Bed du‘ ā mü ’minlere¹⁰⁰³ görme revā
1883. Mü ’mine yavuz du‘ ā lāyık degül
Muştafa’nuñ ḡulḡına lāḡıḡ degül
1884. Muştafa mālın virürdi kāfire
Luṡf iderdi evvele vü aḡire
1885. Māluñı mü ’minlere vir sen daḡı
Muştafa diren ḡülü dir sen daḡı
1886. Māl virmezseñ¹⁰⁰⁴ bulardan alma māl
Bostana götürüp gelme çuvāl
1887. Muştafa küffāra şirīn söyledi
Dīn ü ḡulḡ u luṡf āyīn eyledi¹⁰⁰⁵
1888. Sen daḡı mü ’minlere söyle eyü
Kırlerin şabūn-ı iḡsān ile yu
1889. Tatlu dilüñ yoḡısa mü ’minlere
Acı söylemeñ daḡı ne ey sere

¹⁰⁰¹ Ḥāsir ü denī : Ḥāsir-i dünyā M1

¹⁰⁰² ileri hem getir : vü ilerü getir M2

¹⁰⁰³ mü ’minlere : bunlara M1

¹⁰⁰⁴ virmezseñ : virmezsen M1

¹⁰⁰⁵ Dīn ü ḡulḡ u luṡf eyin eyledi : Dīn luṡf u ḡulḡu ebin söyledi M2

- M2-80b 1890. Muştafâ küffâra nuşh itdi vü pend
Her birinüñ zehrine katardı kand
1891. Sen dağı söyle¹⁰⁰⁶ naşihat mü'mine
Lâhiqsın sen¹⁰⁰⁷ haqquñ in'âmına¹⁰⁰⁸
1892. Diledi destür aşhâb-ı Resûl
Miḥnet-i küffâra olduḡda melûl
1893. Muştafâ'ya geldi Cebrâil münîr¹⁰⁰⁹
Didi kim yârenlere destür vir
1894. Kim Medîne şehrine 'azm ideler
Anda mü'minler öküşdür gideler
1895. İkin ikin gitdiler birin birin
Mekke'den terk idüben yirlü yirin
1896. Ca'fer-i Tayyâr ol rûḡ-ı revân
Hoş Necâşi'den yaña oldı revân
1897. Hem yigirmi atlula¹⁰¹⁰ çıkdı 'Ömer
Ol Medîne şehrine vardı meger
- M1-63b 1898. Her biri yârenlerüñ tağıldılar
Birin ikin bir yire¹⁰¹¹ yığıldılar
1899. Muştafâ'ya geldi Bû Bekr ol zamân
Dir baña vir destür¹⁰¹² ey cân ü cihân

¹⁰⁰⁶ söyle : eyle M2

¹⁰⁰⁷ Lâhiqsın sen : Lâhiḡ it seni M2

¹⁰⁰⁸ M2 nüshasında 1891. beyitten sonra M1 nüshasında olmayan bir beyit vardır :

Tatlu sözün yoḡısa ey aḡı / Neye gerek acı söz virmek dağı : -M1

¹⁰⁰⁹ münîr : emîn M2

¹⁰¹⁰ atlula : atluyla M2

¹⁰¹¹ bir yire : birin M2

¹⁰¹² vir destür : destür vir M2

1900. Buyurursañ ben de hicret ideyüm
Maşlaḥat қандaysa onda gideyüm
1901. Muştafā Bū Bekr'e didi ey Şıddīk
Saña қоşulsa gerek bir hoş refik
- M2-81a 1902. Kim peyk ola yoldaşından қамunuñ
Bil ki қавm u қардаşından¹⁰¹³ қамunuñ
1903. İki deve ol Ebū Bekr-i ḥalīm¹⁰¹⁴
Beslemişdi şāḥiḥ ü hoş selīm
1904. Pes қureyş uluları cem^c oldılar
Meşveret eylemek içün geldiler
1905. Kim Resūl'i ortadan götüreler
Dinlerin tutup қamu ötüreler
1906. Biş kişidi aralarında re'īs
‘Utbe vü Şeybe Ebū Cehl-i ḥasīs¹⁰¹⁵
1907. Biri Veyl oğlu kim ol ‘Āş’dur¹⁰¹⁶
Küfr ü müşriklik hem anuñ ḥāşıdur¹⁰¹⁷
1908. Bir rivāyetde yidi mel^c ün durur
Dünyā vü¹⁰¹⁸ ‘uqbāda hep maḡbūn durur
1909. Gördiler bir kimse¹⁰¹⁹ elinde ‘āşa
Aḡ şaқallu şeyḥ boynında ridā’

¹⁰¹³ қардаşından : қарşından M2

¹⁰¹⁴ Bekr-i ḥalīm : Bekr ü ḥalīm M2

¹⁰¹⁵ Ebū Cehl-i ḥasīr : Ebū Cehl ü ḥabīs M2

¹⁰¹⁶ ‘Āş’dur : ‘Āş’dur M2

¹⁰¹⁷ anuñ ḥāşıdur : aña ḥāş durur M2

¹⁰¹⁸ Dünyā vü : Dünyevī M2

¹⁰¹⁹ kimse : kimesne M2

1910. Didiler kimsin didi kim Necdî'yem
Necd ilinüñ şeyh ü hem mecdîyem
1911. Rûzigârı tecrübe iden kişi
Hem puta tapanların benüm başı
1912. Gelmişem kim dîn için¹⁰²⁰ tedbîr idem
Re'î idem sizün ile dîl bir idem¹⁰²¹
1913. Çünkü şeyh-i Necdî'sin geldün hele
Meşveretde gel bizümle ol bile
- M1-64a 1914. Meşveret itmege çün oturdılar
Bildigi bildüğini getirdüler¹⁰²²
1915. Biri eydür uş bu gelür dîlüme
Ahmed'i eylen havale ölüme
- M2-81b 1916. Ol öle vü biz kamu kurtulavuz
Ol aradan gide vü biz kalavuz
1917. Şeyh-i Necdî dir aña bu söz degül
Böyle görürseñ yolu bu göz degül
1918. Ol ölünce dîni tutar 'âlemi
Haça tapar kimse kalmaz âdemî
1919. Biri eydür koñ anı bir tar yere
Olmasun kim üstüne kimse gire
1920. Aç şüşüz koñ anı olsun helâk
Bize andan soñra ne bîm¹⁰²³ ü ne bāk

¹⁰²⁰ dîn için : dîn-içün M2

¹⁰²¹ sizün ile dîl bir idem : sizün-ile el bir idem M2

¹⁰²² 1914 : -M2

¹⁰²³ bîm : havf M2

1921. Şeyh-i Necdî dir ana ey bilüsüz
Kim degüldür ol Muḥammed bellüsüz
1922. Akrabāsı kavmi anuñ çok durur
Māl tavar isleridür tok durur
1923. Cem^c olup andan anı çıkaralar
Elüñüzden anı alup varalar
1924. Şeyh-i Necdî'ye didiler hep şadak
Eksügidür cümlemizüñ bu sebak
1925. Biri eydür anı bağlañ üstüre
Yüriye anı ol üstür götüre
1926. Tağlara ilte anı o yirlere¹⁰²⁴
Öldüre şalup anı kaykulara¹⁰²⁵
1927. Şeyh-i Necdî hem aña¹⁰²⁶ mā-fiş didi
Bu degüldür maşlahatlu iş didi
1928. Bir ^c Arab kavmine vara ol deve
Bir kişi tutup anı ilte eve
- M2-82a 1929. Aḥmed'i göre belig ü hem faşih
Hulkı gökçe şüreti hūb melih
- M1-64b 1930. Kimse öldürmege anı kıymaya
Öldüreni men^c ide ol koymaya
1931. Şeyh-i Necdî'ye didiler hoş didüñ
Dinimüz tadbîr için¹⁰²⁷ ğam yidüñ

¹⁰²⁴ yirlere : pürlere M2

¹⁰²⁵ kaykulara : kaygulara M2

¹⁰²⁶ aña : -M2

¹⁰²⁷ tadbîr için : tadbir-içün M2

1932. Döndi Bū Cehl eydür ol kelb-i kelīb
Her birimüz kavmi kavmiyle gelüp
1933. Dirülüp cümle anı öldürelüm
Kendözin kendözine bildürelüm
1934. Her kabīleye ne düşerse diyet
Virelüm budur bu re'y-i maşlahat
1935. Gördiler Bū Cehl tedbīrin şavāb
Uydılar ol re'ye ol ehl-i 'uqāb
1936. Şeyh-i Necdī ol pelīd ü ol la'ın
Re'yine Bū Cehl'ün itdi āferīn
1937. Her kabileden bir er cem' itdiler
Muştafā'nuñ kapusunda yetdiler
1938. Kim karañgu¹⁰²⁸ ola ki başlayalar
Her ne dilerlerse hoş işleyeler
1939. Muştafā yārenleri tağıldılar
Hep Medīne şehrine yığıldılar
1940. Muntazır olmuşdı peygamber meger
Kim gele Hāk hazretinden bir haber
1941. Muştafā'ya indi ol dem Cebrāil
Didi ey 'ālemlere şem'¹⁰²⁹ ü delīl
- M2-82b 1942. Küfr ü ehl-i fitne vü mekr itdi hep
Git bularuñ arasından dir Çalap
1943. Muştafā yatsun yirimde dir bir er

¹⁰²⁸ karañgu : karañuluq M2

¹⁰²⁹ şem' : sem' M1

- Ben yatarum dir ‘ Alī ol şīr ü¹⁰³⁰ ner
1944. Muştafā dir saña cennet muştuluk
‘ İzzet ü nāz ü ġanīmet muştuluk
1945. Geldi Mikāīl ü Cebrāīl¹⁰³¹ ol gice
Murtaẓā’yı bekledi işit nice¹⁰³²
- M1-65a 1946. Muştafā’nuñ gitmek oldu niyyeti
Gördi ol kāfīrleri yatur qatı
1947. Taşra çıkdı qapudan ol zāt-ı pāk¹⁰³³
Saçdı ol küfr ehlinüñ üstine hāk
1948. Yasīn okudı hoş oldu revān
Didi şıgındum saña ey Müste‘ ān
1949. Munda¹⁰³⁴ küffāruñ koyalum ġuşşasın
Şerh¹⁰³⁵ idelüm Muştafā’nuñ kışşasın
1950. ‘ Āişe eydür hemān sâ‘ at Resūl¹⁰³⁶
Atamuñ hücesine kıldı duḡūl
1951. Didi her kim var ise bīġāneden
Taşra çıksunlar bu dem bu ḡāneden
1952. Didi Bū Bekr ey Resūl-i kân-ı ḡayr
‘ Āişe’den özge yokdur munda¹⁰³⁷ ḡayr
1953. Muştafā didi ki hicret iderem

¹⁰³⁰ ü : -M2

¹⁰³¹ Mikāīl ü Cebrāīl : Cebrāīl Mikāīl M2

¹⁰³² Murtaẓā’yı bekledi işit nice : Murtaẓā beklediler ey ḡoca M1

¹⁰³³ zāt-ı pāk : pāk zāt M2

¹⁰³⁴ Munda : Bunda M2

¹⁰³⁵ Şerh : Arz M2

¹⁰³⁶ hemān sâ‘ at-i Resūl : hemān dem ol Resūl M2

¹⁰³⁷ munda : bende M2

- Ol Huzā'dan emr oldı giderem
1954. Muştafā'ya didi Bū Bekr şefîk
Bu seferde kimi eylersin refîk
- M2-83a 1955. Aḥmet eydür seni kıldum ihtiyār
Kim müşāhib olasın hem¹⁰³⁸ baña yār
1956. Şaña destūr anuñ içün virmedüm
Benden ayrılmak mürüvvet görmedüm
1957. ‘Āiše eydür ki hergiz atamı
Muştafā olduğı içün hem-demi
1958. Dādıluğdan¹⁰³⁹ ağladuğın görmedüm
Eşk-i çeşmin çağladuğın görmedüm
1959. ‘Āiše kim şāhib-i esrār idi
Dir atamuñ bir serayı var idi
1960. Bir kapu var-ıdı¹⁰⁴⁰ şahrādan yaña
Çıkdılar andan Hakk'ı aña aña
1961. Gitdiler tağdan yaña şöyle yayak
Muştafā aç idi vü yalın ayak
- M1-65b 1962. Muştafā'nuñ ol Ebū Bekr ü vezīr
Kāh önünce kāh ardınca yürir
1963. Kāh yürir sağ yanından şād-kām¹⁰⁴¹
Kāh yürir şol yanından ve's-selām
1964. Dir nebī Bū Bekr'e ol kadd-ı elīf

¹⁰³⁸ hem : -M2

¹⁰³⁹ Dādıluğdan : Şāzıluğdan M2

¹⁰⁴⁰ kapu var-ıdı : kapusı vardı M2

¹⁰⁴¹ şād-kām : şāz u kām M2

Her yaña niçün yürürsin muhtelif

1965. Aḥmed'e dir ol Ebū Bekr-i şafā

Şaḫınuram¹⁰⁴² seni ey nūr-ı Hudā

1966. Nā-gehān vāḳı^c olursa bir belā

Ben olayım direm aña mübtelā

1967. Yā çıḳa gelürse nā-geh bir ^c adū

Def^c idem direm anı ey māh-rū

M2-83b 1968. Yürümekden eridi nāzūk beden

Zaḥmet ne duysun¹⁰⁴³ ol berk-i semen

1969. Aḥmed'i Bū Bekr aldı zāhrına

Ey fedā'¹⁰⁴⁴ şad māh anuñ mihrine

1970. Ğāra varınca götürdi Aḥmed'i

Ol emīr ü pādşāh u sermedī¹⁰⁴⁵

1971. Geldiler ol ğāra Bū Bekr ü Resūl

Gördiler kim teng-i tārīk-idi ol

1972. Muştafā'ya didi Bū Bekr-i emīn

Bir zamān¹⁰⁴⁶ taşrada ṭur ey nāzenīn

1973. Ğāruñ evvel ben içine gireyüm

Mār u¹⁰⁴⁷ kejdüm olmasun bir göreyüm

1974. Girdi gördi kim delükler var delīm

Ḳıldı şad pāre ridāsın ol selīm

¹⁰⁴² Şaḫınuram : Şaḫınuram M2

¹⁰⁴³ Zaḥmet ne duysun : Zaḥmete ne düşün M2

¹⁰⁴⁴ fedā' : fidī' M2

¹⁰⁴⁵ pādşāh u sermedī : pādşāh-ı sermedi M2

¹⁰⁴⁶ zamān : nefes M2

¹⁰⁴⁷ u : -M2

1975. Tıtdı ol ğāruñ delüklerin kamu
Bir delük kaldı tıutulmadı ‘amū¹⁰⁴⁸
1976. Ol delüğe ayağın koydı¹⁰⁴⁹ hemān
Şokdı ‘akreb anuñ ayağın revān
1977. Zaḥm-ı ‘akrebden ayağı itdi derd
Aḥmed’e didi ki ey maḥbūb-ı ferd
- M1-66a 1978. Gel içerü seni kimse görmesün
Gölgeñi Ḥaḳ üstümüzden ırmasun
1979. Ğara girmege nebī çün¹⁰⁵⁰ itdi sāz
Gördi kim Bū Bekr’üñ¹⁰⁵¹ olmış beñzi sāz
1980. Bildi kim aña urupdur mār-ı zaḥm
Hoş du‘ā itdi aña¹⁰⁵² vü kıldı raḥm
- M2-84a 1981. Ayağı şağ oldı gitdi ağırsı
Kim Ebū Bekr idi anuñ toğrusı
1982. Giçdi fikrinden Resūl’üñ bu ḥayāl
Kim bize küfr ehli bulursa mecāl
1983. Ğār içinden nice çıkup kaçavuz
Mürğ gibi degülüz kim uçavuz
1984. Cebrāil’i ol dem irsal itdi Ḥaḳ
İndi vü eyledi ol ğārı¹⁰⁵³ döşek
1985. Bir deñiz görindi içinde gemi

¹⁰⁴⁸ tıutulmadı ‘amū : tıutmadık kamu M2

¹⁰⁴⁹ koydı : kodı M2

¹⁰⁵⁰ nebī çün : niçün M2

¹⁰⁵¹ kim Bū Bekr’iñ : Bū Bekr’iñ kim M2

¹⁰⁵² du‘ā itdi aña : du‘ā kıldı vü aña M2

¹⁰⁵³ eyledi ol ğārı : ol ğārı eyledi M2

- Didi ey Hâk hâzretinüñ mahremi
1986. Ger bu ğâr içinde küfr ehli revân
Seni göricek olurlarsa¹⁰⁵⁴ hemân
1987. Gir gemiye vü revân ol bî-te^c ab
Seni iltür nireye itseñ taleb
1988. Muştafâ’nuñ sâkin oldı hâtırı
Rûşen oldı bâtını vü zâhiri¹⁰⁵⁵
1989. Ol nevâhide vār idi bir hoş er
Kim çobānydı Bū Bekr’üñ meger
1990. Ol tarafından gelür idi¹⁰⁵⁶ geçmege
Anlara süd virür idi¹⁰⁵⁷ içmege
1991. Her öyün vaqtinde uranurdi¹⁰⁵⁸ ol
Süd virürdi içmege anlara bol
1992. Hem Ebū Bekr’üñ bir oğlu var-ıdı
Mekke’de ol vākıf-ı esrār idi¹⁰⁵⁹
1993. Mekke’de ne kışşa kim olur idi¹⁰⁶⁰
Anı teftiş eyleyüp bilür idi¹⁰⁶¹
- M2-84b 1994. Evvel aḥir anı ol rûşen-güher
M1-66b Muştafâ’ya ol dem eylerdi ḥaber
1995. Kıldılar ol ğārda üç gün qarār

¹⁰⁵⁴ göricek olurlarsa : görecekler olsa M2

¹⁰⁵⁵ bâtını vü zâhiri : zâhiri vü bâtını M2

¹⁰⁵⁶ gelür idi : gelür-idi M2

¹⁰⁵⁷ virür idi : virür-idi M2

¹⁰⁵⁸ uranurdi : yuranurdi M2

¹⁰⁵⁹ esrār idi : esrār-idi M2

¹⁰⁶⁰ olur idi : olur-ıdı M2

¹⁰⁶¹ bilür idi : bilür-idi M2

- ‘Ankebūta emr itdi Girdigār
1996. Aḥmmed’in yüzün gözedi gözedi
Ağzını ol ġāruñ ol dem gördi
1997. Emr itdi bir kebūtere Çalap
Ġāruñ ağzında yūri var yuva yap
1998. Ol yuva içinde hoş yumurta қо
Şöyle kim emr itdi Hāḡ eyledi o¹⁰⁶²
1999. Bu beyanı munda¹⁰⁶³ rūṣen ḡoyalum
Mekke kāfirleri ḡālin diyelüm
2000. Mekke’nüñ kāfirleri kim geldiler
Aḡmed’i ol gice çevre aldılar
2001. Ol gice ol ḡavm ile bī-ḡāl u ḡıyl
Çökdī İblīs üstine nevm-i ṣaḡıl
2002. Nā-geh uyandı vü İblīs açdı göz
Gördi bu ḡavm üzre var topraḡ u¹⁰⁶⁴ toz
2003. Ḥayḡırup ol ḡavme didi kim ṭuruñ
Sa‘yüñüz cümle ‘abes olmış görüñ
2004. Ṭurdılar¹⁰⁶⁵ ol ḡavmi bīdār oldılar
Her biri mecrūḡ-ı efkār oldılar
2005. Muṣṭafā’nuñ gitdüḡin çün ṭuydılar
Her biri başına topraḡ ḡoydılar

¹⁰⁶² emr itdi Hāḡ eyledi o : buyurdı Hāḡ eyledi ol M2

¹⁰⁶³ munda : bunda M2

¹⁰⁶⁴ u : -M2

¹⁰⁶⁵ Ṭurdılar : Durdılar M2

2006. Bildiler fırsatların¹⁰⁶⁶ fevt olduğunu
 ‘Ākıbet dirlikleri mevt olduğunu
- M2-85a 2007. Didiler kim girüñ arañ yirini
 Qoñ zamānuñ kiçini vü irini
2008. Muştafa yirinde gördiler ‘Alī
 Ol emirü’l-mü’minin ü¹⁰⁶⁷ ol velī
2009. Yā ‘Alī xanı Muḥammed didiler
 Didi anda gitdi kim göñli diler
- M1-67a 2010. ‘Ālimü’s-sır bilür anı qandadur
 Qandadur dirlerse aña andadur
2011. Bildi kâfirler Resûl’ün gitdügin
 Bunlaruñ re’yini bâtil itdügin
2012. Vardı kâfirler ki tedbîr eyleye
 El birik düre vü dil bir¹⁰⁶⁸ eyleye
2013. Muştafa’yı pes arayu vardılar¹⁰⁶⁹
 Ba‘zısı Bū Bekr evine geldiler
2014. Şordılar Esmâ’ya kim atañ xanı
 Didi qanda gitdi bilmedüm¹⁰⁷⁰ anı
2015. Bir tabanca urdılar muḥkem aña
 Şanki¹⁰⁷¹ miḥnet vaqtidi ol dem aña
2016. Kim küpesi iki büküldü anuñ

¹⁰⁶⁶ fırsatların : fırsatları M2

¹⁰⁶⁷ emirü’l-mü’minin ü : emirü’l-mü’minine M2

¹⁰⁶⁸ dil bir : tedbîr M2

¹⁰⁶⁹ vardılar : kıldılar M2

¹⁰⁷⁰ bilmedüm : bilmezem M2

¹⁰⁷¹ Şanki : Şankim M2

- Üşenüp incüsi döküldi anuñ
2017. Ol gelen kâfirler aña baqdılar
Nesne bulmadılar u hep çıkdılar
2018. Bū Kuḥāfe¹⁰⁷² evde nā-bī-nāyidi
Müşrik idi pīr ü hem rüsvāyidi
2019. Geldi evlād-ı Ebū Bekr'e meger
Nire gitdi atañuz diyu şorar¹⁰⁷³
- M2-85b 2020. Didiler kim kıanda gitdi bilmezüz
Kıanda tırdı¹⁰⁷⁴ kıanda yitdi bilmezüz
2021. Didi kıodı sizi yalıñgac u ac¹⁰⁷⁵
Ta ki ḥalka gösteresin¹⁰⁷⁶ ihtiyāc
2022. Aķcesı var idi Bū Bekr'ün öküş
Bile götürmiş idi¹⁰⁷⁷ ol nefis küş
2023. Şaḥsī paraları kıoydı¹⁰⁷⁸ yirine
Kıaftan örtıdı anlaruñ üzerine
2024. Bū Kuḥāfe çün uzatdı destını
Örtıdı eliyle kıaftan üstını¹⁰⁷⁹
2025. Şaḥsī pārasını şundı sīm ü zer
Didi ḥarc itmege bu size yeter
- M1-67b 2026. Ba' d-ez-ān kâfirleri gör nitdiler

¹⁰⁷² Bū Kuḥāfe : Bū Kucāne M2

¹⁰⁷³ Nire gitdi atañuz diyu şorar : Nireye atañuz gitti dir şorar M2

¹⁰⁷⁴ tırdı : durdı M2

¹⁰⁷⁵ kıodı sizi yalıñgac : sizi kıodı yalıñcağ M2

¹⁰⁷⁶ ḥalka gösteresin : gösterirsiz M1

¹⁰⁷⁷ götürmiş idi : götürmiş-idi M2

¹⁰⁷⁸ kıoydı : kıodı M2

¹⁰⁷⁹ 2024 : -M2

- Muṣṭafā'yı aramağa gitdiler
2027. Tağlara vü taşlara yayıldılar
Aḥmed'i bulmadılar bayıldılar¹⁰⁸⁰
2028. Ba' zısı geldi ki ġārı araya
Ṭurdı ol dem gelicek ol araya
2029. Gördi kuş yuvası vü¹⁰⁸¹ örümcek ağı
Gözinüñ bağlandı қarası ağı
2030. Geldi küffāruñ biri ġār öñine
Bul eydür baқmaz öñine şoñına
2031. Gördi Bū Bekr anı oldı ḥavfnāk
Muṣṭafā didi aña kim yime bāk¹⁰⁸²
2032. Bizi bunlar göremezler ey ḥalef
Didi *İnnallāhe ma' anā*¹⁰⁸³ *lā teḥaf*¹⁰⁸⁴
2033. Görse bizi bu pelīd ü bu la' in
Keşf-i ' avret itmez idi ey emīn
- M2-86a 2034. Kāfirüñ biri eydür¹⁰⁸⁵ ġāra gir
Olmasun ġāruñ içinde ara gir¹⁰⁸⁶
2035. Biri eydür bir yıl ola kim muña¹⁰⁸⁷
Kimse girmemiş ola öñdin şoña
2036. Kuş yuvası var u¹⁰⁸⁸ örümcek ağı

¹⁰⁸⁰ bayıldılar : tağıldılar M2

¹⁰⁸¹ vü : -M1

¹⁰⁸² bāk : pāk M1

¹⁰⁸³ “Çünkü Allah bizimle beraberdi” (Tevbe, 9/40)

¹⁰⁸⁴ “Korkma” (Ta-Ha, 20/68)

¹⁰⁸⁵ Kāfirüñ biri eydür : biri eydür kāfirüñ M2

¹⁰⁸⁶ ara gir : er gir M2

¹⁰⁸⁷ muña : buña M2

¹⁰⁸⁸ u : -M1

- Başmamışdır buña halkuñ ayağı
2037. Böyle didiler ü bunlar gittiler
Aḥmed ü Şıddık’a gör kim nitdiler
2038. Var-ıdı Şıddık evinde bir ahır
Anda beslemişidi iki şütür
2039. Tutdılar bir şahş daḥı ücrete
Ta ki ḥāzır ola yolda ḥidmete¹⁰⁸⁹
2040. Eve gönderdi Ebū Bekr ol eri
Ta götüre anda ¹⁰⁹⁰ol üstürleri
2041. Adı ‘ Abdullāh idi ol kişinüñ
Ehli idi lā-cerem ol iş anuñ¹⁰⁹¹
- M1-68a 2042. Vardı Şıddık’uñ serāyına nihān
Develer¹⁰⁹² almağa gösterdi nişān
2043. Bir nefes şabr eyle didi ol ere
Sofraya ni‘ met qoya vü göndere
2044. Gördi Esmā bunlaruñ esbābını
Çıkdı vü açdı serāyuñ bābını
2045. Yirlü yerine qodı her yarağı
Sofranuñ gördi ki yoğ durur bağı
2046. İki bölük saçı var-ıdı müşk-nāb
Kesdi anı ol gice ol māh-tāb
- M2-86b 2047. Sofra bağı eyledi saçın hemān

¹⁰⁸⁹ ḥidmete : ḥizmete M2

¹⁰⁹⁰ anda : bunda M2

¹⁰⁹¹ Ehli idi lā-cerem ol iş anuñ : Ehliyidi lā-cerem ol işinüñ M2

¹⁰⁹² Develer : Deve M1

- Ol deveciyi revān itdi revān
2048. Ol deveci sür¹⁰⁹³ at ile şād-kām
Üç deve getürdi bunlara tamām
2049. Muştafā Şıddık ile¹⁰⁹⁴ hoş çıkdılar
Ġārdan ol develere baqdılar
2050. Didi Bū Bekir ey Resūl-i muhterem
Bin devenüñ birine vü yime ğam
2051. Muştafā dir şat bunuñ birin baña
Ger dilerseñ kim süvār olam aña
2052. Aḥmed'e Şıddık didi birini
Tapuña şatdum devenüñ birini
2053. Ġār içinde üç gün ārām itdiler
Ba¹⁰⁹⁵ d-ez-ān çıkdılar andan gitdiler
2054. Baqmadılar şaġına vü şolına
Hoş yöneldiler Medīne yolına
2055. Döndi Bū Cehl ol la¹⁰⁹⁵ in ü şūr-baḥt
Bī-ḥamiyyet bī-fütüvvet gūr-baḥt
2056. On vuḳıyye sīm ü zer virem aña
Kim tutup getürürse anı¹⁰⁹⁶ baña
2057. Nā-gehān ol ḳavm içinde bir pelīd
Devesin eylemiş idi nā-bedīd
- M1-68b 2058. Didi kim deve aradum kānsuzın

¹⁰⁹³ sür¹⁰⁹³ at ile : sür¹⁰⁹³ at-ile M2

¹⁰⁹⁴ Şıddık ile : Şıddık'-ile M2

¹⁰⁹⁵ ü : -M1

¹⁰⁹⁶ tutup getürürse anı : anı tutup getürürse M2

- Gördüm ol kişi giderdi añsuzın
2059. Ol ara didi Sürāḳa sākıt ol
- Deve isterlerdi anlar şāmit ol
- M2-87a 2060. Çün Sürāḳa sākıt itdi ol eri
- Kim vara kendü getüre anları
2061. Dir Sürāḳa tırdum u¹⁰⁹⁷ geldüm eve
- Bağlanup sāz u seleb ive ive
2062. Kim Ebū Cehl'üñ alam didüklerin
- Va' de eyledügi ol sīm ü zerin
2063. Cümle esbabumı gördüm iveden¹⁰⁹⁸
- Üç kere bindüm ü¹⁰⁹⁹ düşdüm deveden
2064. Yüz Medīne'den yaña tıtdum¹¹⁰⁰ hemān
- Der-peyince anlarıñ oldum revān
2065. Gördi kim Bū Bekir bir üstür süvār
- Yola düşmüş ü¹¹⁰¹ gelür bī-ihtiyār
2066. Aḥmed'e didi Sürāḳa'dur gelen
- Key bahādurlıkda budur ögülen
2067. Lerzeler düşdi Ebū Bekr'e katı
- Şanasın kim tāk oldı tākati
2068. Didi Şiddīḳ'a hemān-dem Muşṭafā
- Ḥavf itme kim bizümledür Ḥudā¹¹⁰²

¹⁰⁹⁷ tırdum u : durdum M2

¹⁰⁹⁸ iveden : evden M2

¹⁰⁹⁹ kere bindüm ü : kerat bindüm M2

¹¹⁰⁰ tıtdum : dutdum M2

¹¹⁰¹ ü : -M2

¹¹⁰² Ḥudā : Ḥuzā M2

2069. Çün Sürāka bunlara geldi qarīb
Muştafā ol dem didi kim yā Mucīb
2070. Şūr şerrinden bunuñ sakla bizi
Aḥmed'üñ ol dem kabūl oldu sözi
2071. Qalmadı hergiz Sürāka'nuñ öñi
Qarnına dek yire battı¹¹⁰³ bindügi
2072. Yā Muḥammed didi ol dem zār u¹¹⁰⁴ zār
‘Ahd eyledüm senüñle zinhār
- M2-87b 2073. Kim seni incitmeyem ey muḥterem
Der-peyünce¹¹⁰⁵ kim gelürse dönderem
- M1-69a 2074. Muştafā ol dem anı kıldı ḥalāş
Ol nebiler serveri ol şāh-ı ḥāş
2075. Çün Sürāka oldu ḥalāş ez-gezend¹¹⁰⁶
Devletüñ didi olısdur bülend
2076. Yā Muḥammed ḥürmet itgil sen baña¹¹⁰⁷
Ola kim ümmet olam bir gün saña
2077. Bir nişān vir kim aramızda qala
Def^ε ide baña gelür ise belā
2078. Bir nişān yazdı Ebū Bekir uluya
Kim taşā yazdı didi kim ṭaluya
2079. Ḥoş Sürāka aldı anı gizledi

¹¹⁰³ battı : bindi M2

¹¹⁰⁴ u : -M1

¹¹⁰⁵ Der-peyünce : Dir ben önce M2

¹¹⁰⁶ Sürāka oldu ḥalāş ez-gezend : ḥalāş oldu Sürāka ey gezend M2

¹¹⁰⁷ ḥürmet itgil sen baña : merḥamet eyle baña M2

- Döndi ol geldügi yolu¹¹⁰⁸ gözledi
2080. Hem Sürāka çekdi kişinden bir oğ
Kim devam var koyunım bu yolda çok
2081. Gösterüñ oğumi¹¹⁰⁹ anlardan aluñ
Rüşen olsun kanda varursan yoluñ
2082. Muştafa Şiddik’a dir göçmek gerek
Bize ne yimek ne ğod¹¹¹⁰ içmek gerek
2083. ‘Azm eyledi Sürāka iline
Muştafa gitdi Medīne yolına
2084. Var-ıdı bir ğatun ol yolda meger
Ni‘ met ü ihsān ileydi¹¹¹¹ müştehir
2085. Konar idi¹¹¹² anda ebnā’-yı sebīl
Ni‘ metin ol ğalka itmişdi sebīl
- M2-88a 2086. Servān ile¹¹¹³ Ebū bekr ü Resūl
Vardılar ol eve itdiler nüzūl
2087. Adı Ümmü Ma‘ bed ü oğlı Mu‘ id
Hem erinüñ adı idi¹¹¹⁴ Bū Sa‘ id
2088. Aĥmed’e didi kim ey kütlu konuğ
Başdan ayağā sa‘ ādetlū konuğ
2089. Didi Ümmü Ma‘ bed’e ğayru’l-beşer

¹¹⁰⁸ yolu : -M2

¹¹⁰⁹ oğumi : oğumı M2

¹¹¹⁰ ne ğod : ü ne M2

¹¹¹¹ ihsān ileydi : ihsān-ileydi M2

¹¹¹² Konar idi : Konar-ıdı M2

¹¹¹³ Servān ile : Serübān-ile M2

¹¹¹⁴ adı idi : adı-yıdı M2

- Et^ç amuñdan nesne var mı mā-ḥazar¹¹¹⁵
- M1-69b 2090. Kızlık oldu kimse şağın¹¹¹⁶ sağmadı
Yirde ot bitmedi yağmur yağmadı¹¹¹⁷
2091. Yoḥsa ben da^ç vet kılırudum sizi
Kendüme devlet bilürüdüm sizi
2092. Gördi Aḥmed anda¹¹¹⁸ bağılu bir koyun
Bili ağrır kendüsi olmuş¹¹¹⁹ zebün¹¹²⁰
2093. Aḥmed eydür nedür ol bağılu ğanem
Buyurursan şağayum ey muḥterem
2094. Ümmü Ma^ç bed eydür ey baḥt-ı bülend
Sürüden kalmış durur ol gusfend
2095. Diñle Ümmü Ma^ç bed'e Aḥmed ne dir
Şağayum ben anı sen destür vir
2096. Muştafā'ya didi kim fermān senüñ
Ben senüñ qaravaşuñ kurbān senüñ
2097. Didi Aḥmed aña kim gel ey koyun
Muştafā'ya geldi vü şundi boyun
2098. Muştafā ol dem şığadı kolumı
Başına koydı mübārek elini
2099. Semirdi güçlendi vü şağ oldu hoş

¹¹¹⁵ M2 nüshasında 2089. beyit 2087. beyitten sonra yazılmıştır.

¹¹¹⁶ şağın: şağı M1

¹¹¹⁷ 2090b M2 nüshasında sayfanın kenarına eklenmiştir.

¹¹¹⁸ anda : evde M2

¹¹¹⁹ Bili ağrır kendüsi olmuş zebün : Yilini ağrır u aruk key zebün M2

¹¹²⁰ 2092b M2 nüshasında sayfanın kenarına eklenmiştir

- İçi taşı toptolu yağ oldu hoş
- M2-88b 2100. Ol koyunu sağdı çün¹¹²¹ ol mäh-rū
 Kap u kaçak kalmadı tıldı kamu
2101. İçdi Şiddik andan ol bākī kalan
 Soñra kendü içdi ol şāh¹¹²²-ı cihān
2102. Muştafā nūş itdi ol pāk u¹¹²³ temiz
 Didi āhır sākī nūş eyler ‘aziz
2103. Ol kabīle cümle hayrān oldılar¹¹²⁴
 Ğamlu cānlarını şādān oldılar¹¹²⁵
2104. Ğaybdan geldi bir āvāz-ı laṭif
 Anı işitdi vazī‘ ü hem şerif
2105. Kim Hudā-yı hālīk-ı arz u semā
 Ol cezā’ viricidir hayru’l-cezā
- M1-70a 2106. Haymesine şaldı Ümmü Ma‘bed’ün
 Fazl idüp sāyesini Aḥmed’ün
2107. Aḥmed ü Şiddik’ı mihmān eyledi
 Ümmü Ma‘bed haymesinde toyladı
2108. Ün gelür görünmez ol ün eyleyen
 Bir ahād bilmez ki kimdür söyleyen
2109. Tutdı Aḥmed Ka‘be’den yaña yüzün
 Dökdi gözyaşlarını oldu hazin

¹¹²¹ çün : hoş M2

¹¹²² şāh : cān M2

¹¹²³ u : -M1

¹¹²⁴ oldılar : kaldılar M2

¹¹²⁵ şādān oldılar : şāzān kıldılar M2

2110. Mekke'ye didi kim¹¹²⁶ ey hayru'l-bekā'
Elvedā' ey hāne-yi Hāḡ elvedā'
2111. Mehbı̄t-ı envār ey 'ālī maḡām
Ey¹¹²⁷ mübārek menzil ü Beytü'l-Harām
2112. Elvedā' ey mesken ü ḡutlu vaṡan
Ey müşerref¹¹²⁸ kān u ey ḡutlu vaṡan
- M2-89a 2113. Saña beñzer ey ḡarīm-i muḡterem
Ḳanda var kim anda ben sākin olam
2114. Līk ḡoymazlar¹¹²⁹ beni ol ḡavm-i žāl
Ġurbete düşdüm giderem pür melāl
2115. İndi ol sā' atde Cebrāil Emīn
Didi ey maḡbüb-ı Rabbü'l-'Ālemīn
2116. Aḡmed'e bu ayeti 'arz eyledi
Kim saña Ḳur'ān'da¹¹³⁰ Hāḡ farz eyledi
2117. Āsmāndan saña Ḳur'ān virdüm uş
Bī-nihāyet ma' den ü kān virdüm¹¹³¹ uş
2118. Virmedüm mi va' deyü saña ḡaber
Mekke'nüñ fethinde ey hayru'l-beşer
2119. Anda kim va' d¹¹³² eyledüm olmaz ḡilāf
Ḳılma ḡurrem şadruñı¹¹³³ ḡüzne ḡilāf

¹¹²⁶ kim : -M1

¹¹²⁷ Ey : -M2

¹¹²⁸ müşerref : şeref M2

¹¹²⁹ ḡoymazlar : ḡomazlar M2

¹¹³⁰ Ḳur'ān'da : Ḳur'ān'ı M2

¹¹³¹ virdüm : bildüm M1

¹¹³² Anda kim va' d : Onda kim va' de M1

¹¹³³ şadruñı : şadruña M2

2120. Yine varup Mekke'yi feth idesin
Kimi kadḥ ü kimini¹¹³⁴ medḥ idesin
2121. Hicret eyledüğüne olma ḥazīn
Ey nebīler serveri şāh-ı güzīn
- M1-70b 2122. Mekke ehli¹¹³⁵ kibr ü 'ucb eyledi hem
Kim Kureyş ehli yüzü ehl-i ḥarem
2123. Mekke'yi¹¹³⁶ kıldı ḥaram Ḥayy u Kavī
Oldığıçün anda ḥürmetlü evi
2124. Hem Medīne şehrini kıldı ḥaram
Oldığıçün anda Aḥmed muḥterem
2125. Çün ḥaber geldi Medīne şehrine
Cümle müştāk oldı anuñ mihrine
- M2-89b 2126. Muştafā gelür diyü şād¹¹³⁷ oldılar
Her birisi ğamdan āzād oldılar
2127. 'Avrat u er¹¹³⁸ cümle karşı çıkdılar
Muştafā geldügi yola bakdılar
2128. Munṭazır ola degin ṭurdılar
Gelmedi ol şāh köye girdiler¹¹³⁹
2129. Ḥaḫ Te'ālā'nuñ 'acebdür ḥikmeti
Kime ḥışm u¹¹⁴⁰ kime eyler raḥmeti

¹¹³⁴ Kimi kadḥ ü kimini : Kimini kadḥ ü kimin M2

¹¹³⁵ ehli : kavmi M2

¹¹³⁶ Mekke'yi : Mekke M1

¹¹³⁷ şād : şāz M2

¹¹³⁸ 'Avrat u er : 'Avrat ile M1

¹¹³⁹ köye girdiler : aña gördiler M2

¹¹⁴⁰ u : -M2

2130. Muşafā’nuñ ol ki hışāvendidür
Akrabāsı kavmi vü peyvendidür
2131. Kibr ü kîn eyledi aña her biri
Cümle düşmen dutdılar peygamberi
2132. Muşafā’dan her biri ‘ār itdiler
Mu‘ cizātın görüp inkār itdiler
2133. Ol kabile kim aña bīgānedür
Mihr-i şavkından anuñ dīvānedür
2134. ‘Aşq-ı derdinden olupdur bî-karār
Kandasā anuñla eyler iftiḥār¹¹⁴¹
2135. Ol ki yakındur aña andan ırak
Ol ki ırakdur aña yakınrak
2136. Bir İlāhuñ ḥikmetidür sürilür
Kudretinüñ nevbetidür urılur

Der Na’t-ı Seyyidü’l-Mürselin Ve Ḥāteme’n-Nebīyyin Aleyhi’ş-Selām¹¹⁴²

- M1-71a 2137. Toğdı Mekke maşrıķından bir güneş
Zıll-i zulmet üzre nūrın itdi reş
- M2-90a 2138. Şark u ğarbı tutdı zarb ü ḥarbile
Ne Ḥoten iklimi kaldı ne Ḥabeş
2139. Baḥr ü berr ü ins ü cān fermānına
Oldı ḥoş münkād ü hem maḥkūm ḥoş
2140. Oldı ol düşmen-küş ü¹¹⁴³ kişver-küşā

¹¹⁴¹ iftiḥār : iftiḥār M2

¹¹⁴² Başlık : -M2

¹¹⁴³ ü : -M1

Pāzişāh u dād-gīr ü tīg-keş

2141. İleticek nāmesin Rūhü'l-Ḳudüs

Rām oldı emrine şāh-ı Ḥabeş

2142. Tāc ü taht isleri mānend-i nücüm

Arada ol mah-ı cebīn ḥurşīd-veş

2143. Olmasa Şīrāzī vaşl-ı āb ile seyr

Ḳatl iderdi şān-ı şimşīr-i¹¹⁴⁴ c ataş

Meclis-i Nühüm Der-Beyān Añ-Ki Ḥazret-i Muştafā 'Aleyhi's-Selām Mekke-Rā Feth-Kerd ü Pes Ez-Ān Vefāt-Yāft Ṭābe Şerāhu Āmīn¹¹⁴⁵

2144. Çün Medīne mehbıṭ-ı envārdur

Buḳ^c alarda menzil-i muḥtārdur

2145. Eyledi aña teveccüh Muştafā

Ol Resūl-i müctebā vü murtażā

2146. Toprağı müşk oldı¹¹⁴⁶ taşları güher

Aña muḥtāc oldı ehl-i baḥr u berr

2147. Şüyı kevşer oldı vü¹¹⁴⁷ bergi nebāt

Hoş havāası ravza-yı āb-ı ḥayāt

2148. Ka^c besidür Ka^c be'nün vāḳ^c ada ol

Anda arām eyledüg-içün Resūl

2149. Bātına ol kıble-yi āfāk^cdur

Ḳibleler cümle aña müştāḳ^cdur

M2-90b 2150. Anı eylerler ziyāret çok çok

¹¹⁴⁴ şān-ı şimşīr : sin-i şimşīr M2

¹¹⁴⁵ **Başlık : -M2**

¹¹⁴⁶ oldı : ḳavuldı M2

¹¹⁴⁷ Şüyı kevşer oldı vü : Şüyı āb-ı kevşer M2

Yir ü gök ehli gelürler taht u¹¹⁴⁸ fevk

- M1-71b 2151. Muştafâ'nuñ şavkı düşdi göñline
Kim gele ol hoş mübârek mavtına
2152. Hârdan çün cevır¹¹⁴⁹ irişdi ol güle
Lâcerem eyler sefer elden ele
2153. Muştafâ kıldı Medîne'ye sefer
Bedr olur seyr idicek ol¹¹⁵⁰ kamer
2154. Çün Medîne ehli âgâh oldılar
Muştafâ'ya cümle karşı geldiler
2155. Karşı gelenler kamu enşârdur
Kul-ı şâdı¹¹⁵¹ şâhib-i ikrârdur
2156. Gül gibi mecmu^c -ı handân oldılar
Bende iken¹¹⁵² şâh u sulţân oldılar
2157. Ol beşâretler kim¹¹⁵³ oldı anlara
Hiç vâkı^c olmamışdır cānlara
2158. Pây-büse geldiler yüz süriyü
Baş u cān üstüne cümle yürüyü
2159. Kıldılar dürlü tevâzu^c ¹¹⁵⁴ her biri
Didiler ey Tengri'nüñ peygamberi
2160. Yoluña işâr olsun mülk ü māl

¹¹⁴⁸ u : -M1

¹¹⁴⁹ cevır : cev M2

¹¹⁵⁰ ol : -M2

¹¹⁵¹ şâdı^c : şâfi M2

¹¹⁵² Bende iken : Bende-y-iken M2

¹¹⁵³ kim : ki M2

¹¹⁵⁴ tevâzu^c : tavażzu^c M1

Cān u baş u¹¹⁵⁵ sīm ü zer ehl-i ‘ıyāl

2161. Bunlaruñ şād¹¹⁵⁶ oldı ol meh mihrine

Muştafā geldi Medīne şehrine

2162. Geldi vü kıldı Medīne’de qarār

Salṭanat tahtına çün oldı süvār

M2-91a 2163. Mekke’den hicret idenler geldiler

Muştafā’nuñ yanına cem‘ oldılar

2164. Mekke’den gelen muhācirler durur

Āḥiret babında tācirler durur

2165. Her birisi Mekke’den yirlü yirin

Terk idüben geldiler biri birin¹¹⁵⁷

2166. Anda enşār u muhācir oldı cem‘

İtmek için¹¹⁵⁸ her biri küffāra ḳam‘

M1-72a 2167. Muştafā daḥı ğazā itdi vü cenk

‘Ayşını¹¹⁵⁹ kāfirlerüñ eyledi tenk

2168. Hoş ata bindi vü hoş tepdi hiçin

Tiğ ile¹¹⁶⁰ kāfirleriüñ kesdi gücin

2169. Leşker-ile her yaña kim itdi seyr

Putlar uşatdı vü yaḥdı ḥayli deyr

2170. Āhenin ṭon giydi vü yağlandı tiğ

¹¹⁵⁵ u : -M2

¹¹⁵⁶ şād : şāz M2

¹¹⁵⁷ idüben geldiler biri : idüp geldiler birin M2

¹¹⁵⁸ İtmek için : İtmek-içün M2

¹¹⁵⁹ ‘Ayşını : Ḥayşını M2

¹¹⁶⁰ Tiğ ile : Tiğ -ile M2

Leşkeri yil gibidür¹¹⁶¹ düşman çü miğ

2171. Mekke'nüñ kâfirlerin öldürdi hoş

İçine mü'minleri taldı hoş

2172. Aşlını¹¹⁶² şirk ü nifâkuñ kesdi hep

Bid' at zulmünüñ gümânın başdı hep

2173. Ehl-i İslâm aldılar andan cemâl

Kaşr-ı imân buldı andan hoş kemâl

2174. Her beden kim yaradılur cân bulur

Ğâyetine iricek noķşân bulur

2175. Her ki daddı munda ol cân dadını

Yazdılar ölüm adıyla adını

M2-91b 2176. Her ki câme giydi yâhūd¹¹⁶³ pîrehen

Âhirü'l-emr aña şordılar kefen

2177. Her ki tahta çıldı vü buldı hayât

Tahtına bindi vü hem buldı vefât

2178. Her ki bu fâni serâda oldu şâd

Zulmetinden kıldı kabrünüñ dâd dâd

2179. Ne kiçi qalır ne ulu 'âkıbet

Ne yigit qalır ne ulu 'âkıbet

2180. Ata ana olur u qardaş olur

Dost düşmen olur u yoldaş olur

2181. Her ki buldı dünyada bir dem ferâ'

¹¹⁶¹ gibidür : gibiyidi M2

¹¹⁶² Aşlını : Aşl-ı M2

¹¹⁶³ yâhūd : yâhūz M2

Ölüm odı sînesine urdı dağ

2182. Ölmedük ne pîr qalur ne civân

Cümlesinüñ çıkar evinden figân

M1-72b 2183. Firkatinden âh peygamberlerüñ

Nâlesinden kimsesiz qalanlaruñ¹¹⁶⁴

2184. Âh ol ‘âlimlerüñ mevtinden âh

Âh ol ‘âlemlerüñ fevtinden âh

2185. Bilmezüz kim çıkacağ¹¹⁶⁵ tenden bu cân

Feth ola mı aña bāb-ı āsumān

2186. Yoḥsa esfelde qala mı saḥt u zār

Uşbu müşkiller elinden zār zār¹¹⁶⁶

2187. Munca kim¹¹⁶⁷ yaşadı âdem ‘âkıbet

Geldü vü gıtmedi bî-ğam ‘âkıbet,

M2-92a 2188. ‘Ömr ile¹¹⁶⁸ kim tûl müddet buldı Nûḥ

Şoñ ucu cisminden ayrıldı bu rûḥ

2189. Ḥullet ile¹¹⁶⁹ irtihāl itdi Ḥalîl

Cāvidān olmağa bulmadı sebîl

2190. Fevt oldı Yūsuf-ı şāḥib-cemāl

Eyledi mülk-i beḳāya intikāl

¹¹⁶⁴ M2 nüshasında 2183-2184 beyitler şu şekilde yazılmıştır. 2 dize eklendiği için bir beyit artmıştır.

Firkatinden âh peygamberlerüñ / Öldüğünden âh ol serverlerüñ : -M1

Âh derdinden yetim olanlaruñ : -M1 / Nâlesinden kimsesüz qalanlaruñ

Âh ol ‘âlemlerüñ mevtinden âh / Âh ol ‘âlimlerüñ fevtinden âh

¹¹⁶⁵ çıkacağ : çıkacak M2

¹¹⁶⁶ zār zār : zinhar M2

¹¹⁶⁷ Munca kim : Bunca M2

¹¹⁶⁸ ‘Ömr ile : ‘Ömr-ile M2

¹¹⁶⁹ Ḥullet ile : Ḥullet-iken M2

2191. Kurbet ile¹¹⁷⁰ Mūsā fevt oldı hemān
 El-emān ölüm elinden el-emān
2192. Kuvvet ile¹¹⁷¹ ‘ Ād Kārūn māl ile¹¹⁷²
 Naql itdi her biri bir hāl ile¹¹⁷³
2193. Oldı Zülkarneyn ‘ izz ü cāh-ile
 Mevt bakmaz ‘ ālime vü cāhile
2194. Kodı vü gitdi Süleymān mülketin
 Gitdi vü Dāvud şaldı hikmetin
2195. Gitdi ‘ İṣā zühd ile taqvā ile¹¹⁷⁴
 Göge çıkdı nale vü gavğāyla
2196. Kānı ol cāh u¹¹⁷⁵ feşāḥat şāhibi
 Kim anuñ ‘ ālemler idi¹¹⁷⁶ tālībi
2197. Muştafā ya‘ nī nebīler serveri
 Cümle ‘ ālemlerüñ ol peygamberi
2198. Kanı ol Bū Bekir-i Şiddīk-ı şefīk
 Kim Resūl anı idinmişdür refīk
- M1-73a 2199. Ol şālabet şāhibi kanı ‘ Ömer
 Hakkı bātıldan seçen ol dād-ger
2200. Kanı ‘ Osmān ol ḥayā ıssı velī
 Kanı ol şīr-i ḥüzā ya‘ nī ‘ Alī

¹¹⁷⁰ Kurbet ile : Kurbet-ile M2

¹¹⁷¹ Kuvvet ile : Kuvvet-ile M2

¹¹⁷² māl ile : māl-ile M2

¹¹⁷³ hāl ile : hāl-ile M2

¹¹⁷⁴ zühd ile taqvā ile : zühd-ile taqvā-ile M2

¹¹⁷⁵ u : -M1

¹¹⁷⁶ ‘ ālemler idi : ‘ ālemler-idi M2

- M2-92b 2201. Kānı ol nūr-ı çerāğ rūḥ-ten¹¹⁷⁷
 Māh-ı ḥurşīd ü Ḥüseyn ile¹¹⁷⁸ Ḥasan
2202. Pes bu dünya tūracak menzil¹¹⁷⁹ degül
 Buña gönül bağlayan ‘ākīl degül
2203. Merg kankı eve kim atdıysa tīr
 Bacasından çıkdı nālān u¹¹⁸⁰ nefīr
2204. Fāni olısar yir olmış kamu
*Küllü şey’in halik illā vecchehu*¹¹⁸¹
2205. İbn-i ‘Abbās eydür ol kān-ı uşul
 Anda kim ḥacc-ı vedā‘ itdi Resūl
2206. Mekke’yi fethi menāsik eyledi
 Kendüyi teslim ü¹¹⁸² mālīk eyledi
2207. Binmiş idi¹¹⁸³ anda bir ağ üstüre
 Azm eyledi¹¹⁸⁴ Minā’yı kim göre
2208. Fażl Bin ‘Abbās’ı aldı ardına
 Ol ki reşk eylerdi ‘anber gerdana
2209. Halkı cem‘ itdi Minā’da Muştafā
 Luṭf-ile ḥuṭbe okıdı müntehā
2210. Pes Medīne yolına oldı revān
 Kim muḥarrem ayı idi¹¹⁸⁵ ol zamān

¹¹⁷⁷ ol rūḥ-ı çerāğ nūr-ten

¹¹⁷⁸ Ḥüseyn ile : Ḥüseyn-ile M2

¹¹⁷⁹ tūracak menzil : duracak yir M2

¹¹⁸⁰ u : -M1

¹¹⁸¹ “O’nun zatından başka her şey yok olacaktır.” (Kasas, 28/88)

¹¹⁸² ü : -M1

¹¹⁸³ Binmiş idi : Binmiş-idi M2

¹¹⁸⁴ eyledi : eyledi-kim M2

¹¹⁸⁵ ayı idi : ayıydı M2

2211. Çün Medīne şehrine çālāk-cüst
Geldi hoş sağ u selāmet tendürüst
2212. Nısfına irmişdi mäh-ı şafer
Geldi Cebrāīl anda ol rüşen güher
2213. Anda indürdi *İzā Cā*¹¹⁸⁶Süresin
Ohı tefsīrin ki ma‘ nā göresin¹¹⁸⁷
- M2-93a 2214. Muştafā bu süreye kıldı nazar
Eyledi ma‘ nāsı kalbine eşer
- M1-73b 2215. Ol gül-i aḥmer yañağı oldu zerd
Tendürüst olmağlıg aña oldu serd¹¹⁸⁸
2216. ‘Aişe hücre sine geldi nebī
Ten za‘ if olmuş tebsirmiş lebi
2217. ‘Āişe eydür ḥaber virgil baña
Ey atam anam fedā¹¹⁸⁹ olsun saña
2218. Ḥazretüñe n’oldı baña eydivir
Ey çerāğ-ı ‘ālem bedr-i münīr
2219. Muştafā işitdi ‘Āişe sözün
‘Āişe’den şöyle döndürdi yüzün
2220. ‘Āişe ol ḥāle çün kıldı nazar
Fāṭıma’ya itdiler ol dem ḥaber
2221. Fāṭıma geldi gördi kim Resūl
Ḥasta olmuş ḥātırı yavlaḵ melūl

¹¹⁸⁶ “geldiği zaman.” (Nasr, 110/1)

¹¹⁸⁷ göresin : göre M2

¹¹⁸⁸ olmağlıg aña oldu serd : olmağlıg oldu aña zerd M2

¹¹⁸⁹ fedā’ : fidī’ M2

2222. Dizine koydı Resûl'ün başını¹¹⁹⁰
Yüzi üzre dökdi gözi yaşını
2223. Fâtıma'ya didi ol şâh-ı rusûl¹¹⁹¹
Kim cihandan naql iderem ey oğul
2224. Fâtıma zârlık itdi ağladı
Şadrını firkat odıyla dağladı¹¹⁹²
2225. Muşafâ gördi kim ağlar Fâtıma
Didi kim ey cānum oğul ağlama
2226. Hâk Te'âlâ'dan diledüm ben anı
Kim bihişte ilte benümle seni
- M2-93b 2227. Hurrem oldu Fâtıma vü oldu şâd
Rüşen oldu hâtırı vü oldu¹¹⁹³ şâd
2228. Muşafâ kendüyi ol pâk u laîf
Hastalıktan bildi kim oldu za'îf
2229. Bildi zâtü'l-cenpdür 'illet yakîn
Didi Zeyneb ey şefi'-ül müznibîn
2230. Buyurursañ didi idelüm 'ilâc
Muşafâ didi degüldür ihtiyâc
- M1-74a 2231. Muşafâ'nuñ ehl-i beyti geldiler
Şihhat üzredür Resûl'i gördiler¹¹⁹⁴

¹¹⁹⁰ başını : başı M2

¹¹⁹¹ rusûl : resûl M2

¹¹⁹² dağladı : tağladı M2

¹¹⁹³ oldu : güldü M2

¹¹⁹⁴ M2 nüshasında 2231. beyit şu şekilde yazılmıştır. 2 dize eklendiği için bir beyit artmıştır.

Muşafâ'nuñ ehl-i beyti geldiler / Hoş selâm u hoş du'âlar kıldılar –M1

Geldi aşhâba içerü girdiler –M1 / Şihhat üzredür Resûl'i gördiler

2232. Girdi çün mäh-ı Rebî^ç ü'l-Evvelî
Ol Resûl ol nebîy ü ol velî
2233. Lîfden evinde var-ıdı bir haşır
Anuñ üzre yatdı ol bedr-i münîr
2234. Ol haşıruñ çöpi vü ipi meger
O gül endāmına kılmışdı eşer
2235. Muştafâ buyurdı ol müşkîn nefes
Didi kim vardur katuñda yâ Enes
2236. Didi ey luţfı vü hulkı bî-^ç aded
Benden artuğ kimse yoğdur¹¹⁹⁵ bir ehad
2237. Hoş baķı^ç a vardı geldi revān
Geldi Meymūn'e evine ol zamān
2238. Diledi destūr ehlinden Resûl
^ç Āişe hücreşine varmağa yol¹¹⁹⁶
- M2-94a 2239. İki yanından Resûlüñ tutdılar¹¹⁹⁷
^ç Āişe hücreşine iletdiler
2240. Bağlamışdı mübârek başını
Gözlerin sürmiş çatmış kaşını
2241. Uç anda oldu¹¹⁹⁸ ol şāhib-cemāl
Didi eydūñ kandadur gelsūñ Bilāl
2242. Eylesūn mecmu^ç -ı aşhāba nidā
Mescide gelsūn diyü kılsun şalā

¹¹⁹⁵ artuğ kimse yoğdur : artuğ kimse yoğdur M2

¹¹⁹⁶ yol : ol M2

¹¹⁹⁷ tutdılar : dutdılar M2

¹¹⁹⁸ Uç anda oldu : İftādgūn oldu anda M2

2243. Ğālib idi¹¹⁹⁹ za‘ fī çün peygāmbere
Yürüyüben çıkamadı minbere
2244. İki yanından meger yapışdılar
Minbere çıkaruben āğlaşdılar
2245. Āh u efgān itdi yārenler kamu
Odlara yandı dil ü cānlar kamu
- M1-74b 2246. Bir ‘ ıṣābe ile başı bağılu idi¹²⁰⁰
Andan ötrü sīneler dağıluydı¹²⁰¹
2247. Minbere ṭayandı¹²⁰² vü hoş söyledi
Ḥaḳ Te‘ ālā’ya ṣenālar eyledi
2248. Didi naḳl eylerem ol ‘ āleme
Vaḳtidür kim zaḥm iriše merheme
2249. Ba‘ d-ez-ān didi vaşıyyet eylerem
‘ Ālem-i ğayba ‘ azīmet eylerem
2250. Sünnetümi vü kitābı hoş görüñ
Bāṭıla uymañ Ḥaḳḳ’ı bilüñ¹²⁰³ ṭuruñ
2251. Zātuñuzda olmasun baḥl u ḥased
Kim fesād andan bulur cān u cesed
- M2-94b 2252. Hoş tutuñ¹²⁰⁴ enṣārı vü ḳardaşları
Ḥaḳ ṭarıkında olan¹²⁰⁵ yoldaşları

¹¹⁹⁹ Ğālib idi : Ğālib-idi M2

¹²⁰⁰ ‘ ıṣābe ile başı bağılu idi: ‘ aṣābeyle başı bağıluydı M2

¹²⁰¹ dağıluydı : ṭağıluydı M2

¹²⁰² ṭayandı : dayandı M2

¹²⁰³ bilüñ : beklen M2

¹²⁰⁴ tutuñ : dutuñ M2

¹²⁰⁵ olan : bula M2

2253. Havf idüñ Hâk Te‘ âlâ’dan ‘ azîm
Kim olasız iki ‘ âlemde selîm
2254. Cümleñüz Hâk’ ıla oluñ ey âhî
Kim sizüñile ola hem Hâk dağı
2255. Ol Hâk’ uñ¹²⁰⁶ hük-m-ile gelür merk mevt
Her¹²⁰⁷ kime kim geldi ise¹²⁰⁸ oldı fevt
2256. Tıgdı vü öldi peygamberler kamu
Geldi vü gitdi o serverler kamu
2257. Dirligümde müşfik idüm¹²⁰⁹ ben size
Kılmadum cevr ü cefâ birüñüze
2258. Hiç sizden nesnemi men‘ itmedüm
Bağl idüp sîm ü zeri cem‘ itmedüm
2259. Hem kerîm idüm rahîm idüm¹²¹⁰ size
Hem râ‘ûf idüm halîm idüm¹²¹¹ size
2260. İmdi vâkıt hâdimü’l-lezzâtdur
Ya‘ nî vâkıt mâhî-yi evkâtdur
2261. Cümle âdem oğlı bî-zillet degül
Her biri hâline bî-‘ illet degül
- M1-75a 2262. Var önümüzde kıyâmet dünleri
Cümlemüz göriseriz¹²¹² ol günleri

¹²⁰⁶ Ol Hâk’ uñ : Padişah M2

¹²⁰⁷ Her : -M2

¹²⁰⁸ geldi ise : geldi-y-ise M2

¹²⁰⁹ müşfik idüm : müşfik-idüm M2

¹²¹⁰ kerîm idüm rahîm idüm : kerîm-idüm halîm-idüm M2

¹²¹¹ halîm idüm : rahîm-idüm M2

¹²¹² göriseriz : göriser M2

2263. Bu yaķundur kim ķamu ba‘ de’l-vefāt
Ba‘ ş olup her birümüz bulur ĥayāt
2264. Yāradılısar¹²¹³ ģanī vü hem faķīr
‘Arż olısar ger kalīl ü ger keşīr
- M2-95a 2265. Viriliser¹²¹⁴ ĥalkuñ eline kitāb
Zerre zerre idiserlerdir ĥesāb
2266. Rast gelse nūr ola vü ĥarīr
Geç¹²¹⁵ gelürse nār ola vü sa‘īr
2267. ‘Adl eyler Ĥaķ muĥābā eylemez
Rast söyler ģayr-ı vāķi‘ söylemez
2268. Ben daĥı sizüñ gibi bir ādemem
Raĥmet-i baĥrinde Ĥaķķ’uñ bir nemem
2269. Her kime zūlm itdüm ise bilmedin
Dādın aluñ benden anuñ ölmedin
2270. Ėāfil olmışdum ola ey ‘ām u ĥaş
Gelüben benden taleb kılsun kışāş
2271. Ėalmasun eyyam-ı maĥşere ol vebāl
Aña olsun cümle nisvān ricāl
2272. Kimi urdum ise¹²¹⁶ uş ursun beni
Ĥaķķ’a teslim itmedin cān u teni
2273. Bu sözi ĥayli mükerrer eyledi
Ĥazır olan ĥalka cümle söyledi

¹²¹³ Yāradılısar : Yār olısar M1

¹²¹⁴ Viriliser : Viriserler M2

¹²¹⁵ Geç : Ger M2

¹²¹⁶ urdum ise : urdum-ise M2

2274. Benden itmesüñ kıyāmetde taleb
Kim kışāş ide baña yarın Çalap
2275. Bir ‘Ukkāşe adlu var-ıdı herīf
Muştafā yārenlerinden key za‘ īf
2276. Didi tekrār itdūñ ey cān-ı cihān
Bu kelāmı halk arasında ‘ayān
2277. Yā Resūlallāh tapunda imīnem
Bir sözim var gizler isem hāīnem
2278. Söyler isem¹²¹⁷ eylerem ola vifāk
Söylemezsem eylerem¹²¹⁸ ola nifāk
2279. Ol ġazā kim anuñ adıdur Tebük
Ġazīler gider iken¹²¹⁹ bölük bölük
2280. Halka yürüñ dir iken¹²²⁰ ey sīm-ten
Kamçı ile¹²²¹ urduñ anda beni sen
2281. Uş bu¹²²² vech-ile aña kıldı du‘ ā
Kim cezā’ kellāhu hayran Muştafa
2282. Ya ‘Ukkāşe dir beni şād eyledūñ
Kim baña bu dem anı yād eyledūñ
2283. Kankıdur ol tāziyāne ey ‘aceb
Vir nişānın anı kılsunlar taleb
2284. Çün nişan virdi ‘Ukkāşe dil-fīgār

M2-95b
M1-75b

¹²¹⁷ Söyler isem : Söyler-isem M2

¹²¹⁸ Söylemezsem eylerüm : Söylemesem eydür M2

¹²¹⁹ Ġazīler gider iken : Ġazīl gider-iken M2

¹²²⁰ dir iken : dir-iken M2

¹²²¹ Kamçı ile : Kamçı-y-ıla M2

¹²²² Uş bu : İş bu M2

- Muṣṭafā Selmān'a didi eve var
2285. Fāṭıma evindedür var anı al
Neye gerekdür nedür dirse ḥal
2286. Ol zaīfler işitmesün saḳın
Anlara bu kıṣṣa olmasun yaḳın
2287. Vardı Selmān tāzīyāne dileyu
Fāṭıma Selmān'ı gördi ḳayḳulu¹²²³
2288. Didi atam ḳamçı n'eyler digil
And virdi aña ol ferḥunde-dil
2289. Fāṭıma işitdi Selmān kıṣṣasın
Ḳıldı göñlünde ziyāde ḡuşṣāsın
2290. Fāṭıma Selmān'a virdi yine and
Eyt aña itmesün atama gezend
- M2-96a 2291. Ḥayli gündür ki yimemişdür ta'ām
Uyḥuyı 'aynına ḳılmışdır ḥarām
2292. Aldı Selmān tāzīyāne destine
Mescide geldi yüzünñ üstine
2293. Düşdi aşḥāb üstine ol dem ḥurūş
Kim ḡır ü ḡūr oldu cümle çeşm ü ḡuş
- M1-76a 2294. Ḳamçı aldı Ebū Bekr ol imām
Kim nebī degül maḥalli intikām¹²²⁴
2295. Yā 'Ukkāşe Muṣṭafā bīmārdur
Ḥāṭırı ḡam-ḡin za'if ü zārdur

¹²²³ ḳayḳulu : ḳayḡulu M2

¹²²⁴ intikām :l M2ntikām

2296. Hâtırı yârenlerüñ hep yıkılır¹²²⁵
Cânları hasret odına yakılır¹²²⁶
2297. Bir kez urma anı on kez ur beni
Zarbe layık görme ol nâzûk teni
2298. Muşafâ Şiddîk’a didi fâriğ ol
Seni urmağıla Hâk kılmaz kabûl
2299. Baña vâcibdür saña vâcib degül
Hâr cürmünden sorılmaz hiç gül
2300. Tırı geldi vü ‘Ömer dâd eyledi
Gel beni ur diyu feryâd eyledi
2301. Muşafâ ana dahı didi meger
Kim cezâ’ kellâhu hayrân yâ ‘Ömer
2302. Vardı¹²²⁷ Oşmân bin Affân ağladı
Eşk-i çeşmi sel gibi çağladı
2303. Muşafâ Oşmân’a dir nesne dime
Ko beni ursun ‘Ukkâşe gam yime
- M2-96b 2304. Gitdi Oşmân ba‘d-ez-ân geldi ‘Alî
Haydarî-yi ‘amm-i Resûl ol velî
2305. Muşafâ didi ‘Alî’ye gam degül
Zinde olana cefâlar kem degül
2306. İşidüp geldi Hüseyin ile¹²²⁸ Hasan

¹²²⁵ yıkılır : yıhılır M2

¹²²⁶ yakılır : yağılır M2

¹²²⁷ Vardı : Durdı M2

¹²²⁸ Hüseyin ile : Hüseyin-ile M2

- Ol çerāğ-ı çeşm ü¹²²⁹ ol rūḥ-ı beden
2307. Geldiler feryād u¹²³⁰ efgān itdiler
Cümle yārenleri giryān itdiler
2308. Yā ‘Ukkāşe didiler luṭf işlegil
Atamuz bīmārdur bağışlagıl
2309. Onlara didi Resūl ey cānlarum
Cān u dilden sevgilü oğlanlarum
- M1-76b 2310. Hāḫ atasu-çün oğıldan istemez
Rūḥa zulm eylerse tenden istemez
2311. Fāṭıma çün bu fiğānı diñledi
Āh u feryād eyledi vü iñledi
2312. Dikilü ḥurmā ipiyle çadırı
Başdan ayağa bürünmiş ol perī
2313. Geldi mescid kapusına ḳayğulu
Ḳanlu yaş-ıla iki gözi tolu
2314. Yā ‘Ukkāşe didi bu ne kārduṛ
Şefḳat eyle kim atam bīmārdur
2315. Muşṭafā anı yanına oḳudı¹²³¹
Aña Ḳur’ān’dan bir āyet oḳudı¹²³²
2316. Didi Aḫmed yā Ukkāşe ṭurigel
Yarına ḳoma bugün dāduñı al
- M2-96a 2317. Didi ol demde Ukkāşe ya‘ nī ben

¹²²⁹ ü : -M2

¹²³⁰ u : -M1

¹²³¹ oḳudı : oḫudı M2

¹²³² oḳudı : oḫudı M2

- Çıplağ idüm¹²³³ urduğında beni sen
2318. Sen dağı çignüñi ‘üryān eylegil
Baña andan soñra ne dirsen digil
2319. Omzın kıldı bürehne Muştafa
Kavli şādık ‘ahdine kıldı vefā
2320. Kamçı şaldı Ukkāşe kıldı āh
Haşelillāh kim gele senden günāh
2321. Çignine kodı Resülün elini
Şağı şāğdı ağladı aḥvālını
2322. Çün¹²³⁴ buyurduñ didi ey şāh-ı ğanī
Cismüme kimün ki degerse teni
2323. Āteş-i dūzaḥ aña olur¹²³⁵ ḥarām
Buyudı senden murādum ve’s-selām
2324. Muştafa’yı götürüben gitdiler
‘Ukkāşe’nin evine iletdiler
2325. Yatdı vü koydı yire nāzük tenin
Büridiler üzerine kaftanın
- M1-77a 2326. Didi kim ya ‘Āişe key ḥastayam
Haḫ Te‘ālā luṭfına dil-besteyem
2327. Bulmayısaram bu ‘illetden necāt
Şöyle beñzer benden el çekdi ḥayāt
2328. ‘Āişe kendüyi ḥayrān eyledi

¹²³³ Çıplağ idüm : Çıplağ-idüm M2

¹²³⁴ Çün : Sen M2

¹²³⁵ olur : ola M1

- Nāle vü āh ile¹²³⁶ giryān eyledi
2329. Çünki mevte Muştafā virdi göñül
Cānı tenden ayrılır gördi göñül
- M2-97b 2330. Gice gitdi gündüzün oldu mecāl
Muştafā'ya eş-şālā didi Bilāl
2331. Muştafā didi Bilāl'i diñledüm
Gel namaza didüğini añladum
2332. Key za' ifem tāk olupdur tākātüm
Mescide varmağa yoğdur kuvvetüm
2333. Kim varısa diñ aña kılsun namāz
Emr idüpdür hāce bende-nüvāz
2334. Muştafā'nuñ hādimi çıkdı meger
Gördi kim kapuda durmuşdur 'Ömer
2335. Didi hizmetkār aña kim ey hümām
Mescide var olğıl aşhāba imām
2336. Çün 'Ömer vardı imamet eyledi
Muştafā anı işitdi söyledi
2337. Kim ne Hāk görür revā ne Resül
Var-iken Bū Bekr imamet ide ol
2338. Diñ Ebū Bekr'e kim ol olsun imām
Böyle buyurdi baña Rabbü'l-Enām
2339. 'Aīşe didi ki atam yā Resül
Hem refikü'l-kalb durur u¹²³⁷ hem melül

¹²³⁶ āh ile : āh-ile M2

¹²³⁷ ü : -M1

2340. Çünkü Ḵur'ān okıya hayrān olur
Gözleri yaşın döker giryān olur
2341. Şabr idemez hāşa ey şehir şehī
H̱azretūñden göre mihrabı tehī
- M1-77b 2342. Ağladuğundan cemā' at ağlaya
Hasret odına cigarler dağlaya¹²³⁸
- M2-98a 2343. H̱afza'ya¹²³⁹ didi Ebū Bekr'e digil
Yūri var ẖalka imāmet eylegil
2344. Ol dahı ' Āiše didügin didi
Muştafā ol dem olara kaçıldı¹²⁴⁰
2345. Yūsuf'ın şāhiblerindendür¹²⁴¹ meger
Niçün itmezsiz Ebū Bekr'e haber
2346. Pes Ebū Bekr oldu aşhāba imām
Çünkü işitdi anı hayru'l-enām
2347. Hastalıkdan buldı hıffet Muştafā
Tırı geldi ya' nī ol kān-ı vefā¹²⁴²
2348. ' Āiše'nün hücreinden çıktı ol
Kalduruben perdeyi ol lutfı bol
2349. Gördi kim aşhāb saf çekmiş laṭif
Şād¹²⁴³ oldu hurrem oldu ol şerif
2350. Gördiler geldi namāza Muştafā

¹²³⁸ dağlaya : tağlaya M2

¹²³⁹ H̱afza'ya : Hafsa'ya M2

¹²⁴⁰ kaçıldı : kağıdı M2

¹²⁴¹ şāhiblerindendür : şāhiblerindensüz M2

¹²⁴² vefā : şafā M2

¹²⁴³ Şād : Şāz M2

- Yüzlerin döndermek itdiler aña
2351. Muştafâ ol dem işâret eyledi
Hoş turuñ ¹²⁴⁴didi beşâret eyledi
2352. Giçdi şâğ yanına Şiddik' uñ Resûl
Oturup kıldı namâz ol pür uşûl
2353. Muştafâ'ya itdi Bū Bekr iktidâ'
Halk Ebū Bekr'i idindi muḳtedā
2354. Hoş namâzı kıldılar anda tamām
Vāḳı' a oldı bu resme ve's-selām
2355. 'Āiše vū İbn-i 'Abbās u Enes
Şöyle vārid oldı anlardan ¹²⁴⁵ nefes
- M2-98b 2356. Kim peyince kıldı Bū Bekr' uñ namâz
Mescidinde āḫir ol sultān-ı rāz
2357. Günleruñ ol gün idi ¹²⁴⁶ devletlusi
Kim bulındı anda ol dīn ulusu
- M1-78a 2358. Hoş mübarek gice idi ¹²⁴⁷ ol gice
Anda kim toğmışdı ¹²⁴⁸ ol bedr-i dūcā
2359. Hoş namâz-ıdı anuñla kıılınan
Bahtulu ol şaf içinde bulunan
2360. Hoş mübarek menzil ü hoş cem' idi ¹²⁴⁹

¹²⁴⁴ turuñ : duruñ M2

¹²⁴⁵ anlardan : bunlardan M2

¹²⁴⁶ gün idi : gün-idi M2

¹²⁴⁷ gice idi : gice-y-idi M2

¹²⁴⁸ toğmışdı : doğmış-ıdı M2

¹²⁴⁹ menzil ü hoş cem' idi: meclis ü hoş cem' -idi M2

- Kim cemāl-i Aḥmed anda şem‘ idi¹²⁵⁰
2361. Ol didi ol ƙarn için¹²⁵¹ ḥayru’l-ƙurūn
Ol ƙerāğ-ı ‘ālem ü ol reh-nümūn
2362. Ḥoş yemek içmek ü cem‘ iyyetdür ol
Ḥāşa kim ḥāzır ola anda Resūl
2363. Ḥücrenün ƙapusına geldi Bilāl
Döndi ğam-gīn ḥātır u dil ḥoş ¹²⁵²melāl
2364. Gördi kim gelmez namāza Muştafā
Didi vā-veylā vü çoƙ vā-ḥasretā
2365. Muştafā yine namāza çıƙdı ḥoş
Luṭf-ile yārenlerine baƙdı ḥoş
2366. Vardı yine hücreye ol māh-rū
Der-peyince geldi yārenler ƙamu
2367. Ḥoş vaşıyyet eyledi aşḥābına
Āline vü ehline aḥbābına
2368. Didi kim ol Ḥaƙ size nuşret vire
Dīn¹²⁵³ yolunda şabr u hem ƙuvvet vire
- M2-99a 2369. Cem‘ üñüzi luṭf-ile iḥyā ƙıla
Fi‘ lüñüzi defter-i¹²⁵⁴ zibā ƙıla
2370. Ḥaƙ sizi eylemeye ḥor u ḥacīl
Pāk-rūḥ ide sizi vü pāk-dil

¹²⁵⁰ şem‘ idi : şem‘ -idi M2

¹²⁵¹ ƙarn için : ƙarn-içün M2

¹²⁵² ḥoş : pür M2

¹²⁵³ Dīn : Bu ĩn M2

¹²⁵⁴ Fi‘ lüñüzi defter-i : Fi‘ lüñüz defterlerin M2

2371. Size bir niçe vaşıyyet eylerem
Şefkat u rahmet dilinden söylerem
2372. Havf idüp Hâk'dan rızâ eyleñ taleb¹²⁵⁵
Beklesüñ sizi hıyānetden Çalap
2373. Nāşır olsun dirseñüz Rabbü'l-⁶ ibād
Tābi⁶ itmesün sizi ehl-i fesād
- M1-78b 2374. Cehd idüp bātılı yumağ gerek
Kanda zāhir olsa Hâk aymağ¹²⁵⁶ gerek
2375. Āhîretde hayır şer hep şorılır
Nefh-i şūr olur u mizān kurulur
2376. Ey benüm yārenlerüm siz hoş káluñ
Her ne kim didüm anuñ üzre oluñ
2377. Çün kıyāmet günü eyleye kıyām
Anda gelüp baña viresiz selām
2378. Her kişi kim diler ola baña dost
Mağz gerek kim ola olmaya post
2379. Sünnetüm üzre gerek kim olasız
Hâk nekim emr itse anı kılasız
2380. Kimi seversem ri⁶ āyet idesiz
Luţf u¹²⁵⁷ hulğ aña begāyet idesiz
2381. Lācerem ol yādigārımdur benüm
Mahremüm sevgülü yārimdür benüm

¹²⁵⁵ taleb : -M2

¹²⁵⁶ aymağ : itmek M2

¹²⁵⁷ u : -M1

- M2-99b 2382. Didiler kimdür didüğün ya Resül
Didi ol kim baña yakıncağdur¹²⁵⁸ ol
2383. Kim yusun seni didiler yā¹²⁵⁹ emîn
Didi ol yusun ki bañadur yaqîn¹²⁶⁰
2384. Didiler saña kefen ne idelüm
Sen ne dirsens anuñ üzre gidelüm
2385. Didi ağ çadırdan eyleñüz kefen
Ol bulunmazsa olur¹²⁶¹ bürd-i Yemen
2386. Didiler şāhā namāzuñ kim kıla
Muştafā agladı geldi dile
2387. Didi kim Hāḫ rahmet eylesün size
Vire her ḫayruñuza ḫayru'l-cezā¹²⁶²
2388. Cehd idüp peygamberünüz bābına
Sa' yler eyledünüz esbābına
2389. Didi ol demde beni kim¹²⁶³ yuyasız
Hoş cenāze tahtasına koyasız
- M1-79a 2390. Qabrüm üstine¹²⁶⁴ koyasız ba' d-ez-ān
Cümleñüz taşra gelesiz ol zamān
2391. Üstüme evvel gelüp kılan şalāt
Cebrāīl olısar ol pākīze zāt¹²⁶⁵

¹²⁵⁸ yakıncağdur : yañıncağdur M2

¹²⁵⁹ yā : ey M2

¹²⁶⁰ yaqîn : yañın M2

¹²⁶¹ olur : ola M1

¹²⁶² ḫayruñuza ḫayra'l-cezā : sa' yünñüze ḫayr u cezā M2

¹²⁶³ beni kim : ki beni M2

¹²⁶⁴ üstüne : üstünde M2

¹²⁶⁵ pākīze zāt : pāk u zāt M2

2392. Öñ namazumı kılan Cebrâil ola
Yine andan şöñra İsrâfil ola
2393. Ba‘ d-ez-ân nevbet dege ‘ Azrâil’e
Kavmi ile¹²⁶⁶ ol dağı gele kıla
2394. Ba‘ d-ez-ân şaf şaf melekler geleler
Her biri çünkim namazum kılarlar
- M2-100a 2395. Ehl-i beytüm kavmi dağı taht u fevk
Cümle cem‘ olup kılarlar çok çok
2396. Kıla hatunlar u¹²⁶⁷ oğlanlar kıla
Her biri gele vü¹²⁶⁸ gide şevk-ile
2397. Benden ötrü nevha idüp ağlamañ
Beni incitmeñ cigerler dağlamañ¹²⁶⁹
2398. Muştafa böyle diyicek zâr zâr
Her biri yaşlar ağıtdı seyl-vâr
2399. Niçün ağlarsan didiler ey emîn
‘ Afv idüpdür seni Rabbü’l-‘ âlemîn
2400. Evvel âhir zembüñi ‘ afv eyledi
Haq kitabuñ içinde söyledi
2401. Didi âhir sinleye girmek gerek
Anda ol zulmetleri görmek gerek
2402. Sa‘ yüler lâhik gerek Haq kılma
Şabr kim eyler kıyâmet hevline

¹²⁶⁶ Kavmi ile : Kavm-ile

¹²⁶⁷ u : -M2

¹²⁶⁸ vü : -M2

¹²⁶⁹ dağlamañ : tağlamañ M2

2403. Vardur önümüzde mizān u sırāt
Eylemek gerekdür andan ihtiyāt
2404. Ellerümüze vireler nāmeler
Kim anı yazmakda ‘āciz hāmeler
2405. Od içinden cümlemüz giçmek gerek
İki evden birine göçmek gerek
- M1-79b 2406. Tāmu odından felekler tūtişa
Pāre pāre ola vü tağlar düşe
2407. Nefsī nefsi ola cümle enbiyā
Ümmetüm diyen ben olam bī-riyā
- M2-100b 2408. Ümmetüm içinde bī-perhīzler
Hem hārāmı yir ü hem hūn-rīzler
2409. Tūtalar ‘avratlar ile¹²⁷⁰ ülfeti
‘Ākıbet izhār ideler bid‘ ati
2410. Merd bende ola zen mālīk ola
Anlar ol aḥvāl ile hālīk ola
2411. ‘Āiše’ye Muṣṭafā kıldı ḥiṭāb
Fāṭıma gelsün diyu¹²⁷¹ ol āfītāb
2412. Fāṭıma ağlayu geldi vü ḥazīn
Giru ṭolmış gözlerin ol rāh-bīn
2413. Fāṭıma ağladuğunu dinledi
Gözlerin açdı ol dem inledi

¹²⁷⁰ ‘avratlar ile : ‘avratlar-ile M2

¹²⁷¹ diyu : didi M2

2414. Didi kim ağılama ey cān peder¹²⁷²
Ser-bürehne itme seni el hāzer
2415. Cāmeñi çak itme eyleme feza¹²⁷³
Nevhalar eyleme vü kılma ceza¹²⁷⁴
2416. Kim ‘iķāba olmayasın müsteħaķ
Kulluğunda halka olsun bu sebaķ
2417. Fātıma zārılığın terk itmedi
Ėuşşalar çıkup içinden gitmedi
2418. Muştafā didi ki cem‘ it hūşuñı
Bir nefes benden yaña dut gūşını
2419. Fātıma koydı yüzini yüzine
Muştafā’nuñ kulağ urdı sözine
2420. Didi bir söz anı giryān eyledi
Didi bir söz dağı hāndān eyledi
2421. Muştafā’dan şoñra ‘Āişe didi
Fātıma kim saña cānlar fidī
- M2-101a
M1-80a 2422. Muştafā bir söz didi olduñ ferağ
Şoñra bir dağı didi olduñ ferağ
2423. Ol ne sözler idi ey cān u ciħān
Digil anı baña peydā vü nihān
2424. Didi evvel kim giderem hāzrete
Ağlayup şāldum beni ben miħnete

¹²⁷² cān peder : cān u ciħān pezer M2

¹²⁷³ itme eyleme feza‘ : eyleme kılma ceza‘ M2

¹²⁷⁴ kılma ceza‘ : itme feza‘ M2

2425. Didi āhir kim olıcaķ yevm-i ھاşr
Yaradılup cümle ol dem ola neşr
2426. Sen olasan onda¹²⁷⁵ evvel gördüğüm
Anda ھاndān oldum dirdüm öküm
2427. Muştafa'nuñ geldi bir bir maḥremi
Ehl-i beyti mūnisi vü hem-demi
2428. Her birine ھاş vaşıyyet kıldı ھاş
Luṭf-ile pend itdi şefkat kıldı ھاş
2429. Fāṭıma didi kıyāmet olısar
Anda seni isteyüp kim bulısar
2430. Muştafa didi ki mīzāndan yaña
Gelesin sen görünem andan yaña¹²⁷⁶
2431. Ya kenārından¹²⁷⁷ sırāṭuñ gelesin
Anda seni isteyüben bulasın
2432. Kim terāzuda çekülür ھاyr u şer
Ümmetüme eylerem bir bir¹²⁷⁸ naẓar
2433. Kim günāh çoklara yarı kılam
Anları Ḥaķ'dan dileyüben¹²⁷⁹ alam
2434. Ya sırāṭa varuben¹²⁸⁰ sellim diyem
Suçlarını ümmetümün dileyem
- M2-101b 2435. Çünkü gitdi Fāṭıma ol nūr-ı ʿ ayn

¹²⁷⁵ onda : anda M2

¹²⁷⁶ sen görünem andan yaña : kim göreyüm andan saña M2

¹²⁷⁷ kenārından : kenarında M1

¹²⁷⁸ bir bir : anda M1

¹²⁷⁹ dileyüben : dileyem M2

¹²⁸⁰ varuben : varam M2

- Pes Hasan geldi bilesince Hüseyn
2436. Muşafā'ya didiler ey pāk ten
Tāpuña geldi Hüseyn ile ¹²⁸¹Hasan
2437. Geldiler saña selāma her biri
Açdı gözin ol Hakk'ın peygamberi
- M1-80b 2438. Gördigi dem anları dögti yaşın
Gözleri süzülmiş ü çatmış kaşın
2439. Öpdi anların yüzini gözini
Sürdi anların yüzine yüzini
2440. Hoş kaluñ didi benüm ey hublarum¹²⁸²
Ey dil-ārāmum u ey oğlanlarum
2441. Muşafā şu diledi bir kâp ile¹²⁸³
Bir kadeh getürdiler pür āb ile ¹²⁸⁴
2442. Destini ol şūya koyardı Resül
Gül yüzine ol şuyı saçardı ol
2443. Biñ melek her biri ser-heng-i melek
Muşafā'yı şora geldi yek-be-yek
2444. Her birinüñ leşkeri yetmiş hezār
Her birisi tēc-dār u¹²⁸⁵ şeh-suvār
2445. Her birisi şordılar kim ey emān
Nitesin ey āftāb-ı şer^c -i dīn

¹²⁸¹ Hüseyn ile : Hüseyn-ile M2

¹²⁸² hublarum : cānlarum M2

¹²⁸³ kâb ile : kâb-ile M2

¹²⁸⁴ āb ile : āb-ile M2

¹²⁸⁵ u : -M1

2446. Her biri didi ki Hāk ‘azze ve cell
Hoş selām eyledi ey şāh-ı ecel
2447. Nitesin didi saña ey pāk-zāt
Yoluña olsun fedā¹²⁸⁶ şad kā’ināt
- M2-102a 2448. Bir rivāyetde didiler yā Resūl
Hātıruñ niçün olup durur melūl
2449. Kim bezenmişdür cemī‘-i āsumān
Rūhuñ içün¹²⁸⁷ senüñ ey rūh-ı revān
2450. Enbiyā ervāhı uçmağda kamu
Muntazırdur rūhuña ey māh-rū
2451. Her ferişte yoluña çıkmış durur
Rūhuña müştāk olup¹²⁸⁸ bakmış durur
2452. Dökülüpdür dürlü rahmet bî-şümār
Ümmetüñ üstine olmağa nişār
2453. Muşafā didi ki ey Rūhu’l-emīn
Ümmetümden ötrüdür gönlüm hāzīn
- M1-81a 2454. Hāzrete vardı vü geldi Cebrāil
Didi kim saña selām itdi¹²⁸⁹ Celīl
2455. Ne var anlar ümmet oldısa aña
Bir güzide bendelerdirler¹²⁹⁰ baña
2456. Anlara beni hālife eylegil¹²⁹¹

¹²⁸⁶ fedā : fidi M2

¹²⁸⁷ Rūhuñ içün : Rūhuñ-içün M2

¹²⁸⁸ müştāk olup : müştākdur M2

¹²⁸⁹ itdi :eyledi M2

¹²⁹⁰ bendelerdirler : bendelerdür ol M2

¹²⁹¹ eylegil : eylesün M2

Anlaruñ hâlin baña ışmarlagil ¹²⁹²

2457. Hâk didi kanda dilerse Muştafâ

Ümmetin ışmarlayam anda aña

2458. Dir kıyâmetde Hâkķ' uñ peygamberi

Baña ışmarlasun ol ümmetleri

2459. Tamuya girmezdi ümmet böyle bil

Dise uçmaķda baña ışmarlagil

2460. Şoñ nefesde ümmete kıldı du' â

Didi ey Rabbi Raķîm ü ey Huzâ

M2-102b 2461. Ümmetümi řaķla vü hem raķmet it ¹²⁹³

'Afv it yazuklarını re'fet it

2462. Oldı andan şoñra 'Azrâil'e yol ¹²⁹⁴

Geldi hücre kapusına durdı ol

2463. Taşradan iķerüye kıldı nidâ

Didi kim ey ehl-i beyti Muştafâ

2464. Fâtıma didi ki kimsin ey 'aceb

Didi bir A' râbım ey hoş edeb

2465. Muştafâ'nuñ hâli nedür göreyüm

Ger icâzet olur ise gireyüm

2466. Fâtıma didi anuñ vakti degül

Kendüye meşgüldür bu dem Resül

2467. Muştafâ eydür eyâ cân u ciger

¹²⁹² ışmarlagil : ışmarlasun M2

¹²⁹³ raķmet it : re'fet it M2

¹²⁹⁴ 'Azrâil'e yol : geldi 'Azrâil M2

- Ol gelen A‘rābī’dür şanduñ meger
2468. Ol gelendür ḥānumān iden ḥarāb
- Ol gelendür mülk ü māl iden yebāb¹²⁹⁵
2469. Ol gelen oğlanlar idendür yetīm
- Canlar ölür¹²⁹⁶ tenleri eyler remīm
- M1-81b 2470. Ol gelen kim hādīmü’l-lezzātdur
- Ya‘nī kim ol mūcib-i āfātdur
2471. Adı ‘Azrāīl durur gelsün berü
- Ṭur var aç ḳapuyı gelsün iḳerü
2472. Kimseden ol hiḳ destūr istemez
- Benden artuḳ kimseye böyle dimez
2473. Fāṭıma aña ḳapu açdı revān
- Girdi ‘Azrāīl iḳerü ol zamān
- M2-103a 2474. Muşṭafā’nuñ ḳıldı önünde ḳıyām
- Ḥoş tavażzu‘¹²⁹⁷ ḳıldı vü verdi selām
2475. Didi kim emr eyledi baña Ḥudā¹²⁹⁸
- Ḥazretüñden nice olursa rızā’
2476. Buyurursan baña¹²⁹⁹ rūḥuñ ḳabz idem
- Ger rızā’ olmaz ise¹³⁰⁰ dönem gidem
2477. Muşṭafā a‘lā refīḳi itdi yād
- Ḥazret ā‘lel-‘ülā durur murād

¹²⁹⁵ yebāb : ḥarāb M1

¹²⁹⁶ ölür : ölüp M2

¹²⁹⁷ tavażzu‘ : tevāzu‘ M2

¹²⁹⁸ Ḥudā : Ḥuzā M2

¹²⁹⁹ baña : pāḳ M2

¹³⁰⁰ olmaz ise : olmaz-ise M2

2478. Didi andan şöŕa Cebrāil ey ¹³⁰¹emīn
Kim neme gerek benüm rüy-ı zemīn
2479. Dağı gökden yire itmezem nüzül
Seni görmege gelürdüm yā Resül
2480. Hāzretüñ idi ¹³⁰²murādum yigirek
Sen gidicek yer yüzi neme gerek
2481. Muştafā Cebrāil’e didi az u öz
Kim beni bu demde kıoma yaluñuz
2482. Cān ki düşdi kıabza-yı ‘Azrāil’e
Dest-res olmaz dağı Cebrāil’e
2483. Didi ‘Azrāil andan şöŕa kim
Ey muṭahhar rūḫ ey pāk u selīm
2484. Eyledük a‘lā refīka çün heves
Çık bu zāhir tenden ey müşkīn nefes
2485. Vāşıl ol bu dem ol ulu hāzrete
Ėarķ ol deryā-yı nūr-ı rahmete
- M1-82a 2486. Muştafā’nuñ rūḫı geldi dizine
Dürr gibi dürlər döküldi yüzine
- M2-103b 2487. Aḫmed eydür ki zāifem ey aḫī
Rıfķ it zor itmegil ¹³⁰³eyin dağı
2488. Didi ‘Azrāil’e kim ey muḫteşem
Ṭāpuña Ėāyetde ben rıfķ itmışem

¹³⁰¹ ey : -M2

¹³⁰² Hāzretüñ idi : Hāzretüñ-idi M2

¹³⁰³ itmegil : eyleme M2

2489. Bunca kim cān abz itdüm bī-‘aded
Görmedi benden bu rıfı bir aad
2490. Gerı cān acısı yavla¹³⁰⁴ satdur
Cān acısının sehil görmek batdur
2491. Didi ‘Azrāil’e yine Mutafa
abz-ı rū itmek durur hūkm-i Hūdā
2492. Ümmetüme itdügüñ ol iddeti
Rāzıyam bunda baña ılıl atı
2493. Ümmetüm bu zamete ābir¹³⁰⁵ degül
Def‘ine bu zametüñ ādir degül
2494. Böyle didi Mutafa’dan gitdi hū
Fāıma gördi vü eyledi hūrū
2495. Fāıma vardı Resül’i kim göre
Söylee¹³⁰⁶ vü hālını bir dem ora
2496. Yā ebī didi tekellüm eylegil
Bizi alatma tebessüm¹³⁰⁷ eylegil
2497. Kim Hūseyn ile¹³⁰⁸ Hāsan giryān durur
İrte gice işleri efān durur
2498. Mutafa ol sā‘at içinde meger
Kendözünden olmuş idi¹³⁰⁹ bī-aber
2499. Fazl ibn-i ‘Abbās anı bildi çün

¹³⁰⁴ yavla : yavla M2

¹³⁰⁵ ābir : ābur M2

¹³⁰⁶ Söylee : Söylede M2

¹³⁰⁷ tebessüm : tekellüm M2

¹³⁰⁸ Hūseyn ile : Hūseyn-ile M2

¹³⁰⁹ olmuş idi : olmuş-ıdı M2

- Kendüye meşğöldür ol reh-nümün
- M2-104a 2500. Pes ʿ Alī vü Fażl itdiler yemîn
Olmayınca hoş Resûl-i pâk-dîn
2501. Muştafâ'yı şormağa yol virmezüz
Kendü şuglından biz anı irmezüz
- M1-82b 2502. İzdihâma ol tahammül eylemez
Vaqt-i nâzûkdür bu halka söylemez
2503. Muştafâ'nuñ yaşduğı üzre ʿ Alī
Giçdü dutdı¹³¹⁰ Resûl'i ol velî
2504. Hoş kenâra aldı olinca şehir
Ol mübarek yüzine kıldı nazar
2505. Fażl aña yardım iderdi gâh gâh
Dirler idi¹³¹¹ ey bize püşt-i penâh
2506. Ruḥ kim andan şerm iderdi gül varaḳ
Derler-idi dürr gibi her dem ʿ araḳ
2507. Çün rebîʿ ü'l-rvvel idi¹³¹² vü hilâl
Gündüzin göstermiş idi çün hayâl
2508. Ol kara gün kim düşenbih günidi
Gün degül idi¹³¹³ kıyâmet dünidi
2509. Gördi ol sâʿ at maḳâmını Resûl
Gözlerin ayruḳ daḥı yumadı ol

¹³¹⁰ dutdı : tutdı M2

¹³¹¹ Dirler idi : Dirler-idi M2

¹³¹² Rebîʿ ü'l-Evvel idi : Rebîʿ ü'l-Evvel-idi M2

¹³¹³ degül idi : degül-idi M2

2510. Fażl eydüben¹³¹⁴ yā‘ Alī yum gözini
Haydar işitmedi Fażl’uñ sözini
2511. Dir ‘ Alī ol cānlaruñ cānānesi
Kim harāb oldu nübüvvet hānesi
2512. Ey dirīgā vü dirīgā āh āh¹³¹⁵
Şems tölündi ciḥān oldu siyāh
- M2-104b 2513. Fāṭıma sem‘ ine irişdi ol ün
Yaş yirine gözlerinden dökdi ḥün
2514. Fāṭıma vü ‘ Āiše cem‘ oldılar
Muştafā’nuñ¹³¹⁶ ehl-i beyti geldiler
2515. ‘ Āiše aldı Resül’üñ başını
Dizi üstine vü dökdi yaşını
2516. Muştafā’da ḳalmış idi¹³¹⁷ bir nefes
Cān ḳuşı uçup tehi ḳıldı ḳafes
2517. Bangı vā-veylā vü āvāzı ḥurūş
Şöyle çıḳdı kim deñizler ḳıldı cūş
- M1-83a 2518. Muştafā’nuñ ḥānedānından fiḡān
Şöyle çıḳdı şanki yandı āsumān
2519. Degdi aşḥābuñ bu nāle¹³¹⁸ gūşına
Düşdi ḥayret cümlesinüñ hūşına
2520. Şubḥ vaḳtin eylemişlerdi edā

¹³¹⁴ eydüben : eydür M2

¹³¹⁵ āh : vāh M2

¹³¹⁶ Muştafā’nuñ : Muştafā M2

¹³¹⁷ ḳalmış idi : ḳalmış-ıdı M2

¹³¹⁸ nāle : nā-geh M2

- Anlaruñ sem‘ine irdi bu nidā
2521. Cem‘ iken¹³¹⁹ hātırları tığıldılar
Hücre ıapusına hep yığıldılar
2522. Dilediler kim gireler iıerü
Muştafa’nıñ göreler hālin ıamu
2523. Kıldı aşhāba Usāme bir haber
Kim bular¹³²⁰ oldu ıamu zār ü zeber
2524. Kim degül ol hāl üzre Muştafa
Kim göresiz anı ey ehl-i vefā
2525. Hücreden ıııkdı ‘ Alī-yi nā-mudār
Gözi yaşlu baıru başlu dil-figār
- M2-105a 2526. Gördiler anı vü zārı kıldılar
Kendülerden gah gidüp gah geldiler
2527. Hem Medīne şehrine düşdi haber
Kim tölındı diyü ol bedr-i ıamer
2528. Mescide mecmu‘-ı maıhlūk¹³²¹ oldu cem‘
Didiler vā-ıasretā ıerb oldu şem‘
2529. Halk gāvğa¹³²² itdiler kim girerüz
Hāli n’oldı Muştafa’nıñ görürüz
2530. ıapuyı açuñ Resūli görelüm
Yüzümüzi ayağına sürelüm
2531. Yoısa bu dem uraruz ıapuya dest

¹³¹⁹ Cem‘ iken : Cem‘-iken M2

¹³²⁰ bular : bunlar M2

¹³²¹ maıhlūk : halk M2

¹³²² gāvğa : kavğa M2

- Zor idüp apuyı eylerüz ikest
2532. Ba‘d-ez-‘ān geldi Ebū bekr ü ‘Ömer
- ıldılar hāline ahābuñ naar
2533. Didiler ahāba kim mūhlet virūñ
- Mutafā’nuñ n’olur avālin görūñ
- M1-83b 2534. Zārılı itmeñ ierü girelüm
- Nicedür vatin Resūlūñ görelüm
2535. Görelüm ol tāze gül olmuş mıdur?
- Zinde midür yosa fevt olmuş mıdur?
2536. Ü gün idi kim¹³²³ Ebū Bekr-i efi
- Mutafā’ı bekler idi¹³²⁴ ol refi
2537. Yaduı üstünden anuñ ırmadı
- Gice gündüz gözi uyu görmedi
2538. Ü gün idi¹³²⁵ öyle vaktinde hemān
- Mutafā’ya uyu yörendi revān
2539. Bārekallāh didi ıddı-ı Resūl
- Ben uyudum didi var sen rāat ol¹³²⁶
- M2-105b 2540. em‘ tek ol kim yanar pür nūr olur
- erb olıcak bu cihān deycūr olur
2541. ün Resūl’ūñ¹³²⁷ sözün iitdi Bū Bekr
- urı geldi evine gitdi Bū Bekr

¹³²³ gün idi kim : gün-idi-kim M2

¹³²⁴ bekler idi : bekler-idi M2

¹³²⁵ gün idi: gün-idi M2

¹³²⁶ 2537 : -M2

¹³²⁷ Resūl’ūñ : -M2

2542. Muṣṭafā'ya çün selāmet gördi hoş
Oldı fāriğ dil evine gitdi¹³²⁸ hoş
2543. İrtesi ol meh-cebîn ü rûy-ı hûb
Mihr gibi eyledi ğarba ğurûb
2544. Oldı gülşenden icāzet ol güle
Oldı pür şehr-i Medīne ğulgüle
2545. Hadden aşdı nāle vü feryād u āh
Zārī vā-ḥasretā vā-ḥasretāh
2546. Çarḥa çıkdı nāle vü feryādlar
Oda yandı bende vü āzādlar
2547. Düşdi yire āteşin endūhlar
Pāre pāre oldı şankim kūhlar
2548. Gūyiya ḥuşk oldı deryālar kıamu
Kānlara boyandı şahrālar kıamu
2549. ‘Arşa vü kürsīye düşdi demdeme
Girdi göklerde melekler māteme
- M1-84a 2550. Şöyle kıldı zelzele ruy-ı zemīn
Kim kıyāmet günü¹³²⁹ şanayduñ hemīn
2551. Mescide geldi Ebū Bekr ü ‘Ömer
Gördiler aşḥāb cem‘ olmış meger
2552. Vasfa gelmez zārılık itdükleri
Yaş yirine kıan döker kırpükleri

¹³²⁸ gitdi : vardı M2

¹³²⁹ günü : gün M1

- M2-106a 2553. Hücreye geldi¹³³⁰ ‘Ömer zār u hacīl
 Hātırı pür guşsa vü şikeste dīl
2554. Gördi müstağrağ yatur peygamberi
 Bürimişler üstine ağ çadırı
2555. Aḥmed’i bu vechile gördi ‘Ömer
 Çıkdı yire dırrasın urdı ‘Ömer
2556. Didi enşār u muhācir cem^c oluñ¹³³¹
 Muştafā yirindedür agāh¹³³² oluñ
2557. Çünkü aşḥāba bu sözi söyledi
 Anlaruñ gönlin tesellī eyledi
2558. Ba^c d-ez-ān girdi Ebū Bekr-i şafā
 Gördi yatur çadır içre Muştafā
2559. Şanki anı bürimiş cennet gülü
 Sakit olmuş söylemez cān bülbülü
2560. Ğarḳ olmuş nūra vü yatur ḥabīb
 Reşḳ iltür ḳoḳusına¹³³³ müşk-i tıyb
2561. Didi ‘aşḳuñ¹³³⁴ pāk idi ey pāk-zat
 ‘Uṭbe iltür mevtüñe ehl-i ḥayāt
2562. Muştafā’dan çünkü ḳaṭ^c oldu nefes
 Çökdü ‘ālem üstine ol dem ‘abes
2563. Ol zamanda kim peyember oldu fevt

¹³³⁰ geldi : girdi M2

¹³³¹ cem^c oluñ : ki bulun M2

¹³³² agāh : aña M2

¹³³³ ḳoḳusına : ḳoḳusına M2

¹³³⁴ ‘aşḳuñ : ‘ayşuñ M2

Ġaybdan sem‘ine ħalkuñ geldi şavt

2564. Şavt peydā şavt iden nā-bedīd

Buldı ol şavt anda bir müddet medīd

2565. Didi kim bilmiş oluñ eyler Ĥudā¹³³⁵

Muṣṭafā’nuñ ehl-i beytine ‘azā’¹³³⁶

M2-106b
M1-84b

2566. Kimi¹³³⁷ fevt eylerse Ĥaḡ ‘azze ve cell

Varlığın eyler anuñ içün¹³³⁸ bedel

2567. Kimi fāni¹³³⁹ itse Ĥayy u lā-yenām

Andan ötrü olur ol ḡāim maḡām

2568. Kimi¹³⁴⁰ eylerse helāk ol luṭfı bol

Kendözin eyler ḡalīfe aña ol

2569. Didi şīr-i Ĥaḡ ‘Alī ol zū-fünūn

Ḥızır peygamberden oldu uş bu¹³⁴¹ ün

2570. Çün ‘Alī’den bu nefes geldi hemīn

Didiler kim *ve hüve ḡayru’l-vārişīn*¹³⁴²

2571. Ḳıldılar techīz ü tekfīn yarağın

Kim ideler defn ol gül yaprağın

2572. Ġasl¹³⁴³ vaktinde ḡilāf eyledi nās

Muṣṭafā’dan nez‘ itmekde libās

2573. Kimi eydür çıḡaralum geydüğın

¹³³⁵ Ĥudā : Ĥuzā M2

¹³³⁶ ‘azā’ : ḡazā M2

¹³³⁷ Kimi : Kim M1

¹³³⁸ anuñ içün : anuñ-içün M2

¹³³⁹ Kim fāni : Kimi ḡani M2

¹³⁴⁰ Kimi : Kim M2

¹³⁴¹ uş bu : iş-bu M2

¹³⁴² “Sen varislerin en hayırlısısın.” (Enbiya, 21/89)

¹³⁴³ Ġasl : Ġusl M2

Yumağ için¹³⁴⁴ anda ol begler begin

2574. Ba^c zısı görmedi anı maşlahat

Ğaybdan geldi nidā ey ma^c rifet

2575. Anı şevbinden tecerrüd eylemeñ

Ya^c nī ^c üryān eyleyüp anı yumañ

2576. Fażl ile¹³⁴⁵ ^c Abbās şū koydı belī

Lübsi altında anı yudu ^c Alī

2577. Muştafā’nuñ çeşm-i çeşminde şū

Cem^c olsa ol ^c Alīy-yi rast-gū

2578. Āğzıyla anı alup iderdi nūş

Bahr gibi¹³⁴⁶ yaş döküp eylerdi cūş

M2-107a 2579. Didi kim¹³⁴⁷ mevtüñ hayatüñ yā habīb

Aṭyeb ü¹³⁴⁸ hem müşk-i ^c anberden ^c acīb

2580. Muştafā defninde¹³⁴⁹ aşhāb-ı Resūl

İhtilāf eylediler olup melūl

2581. Kimi eydür fevt olan merkadde koñ

Kimi eydür ol filān meşhedde koñ

M1-85a 2582. Pes didi Bū Bekr Şiddīk-ı zamān

Qanda kim fevt olsa¹³⁵⁰ peygamber hemān

2583. Ol arada anı defn itmek gerek

¹³⁴⁴ Yumağ için : Yumağ-içün M2

¹³⁴⁵ Fażl ile : Fażl-ile M2

¹³⁴⁶ gibi : bigi M1

¹³⁴⁷ Didi kim : Dirdi M2

¹³⁴⁸ ü : -M1

¹³⁴⁹ defninde : qatında M2

¹³⁵⁰ kim fevt olsa : fevt oldısa M1

Maşlahat budur kamudan yigirek¹³⁵¹

2584. Pes peyember anda kim itdi vefāt

Anda defn itdiler ol ehl-i necāt

2585. Ol kadar Şiddīk döğdi kendözin

Farq idemedi¹³⁵² giceden kendözin

2586. Zāil oldı kendüden gitdi hıred

Şanki cāndan cisme irmedi meded

2587. Gitmiş iken¹³⁵³ geldi çün kendözine

Yüzini urdı Resūl'ün yüzine

2588. Didi kurbān ola cānum cismüne

Hem fedā¹³⁵⁴ olsun hayātum ismüne

2589. Zikri gökçek adı gökçek Muşafā

Fikri gökçek yādı¹³⁵⁵ gökçek Muşafā

2590. Dökdi çok yire yaşın ağladı çün

Pes didi *İnnā ileyhi rāci' un*¹³⁵⁶

M2-107b 2591. Muşafā'yı çün qodılar meşhede

Ba^c d-ez-ān Şiddīk-ı Ekber mescide

2592. İhtilāt itdi gelüp aşhāb ile¹³⁵⁷

Ṭutdılar mātem ulu'l-elbāb ile¹³⁵⁸

¹³⁵¹ M2 nüshasında 2583. beyitten sonra M1 nüshasında olmayan bir beyit vardır:

Ḳanda kim fevt olsa her peygamberi / Defn anda eylediler anları : -M1

¹³⁵² idemedi : itmedi M2

¹³⁵³ Gitmiş iken : Gitmiş-iken M2

¹³⁵⁴ fedā³ : fidī³ M2

¹³⁵⁵ yādı : adı M2

¹³⁵⁶ “Bizim bütün varlığımız Allah’ındır ve biz ancak O’na dönüyoruz” (Bakara, 2/156)

¹³⁵⁷ aşhāb ile : aşhāb-ile M2

¹³⁵⁸ ulu'l-elbāb ile : ulu'l-elbāb-ile M2

2593. Aḥmed için¹³⁵⁹ didi mātem idelüm
Din serāyın lik muhkem idelüm
2594. Tırı geldi minbere çıkdı ‘Ömer
Söyledi ‘İsā ibni Meryem’den ḥaber
2595. Kim Mesih’uñ menzili oldu felek
Çekmedi mi anı göklere melek
2596. Muştafā’dan ‘İsā ḥod¹³⁶⁰ ekmel degül
Andan ol her şivede efzal degül
2597. Aḥmed’i dāḥı semāya çekdiler
Belki ‘arş üzre livāsın dikdiler
- M1-85b 2598. Muştafā’yı her kim öldi dirse ḥayf
Arasına ikimüzüñ düşdi seyf
2599. Halk bu matemde eylerken ḥurūş
Durdı Şiddik-ı Ekber itdi cūş
2600. Şöyle na‘ra urdı kim işitdi halk
Cümle anuñ şavtına gūş itdi halk
2601. Ger Muḥammed Rabb ise¹³⁶¹ ey ḳavm-i ḳut
Rabbüñüz ol Ḥayy durur lā-yemūt
2602. Kim Muḥammed halka ma‘būd olmadı
Ol bu şüret üzre mevcūd olmadı
2603. Çün Muḥammed’dür Resül-i pāk-zāt

¹³⁵⁹ Aḥmed için : Aḥmed-içün M2

¹³⁶⁰ ḥod : ḥoz M2

¹³⁶¹ Rabb ise : fevt itse : M2

- Oldı haḳ manṣūbesinde ṣāh māt
- M2-108a 2604. Sa‘ yile İslām ṣehrini açdı ol
Bu cihāndan ol cihāna göçdi ol
2605. Küfri dīnden geldi vü itdi temīz
Anı ḥor eyledi vü munı¹³⁶² ‘azīz
2606. Bize Ḳur’ān ḳodı vü sūnnet ḳodı
Cürm-i ‘iṣyān ehline raḥmet ḳodı
2607. Her ne yol gösterdi ise¹³⁶³ ol bize
Vācib oldı iḳtidā itmek size
2608. İbn-i Mes‘ūd eydür ol dīn serveri
Çün kelāma geldi Şiddīḳ-i cerī
2609. Rūbeh iken¹³⁶⁴ cümlemüz olduḳ esed
Ol nefesden irdi aşḫāba meded
2610. Çünkü vāḳı‘ oldı ḥükm-i sermedī
Kim cenāzeye ḳoyalar¹³⁶⁵ Aḥmedi
2611. Çün cenāze atına oldı suvār
Eyledi ḳabrüñ kenarında ḳarār
2612. Muttaşıl tekbīr-i āvāz-ı melek¹³⁶⁶
Muṣṭafā için gelürdi yek-be-yek
2613. Şöyle kim aşḫāb cümle diñledi
Her biri āh eyledi vü iñledi

¹³⁶² munı : bunı M2

¹³⁶³ gösterdi ise : gösterdi-y-ise M2

¹³⁶⁴ Rūbah iken : Rūbah-iken M2

¹³⁶⁵ ḳoyalar : ḳodılar M2

¹³⁶⁶ tekbīr-i āvāz-ı melek : āvāz -ı tekbīr-i melek

- M1-86a 2614. Hücra kapusunda tırmışdı¹³⁶⁷ ‘Ömer
Sem‘ini ol şavta urmışdı ‘Ömer
2615. Zārī vü¹³⁶⁸ feryād iderdi vü fiğān
Bī-ḥaber kendüden ol şāh-ı cihān¹³⁶⁹
2616. Eydür idi ey dirigā muttasıl
Kim fedā¹³⁷⁰ olsun saña yüz cān u dīl
- M2-108b 2617. N’ola dağlar¹³⁷¹ olayıdı dek dek
Yarılup gökler döküleydi melek
2618. Dest-ḥīz olaydı n’olaydı hücūm
Karalup odlara yanaydı nücūm
2619. Bu muşibet günine irmeyedük
Bu kıyāmet dünlerin görmeyedük
2620. N’ola olaydı vücudumuz ‘adem
Vaqrı¹³⁷² olmayaydı bu derd ü elem
2621. Çeşmimiz rengine reşk iltür şafaḳ
Bundan ötrü kim kesildi vahy-i ḥaḳ
2622. Āh kim bizden yüzün yaşardun āh
‘Ākıbet tedbirimiz şaşurduñ āh
2623. Müşkölümüz olsun ey sultān şıfat
Kimün ile¹³⁷² ya idelüm meşveret
2624. Muştafa’yı kıldılar o dem defin

¹³⁶⁷ tırmışdı : durmışdı M2

¹³⁶⁸ vü : -M1

¹³⁶⁹ şāh-ı cihān : cān u cihān M2

¹³⁷⁰ fedā : fidā M2

¹³⁷¹ dağlar : tağlar M2

¹³⁷² Kimün ile : Kimün-ile M2

İbn-i Abbās ile Fazl nāzenīn

2625. Pes Ebū Bekr ağladı ol yār-ı ġār¹³⁷³

Qırq gūn gice vū gündüz zār u zār

2626. Nevḥa düşerdi Medīne ḥalkına

Rūḥı şankim gelmiş idi¹³⁷⁴ ḥalkına

2627. Şöyle ḥayret baḥrine olmuşdı ġarq

Kim semādan itmez idi¹³⁷⁵ arzı fark

2628. Hücreye ‘ Āiše geldi zār-ile

Kendözin yakmış muşibet nārile¹³⁷⁶

2629. Vey aña kim dilberinden ayrıla¹³⁷⁷

Ḥāşa kim peygamberinden ayrıla¹³⁷⁸

M1-8b 2630. Fāṭıma daḥı ol ümmü’l-mü’mīnin¹³⁷⁹

Hüclesine geldi ġam-ġīn ü ḥazīn

M2-109a 2631. Eydür idi¹³⁸⁰ ey benüm cānum ata

Devletüm baḥtum vū sulṭānum ata

2632. Ey bisātuñ menzili Rūḥu’l-ḫudūs

Gül yañaġuñ bülbüli Rūḥu’l-ḫudūs

2633. Ey serīinde melekler hem-demi

Ey ḳamu ehl-i cihānuñ ā‘ lemi

2634. Berg-i ḥurmādan döşenenüm ḥasır

¹³⁷³ yār-ı ġār : ġār-ı yār M2

¹³⁷⁴ gelmiş idi : gelmiş-idi M2

¹³⁷⁵ itmez idi : itmez-idi M2

¹³⁷⁶ 2626b : -M2

¹³⁷⁷ 2627a : -M2

¹³⁷⁸ 2627b : 2627a M2

¹³⁷⁹ ümmü’l-mü’mīnin : ümm-i mü’mīnin M2

¹³⁸⁰ Eydür idi : İydür-idi M2

Ḳurs-ı cevden ölmeyenüm batn-ı sır

2635. Ey maḳāmı cennetü'l-a' lā olan

Ey refiḳi şāhibi Mevlā olan

2636. Ṭapuña mürseller eylerdi selām

Senüñ idi¹³⁸¹ ḳurbet Rabbü'l-enām

2637. Bizden i' rāz idiserdür Cebrāil

Munḳatı' olduḡ-içün ü vaḫy-i Cellil

2638. Muştafa'nun her biri¹³⁸² ḫātunları

Kim giceye dönmiş idi¹³⁸³ günleri

2639. Ağlamakdan çehreler zerd itdiler

Hem yiyüp içmeklerin¹³⁸⁴ derd itdiler

2640. Anda¹³⁸⁵ enşār u muḫācir oldu cem'

Yaḳdılar¹³⁸⁶ kendülerin nite ki şem'

2641. Anlara āvāz eyledi ' Alī

Gelüñ eve diye söyledi ' Alī¹³⁸⁷

2642. Fāṭıma ḡam-g'indür eyleñ ta' ziyet

Key zaif olmışdur eyleñ takviyyet

2643. Girdi ol ḫātunlar ol dem içerü

Şādı¹³⁸⁸ evden çıkmış u ḡam içerü

M2-109b 2644. Didiler kim hicret itdi Muştafa

¹³⁸¹ Senüñ idi : Senüñ-idi M2

¹³⁸² her biri : her birinüñ M2

¹³⁸³ dönmiş idi : dönmiş-idi M2

¹³⁸⁴ Hem yiyüp içmeklerin : İçdügin sem yidügin M2

¹³⁸⁵ Anda : Ehl-i M2

¹³⁸⁶ Yaḳdılar : Yaḳdılar M2

¹³⁸⁷ eve diye söyledi ' Alī : içerü icāzetdür beli M2

¹³⁸⁸ Şādı : Şāzı M2

Ƙodı aşhābını¹³⁸⁹ gitdi Muştafā

2645. Ta kıyāmet ƙaldı uş bu iştiyāk

Biñ kez ölmekden beterdür bu firāk

M1-87a 2646. Yoƙanayıdı¹³⁹⁰ bize uş bu bāz-geşt

Olmayaydı aña uş bu ser-güzeşt

2647. Muştafā’nuñ öldügin görmeyedük

Bu musibet günine irmeyedük

2648. N’eyleyelüm itmedin feryād bes

Olmaz şimden¹³⁹¹ girü aña dest-res

2649. Ol ƙadar ağlaşdı hatunlar ƙatı

Kim ‘Alī’nuñ taƙ oldı tākati

2650. Tırıgeldi vü didi kim zinhar

Dağı ayruƙ¹³⁹² eylemeñ feryād u zār

2651. Kimse nevha eylesesün dinmesün

Andan ol rûh-ı Resûl incinmesün

2652. Böyle didi vü ‘Alī çıƙdı revān

Kimse feryād eylemedi ba‘d-ez-ān

Haber-i Mu‘ād¹³⁹³

2653. Şöyle vāƙı‘ oldı taƙdīr-i¹³⁹⁴ ezel

Kim haber virdi Mu‘ād İbn-i Cebel

¹³⁸⁹ aşhābını : aşhābı vü M2

¹³⁹⁰ Yoƙanayıdı : Oƙanayıdı M2

¹³⁹¹ şimden : imden M2

¹³⁹² ayruƙ : -M2

¹³⁹³ Başlık : -M2

¹³⁹⁴ taƙdīr : taƙrīr M2

2654. Kim Resûl ile¹³⁹⁵ oturdum meger
Ben fakîrûñ şordı hālinden haber
2655. Didi baña ol¹³⁹⁶ Resûl-i pâk-zât
Ol zamân kim itmemiş idi¹³⁹⁷ vefât
2656. Kim nişâr itdün cem‘ -i mālûñı
Haq yolına bilürem aḥvālûñı
- M2-110a 2657. Var deveñi bin daḥı gel ey sere
Seni göndersem gerekdür bir yere
2658. Kim saña nef‘ ola¹³⁹⁸ andan bî-kıyās
Başum üstine didüm ey hoş şinās
2659. Hoş tarîk esbâbın itmâm eyledüm
Geldüm ü mescidde ârâm eyledüm
2660. Aldı eline elümi ol zamân
Geldi bir fersaḥ benüm-ile yayan
- M1-87b 2661. Didi bil kim gönderürem seni ben
Zîr-i destüñde ola ehl-i Yemen
2662. Sem‘ üñi tut maña¹³⁹⁹ ger ki ne direm
Saña bir nice naşîḥat eylerem¹⁴⁰⁰
2663. Şıdkıla söyle vü hıfz-ı rahmet¹⁴⁰¹ it
‘Ahdüñe eyle vefâ vü toḡru git

¹³⁹⁵ Resûl ile : Resûl-ile M2

¹³⁹⁶ ol : ey M1

¹³⁹⁷ itmemiş idi : itmemiş-idi M2

¹³⁹⁸ ola : -M2

¹³⁹⁹ maña : baña M2

¹⁴⁰⁰ eylerem : iderem M2

¹⁴⁰¹ rahmet : ḥurmet M2

2664. Şakla imān u¹⁴⁰² emānın sa^c y kıl
Daḥı ahkām-ı kitābet muttasıl
2665. Hük-m-i Kur'ān ile¹⁴⁰³ eylegil 'amel
Saña reh-zen olmasun tül-ı emel
2666. Dünyā üzre āḥiret kıl ihtiyār
El-ḥazer kim öliser rüz-şumār
2667. Hışmı yud ḥalka tevāzu^c eylegil
Haḫ ne buyurursa anı söylegil
2668. Yine didi ol Resül-i hoş-nihād
Kim saña her ne şanursam¹⁴⁰⁴ yā Mu^c ād
2669. Kendü nefsüme şanuram ben anı
İş bu¹⁴⁰⁵ resme fikr eyle sen anı
- M2-110b 2670. Baña şandugumı şanuram¹⁴⁰⁶ saña
Bu vaşiyyetleri didi hoş baña
2671. Ol kişidür baña sizden sevgülü
Āḥiretde anuñ ola bu ulu
2672. İrişe baña bu sünnet ol üstine
Uş bu dīn ü bu şerī^c at üstine
2673. Pes elin çekdi elümden ol zamān
Eyledüm feryād u zārī vü fiğān
2674. Yine döndi maña¹⁴⁰⁷ didi yā Mu^c ād

¹⁴⁰² u : -M2

¹⁴⁰³ Kur'ān ile : Kur'ān-ile M2

¹⁴⁰⁴ şanursam : şanarsam M2

¹⁴⁰⁵ İş bu : Uş-bu M2

¹⁴⁰⁶ şanuram : şanmazam M2

¹⁴⁰⁷ maña : baña M2

Guşşalanma hâtırıñ hoş eyle şād

2675. Anda varınca¹⁴⁰⁸ saña ey hoş-ı şāl

Budur evvel eyledükleri suvāl

2676. Kim ne nesnedür kilidi cennetüñ

Vir cevābın luṭf-ile ol ümmetüñ

M1-88a

2677. Di ki Hāk'dan özge yoḥdur¹⁴⁰⁹ bir daḥı

Hem Resül'idür Muḥammed ol saḥī

2678. Bu şehādetdür di miftāḥ anuñ

Hâtırıñda ḳalsun uş bu söz senüñ

2679. Pes Mu'ād eydür 'amāmem yoḡıdı

Muştafā'nuñ baña luṭfı çoḡıdı

2680. Başuma dülbendın urdı Muştafā

Ser-bürehne ḳaldı ol kân-ı şafā

2681. Ser-bürehne döndi devlet-ḥāneye

Beñzedi ol şem'e ben pervāneye

2682. Pes yine döndi didi ol baḥr-i rāz

Bu vaşıyyet kim saña didüm dırāz

M2-111a

2683. Kim bunuñ şorulmaḡı şoñundadır

Gerçi iḥsān görünen öñündedür

2684. Çün Yemen mülküne vardum dir Mu'ād

Kim sa'ādetdür aña mebdē me'ād

2685. Bir gice düşde baña eydür bir er

Kim vefāt itdi Resül-i mu'teber

¹⁴⁰⁸ varınca : varıncaḡ M2

¹⁴⁰⁹ yoḥdur : yoḡdur M2

2686. Muṣṭafā fevt oldı vü baş dutdı qavm
Saña lāyık degül andan şoñra nevm
2687. Uyur iken¹⁴¹⁰ nā-geh uyandum meger
Dīv ilkā eyledi şandum meger
2688. Kūhlar yirinde vü çarḥ u¹⁴¹¹ zemīn
Aña dek kim şülüş-i leyl oldı¹⁴¹² hemīn
2689. Gice gıtdı çünkim oldı bām-dād
Nāle vü feryād kıldum dir Mu‘ād
2690. Devemūñ palanın urdum üstine
Bağladum kılanın urdum üstine
2691. Ol amāme kim baña virdi¹⁴¹³ Resūl
Ol emīr ü şāḥib redd ü¹⁴¹⁴ kabūl
2692. Yüzüme tutdum anı vü¹⁴¹⁵ ağladum
Yollarımı kan yaş ile¹⁴¹⁶ bağladum
- M1-88b 2693. Dir idüm¹⁴¹⁷ atam anam saña fedā’
Vā Resūlā dir idüm¹⁴¹⁸ vā Aḥmedā
2694. Ğarqa virdi çün beni baḥr-i ḥazan
Cem‘ oluban¹⁴¹⁹ geldiler qavm-i Yemen
2695. Dirdiler¹⁴²⁰ baña ğazā ehli beḳā’

¹⁴¹⁰ Uyur iken : Uyur-iken M2

¹⁴¹¹ u : -M1

¹⁴¹² şülüş-i leyl oldı : şülüşü’l- leyl ü M1

¹⁴¹³ Ol imāme kim baña virdi : Bir imāme baña virmiş-idi M2

¹⁴¹⁴ ü : -M1

¹⁴¹⁵ anı vü : vü anı M2

¹⁴¹⁶ yaş ile : yaş-ile M2

¹⁴¹⁷ Dir idüm : Dir-idüm M2

¹⁴¹⁸ dir idüm : didüm M2

¹⁴¹⁹ oluben : olup M2

¹⁴²⁰ Dirdiler : Vireler M2

- Cümle ol kavm ile¹⁴²¹ eyledüm vedā^c
- M2-111b 2696. Yola düşdüm nale vü giryān ile¹⁴²²
- Vā ḥabībā dir idüm efgān ile¹⁴²³
2697. Cānuma kār itdi bu derd ü elem
- Qaldı üç gün kim Medīne'ye gelem
2698. Geldi bir āvāz¹⁴²⁴ ol-dem gūşuma
- Kim perīşānlık düşerdi hūşuma
2699. Oqūdı¹⁴²⁵ bu āyeti kim her nūfūs
- Mevt zāīk olısdur bī-fusūs
2700. Bī-ḥabersin niçün ey yār-ı ḡarīb
- Kim nireye naql olmışdur¹⁴²⁶ ḥabīb
2701. Nireye gitdi didüm ey nīk-merd
- Didi kim fevt oldı ol maḥbūb-ı ferd
2702. Setr¹⁴²⁷ itdi ol güli müşkīn türāb
- Bahre vāşıl oldı ol nehr-i ḥoş-āb
2703. Çerb oldı ol çerāğ-ı rūzigār
- Āḥiret ehliyle oldı hem-civār
2704. Ol kişiden şādır oldı çün bu naql
- Pes Mu^c ād ibn-i Cebel'den gitdi 'aql
2705. Çünkü¹⁴²⁸ ol dem kendüye geldi Mu^c ād

¹⁴²¹ kavm ile : kavm-ile M2

¹⁴²² nale vü giryān ile : zārī giryān-ile M2

¹⁴²³ dir idüm efgān ile : dirdüm efgān-ile M2

¹⁴²⁴ āvāz : ün M2

¹⁴²⁵ Oqūdı : Oḡudı M2

¹⁴²⁶ olmışdur : itmişdür M2

¹⁴²⁷ Setr : Seyr M1

¹⁴²⁸ Çünkü : Çünkü M2

Didi kimsin söyleyin ey hoş nihād

2706. Didi kim benem¹⁴²⁹ Resūl'ün şāhibi

Cān u dilden Muştafā'nuñ tālībi

2707. Virdi bir nāme Mu'ād'a ol naķī

Kim anı gönderdi Şiddīķ-ı taķī

2708. Nāme kim açıldı destinde anuñ

Muştafā'nuñ mūhri üstinde anuñ

M2-112a
M1-89a

2709. Kıldı üç kez buse ol mūhri Mu'ād

Hasret ü firķat elinden kıldı dād

2710. Çatdılar biri birine başların

Dökdiler heyhā ile¹⁴³⁰ gözyaşların

2711. Ol ikisi dökdiler ol deñlü yaş

Nāle itdi anlaruñlañ tağ daş

2712. Çün Medīne'ye yaķıncaķ¹⁴³¹ geldiler

Gül gibi pejmürde olup şoldılar

2713. Bir çobān¹⁴³² bunları gördi bī-ķarār

Didi niçün ağlaşursuz zār u¹⁴³³ zār

2714. Didiler aña hikāyet n'olduğın

Bu çobān¹⁴³⁴ fehmi itdi gāyet n'olduğın

2715. Ol çobān¹⁴³⁵ urdı aşāsını yire

¹⁴²⁹ kim benem : ki benden M1

¹⁴³⁰ heyhā ile : heyhā-y-ile M2

¹⁴³¹ yaķıncaķ : yaķıncaķ M2

¹⁴³² çobān : çopān M1

¹⁴³³ u : -M1

¹⁴³⁴ çobān : şopān M1

¹⁴³⁵ çobān : şopān M1

Qalmadı şabrı ki ‘ aqlını dere

2716. Ağlayup kıldı özin zir ü zeber

Didi ey öksiz kalanlara peder¹⁴³⁶

2717. Ey za‘ if olanlara yārī kılan

Kethudāsız tıllara raḥmet olan¹⁴³⁷

2718. Dir idi¹⁴³⁸ ey mūnis-i bī-dillerūñ

Destgīri ehl-i āb u gillerūñ

2719. Her nefes kim āh iderdi ol çobān¹⁴³⁹

Şanki yanardı zemīn ü āsumān

2720. Çün Medīne’ye seḥergāh irdiler

Mescid üstünde Bilāl’i gördiler

2721. ‘Azm itmiş kim vire bāng-i namāz

Bağrı başlu gözi yaşlu benzi sāz

M2-112b 2722. Çün Muḥammed adına geldi Bilāl

İşidüp oldı Mu‘ ād āşüfte-ḥāl

2723. Didi Selmān kim Resūlūñ adını

Nerm kıl arturma ḥalḫuñ derdini¹⁴⁴⁰

2724. Tap Mu‘ ād’uñ cān u cismin ḥatm kıl

Muşāfā’nuñ ismini ahiste kıl

M1-89b 2725. Pes ezān virdi Bilāl ü¹⁴⁴¹ indi tīz

Gördi āşüfte Mu‘ ād’ı eşk-rīz

¹⁴³⁶ peder : pezer M2

¹⁴³⁷ olan : kılan M2

¹⁴³⁸ Dir idi : Dir-idi M2

¹⁴³⁹ çobān : şopān M1

¹⁴⁴⁰ derdini : odını M2

¹⁴⁴¹ ü : -M2

2726. Çün Mu‘ād’uñ yanına geldi Bilāl
Ğuşşadan gördi ki¹⁴⁴² olmış nev-hilāl
2727. Muştafā āhir nefesde yā Mu‘ād
Dostumdur diyu seni kıldı yād
2728. Benden aña idesiz didi selām
Çün anuñ sem‘ine irdi bu kelām
2729. Na‘ra urdı kendüden gıtdi hemān
Şanasın kim gevdesinden¹⁴⁴³ çıkdı cān
2730. Bir zamandan soñra geldi kendüye
N’olduğın ol demde bildi kendüye
2731. Didi ol demde Bilāl’e varalum
‘Āiše hāzretlerini görelüm
2732. Kānlu yaşıla şahāret idelüm
Ta‘ziyet virüp ziyāret idelüm
2733. Hücesine ‘Āiše’nüñ geldiler
Ağlamakdan deng hayrān oldılar
2734. Dirler idi kani ol devletlü şah
Ey dirīgā ey dirīgā āh āh¹⁴⁴⁴
- M2-113a 2735. Kani ol¹⁴⁴⁵ sultānı peygamberlerüñ
Ser-firāzı cümle ol serverlerüñ
2736. Destgiri kani ol düşmişlerüñ

¹⁴⁴² gördi ki : gördi-kim M2

¹⁴⁴³ gevdesinden : gösinden M2

¹⁴⁴⁴ Ey dirīgā ey dirīgā āh āh : Ey dirīgā vü dirīgā āh u āh M2

¹⁴⁴⁵ ol : ya M2

Qılavuzı qanı ol řaşmıřlarıñ¹⁴⁴⁶

2737. Qanıya āramı ol maḥzūnlarıñ

Nakd-i sūdı qanı ol ma‘būnlarıñ

2738. Hücreden çıqdı bir ün kim ey faķır

Ne kiřisüñ nedür aduñ eyde vir¹⁴⁴⁷

2739. Didi men¹⁴⁴⁸ miskin Mu‘ād’am derd-mend

Olmışam ğuşşa elinden pāy-bend

2740. Didiler kim tırdı vardı ‘Āiře

Fāṭıma evine girdi ‘Āiře

M1-90a

2741. Hep Medīne řehrinüñ ḥatunları

Kim olupdur řeb¹⁴⁴⁹ olarun ğünleri

2742. Yana yana ağlařurlar¹⁴⁵⁰ her biri

Yād idüben derd ile¹⁴⁵¹ peyğamberi

2743. Anlara didi Resūl-i Ḥaķ Mu‘ād

Dostum diyu beni itdi mi yād

2744. ‘Āiře didi selām itdi ne‘am

Ümmetüm ‘ālimlerine didi hem

2745. Olısar rüz-ı kıyāmetde imām

Ol Mu‘ād-ı muḥterem ‘ālī-maķām

2746. Mescide geldi Mu‘ād cāme-yi pāk¹⁴⁵²

¹⁴⁴⁶ řaşmıřlarıñ : düřmiřleriñ M1

¹⁴⁴⁷ eyde vir : diyü vir M2

¹⁴⁴⁸ men : ben M2

¹⁴⁴⁹ olupdur řeb : dūn olupdur M2

¹⁴⁵⁰ ağlaşurlar : ağlaşullar M2

¹⁴⁵¹ derd ile : derd-ile M2

¹⁴⁵² cāme-yi pāk : cāme-yi hāk M2

Görđi aşhābı melūl vü dert-nāk

2747. Kıldı Şiddīk'a selām u¹⁴⁵³ merhabā

Didi ey kāīm-makām-ı Muştafā

M2-113b

2748. Ey ḥalīfe vü imāmü'l-müslimīn

Ḥaḳ Resūl'in nice itdünüz defin

2749. Anuñ üzre nice dökdünüz turāb

Nice ol ḥurşīdi setr itdi seḥāb

2750. Nice oldı minber ü miḥrāb āh

Ḥālī andan nā-gehān vā-ḥasretā

2751. Āh u efgān eylediler her biri

Derd-ile yād eyleyüp peygamberi

2752. Göñlü¹⁴⁵⁴ cān-ile niyyet itdiler

Cümle Şiddīk ile¹⁴⁵⁵ bi' at itdiler

2753. Cem' oldı cümle aşhāb-ı Resūl

Himmet ü şıdkıla aḥbāb-ı¹⁴⁵⁶ Resūl¹⁴⁵⁷

2754. Her ki bir mürde yiri zinde kıılır

Āḥirü'l-emr ol zemīn anuñ olur

2755. Toḥm eker sebz eyler ol āb u gili

Aña rāci' olur anuñ ḥāsılı

2756. Eyler anbarını anuñ ile¹⁴⁵⁸ pür

¹⁴⁵³ u : -M1

¹⁴⁵⁴ Göñlü : Göñülü M2

¹⁴⁵⁵ Şiddīk ile : Şiddīk-ile M2

¹⁴⁵⁶ aḥbāb : aḥbār M2

¹⁴⁵⁷ M2 nüshasında 2750. beyit ile 2751. beyitler yer değiştirmiştir.

¹⁴⁵⁸ anberini anuñ ile : anberin ol anuñ-ile M2

Uş bu¹⁴⁵⁹ resme kim şadef içinde dūr

M1-90b

2757. Muştafā'nuñ¹⁴⁶⁰ yirin ihyā eyledi

Ümmeti içün¹⁴⁶¹ müheyyā eyledi

2758. Muştafā'dan şoñra dīn oldı¹⁴⁶² yiri

Geldi Şiddīk anı eyledi diri

2759. Muştafā gitti vü ta' līm eyledi

Ol yiri Şiddīk'a teslīm eyledi

2760. Tā kıyāmet her ne kim tāt at olur

Muştafā'nuñ ümmetinden kim gelür

M2-114a

2761. Yazılur¹⁴⁶³ Şiddīk'un ol dīvānına

Redd olur cümle anuñ mizānına

2762. Pes ḥalīfe oldı Bū Bekr iki yıl

Hem 'Ömer on yıl andan şoñra bil

2763. Oldı 'Oşmān on iki yıl ol ḥalīm

Altı yıl oldı 'Alī vü ḥoş selīm

2764. Pes ḥilāfet oldı otuz yıl tamām

Qıldı andan şoñra beglik ḥāş u¹⁴⁶⁴ 'āmm

2765. Çün dokuz yüz otuz üçde¹⁴⁶⁵ bu kitāb

Oldı ḥatm Allāhu a' lem bi'ş-şavāb¹⁴⁶⁶

¹⁴⁵⁹ Uş bu : Uş-bu M2

¹⁴⁶⁰ Muştafā'nuñ : Muştafā dīn M2

¹⁴⁶¹ Ümmeti içün : Ümmeti-çün M2

¹⁴⁶² dīn oldı : oldı dīn M2

¹⁴⁶³ Yazılur : Yazılı M2

¹⁴⁶⁴ u : -M1

¹⁴⁶⁵ Çün dokuz yüz otuz üçde : Tokuz yüz otuz yidide M2

¹⁴⁶⁶ M2 nüshasında 2763. beyitten sonra M1 nüshasında olmayan bir beyit vardır :

Bu kitābuñ adıdır Ḥabb-ı Nebāt / Cān bağışlar cisme vü cāna ḥayāt : -M1

Temmetü'l-kitābu bi-‘avnillāhi'l-Melikü'l-Vehhāb ‘alā yed-i aḥḳaru'l-ibād ü tûrabu'l- aḳdāmü'l ümmet Meḥmed Zārî Şîrvânî fî vilayet-i Kirmân maḥşûşu-leh ḳarye-i Sincân gaferallāhi zenube ve li-vālideyhi ve aḥsene ileyhim fî tâb‘ sene sittîn ü tis‘ a mie fî hicretün’n-nübüvveti şallallāhu ‘aleyhi ve sellem.¹⁴⁶⁷

¹⁴⁶⁷ Bitiş kısmı M2 nüshasında şu şekildedir.

Temmetü'l-ḳitābu bi-‘avnillāhi'l-Melikü'l-Vehhāb mine'l-hicreti'n-nübüvveti efzal et-taḥiyyatü ve's-şalavat ve's-selām ‘ale'n-nebiyyîne Muḥammedin şallallāhu ‘aleyhi ve ‘alā ālihi ve aşḫābihi ecmāîne vesellem teslimā. Et taḥrîrü dest-i Muḥammed yazan-içün Fātiḫa okuyana yüz raḥmet taḥrîr fî şehr-i rebî‘ u'l-âḫîr fî 13 m. (Muharrem) şühûri sene ‘ısrîn ve elf (1020)

SONUÇ

Mesnevî, divan edebiyatının en dikkat çeken ve divan şairleri tarafından en çok kullanılan nazım şekillerindendir. Edebiyatımıza İran edebiyatından 10. yy.da alınsa da bu nazım biçiminin en güzel örneklerini 16. yy.da Türk şairler vermiştir. Yüzyıllar boyunca mesnevîler, söyleyecek çok sözü olan şairler için vazgeçilmez bir nazım şekli olmuştur. Bu bakımdan Türk edebiyatında dinî, tasavvufî ve ahlaki öğretici yapıtlar, hikâyeler, sözlükler, siyerler, tarih niteliğinde kitaplar, çeşitli konuları işleyen manzumeler, mesnevî nazım biçimi ile yazılmıştır.

Hz. Peygamber'in "Size iki şey bıraktım ki onlara sarıldığınız sürece sapıtmazsınız: Allah'ın kitabı ve Peygamber'inin sünneti."¹⁴⁶⁸ hadisi, Hz. Muhammed'in (sav) hayatının ve sünnetinin öğrenilmesinin ne kadar kıymetli olduğunu apaçık göstermektedir. Bu şuurla yüzyıllar boyunca Türk edebiyatında onun hayatı ve ahlakı manzum, mensur eserlerde yer bulmuştur. Bulmaya da devam etmektedir. Tezde incelemesi yapılan Habbü'n-Nebât adlı eser de Hz. Muhammed'in (sav) hayatının anlatıldığı manzum bir siyerdir. Bir siyer olarak kendine has özellikleri vardır. Şair, Hz. Muhammed'in (sav) hayatını kronolojik olarak ele almakla birlikte Hz. Muhammed'in (sav) hayatının bazı dönemlerini daha ayrıntılı ele alırken bazı dönemlerinden ya hiç bahsetmemiş ya da çok kısa bahsetmiştir. Örneğin, Hz. Muhammed'in (sav) sütanesi Halime ile geçirdiği dönem ve miraç olayı uzunca anlatılırken peygamberliğin ilk dönemlerinden, Hz. Muhammed'in (sav) katıldığı savaşlardan hiç bahsedilmemiştir. Eserinin sonunda Haber-i Muad başlıklı bir kısım vardır. Bu kısımda Muaz Bin Cebel'in Hz. Muhammed'in (sav) ölüm haberini aldıktan sonra yaşadıkları anlatılmaktadır. Bu özellikler, eseri klasik siyerlerden farklılaştırmaktadır.

Şîrâzî'nin kimliği hakkında klasik Türk edebiyatı kaynaklarında herhangi bir bilgi bulunamamıştır. Yalnızca eserlerindeki bilgilerden yola çıkarak kendisinin, 16. yy.ın ikinci çeyreğinde hayatta olduğunu söylenebilir. Bugün için şairin başka bir eserinin olup olmadığı bilinmemektedir fakat bu tezden hareketle kapsamlı bir Türkçe mesnevî yazacak kadar klasik Türk edebiyatı mesnevî geleneğine hâkim, manzum siyer yazabilecek kadar İslamî ilimleri haiz bir müellif olduğu rahatlıkla söylenebilir.

¹⁴⁶⁸ Mâlik, Kader 3, II. 899.

M1 nüshası 2765 beyitten oluşmaktadır. M2 nüshası, M1 nüshasındaki 2765 beyitten bazılarını içermemekle birlikte M1 nüshasında olmayan on üç beyiti içermektedir. Müellif nüshasının ileriki zamanlarda tespit edilmesiyle gerçek beyit sayısı netleşecektir.

Klasik mesnevî tertibine uyularak oluşturulan eser aruzun remel bahrinin Türkçe mesnevîlerde en çok benimsenen ve kullanılan Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün (_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _) kalıbıyla yazılmıştır.

Eserin ismi 49. beyitte, şairin mahlası ilk kez 56. beyitte geçmektedir. Besmele, tevhid, naat, münacat bölümlerinden sonra toplamda dokuz meclis hâlinde Hz. Muhammed'in (sav) nurunun yaratılması, doğumu ve ölümü işlenmiştir. Eserde Hz. Muhammed'in (sav) hayatının kronolojik şekilde işlendiği görülmektedir. Şair, manzum siyerini oluştururken Hz. Muhammed'in (sav) hayatının bütün evrelerini detaylı bir şekilde işlememiş, hayatının bazı evrelerine yoğunlaşmıştır.

Eserde Eski Anadolu Türkçesi dil hususiyetleri görülmektedir. Ayrıca arkaik kelimeler, deyimler, atasözleri de metinde yer almaktadır. Eserde Arapça, Farsça kelime ve kelime gruplarının da varlığı dikkat çekmektedir. Özellikle mesnevînin giriş kısmında besmele, tevhid, naat, münacat bölümlerinde metnin dilinin yer yer ağırlaştığı söylenebilir. Asıl konunun işlendiği bölümlerinde ise eserin yazılış amacına uygun bir dil kullanıldığı görülmektedir. Şîrâzî, eserinde edebi sanatlardan yararlanmış; yer yer tahkiyeli bir üslup kullanmıştır. Eserde AsrısaaDET Dönemi'nden anlattığı hikâyelerde kahramanları konuşturmuş, okuyucunun dikkatini toplamak için zaman zaman okuyucuya da seslenmiştir.

Sonuç olarak bu tezin tamamlanması; klasik Türk edebiyatı alanında mesnevî ve manzum siyer çalışmalarına, 16. yy. Türk dili araştırmalarına katkı sağlayacak ve kaynaklık edecektir.

KAYNAKÇA

- Açıl, B. vd. (2022). *Tenkitli neşir kılavuzu*, İSAM Yayınları, İstanbul.
- Ateş, A. (1988). *Mesnevî*, TDV *İslam ansiklopedisi*, (Cilt 8, s. 127-133). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Ali, Y. (1998). *Peygamberimizin şemâili*, Altınoluk, İstanbul.
- Ay, Ü. (2007). *Müniri'nin manzum siyer-i nebî'si Cilt.1 (İnceleme-Metin)*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aynur, H., Çakır, M., Koncu, H. (2011). *Eski Türk edebiyatı çalışmaları VI mesnevî: Hikayenin şiiri*, Turkuaz yayınları, İstanbul.
- Çiçekler, M. (2004). *Mesnevî*, *Türk Dili ve İslam ansiklopedisi*, (Cilt 29, s. 320-322). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Devellioğlu, F. (2017). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın Kitabevi, 33. Basım, Ankara.
- Ercilasun. A. B. (2020). *Başlangıçtan yirminci yüzyıla Türk dili tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Fayda, M. (2009). *Siyer ve megâzî*, *Türk Dili ve İslam ansiklopedisi*, (c. 37, s. 319.), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Fayda, M. (1999). *İbn İshak*, *Türk Dili ve İslam ansiklopedisi*, (c.20, s. 93-94.), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Gülsevin, G., Boz, E. (2019). *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi kitabevi, Ankara.
- Güneş, K. (2010). *Siyer*, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Mektep Yay., s.606. İstanbul.
- Hızlı, M. (1992). *Siyer*, *Sâmil İslâm Ansiklopedisi*, (V. ci l t). Sâmil Yayınevi, İstanbul.
- İpekten, H. (2021). *Eski Türk edebiyatı*, Dergah yayınları, İstanbul.
- Kaplan, Y. (2006). *Erzurumlu Kadı Mustafa Darîr'in Kitâb-ı Siyer-i Nebî'si* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kartal, A. (2001). *Türkçe mesnevîlerin tertip özellikleri*, *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, (s.69-118), Ankara.
- Kartal, A. (2018). *Doğunun uzun hikayesi*, (s. 90). Doğu kütüphanesi yayınları. 3. baskı.
- Kartal, A. (2011). *XVIII. yy. Klasik Türk edebiyatı: mesnevîler*, *Turkish Studies*, v. 6/1, s. 211.

Kavaklıyazı, A. (2018). *Kastamonulu Yûsuf'un Muhammediye'si*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kolektif. (1986). *Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi*, (Cilt 3-4) Ötüken-Söğüt Neşriyat, İstanbul.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Basım, 2011.

Kutlar, F. S. (2000). *Mesnevî nazım şekline genel bir bakış ve Türk edebiyatında mesnevî araştırmalarıyla ilgili bir kaynakça denemesi*. Türkbilig, (1), 102-157.

Mermer, A. vd. (2015). *Eski Türk edebiyatına giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Öz, Ş. (2006). *İlk siyer kaynakları ve müellifleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, A. (2007). *Türk edebiyatında manzum siyerler*, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu, Çorum.

Pakalın, M.Z. (1983). Siyer, *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü*, (III. cilt). MEB Yay., s.241. İstanbul.

Tergip, A. (2010). *Siyer yazıcılığı ve Türk'lerin siyer ilmine katkıları*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, (c.3, s.15).

Üner, B. (2011). *Manzum siyer* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ünver, İ. (1986). *Mesnevî*. Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), 410-463.

Yardım, A. (1989). *Hz. Peygamber'i Anlatan İlim Dalları ve Şemâil Nev'i*. Diyanet Dergisi, Peygamberimiz (sav) Özel Sayısı, Dinî, İlmî ve Edebî Üç Aylık Dergi, Ankara.

Yavuz, S.S (2020). Mi'rac, *TDV İslam ansiklopedisi*, (cilt 30, s. 132-135). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Yıldıray, K. (2006). *Erzurumlu Kadı Darîr'in Kitâb-ı Siyer-i Nebî'si* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ

Örnek sayfa 1(M1 nüshası 1b-2a ilk sayfa)

Örnek sayfa 2 (M1 nüshası 90b- son sayfa)

Örnek sayfa 5 (M2 nüshası 114a- son sayfa)

